

ZBIGNIEW NIEŃCACKI

Pán Tragáček

a
**Strášidelný
kaštieľ**

IKAR

ZBIGNIEW NIENACKI

Pán Tragáček a Strašidelný kaštieľ

IKAR

Zbigniew Nienacki

PAN SAMOCHODZIK I NIESAMOWITY DWÓR

Copyright © by Zbigniew Nienacki (dedičia)

Translation © 2006 by Peter Čačko

Cover design © 2006 by Viera Fabianová

Slovak edition © 2006 by Ikar

SCAN AND OCR KPXX

Z poľského originálu Pan Samochodzik i niesamowity dwór (Oficyna Wydawnicza „WARMIA” s.c. siedziba w Olsztynie), preložil Peter Čačko. Redigovala Elena Račková.

Obálku navrhla Viera Fabianová.

Technická redaktorka Elena Benková.

Vydalo vydavateľstvo Ikar, a. s., Bratislava, v roku 2006 ako svoju 2171. publikáciu.

Zalomenie do strán PRO 2, a. s., Bratislava.

Vytlačili Tlačiarne BB, spol. s r. o., Banská Bystrica.

ISBN 80-551-1253-3

Čo keby sme šli cez park? Je to bližšie, navrhla Zoška.

- Teraz? V tejto tme?

- Počul si o strašidle v kaštieli a teraz sa bojíš.

- Nebojím sa, - mykol plecami Antek, - len naozaj je veľmi tma. V parku sa môžeme dodriapať na kroví. Po ceste sa ide pohodlnejšie, hoci je dlhšia. A musím ti povedať, že o nijakom strašidle som nepočul. Napokon, rozumný človek v strašidlá neverí.

- To ty si ten rozumný človek? - podpichla ho.

- Usilujem sa byť rozumný, - povedal vážne. - Chcem sa stať lekárom a lekár predsa nesmie veriť v strašidlá.

- Ja budem herečkou, - zasnene vyhlásila Zoška.

- Viem, viem, už som to veľa ráz počul, - zahundral Antek a zrazu odbočil z cesty k otvorenej bráne parku.

- Tak predsa chceš ísť cez park?

- Áno. Chcem ti dokázať, že sa nebojím nijakých mátoh.

- Lenže ja sa bojím, - vzdychla Zoška. Zostala na ceste a vôbec nemala v úmysle vkročiť do parku.

Antek ju chytil za ruku.

- Pod! Strach treba prekonávať. Ináč dostaneš komplexy.

- Čo sú to komplexy? - čudovala sa Zoška.

Pohrdavo mávol rukou:

- To by som ti musel dlho vysvetľovať. Také odborné výrazy používajú lekári a psychológovia. Ak sa niečoho bojíš, každý lekár ti poradí: strach treba prekonať. A strašidlá vôbec nejestvujú. Pôjdeš so mnou cez park a presvedčíš sa.

Bola tmavá, daždivá novembrová noc. Vracali sa zo školy, zo skúšky dramatického krúžku. Škola bola v dedine Janowe a obaja bývali v Janówke, tri kilometre od dediny,

v lesoch nad Pilicou. Stáli tam tri budovy rekreačného strediska a Zoškina mama viedla kuchyňu.

Dedinu Janów spájala s Janówkou asfaltová cesta, ktorá trocha ďalej ústila na drevený most vedúci cez rieku. Cesta tvorila veľký oblúk okolo obrovského parku a starého kaštieľa, ukrytého medzi hustými, vysokými stromami. Niekdajší majiteľ kaštieľa, gróf Brušnicki, si želal, aby cesta obišla jeho park. Museli ho poslúchnuť, hoci sa tým cesta veľmi predĺžila a zvýšili sa aj náklady na jej výstavbu. Ale to bolo už veľmi dávno, keď park bol ešte ohrazený vysokým kamenným múrom a nik nesmel doň vstúpiť. Tesne pred vojnou kaštieľ kúpil majiteľ starožitníctva Joachim Czerski, ktorý sa o svoj majetok priveľmi nestaral. V múre na niekoľkých miestach vznikli diery, a ľudia, ktorí sa náhlili z Janowa do Janówki, vyšliapali cez park chodník.

Joachim Czerski pred týždňom zomrel. Nemal deti ani príbuzných, a tak jeho majetok mal pripadnúť štátu. V kaštieli bolo veľa pamiatok, starého nábytku, obrazov, cenných kníh. Na okolí sa povrávalo, že z neho urobia oblasť múzeum. Zatiaľ sa však úrady obmedzili na to, že zatvorili okenice a zapečatili dvere i okná.

- Môj otec by veľmi chcel, aby tu bolo múzeum, - povedal Antek. Už dva razy bol kvôli tomu na krajskom úrade. Vieš, aký by to malo pre nás význam? Chodili by sem turisti, výletníci, naše stredisko by bolo plné hostí a možno by sa vybudovali ešte ďalšie. Veď je tu pekne, hejže?

- Áno, - horlivo prikývla Zoška. Janówka bola pre ňu najkrajšie miesto na svete.

- Teraz je v prevádzke len jedna ubytovňa. Ľudia sem nechcú chodiť. Radšej idú do Sopot alebo do Zakopaného. V júli a v auguste býva viacej hostí, ale také stredisko sa predsa nevypláca udržiavať iba na dva letné mesiace. Možno ho celkom zrušia. Otec vrael...

- Viem, - vzdychla Zoška. - Potom budeme musieť odísť

z Janówki. Múzeum by bola vynikajúca vec. A najlepšie by bolo, keby v tom starom kaštieli strašil nejaký príšerný duch. Taký pre reklamu, pre turistov, chápeš? Čítala som, že v Anglicku také zámky, v ktorých straší, sú drahšie, lebo tam chodí viac návštevníkov. Dovolenkári by mali ďalšiu atrakciu.

- Tak preto si začala o strašidlách. Chceš si vymyslieť nejakého ducha?

- Ducha alebo upíra. Čo len chceš. Dokonca som ochotná sama ho zahrať.

- Vedela by si to?

- Môžem byť aj duchom, aj dievčaťom, čo ho videlo a veľmi sa ho bojí. Čo si myslíš? Herečka musí hrať rôzne úlohy. V niektorých divadelných hrách vystupujú aj duchovia. Napríklad v Shakespearovi vystupujú duchovia aj upíri. Budem sa na tieto roly pripravovať tak, že si zahrám tunajšieho ducha. Alebo dievča, čo sa ducha zľaklo.

Zrazu sa na chodníku zastavila a začala sa triasť. Chytila Antka za ruku a drkotajúc zubami, opakovala:

- Bojím sa... Bojím sa... Bol strašný. Oči mu svietili, mal na sebe bielu vlajúcu plachtu, pod ňou bolo vidieť kosturu... Videla som lebku...

- Kde? Čo? - znepokojil sa Antek.

Potľapkala ho po pleci.

- Čo si hlúpy, ja to len tak! Hrám, chápeš?

- Zahrať ducha je ťažšie, - vyhlásil Antek.

- To hej, - súhlasila Zoška, - ale treba skúsiť.

Po chvíľke dodala:

- Ako je tu strašne, v tom parku...

Antek zavrtel hlavou. Nevedel, či znova hrá, alebo sa jej park naozaj vidí strašný.

Podľa Antka v parku bolo iba veľmi neprijemne. Zahľovala ich taká hustá tma, že sa vôbec nevideli a idúcky po haditom chodníku museli sa stále držať za ruky. Cestu poznali dobre, vo dne, ba aj v noci tade veľa ráz prešli. Preto

aj napriek tme vedeli, kedy treba obísť peň, krovie či veľký kameň. Niektorí iní by sa bol neraz potkol a podriapal sa na kroví. Alebo by si bol rozbil hlavu o strom. Ale oni iba raz vliezli do živého plota z hrabiny. Vedeli, že za živým plotom sa rozprestiera trávnik pred vchodom do kaštieľa. Trávnik bolo treba obísť a potom prejsť popri napoly zborenom zadnom trakte. Ďalej chodník znova viedol pomedzi krovie a stromy. Koniec parku bol už blízko, a za ním asfaltová cesta a most cez rieku.

Došli k trávniku pred kaštieľom. Fúkal silný vietor, mrholilo. Stromy hrozne hučali. Chvíľami, keď poryvy vetra zosilneli, v parku sa rozliehal rachot, akoby po jeho okraji neviedla cesta, ale koľajnice s rútiacim sa vlakom.

Po niekoľkých krokoch sa trochu rozvidnelo, lebo vyšli spomedzi stromov. Pred nimi sa otvoril trávnik a z tmy vystúpili svetlé steny starého kaštieľa.

- Že sa nebál bývať sám v takom veľkom dome, - zašepkala Zoška.

- Zvykol si, - povedal Antek, ktorý veľmi chcel, aby ho považovala za rozumného. - Napokon, v zadnom trakte predsa býva starý Janiak. Vidiš, uňho sa svieti.

Zbadala maličké okienko, osvetlené červenou žiarou, a hneď jej bolo veselšie. Neosvetlená budova starého kaštieľa sa jej zdala hrozná a mŕtva, ale svetielko v zadnej časti trochu oživilo túto ponurú scenériu.

- A on sa nebojí? - spýtala sa.

- Janiak? Čo máš stále s tým strachom! - Antek stratil trpezlivosť.

- Bojím sa starého Janiaka. Vyzerá tak... strašidelne, - zaváhala, hľadajúc správny výraz.

- Ale čo, - zľahčujúco vyhlásil Antek. - Jednoducho je to čudák. Presne taký, aký bol pán Czerski. A ty čo? Chceš hrať ducha, a zomieraš od strachu. Zisťujem, že ti nesedí rola strašidelnej, ale skôr vystrašenej bytosti.

- Psst! - zapstkala Zoška a stisla mu ruku ešte silnejšie.

Lenže v hučaní vetra Antek nič nepočul. „Čo chce?“ uvažoval. No hneď pochopil. V miestnosti priamo nad vchodom blikalo akési svetielko. Boli tam až tri okná a veľký balkón opretý o štyri mohutné stĺpy, ktoré sa vypínali ešte vyššie a podopierali veľký ozdobný trojuholník na priečelí budovy. Svetielko zablikalo v prostrednom okne, potom v ľavom a o chvíľočku sa presunulo do pravého okna. A zhaslo.

- Veď kaštieľ je zamknutý a zapečatený, - uvažoval Antek.

- Áááno... - vyjachtala Zoška. Chvela sa a zuby jej drkotali. Lenže teraz strach nepredstierala.

- Zlodeji! Ktosi sa vlámал do kaštieľa! - zvolal Antek. Silnejšie zovrel Zoške ruku a ťahal ju k zadnému traktu. - Treba to povedať Janiakovi.

- To nie sú zlodeji, ale duch, - jačala Zoška.

Vošli do kamennej predsieni. Zabúchali na jediné dvere.

- Pán Janiak! Pán Janiak! Zlodeji! - kričal Antek.

Dvere sa hneď otvorili. Na prahu malej izby stál bradatý, zhrbený muž s veľkou šopou sivých vlasov na hlave.

Mlčky a neochotne vypočul Antkovo zmätené rozprávanie o svetielku, ktoré videli na poschodí kaštieľa. Potom zapálil petrolejový lampáš a takisto mlčky a neochotne vyšiel z domu. Všetci traja obišli celý kaštieľ, obzreli si vchodové i kuchynské dvere, skontrolovali aj okenice. Všade boli neporušené, starostlivo poprilliepané pásky papiera s pečiatkami Ministerstva kultúry a umenia.

Až teraz sa prvý raz ozval Janiak. Škripľavým a chrapľavým hlasom krátko povedal:

- Snívalo sa vám to, decká...

Lenže Zoška i Antek to svetielko predsa zreteľne videli. Akoby sa po miestnosti na poschodí motal ktosi so sviecou alebo baterkou. Ale ako o tom presvedčiť Janiaka?

- Azda to bol duch... - nesmelo zašepkala Zoška.

Janiak vážne pozrel na Zosku a potom na starý kaštieľ ponorený do tmy.

- Tam bola knižnica pána Czerského. Celé večery a noci v nej presedel.

- A čo? Čo si myslíte? - vypytovala sa Zoška.

- Možno v nej sedí aj naďalej, - chrapľavo povedal Janiak. A Zoška sa znova zachvela od strachu.

Antek sa usiloval byť rozvážny.

- Duchov niet, - vyhlásil. Lenže jeho hlas neznal veľmi presvedčivo. Ešte stále ich obkľučoval hrozne hučiaci park a tma. A trápila ho myšlienka na svetielko, ktoré jasne videli a ktoré tam nemalo svietiť, lebo kaštieľ bol neobývaný a zapečatený.

- Tak sa vám o tom svetielku iba snívalo, - vravel starý Janiak. - Lebo duchov niet. Choďte domov, decká, - zahundral.

Zdvihol si lampáš k tvári, nadvihol skielko a sfúkol plamienok.

Hneď nato vošiel do svojho obydľia a oni sa chytili za ruky a behom uháňali po chodníku na koniec parku. Hалуze bez lístia ich chytali za rukávy, švihali po tvári, ale oni len trielili, ani na chvíľu nespomalili beh.

Zadychčaní sa zastavili na ceste. Uvideli veselo žiariace okná rekreačného strediska a Antek pocítil, že sa mu znova vracia rozvaha.

- Chcela si ducha, tak ho máš, - oboril sa na Zošku nahnevanejším hlasom, akoby ona zaviničila prírodu v parku.

Neozvala sa. Za chrbtom jej temne hučal park. Teraz, keď stromy pohltila tma, zdalo sa jej, že ich naháňa akýsi strašný hlas, ktorý vychádza z hĺbky zeme, z tmy.

P R V Á   K A P I T O L A

**Nečakaná výzva • Čudný pár mladých ľudí • Prekvapenie
Konfrontácia • Auto, či pohrebný voz? • Cesta do Janówki •
Kto je pán Tragáčik? • Stretnutie so starým kaštieľom •
Prvá noc a prvá udalosť • Verím v strašidlá?**

Koncom novembra roku 1967 si ma zavolať môj priamy nadriadený, riaditeľ Marczak z Ústrednej správy múzeí a pamiatkovej starostlivosti na Ministerstve kultúry a umenia vo Varšave.

Od istého času, po dlhom období, keď som pracoval v rôznych provinčných múzeách po celej krajine, dostal som miesto na Ministerstve kultúry a umenia ako skromný referent s bližšie neurčenými povinnosťami. Prirodzene, to neznamena, že som nemal nejakú konkrétnu prácu, naopak, neustále mi prideliovali veľmi ťažké úlohy. Bol som referentom pre zvláštne prípady - asi tak by sa dalo nazvať moje zaradenie na ministerstve. Ak kdesi v krajine pri kopaní základov nejakej továrne lyžica bagra odkryla, napríklad, nejaký hrniec so starými mincami, ktoré sa rozkotúľali medzi ľuďmi, čiže jednoducho povedané sa rozkradli, skôr ako ich ktosi kompetentný stihol zabezpečiť, riaditeľ Marczak si ma zavolať a poveril ma, aby som ten poklad skompletizoval a dodal ho niektorému múzeu. Ak sa niekde začali rozťahovať súkromní priekupníci starožitností a predávali ľuďom falzifikáty umeleckých diel, alebo ešte horšie, ak získavali od majiteľov, ktorí nepoznali cenu svojich umeleckých diel, predmety vysokej umeleckej hod-

noty ako bezcenné, tak ma poslali, aby som sa zamiešal do celej záležitosti a vyriešil ju. Niekedy sme dostali signály o nesmierne cenných zbierkach, ktoré sa stratili vo vojnovom virvare, alebo o súkromných kolekciami, ktoré sa chvatom dostali za hranice. Alebo ktosi natrafil na stopu miesta, kde hitlerovskí okupanti možno ukryli nejakú zbierku. Vtedy mi zverili delikátnu misiu vysvetliť celú záležitosť. Pri plnení podobných úloh som neraz spolupracoval s políciou, ba aj s colníkmi, so všetkými inštitúciami a ľuďmi, ktorí sa starajú o to, aby poklady našej národnej kultúry, také preriedené vojnou, ešte väčšmi neutrpeli pašovaním do iných krajín, niekedy aj ľudskou nevedomosťou a neuvedomovaním si ich hodnôt. Mal som na svojom konte veľa neúspechov a omylov, nie vždy sa mi podarilo splniť úlohy, ktoré mi zverili, a neraz sa mi zločinci vysmievali do tváre. Lenže veľa ťažkých prípadov a záhad som vysvetlil a doviedol do šťastného konca. O tých rád rozprávam, lebo poslucháčom sa zvyčajne zdajú najzaujímavejšie.

O nevydarených sa usilujem mlčať nie preto, že by som sa hanbil za svoje omyly, ale stále mám nádej, že niekedy sa mi podarí šťastne ich vyriešiť, a tak by bolo veľkou chybou, keby som zverejňoval fakty, ktoré sa mi v budúcnosti môžu zísť v boji proti tým, čo sa dnes možno zo mňa vysmievajú. Ako hovorí príslovie: kto sa smeje naposledy, ten sa smeje najlepšie.

Očakával som, že riaditeľ Marczak aj teraz má pre mňa nejakú ťažkú úlohu. V predsieni jeho pracovne, ako zvyčajne, čakalo veľa záujemcov. Riaditeľova sekretárka mi prikázala počkať, hoci si ma sám predvolal. V tej chvíli bol zaujatý dôležitým telefonickým rozhovorom. Našiel som si teda v predsieni voľné kreslo v dlhom rade obsadených fotelov.

Z nudy som pozoroval ostatných prítomných, ale nikoho z nich som nepoznal. Potom som mimovoľne zachytil uchom rozhovor svojich susedov.

Hneď vedľa mňa sedel v kresle mladý človek, asi dvadsaťdvaročný, v hrubom čiernom svetri a s dlhými, akoby dievčenskými vlasmi. Vôbec ich nemal učesané a dávno neboli umyté, lebo sa mu lepili. Rovnako neporiadne a špinavo vyzerala aj jeho brada, teda čosi ako brada: ryšavý porast na lícach a na krku. Napísal som, že sedel, ale lepšie by bolo opísať to takto: rozvalil sa v kresle, takmer v ňom ležal, tvárou obrátený k dievčine, ktorá sedela vo vedľajšom kresle. Tiež nemala viac ako dvadsaťdva rokov, ale na rozdiel od svojho partnera bola starostlivo oblečená i učesaná. Vlasý mala svetlé, nakrátko pristrihnuté. V bielej blúzke a tmavej sukni vyzerala ako študentka z penzionátu. Pokiaľ sa vyznám v ženách, zdalo sa mi, že je veľmi pekná.

- ...Taký flek patrí mladým, - vrazil neupravený mladík. - Vedúcim by mali urobiť niekoho z nás, mňa alebo teba. Ale neurobia. Uvidíš, že neurobia...

Nenačúval som ich rozhovoru, ale rozprávali sa dosť nahlas, ich slová mi vnikli do uší.

- Viem, že neurobia, - prikývla dievčina. - Už majú vedúceho. Je to akýsi úradník z ministerstva. Iste študoval dávno a to, čo sa naučil, už stihol zabudnúť. Ale tam bude treba všetko organizovať od základu. Na to treba naslovovzatého odborníka alebo takých, ako sme my: hneď po štúdiách, s čerstvými vedomosťami, s novými metódami práce.

- To miesto mu dali po protekcii. Niektó ho tam pretlačil, - zahundral mládenec. - Poznáš ho?

- Nie. Ale ktosi mi o ňom rozprával. Horko-ťažko sa prehrýzol cez dejiny umenia na univerzite, miesto na vidieku dostal tiež len po protekcii, potom ho vzali na ministerstvo, kde sa iste neuplatnil, a teraz mu chcú dať samostatnú funkciu. Ech, má to niekto šťastie! Nie ako my, mladí, ktorí si musíme všetko vybojovať vlastnými silami...

„Veru, veru,“ pomyslel som si smutne. „Aj to sa stáva...“

- Ten chlap je mladý, či starý? - spýtal sa mládenec.

- V strednom veku. Slobodný.

- Tak ho môžeš zbaliť, vydať sa zaňho a stať sa pani vedúcou, - zlostne sa uchechtol mládenec.

- Iste je škaredý ako noc, - odvetila dievčina.

Ďalej som nepočúval, lebo do predsieni vošla sekretárka riaditeľa Marczaka a zavolała ma dnu. Na toto stretnutie som išiel s ohromnou radosťou, nedávno som prežil veľmi zaujímavé dobrodružstvá pri hľadaní stratených zbierok veľkostatkára Dunina, pokladu templárov a denníka hitlerovského zločinca. Očakával som, že riaditeľ Marczak mi teraz zverí rozlúštenie novej zaujímavej záhady a prežijem ďalšie nádherné dobrodružstvo.

Riaditeľ Marczak ma privítal veľmi srdečne a posadil ma do mäkkého kresla pred svojím písacím stolom. Sekretárka priniesla čiernu kávu, rozhovor sa začínal veľmi príjemne.

- Počuli ste o nejakom Joachimovi Czerskom? - spýtal sa.

- Nie, pán riaditeľ...

- Nečudujem sa. Nebola to osobnosť známa vo svete historikov umenia a múzejníkov. Nebol to dokonca ani odborník, iba amatér. Pred vojnou mal antikvariát na Svätokrížskej ulici vo Varšave. Trochu na tom zarobil a tesne pred vojnou kúpil od grófa Brušnického, známeho kartára a márnotravníka, kaštieľ s parkom a tridsiatimi hektármi pôdy. Mal nejaký starý nábytok, obrazy a podobne, ktoré sústredil v tom kaštieli. Potom vypukla vojna, počas varšavského povstania sa antikvariát zmenil na rumovisko a Joachim Czerski zostal natrvalo na vidieku. Žil veľmi skromne, z nájomného za tých tridsať hektárov pôdy. Ako viete, po vojne sa parcelovali iba majetky nad päťdesiat hektárov, a tak jeho usadlosť pozemková reforma nezasiahla. Dozaista z nudy sa v Czerskom prebudili vedecké sklony, napísal štúdiu o poľských exlibrisoch a neskôr sa usiloval uverejniť akýsi príspevok k dejinám slobodomu-

rárstva v Poľsku v devätnástom storočí. Jedným slovom, čudák, ale takých je v našej brandži veľa. Zrejme ste sa nedotípili, prečo vám o tom vykladám?

- Nie, pán riaditeľ. Ale počúvam pozorne.

- Teda Joachim Czerski pred týždňom zomrel, a keďže nemal nijakých príbuzných, jeho kašielik aj zbierky prechádzajú do vlastníctva štátu. Kašiel' z devätnásteho storočia je chránenou pamiatkou, takisto ako park okolo kaštieľa, sú v ňom staré lipy a duby. Okresné a krajské orgány veľmi chcú, aby sa Czerského kašiel' stal oblastným múzeom a jeho zbierky boli základom výstavnej kolekcie a expozície tohto múzea. Ešte stále neviete, k čomu mierim?

- Nie, pán riaditeľ.

- Kašiel' je zapečatený, ale tento stav nemôže trvať donekonečna. Treba urobiť odbornú inventarizáciu zbierok a musíme ta poslať človeka, ktorý bude vedúcim a kustódom vznikajúceho múzea. A tým človekom budete vy, pán Tomasz...

Vyskočil som z mäkkého fotela.

- Ja? Ale ja to nebudem vedieť... Neviem, - vyhŕklo zo mňa. - Vždy som sa zaoberal riešením historických záhad... Som nanič organizátor, nemám v tom prax...

Riaditeľ Marczak sa so mnou nehádal. Vytiahol zásuvku na svojom stole, vybral z nej neveľký hárok papiera a podal mi ho:

- Tu je vaše menovanie na miesto kustóda, ako aj všetky splnomocnenia na zriadenie múzea v Janówke. Tak sa to miesto totiž nazýva.

- Ale to nie je pre mňa. Hádám niekto iný by sa na to lepšie hodil. Mňa zaujímajú záhady, pátranie...

Riaditeľ Marczak netrpezlivo zabubnoval prstami po stole:

- A ja vám hovorím, - zdôraznil, - že v Janówke potrebujeme práve vás a nikoho iného. A teraz vám predstavím vašich spolupracovníkov.

Zazvonil na sekretárku a kázal jej zavolať do pracovne slečnu Barbaru Wierzchońovú a pána Bigosa (tieto mená povedal sekretárke).

- Sú to mladí ľudia, práve po štúdiách, - vysvetlil. - Dúfam, že pri vás sa stanú dobrými múzejníkmi.

Potvrdili sa moje najhoršie obavy: do pracovne vošla čisto oblečená dievčina a špinavý mládenec, čiže slečna Wierzchońová a pán Bigos. A zo mňa sa vykľul ten dutý nedouk, ktorý za všetko v živote ďakoval protekcii.

- Predstavujem vám nastávajúceho vedúceho múzea v Janówke, - povedal riaditeľ Marczak.

Obidvaja si ma premerali zdrvujúcim pohľadom. Ani im na um nezišlo, že som si vypočul ich rozhovor, lebo na tvárach im nebolo vidieť ani najmenšie rozpaky. Iba výrazný odpor.

- A teraz do toho, - vyhlásil riaditeľ Marczak a obrátil sa ku mne: - Kedy nastúpите na nové miesto?

A ja, hoci ešte pred chvíľou som sa chcel miestu v Janówke veľmi brániť, teraz som so zaťatými perami oznámil:

- Kedy? Ihneď, pán riaditeľ.

- Čo? - zhrozil sa Bigos. - Nemôžem hneď cestovať. Mám predsa gitaru v oprave.

- Tak pôjdete bez gitary, - odsekol som.

Riaditeľ Marczak si pokojne pošúchal ruky:

- To som rád. To som veľmi rád. Skočiť rovnými nohami do nových úloh. Mám dojem, že títo mladí ľudia sa pod vašim vedením celkom dobre zapracujú.

Mladí ľudia si vymenili také výrečné pohľady a slečna Wierzchońová tak veľavravne a demonštratívne mykla plecom, že som ešte silnejšie zaťal zuby.

- Moje auto čaká pred ministerstvom. Dám vám dve hodiny na zbalenie a vybavenie osobných vecí. Ak niekto z vás nemôže odcestovať dnes, prosím, aby prišiel do Janówki zajtra ráno vlakom. Od zajtrajška rána o ôsmej hodine začíname úradovať.

- Od železničnej stanice do Janówki treba íť pešo tuším päť kilometrov, - zamiešal sa riaditeľ.

- V takom prípade tu budem o dve hodiny, - ponáhľal sa s uistením Bigos.

- Aj ja prídem s batožinou, - oznámila slečna Wierchońová.

- To som rád. To som veľmi rád, - riaditeľ si znova pošúchal ruky. - Mám dojem, že prvé ľady sa prelomili.

A ja som si pomyslel: „Medzi nami vyrástla ľadová hora, Antarktída.“ Rozlúčil som sa s riaditeľom Marczakom. Potom som sa vybral do obchodov a vybavil niekoľko drobných nákupov. Presne o dve hodiny som si sadol do svojho čudného vehikla, ktorý bol zaparkovaný pred budovou ministerstva.

Slečna Barbara sa objavila s päťminútovým meškaním. Už zďaleka som ju videl, ako vlečie po ulici veľký kufor. V blízkosti ministerstva každých pár krokov zastala - iste uvažovala, ktoré z áut parkujúcich pri chodníku je moje. Stálo tam niekoľko wartburgov, moskvičov i pekný opel rekord. Zrazu slečna Baska zbadala moje ohyzdné auto a mňa za volantom. Na tvári sa jej zjavilo čosi ako strašný hnus.

- Čo je to? - vyjachtala, keď som vystúpil a otvoril dvierka, aby som ju vpustil dnu.

- Pýtate sa na moje auto? - odvetil som otázkou. Bol som už zvyknutý, že môj vehikel vyvolával úsmev.

- To nie je auto! Toto nemožno nazvať autom! Tamhľa stoja autá, - ukázala na wartburgy a opel, - ale to, na čom jazdíte vy, je akýsi príšerný pohrebný voz.

Tak moje auto doteraz ešte nik nenazval. Priznávam sa, že som sa cítil dotknutý. Uvedomoval som si, že moje auto je škaredé, že pripomína kríženca „lietajúceho taniera“ s wellsovským „strojom času“, že vyzerá ako čln na štyroch kolesách prikrytý nepremokavou celtovinou. Hovorili o ňom ako o „kraksni“, pokrikovali naň: „Do zberu

s ním!" Radili mi, aby som svoje auto ukazoval v cirkuse alebo v múzeu starožitností. Ale aby sa niekto opovážil nazvať ho „pohrebným vozom“...

- Je to veľmi dobré auto, - odvetil som, potláčajúc hnev.

- Prosím, nasadnite, lebo hneď odchádzame.

- Panebože, nerozletí sa cestou? - znepokojovala sa slečna Wierzchoňová.

Na to som už nepovedal nič. Položil som jej kufor na zadné sedadlo a ona sa vteperila na sedadlo vedľa mňa.

- Nie, - vyhlásila zrazu. - Presadnem si na zadné sedadlo. Ešte ma niekto zo známych uvidí v tomto pohrebnom voze a pomyslí si, že som zomrela a vezú ma na cintorín!

- Máte trochu nevyberané vtipy, - utrúsil som.

Od tejto chvíle som urazene mlčal. „Hlúpa hus," myslel som si.

Mohol som jej, prirodzene, rozpovedať históriu svojho auta. Ako môj strýko Gromižko, neuznaný vynálezca, odkúpil vrak auta Ferrari 410 - Super America, na ktorom pri Zakopanom havaroval akýsi Talian. V nabúranom aute zostal vynikajúci motor, strýko naň dorobil karosériu a vehikel vylepšil všelijakými svojimi zlepšovákmi a vynálezmi. Potom mi to auto venoval a ja som ho prijal z jednoduchej príčiny: nemal som na inakšie. Teraz, keď som spoznal jeho prednosti, nezamenil by som ho ani za najkrajší lincoln. Napokon, mal som už aj také ponuky...

Skúsil som strýkovu karosériu urobiť krajšou, ale všetka námaha bola márna. Moje auto stále pripomínalo zelenkavožltý čln s hnedými a modrými fľakmi a štyrmi kolesami, z ktorých dve zadné mali spice a predné disky. Nad tým člnom bolo čosi ako stan s celuloidovými okienkami. Auto strýka Gromižku vyzeralo odpudzujúco, mohlo byť larvou strašného hmyzu s vyvalenými očami obrovských reflektorov. Ale motor? Pod šerednou kapotou sa ukrýval

taký silný motor, že som mohol jazdiť rýchlosťou vyše dvesto kilometrov za hodinu.

Ferrari 410 sú turisticko-pretekárske autá najvyššej triedy, vyrábané výlučne na jednotlivé objednávky. Čo na tom, že pekná karoséria tohto vynikajúceho vozidla sa rozbila a namiesto nej je škaredá? Vozidlo jazdilo tak ako predtým, bolo azda najrýchlejším autom, aké možno stretnúť na poľských cestách. Prirodzene, uvedomoval som si, že moje auto mohlo vzbudzovať všelijaké asociácie, ponuré i humorné, ale určite nepripomínalo pohrebný voz. Preto som slečnu Bašku nepovažoval za hodnu, aby si vypočula historku o strýkovi Gromiřkovi. A už vôbec som nepovažoval za vhodné prezrádzať jej prednosti svojho vozidla.

A tak sme mlčky sedeli a čakali na mládenca menom Bigos. Lenže uplynulo desať minút, pätnásť, potom dvadsať - a mladík sa neukazoval.

- Obávam sa, že váš priateľ sa dnes nezbalí, - vyriekol som zlostne. - Je čas ísť. Do Janówky je dosť ďaleko.

- Ale nie, ten určite príde. Veľmi nerád chodí peši. Poznámka o tých piatich kilometroch zo stanice mu dodala chuť cestovať autom. Počkajte ešte chvíľu, pán...

- Kustód. Aj magister, - skočil som jej do reči. - Mám to veľmi rád, keď ma oslovujú titulom. V skutočnosti múzeum ešte nemáme, ale zverili mi funkciu kustóda, tak mám na ten titul právo.

Až stratila reč. Viem, čo si pomyslela: „Nadutec, blázon! Pod takým šéfom bude strašný život.”

Po chvíli sa spamätala a dokončila vetu:

- Kolega Bigos vždy mešká. Aj na prednášky chodil neskoro.

Potichučky som si zapískal cez zuby. A potom som odvrkol:

- Však ja ho naučím presnosti! Ešte dnes zavediem knihu dochádzky a budem do nej zapisovať každé oneskorenie.

- Bože! - vyletelo jej. - Kniha dochádzky v takom malom, trojčlennom kolektíve? Zdalo sa mi...

- Čo sa vám zdalo?

- Že by sme si mali viac dôverovať.

- Chceli ste povedať, že by sme mali vytvoriť milú a zohranú spoločnosť, však? So mnou nerátajte, slečna Wierchoňová. Viem jedno: na podriadených treba ísť prísne. Vtedy možno v živote niečo dosiahnuť. Ak človek má ešte aj známosti a široké plecia...

Nedokončil som. K autu sa blížil kolega Bigos. V ľavej ruke nevelký kufrík, v pravej starostlivo niesol veľkú červenú gitaru. Záznak - môj vehikel nevyvolal uňho ani pocit hrôzy, ani smiech. Špičkou topánky kopol do pneumatiky a poznal s výrazom človeka, ktorého nemôže nič prekvapiť:

- Zábavný vozíček. Len keď to ide...

Získal si u mňa omrvinku sympatie. Dokonca som sa ani nezlostil, že meškal. Až potom som si domyslel, že jeho postoj vyplýva z ľahostajnosti. Kolega Bigos sa tváril ako človek, ktorý zjedol všetku múdrosť sveta, všetko už zažil a ničím mu nemožno zaimponovať.

Kufrík hodil na zadné sedadlo vedľa Bašky a sadol si ku mne. Červenú gitaru si uložil na kolená, akoby sa obával, že sa s ňou bude musieť rozlúčiť, čo i len počas cesty, a bude tým nevýslovne trpieť.

Vyrazili sme. Ešte v uliciach Varšavy som sa mládenca zdvorilo spýtal:

- Pán kolega, prečo ste študovali dejiny umenia? Nebolo by bývalo lepšie vstúpiť do skupiny „Červeno-čierne gitary“, alebo hneď k ružovým s oranžovými bodkami? Domnievate sa, že vaše hudobné vedomosti sa pri zakladaní múzea v Janówke môžu zísť?

- Nemáte rád hudbu? - začudoval sa kolega Bigos.

- Mám. Dokonca aj bigbít. Ale radšej by som vo vás videl budúceho vedeckého pracovníka.

- Jedno druhému neprekáža, - pohrdavo mávol rukou kolega Bigos. A potom z ničoho nič dodal: - Hlavné je nebrať si veci príliš k srdcu a mať pohodlné topánky.

- A vy? - obrátil som sa na kolegyňu Wierzchońovú. - Iste tancujete alebo spievate. Vidí sa mi, že namiesto múzea založíme skupinu „Vrešťany zo Strašidelného kaštieľa“.

Baska mykla plecami:

- Nespievam, ale tancujem...

- Tá bola na výške strašný bifľoš. „Uč sa, uč, až ti hrb narastie,“ tak sme jej stále vraveli.

- A narástol? - spýtal som sa.

- Trocha sa hrbí, - víťazoslávne potvrdil kolega Bigos.

- To je lož, - bránila sa kolegyňa Wierzchońová. - Každý môže mať svoje ambície.

- Dozaista, - súhlasil som. - Aj ja ich mám. Dnes som ešte kustódom v Janówke, ale zajtra alebo pozajtra... vo Varšave.

Vzali moje slová vážne. Zodpovedali totiž ich predstave, ktorá sa im zrodila v hlavách ešte skôr, než ma uvideli a spoznali.

- Ja by som chcela byť ako ten pán Tomasz, - vyhrklo zrazu z kolegyne Wierzchońovej.

- Aký pán Tomasz? - čudoval som sa. - Aj ja som Tomasz, ale nepočul som o tom, že by som bol slávny.

Odvetila takmer pohrdavo:

- Vôbec sa nečudujem, že ste o ňom nepočuli. Takí ľudia, ako je on, vás iste nezaujímajú. Je skromným pracovníkom, ani len nepomyslí na administratívnu kariéru. Rozprávala mi o ňom jedna priateľka. Je to neobyčajný človek. Zaoberá sa predovšetkým objasňovaním historických záhad. Hľadal stratené zbierky a mnohé z nich našiel. Pri tej práci prežil veľa zaujímavých dobrodružstiev.

Bolo mi do smiechu, ale povedal som ironicky:

- Nepočul som o takom géniovi...

- Lebo on sa svojou prácou nevyťahuje. A pritom objavil časť pokladu rádu templárov, našiel zbierky veľkostatkára Dunina, nesmierne cenný relikvár z prvej polovice štrnásteho storočia a poklad gótskeho kráľa Atanaricha. Ale netúži po sláve, nerobí kariéru. Ako iní, - dodala na moju adresu.

- A vy chcete byť takým Tomaszom v sukni, - konštatoval som.

- Veru tak.

- Obávam sa, že v Czerského kaštieliku nenájdete vhodné pole pôsobnosti. Ráno o siedmej budíček, ukuchtiť raňajky a potom do štvrtej inventarizácia zbierok. Najnudnejšia činnosť pod slnkom. Večer teraz prichádza veľmi rýchlo, nebudete mať kam ísť, iba si sadnúť a plakať. Alebo počúvať gitaru kolegu Bigosa, čo vlastne vyjde najedno.

Mykla plecami.

- Nedá sa povedať, že by ste do nás vlievali optimizmus. A kolega Bigos zabadákal:

- Najhoršie je to včasné vstávanie...

Vrátil som sa k Tomaszovi:

- A videli ste už niekedy toho známeho génia? Viete, ako vyzerá?

- Počula som, že je dosť fešný.

Uspokojene som sa pozrel do zrkadielka nad predným sklom.

- A ja? - spýtal som sa. - Ako vyzerám?

- Tak ako vaše auto, - utrúsila.

Kolega Bigos sa zmierlivo ozval:

- Keď už je reč o vašom aute, nemohli by sme ísť trochu rýchlejšie? Zbožňujem rýchlu jazdu. Stovkou, pán...

- Kustód, - rýchlo a zlostne dodala slečna Wierzchońová.

- Stovkou, pán kustód, - zopakoval Bigos.

- Nie, nie! - vykrikla kolegyňa Wierzchońová. - Lebo sa ten pohrebný voz rozletí!

Znova ma zmrazila zmienka o pohrebnom voze. „Hlúpa hus," pomyslel som si ešte raz.

Do tej chvíle sme šli po preplnených varšavských uliciach, teda som ani nemohol ísť väčšou rýchlosťou. Ale už sme sa dostali za mesto a práve som chcel šliapnúť na plynový pedál. No rozmyslel som si to. Dokonca som trochu spomalil. Začali nás predbiehať všetky autá i motocykle. Dokonca aj moped, bzučiaci ako dotieravá mucha, nás nechal za sebou, čo kolegu Bigosa veľmi pobúrilo. Pozrel na prístrojovú dosku a spozoroval na nej dva tachometre a iné prečudesné zariadenia, ktoré tam namontoval môj strýko.

- Kabínu máte ako v tryskáči, ale vlečiete sa štyridsiatkou, - povedal znechutene. - Stovkou, pán kustód, stovkou...

Stále sme však šli štyridsiatkou. Až to napokon aj mňa unavilo. A do Janówki bolo vyše dvesto kilometrov. Patriť sa trochu pridať, ak sme ta nechceli prísť v noci. A keď kolega Bigos zadriemal, znudený monotónnosťou pomalej jazdy, šliazol som na plyn.

Zrazu som za sebou začul hlas kolegyne Wierzchońovej:

- Toho pána Tomasza, o ktorom som vám hovorila, volajú „pán Tragáček". Má vraj veľmi rýchle a výkonné auto, ktoré môže jazdiť rýchlosťou dvesto kilometrov za hodinu. Iste je to krásne auto!

Uvoľnil som plynový pedál a znova som sa vliekol štyridsiatkou.

Bola veľmi tmavá novembrová noc, studený vietor prenikal do kostí. Rozkolísané staré stromy v obrovskom parku šumeli ako rozbúrené čierne jazero.

Roztrhol som lístky s pečatami na predných dverách kaštieľa a vošli sme do priestornej siene. Našiel som vypínač a zažal som svetlo. Potom sme si prezreli niekoľko izieb na prízemí a vyšli sme aj na poschodie. Kaštieľ sa

nám videl strašne zaprataný rárohami, na prvý pohľad som si nevšimol žiadny cennejší kus nábytku.

Slečna Wierzchoňová diskkrétne vyzivovala, aj ja som cítil únavu z cesty. Kolega Bigos sa z času na čas opieral o stenu a zatváral oči.

- Čo je vám? - spýtal som sa.

- Upadám do letargie, pán kustód. Táto choroba ma trápi už od detstva. Cítim, že kvôli nej zajtra celkom iste prídem neskoro do práce.

V kaštieli bola veľká kuchyňa, ale nikomu z nás sa nechcelo pripravovať večeru. Radšej sme šli spať hladní.

- Slečna Wierzchoňová bude bývať v zelenom salóne, - rozhodol som podľa farby čalúnenia nábytku, - kolega Bigos si vezme žltý a ja červený salón.

Boli to tri izby vedľa seba a vchádzalo sa do nich z úzkej chodby pozdĺž čelnej steny. Chodba viedla ďalej k hospodárskym miestnostiam, to znamená ku kuchyni a komore. Okná mierili do záhrady. V každej izbe bola pohovka alebo diván na spanie. Z auta som si vybral spacie vrece a dve hrubé vlnené deky, ktoré vždy vozím so sebou. Slečna Wierzchoňová si predvídavo vzala deku i podušku. Potom som svoje deky dal kolegovi gitaristovi, ktorý sa iste domnieval, že v kaštieli naňho čaká pohodlná posteľ s páperovou perinou.

Zaželali sme si dobrú noc a rozišli sme sa do svojich izieb. Triasol som sa od zimy - v kaštieli nebolo ústredné kúrenie, iba kachle a kozuby. Nik nám nezakúril na privítanie, lebo vlastne my sme sem mali vniesť nový život. Rozložil som si spací vak na renesančnej pohovke a hneď som sa doň strčil. Na druhý deň nás čakalo riadne upratovanie, lebo všade bola hrubá vrstva prachu. Pán Czerski - pokiaľ som sa stačil zorientovať - obýval v podstate iba dve izby na poschodí, hneď vedľa knižnice.

Zaspávajúc som rozmýšľal o pláne práce na nasledujú-

ci deň. Teda po prvé: upratovanie a organizovanie pobytu v Janówke. Po druhé: dôkladná prehliadka kaštieľa a predbežná orientácia v Czerského zbierkach. To by bolo na jeden deň veľa. S tou myšlienkou som zaspal, ukolísaný jednotvárnym šumením stromov, ktoré dorážalo cez zatvorené okenice.

Zobudil ma zvuk podobajúci sa škrabaniu myší. A potom som nad svojou hlavou začul hlasné dupnutie. Prešla dlhá chvíľa a k ušiam mi doľahli zvuky krokov.

V starom kaštieli sme boli iba my traja. Bigos a Wierchońová spali na prízemí v izbách susediacich s mojou. A predsa sa hore, v knižnici alebo v tých dvoch izbách, kde kedysi býval Czerski, čosi dialo.

Mrkol som na fosforeskujúce ručičky hodiniek: práve minula poľnoc. A znova som začul hlasné dupnutie a neskôr kroky v dosť čudnom rytme. Najprv tri kroky, potom ticho. Znova tri kroky a ticho. Znova tri...

Vyskočil som zo spacieho vreca. Chytil som baterku a vyrútil som sa do haly. Vybehol som hore drevenými schodmi. Na plošine v polovici schodov sa mi vo svetle baterky ukázala akási príšerná tvár. Zľakol som sa, no po chvíli som si uvedomil, že tam stojí veľká socha, dokonca dosť pekná, len svetlo baterky jej vykrivilo rysy.

Keď som vykročil na ďalší schod, zazdalo sa mi, že som začul škripot dverí. Vtrhol som do knižnice, ale trvalo mi hodnú chvíľu, kým som našiel vypínač. Zatiaľ zo susedných izieb znova ku mne preniklo škripanie dverí. Otočil som vypínačom - a presvedčil som sa, že v knižnici niet nikoho. Iba hlboké tieň sa skrývali v obrovských kreslách pri kozube.

Prešiel som do Czerského pracovne a neskôr do jeho spálne. Dvere zo spálne na chodbu som našiel odchýlené. „Žeby som ich nebol zatvoril?“ uvažoval som.

Pootvoril som ich a vtom mi čosi mäkké spadlo na hla-

vu, ovinulo sa mi okolo nej a začalo ma dusiť. „Pomoc!“ zakričal som, ale mäkký materiál stlmil môj hlas. Strhol som ho zo seba jediným silným pohybom. Stál som na chodbe v otvorených dverách, v ruke som držal akýsi väčší kus závesu. Blízko mňa nebol nik, aj chodba sa mi zdala celkom prázdna. „Kto na mňa hodil tú handru?“ pýtal som sa sám seba.

Pozrel som na hranu dverí a videl som tam niekoľko nitiek zo závesu. Domyslel som si, že záves bol zachytený na okennom ráme. Keď som odchyľil dvere, natiahol sa, a keďže bol slabo pripevnený, hneď mi spadol na hlavu.

Urobil to niekto náročky?

Na prízemí šľukla kľučka, otvorili sa dvere.

- Pán kustód, pán kustód! Čo sa tam hore deje... - vystrašený hlas slečny Wierzchońovej naplnil halu.

- Som tu hore, - odvetil som a začal som zostupovať po schodoch.

Slečna Wierzchońová stála v hale v ružovej pyžame a hľadela na mňa trocha znepokojená:

- Čo sa stalo, pán kustód? Azda, božechráň, nie ste námesačný?

- Kde je kolega Bigos? - zahundral som.

- Neviem. Totiž viem. Iste spí. To značí, že upadol do letargie.

Zaklopal som na jeho dvere, ale nik sa neozval. Panovalo tam ticho.

- No, vidí sa mi, že chápem... - utrúsil som.

- Stalo sa niečo? - vypytovala sa slečna Wierzchońová.

- Ktosi sa tu hral na strašidlo. Hore som počul kroky.

V knižnici aj v pracovni Czerského.

- A myslíte si, že to bol Bigos?

- Ktosi tu na mňa nastražil hlúpu pascu. Padol mi na hlavu záves.

- Čo? Spadol vám na hlavu? - kolegyňa Wierzchońová

iba ťažko zdržiavala smiech. Napokon nevydržala a nahlas vyprskla: - Preboha, viem si predstaviť, ako ste sa v ňom zábavne zmietali!

Tresol som päšťou do dverí Bigosovej izby.

- Viem, kto je ten hrdina. Kde je kolega Bigos? Ušiel z knižnice a iste sa motá kdesi na poschodí. Alebo sa schoval na pôjde.

Kolegyňa Wierzchoňová sa prestala smiať. Zatvárila sa urazene:

- Prečo upodozrievate Bigosa? Ten spí, čiže nachádza sa v letargii. Nezobudíte ho klopaním a trieskaním do dverí. Iba ak by ste ho tresli päšťou po hlave.

Stlačil som kľučku a vošiel som do Bigosovej izby. Rozsvietil som.

Bigos ležal na pohovke prikrytý dekami. Ruky mal zložené na prsiach, ústa naširoko otvorené. Vyzeral ako mŕtvy, ale predsa žil a chrápal.

- No vidíte? Upadol do letargie. Obvinili ste ho nespravodlivo. Podľa toho si myslím, že máte o nás tie najhoršie predstavy. A všetko, čo sa tu stane zlé, pripíšete na vrub nám.

- Prepáčte, - zašomral som. - Dobrú noc!

- A čo strašidlo? Necháte ho hore? Možno ho treba pohľadať.

- Záhrobní hostia nie sú mojím odborom, - odvetil som a odpochoďoval som do svojej izby.

Keď som liezol do spacieho vreca, počul som, ako vietor lomozí a opiera sa o okenice. Pomyslel som si: „Keď som šiel hore schodmi, mohli byť v knižnici a vešať záves nad dvere. Keď som vošiel do knižnice, ušli do Czerského pracovne a potom sa cez jeho spálňu prešuchli naspäť na chodbu. Kým som sa mocoval so závesom, zbehli dolu do svojich izieb.“

Dlho som nemohol zaspať. Načúval som každému zvuku.

Nocovali ste niekedy v starom dome? Také budovy cez deň vyzerajú mŕtve, ale v noci začínajú žiť vlastným životom. Keď je vonku silný vietor, vtedy je starý dom plný prečudesných zvukov, búchania, hvízdania. Drevené dlážky vŕzgajú, v nábytku čosi praská alebo škriabe, občas zašušťí kúsok omietky, ktorá sa sype po stene, vietor zlovestne zavýja v komínoch, okenice klepocú.

Načúval som tým zvukom a po nejakom čase podozrenie voči kolegyni Wierzchońovej a Bigosovi poriadne zoslablo. Ktovie, či som nepodľahol preludu a nepovažoval obyčajné zvuky a šelesty za tajomné kroky? S tým záve- som to tiež mohla byť náhoda. Visel nad dverami a zrazu sa odtrhol.

Lebo v strašidlá neverím.

**Ráno v strašidelnom kaštieli • Ako budiť Bigosa •
 Koľko strašných vecí je v kaštieli • Horekovanie starého
 Janiaka a čaro parku • Bigos kúri v kachliach • Záhľadný
 katalóg • Tajomstvo „piatej časti“ • Dievča, ktoré
 chce stretnúť ducha • Nová záhada • Duch sa zjavuje
 po druhý raz • Duch po tretí raz dáva znamenie**

Kaštieľ bol vybudovaný v roku 1821 v klasicistickom slohu. Historik umenia by ho opísal takto: Kaštieľ je murovaný, situovaný do hĺbky veľkého anglického parku. Park je veľmi zanedbaný. Budova poschodová, postavená v obdĺžnikovom pôdoryse s polkruhovým rizalitom do záhrady. Členenie vnútra dvojtraktové, na osi sieň - oválny salón. Podlažia sú vnútri oddelené kordónovou rímsou, pod odkvapom sa nachádza rímsa na konzolách. Na osi fasády vidno iónsky portikus ovenčený trojuholníkovým štítom. Strecha štvorspadová. Pod tromi prostrednými oknami prvého poschodia sa ťahá ozdobná fríza predstavujúca grify s väzami a dátum: rok 1821. Na schodišti stĺporadie, stena s romantickou krajinou, na strope na poschodí putti v obláčkoch. V salóne oválny strop s bohyňou Ceres v ráme s ornamentikou „rocaille“. V príľahlej izbe maľované sopraporty s väzami kvetov, ovocím a lístím akantu. Na poschodí v knižnici oválny strop znázorňujúci Dia na Olympe, v ráme s antickou dekoráciou. Vo väčšine miestností drevené obloženie, knižnica a spoločenská sála je celá vyložená dubovým drevom.

Ale nám bude treba iný opis.

Pod portikusom s iónskymi stĺpmi bol vchod do veľkej,

tmavej haly s obrovským železným lustrom zaveseným na ťažkej reťazi. V hale bol čierny stôl a dve dlhé lavice. Po ľavej ruke, blízko hlavného vchodu, úzka chodbička do kuchyne viedla okolo troch dverí - do zeleného, žltého a červeného salónu. Vzadu boli schody na poschodie a vchod do oválneho salónu. Na prízemí vpravo veľká spoločenská sála s nádherným klasicistickým kozubom.

Ľavú stranu zaberala knižnica s kozubom a dve izby: niekdajšia pracovňa Czerského a jeho spálňa. Vpravo, nad spoločenskou sálou, bolo päť neveľkých izieb, dve z nich vzájomne spojené dverami, tri so samostatným vchodom z hlavnej chodby i z chodbičky.

Teraz preruším opis, lebo strašne nemám rád okamih, keď čitateľ začína preskakovať strany a hľadať miesto, kde sa začína dej. Dôkladnú prehliadku vnútra kaštielňa nechajme preto na neskoršie. Veď sa k nej ešte neraz vrátíme, pretože má nemalý význam pre tento príbeh.

Kvôli nočnej príhode so „strašidlom“ som sa zobudil päť minút po ôsmej. Ja - čo som svojim podriadeným a spolupracovníkom v osobách slečny Wierzchoňovej a kolegu Bigosa hrozil prísnyimi následkami za oneskorenie, som hneď v prvý deň na novom pôsobisku zaspal.

Obliekol som sa za niekoľko minút. Jasné, že som sa neumyl. Nemal som ani potuchy, či v kaštieli je kúpeľňa. Potichu som otvoril dvere a opatrne som vyzrel do haly. Mal som v úmysle uniknúť pred stretnutím s mladými kolegami a potom sa tváriť, že sa už nejaký čas motám po poschodí.

V hale nikto z nich nebol. Iba z kuchyne sa ozýval ženský spev. Slečna Wierzchoňová spievala: „*Oj, červený, červený rýdzik, aký krásny kú-us!*“ Ako som sa blížil ku kuchyni, zacítil som vynikajúcu vôňu pečenej klobásy.

- Tak predsa ste speváčka, - poznamenal som, vchádzajúc do obrovskej kuchyne.

- A vy ste zmeškali začiatok pracovného času, - poznamenala.

- Och, už štvrtú hodinu... - začal som.

- Nevymýšľajte, pán kustód. Pred desiatimi minútami som nazrela do vašej izby. Boli ste pohrúžený do letargie, rovnako aj kolega Bigos.

- Akým právom... - spustil som.

- Chcela som, aby mi niekto pomohol urobiť raňajky. Ale zvládla som to aj sama. V tomto kaštieli je vodovod aj kúpeľňa, dokonca až dve! Zapla som čerpadlo, pán kustód. Preskúmala som kuchyňu a zistila som, že je výborne zariadená. Máme tu plynovú bombu, takže netreba kúriť v sporáku. Práve opekám klobásu a potom z nej urobím praženicu. Zatiaľ sa môžete umyť. Kúpeľňa je na pravej strane kuchynskej chodby.

Bez slova som vyšiel z kuchyne. Vbehol som do izby po uterák a mydlo, umyl som sa v ľadovo studenej vode. Keď som vychádzal z kúpeľne, kolegyňa Wierzchoňová sa odkiaľsi vracala s panvicou plnou voňavej praženice. Šla do kuchyne, za ňou kráčal kolega Bigos. Zdalo sa mi, že ide ako slepec, lebo mal zažmúrené oči a otíkal sa o steny.

- Odkiaľ idete s tou panvicou? - čudoval som sa.

- Zobúdzala som kolegu Bigosa.

- Panvicou?

- Áno, pán kustód. Podložila som mu pod nos panvicu praženice s klobásou a prebral sa z letargie. Mykanie za plece ani dohováranie by nebolo nič platné. Z letargie ho prebúdza iba vôňa jedla.

Zasadli sme spolu za kuchynský stôl. Slečna Wierzchoňová na ku s krajcami chleba natretými maslom.

- Dnešné raňajky platím ja, - vyhlásila. - Žiaľ, o obed sa bude musieť postarať pán kustód.

- Prečo práve ja? - ohradil som sa. - Nech sa o obed postará kolega Bigos, ja si vezmem na starosť večeru. Nechá-

pem, prečo sa pre toto múzeum ráta až s tromi odbornými pracovníkmi, ale ani s jednou kuchárkou, upratovačkou alebo kuričom. Veď do kachlí tiež treba zakúriť. Som zvedavý, či je tu uhlie.

- Je, - víťazoslávne oznámila slečna Wierzchoňová.

Vzdychol som si. Vravel som predsa riaditeľovi Marcza-kovi, že nemám organizačný talent. Táto slečinka by sa skôr hodila za vedúcu vznikajúceho múzea.

Bezradne som sa rozhliadal po kuchyni. Veru, naozaj bola výborne zariadená. Stála tu plynová bomba a dvoj-platnička. V zásuvkách boli príbory, na policiach stáli hlinené džbány, na stenách viseli panvice. Ani kredenc hádam nebol prázdny. Czerského pozostalosť sa ukazovala rôznoraká. Nezanechal náhodou aj jedlo?

Kolega Bigos sa iste zaoberal podobnými myšlienkami a z ničoho nič nahlas povedal:

- Zaujímalo by ma, či je tu pivnica so starým vínom...

Slečna Wierzchoňová zazvonila kľúčmi na veľkom kovovom koliesku.

- Predvídavo som zamkla väčšinu hospodárskych miestností. Otvorenú som nechala iba pivnicu s uhlím. Domnievam sa, že si musíme rozdeliť prácu. Kolega Bigos rozloží oheň v niekoľkých kachliach, lebo ináč zamrzne-me a ochorieme. Ja sa vyberiem na nákup do najbližšieho obchodu. Azda je tu niekde reštaurácia, kam by sme mohli chodiť na obedy. Pán kustód sa pustí do upratovania, celý kaštieľ je samý prach. Keď sa vrátim z obchodu, pomôžem vám, pán kustód. Takisto vám musí pomôcť aj kolega Bigos, keď zakúri do kachlí.

- Som odborný pracovník, - vyhlásil som.

- A máte miesto pre upratovačku?

- Asi mi ho pridelia.

- Kedy? Možno o mesiac. Ale nemôžeme zriaďovať múzeum v špinavých miestnostiach.

- V každom múzeu musí byť kurič, - dodal Bigos.

Slečna Wierzchoňová mykla plecami:

- Robte si, ako chcete, páni! Ale podľa mojej mienky niet iného východiska, iba odložiť odborné záležitosti na neskôr. Presnejšie povedané: zlaďovať ich s inými úlohami. Povedzme, tri hodiny venovať hospodárskym prácam, zvyšný čas odborným.

Mala pravdu. Súhlasne som pokýval hlavou.

- Vybrali ste mi to z úst, - povedal som. - Práve som chcel oznámiť takéto rozhodnutie. Tri hodiny na hospodárske práce a zvyšok času na vytváranie múzea. Priznávam sa, že nemám organizačné schopnosti, len trochu známostí...

- To nič. Pri mne sa vyškolíte, pán kustód, - hrdo tvrdila slečna Wierzchoňová. A potom sa spýtala ironicky, ale naoko starostlivo: - A čo nočné prízraky, vidiny, čiže duchovia a upíri?

Bigos sa striasol od hnusu:

- Tu sú duchovia? Nie je v tomto kaštieli priveľa strašných vecí? Veď už aj kúrenie v kachliach je dosť strašné!

Bigosovo horekovanie sme prešli mlčaním.

- Buďte taký dobrý a zakúrtite v kolegyninej izbe, aj vo svojej a hore v knižnici, ktorá bude našou pracovňou, - prikázal som rozhodne.

- V knižnici je kozub, - poznamenal Bigos.

- Ale aj kachle. Kozub je skôr na ozdobu. Knižnica, ako som povedal, bude cez deň našou pracovňou a po večeroch bude miestom priateľských stretnutí. Tam budete môcť hrať na gitare a slečna Wierzchoňová vám bude kontrovať: „Ye, ye, ye!“

- A u vás netreba zakúriť? - spýtala sa.

- Do neskorého večera plánujem pracovať v knižnici. Spať môžem v studenej izbe.

- V takom prípade ani ja nepotrebujem v izbe teplé

kachle. Bola by som radšej, keby kolega Bigos večer zakúril v kúpeľni.

- Čo? - zlostil sa Bigos - Za koho ma máš? Za kuriča v kúpeľoch?

- Ach, veď je to iba jednoduchá zámena. Namiesto kúrenia v mojej izbe zakúriš v kúpeľni.

- Vynikajúce, - prisvedčil som. A významne som sa pozrel na krk a uši kolegu Bigosa. Dôrazne som dodal: - Bude to aj pre vaše dobro. Robíte na mňa dojem, že sa nestaráte o svoj výzor, nestriháte si vlasy a, zdá sa mi, neuznávate žiletky. Ale z času na čas sa hádam umývate?

Bigos pohrdavo mávol rukou, akoby umývanie bolo čímisi zanedbateľným v tej spúste problémov, ktoré ho ťažili. Takmer radostne povedal:

- Keďže aj ja môžem spať v nevykúrenej izbe, zostáva mi len pec v knižnici a v kúpeľni.

Týmto rozdelením úloh sme ukončili raňajky. Slečna Wierzchoňová si obliekla plášť a so sieťkou v ruke (predvídavo si vzala dokonca aj sieťku na nákupy) vybrala sa po aleji v parku do obchodu. Pred touto obhliadkou terénu sme jej dali po sto zlotých, aby mala na nákup, lebo sme sa rozhodli spoločne sa skladať na jedlo.

Chvíľu po odchode slečny Wierzchoňovej som tiež vyšiel z kaštieľa, aby som si prezrel park a pootváral okenice.

Včera bolo pochmúrne a fúkal prudký vietor. Dnes svietilo slnko, ale poryvy vetra boli dosť silné a v parku ma prenikol novembrový chlad. Dookola sa rozkladal rozľahlý trávnik, na ktorom tu i tam rástli osamotené obrovské duby a lipy, v skupinkách stáli kleny, buky, hraby. K východu z parku viedla aleja starých líp. Kde-tu uprostred trávnik a menších alejí, ako aj okolo priestranného záhonu pred vchodom do kaštieľa, rástlo husté krovie a už dávnejšie nestrihané živé ploty z jazmínu, hlohu a orgovánu. Ale možno práve preto, že boli zanedbané, očarovali

pestrými farbami. Stromy už boli holé a čierne, ale hnedočervený trávnik pokrývali rôznofarebné vzory opadaného lístia: červenej, hnedej, okrovej farby, aj sieny pálenej.

V hĺbke parku sa červenala strecha nízkej hospodárskej budovy, ktorá susedila s vozovňou. Na druhej strane kaštieľa, v starej záhrade, kde rástlo pár desiatok napoly uschnutých hrušiek, sliviek a vlašských orechov, bolo medzi krovím vidieť neveľkú, ošarpanú drevenú chatrč, iste pozostatok nejakej ozdobnej besiedky.

Práve som odtrhol posledný papierik s pečatou na okenniciach spoločenskej sály, keď z hospodárskej budovy vyšiel akýsi bradatý muž a šmatlal sa ku mne. Na prvý pohľad na mňa zapôsobil odstrašujúco, azda preto, že vyzeral špinavý a neupravený.

- Volám sa Janiak, - ozval sa chrapľavo, potom si odkášal a odpľul. - Bol som tu záhradníkom...

- Ale to muselo byť dávno, - odvetil som, rozhliadajúc sa po nestrihanom živom plote a zarastených chodníkoch.

Pochopil môj pohľad.

- Kedysi mal pán Czerski viac peňazí. Mal záhradníka, dve slúžky a paholka ku koňom. Lenže potom si už upratoval a varil sám. Role prenajal, kone predal. Odvtedy som uňho pracoval ako domovník, kúril som v kachliach a robil, čo mi prikázal, všelijaké práce okolo hospodárstva. Počul som, že tu má byť múzeum a vy iste budete vedúcim?

- Áno.

- Dúfam, že ma nevyhodíte z mojej izbičky? Keby niečo, mohol by som u vás pracovať ako záhradník alebo kurič.

- Ťažko môžem niečo sľúbiť. Keď sa zriadi múzeum, kuriča i záhradníka bude treba. A hádam nebudú námietky, aby ste ním boli vy, keď bývate v najbližšom susedstve kaštieľa, v byte, ktorý beztak bude služobný. Ale to všetko je otázka budúcnosti. Pán Czerski zomrel pred týždňom. Ešte ubehne veľa času, kým sa dajú do poriadku formality a jeho majetok

prevezme štát. Ako viete, v kaštieli sú cenné pamiatky rôzneho druhu. Poslalo nás sem ministerstvo kultúry a umenia, aby sme tie veci zinventarizovali, zabezpečili pred zničením a zistili možnosti zriadenia múzea. Dovtedy, kým kaštieľ prevezme štát a vznikne tu múzeum, nech všetko zostane tak, ako bolo. Môžete v tej budove bývať ďalej. A vozovňa? Je prázdna? Chcel by som do nej dať svoje auto.

Doviedol ma do vozovne. Bola prázdna a mala dobrú strechu, ktorá nevyžadovala opravy. Janiak mi dal kľúč a hneď som ta zatiahol svoj vehikel.

- Ale hospodárska budova potrebuje generálnu opravu, - upozornil Janiak. - Iba moja izbička je v poriadku, netečie do nej.

- Nezabudnem na to, keď sa bude zostavovať rozpočet pre múzeum, - uistil som ho.

- A keby bolo treba niečo urobiť, veľmi rád pomôžem, - ponúkol sa Janiak.

Bezradne som rozložil ruky.

- Pomoc by sa nám veľmi zišla. Napríklad pri kúrení. Žiaľ, nemáme čím platiť.

- Môžem zadarmo. Len si na mňa potom spomeňte, keď už bude to múzeum. Chcel by som byť domovníkom alebo záhradníkom a ďalej bývať vo svojej izbe. Pomôžem hoci aj za to, že tu môžem zostať. Kam sa ja starý podejem, ak ma odtiaľto vyhodíte? Myslel som si, - zrazu starec zosmutnel, - že pán Czerski nechá nejaký závet a niečo mi odkáže za toľké roky ťažkej práce. Lebo sľuboval, že v testamente mi zaistí bývanie do konca života. Lenže stále otáľal s napísaním a zomrel bez testamentu. Nenechal nič na písme a znova som odkázaný na milosť a nemilosť.

Prišlo mi ho ľúto.

- Budem sa usilovať, pán Janiak, aby ste tu dostali miesto domovníka, - prisvedčil som.

Vrátil som sa do kaštieľa, aby som chytil metlu do ruky. Ale

keď som otvoril čelné dvere, dostal som sa do kúdolov dymu, ktorý naplňal halu a čiernym prúdom sa valil po schodoch odkiaľsi zhora. Akoby ktosi v dome zapálil dymovnicu.

Kašlúc a zapchávajúc si dlaňou nos, rozbehol som sa do knižnice.

Obklopila ma takmer tma, toľko tam bolo dymu.

- Pán Bigos, - skríkol som. - Čo to robíte? Chcete podpáliť kaštieľ?

Z oblakov dymu doľahol ku mne pridusený hlas:

- Vidí sa mi, že sa konečne chytilo, pán kustód...

Skočil som k oknám a otvoril ich dokorán.

- Čo sa chytilo? Chytáte ryby na vnadidlo? - spýtal som sa rozhorčený.

- Konečne chytil ľah, pán kustód. To znamená, že začalo horieť v tých prekliatych kachliach.

Zbehol som do haly a otvoril dvere. Prievan pomaly vyháňal z kaštieľa prúd dymu. Ale v knižnici už horel v kachliach oheň a začmudený kolega Bigos prikladal uhlie.

- Dnes vám predpíšeme trojnásobné umývanie, - vyhlásil som a pobral som sa upratovať. Pozametal som halu a potom svoju izbu.

Vrátila sa slečna Wierzchoňová. V sieťke niesla bochník chleba, dva balíčky masla, cukor, čaj a pár klobás.

- Na obedy môžeme už odo dneška chodiť do rekreačného strediska „Postup“ pri rieke, - povedala víťazoslávne. - Zoznámila som sa s vedúcim strediska pánom Wasiakom. Je veľkým prívržencom myšlienky, aby tu vzniklo múzeum. Tie obedy mi sám ponúkol. Len prosil, aby sme chodili presne medzi jednou a druhou. Nemajú veľa hostí, a tak vydávanie obedov končia skôr.

- Výborne, vynikajúce, - radostne som si šúchal ruky, lebo zabezpečenie obedov bolo mojou veľkou starosťou.

Slečna Wierzchoňová potiahla nosom.

- Celý kaštieľ smrdí ako zhorenisko. Vyrábali ste tu požiar?

Zhora zišiel kolega Bigos, čierny ako čert.

- Horí, - potvrdil a hladne pozrel na sieťku s potravinami. - A čo tak nadesiatovať sa? - navrhol. - Doma som bol zvyknutý na desiatu.

- A tu si odvyknete, - povedal som. - Poznáte to príslovie: „Consuetudo est altera natura,” čo značí: „Zvyk je druhá prirodzenosť”? Teraz si zvyknete nedesiatovať.

Bigos na mňa pozrel s netajenou obavou.

- Azda nechcete, aby som si celkom odvykol jesť? Ako jeden, čo chcel koňa odučiť žrať. Štyri dni mu nedal nič a už by ho bol odučil, ibaže na piaty deň kôň otrčil kopytá a zdochol.

- Bradatý vtip, - pohľadavo som mávol rukou. - Iste viete, že plný žalúdok otupuje myseľ. A práve teraz sa pustíme do intelektuálnej práce. Potom, okolo jednej, pôjdeme na obed.

Bigos si vzdychol.

- Pracuj, pracuj, až ti hrb narastie, pán kustód. A na ten obed kam pôjdeme?

- Do rekreačného strediska „Postup”.

- Nie je to veľmi ďaleko?

- Poldruha kilometra, - oznámila slečna Wierzchońová.

Bigos smutne pokýval hlavou.

- Obed je dobrá vec. Lenže treba ďaleko chodiť. Niet ruží bez trnia.

Prikázali sme mu umyť sa a potom sme sa zišli pri obrovskom stole v knižnici. V peknej peci poľského štýlu, s hnedými keramickými kachľami, už blčal oheň, ale v knižnici bolo napriek tomu ešte veľmi chladno. Zasadli sme k stolu, na ktorý som z tašky vyložil hrbu papierov, čo som dostal pred odchodom od riaditeľa Marczaka.

- Prosím vás, kolegovia, - začal som svoj príhovor. - Ako viete, veľmi cenné umelecké diela, aj keď sú súkromným majetkom, sú v Poľsku zinventarizované, zapísané do kata-

lógov a zabezpečené. Joachim Czernski vlastnil tri veľmi cenné obrazy, zachytené v súpise pamiatok ministerstva kultúry a umenia. Sú to: *Portrét mladej ženy*, obraz pravdepodobne z dielne Rubensa, nachádza sa v Czernského spálni. Obraz Pietra Rotariho *Hlávka dievčatka* z osemnásteho storočia, visí v pracovni Joachima Czernského. Tretie umelecké dielo veľkej hodnoty je *Knieža Józef Poniatowski jazdiaci na koni*, namaľoval ho Bernardo Belotto Canaletto v osemnástom storočí a visí tu v knižnici nad kozubom. Okrem toho Joachim Czernski vlastnil niekoľko kusov cenného starého nábytku menšej hodnoty. To je všetko, čo vieme o jeho zbierkach. Ale keď Joachim Czernski zomrel, okresné orgány sem hneď poslali niekoľko úradníkov, prevažne kontrolórov. Urobili čosi ako inventúru - spísali všetky predmety, ktoré sa v kaštieli nachádzali. Pretože to neboli odborníci na umelecké predmety, v ich spisoch sú záznamy ako: „Prvá miestnosť vpravo od haly. Pohovka, dve kreslá, stolík, umývadlo, vyrezávaná skrinka" a v skutočnosti sú tam dve krásne mahagónové kreslá v anglickom štýle Hepplewitth z druhej polovice osemnásteho storočia, stolík vznikol v preslávenej nábytkárskej dielni vojvodu Michała Ogińskiego a umývadlo je tiež veľmi pekné, v slohu zvanom „athénienne" z počiatku devätnásteho storočia.

- Tak predsa sa vo veci vyznáte, - pokrútil hlavou kolega Bigos.

Túto jeho idiotskú poznámku som prešiel mlčaním. Na zakončenie svojho „programového prejavu", ako som ho v myšlienkach nazval, som dodal:

- Súpis, ktorý zostavili okresné orgány, má dvadsaťpäť hárkov kancelárskeho papiera. Teraz sa nám hodí, lebo nám pomôže overiť si, či sa niečo nestratilo.

- Ale niektoré predmety mohol ktosi zameniť, - bystro usúdila slečna Wierzchoňová. - Namiesto krásneho

dámskeho písacieho stolíka typu „bonheur-du-jour“ z konca osemnásteho storočia, ktorý stojí v Czerského pracovni, mohol na rovnaké miesto postaviť obyčajný písací stolík. Lebo v súpise inventáru je iste poznačené: „Písací stolík drevený“.

- Veru tak, - prisvedčil som, pozerúc do súpisu. - Ale predsa ten stolík nevymenili. Kaštieľ bol zapečatený a ťažko pripustiť, že z neho niekto mohol vyniesť nábytok a nahradiť ho iným. Pokiaľ však ide o drobnejšie predmety: porcelán, strieborné výrobky a tak ďalej, tie sú zaznamenané dosť podrobne. Tu, napríklad, je zapísané: „Porcelánová súprava s kvietkami, ružičkami.“ Alebo: „V kredenci dolu: strieborný džbánik pozlátený. Strieborný košíček...“ a tak ďalej. Sotva niekto vymenil jeden strieborný košíček za iný, alebo súpravu s ružičkami za inú porcelánovú súpravu s ružičkami. A teraz sa pusťme do práce! Začneme súpisom Czerského knižnice. Kolega Bigos, tu je čistá poznámková kniha. Prosím, zapisujte...

Tak sa začala naša práca v starom kaštieli. Bigos do knihy napísal:

Knižnica kaštieľa v Janówke je situovaná nad sieňou a salónikom. Má dve okná a sklené dvere, vedúce na balkón umiestnený v hornej časti čelného portikusu. Steny a strop sú obložené čiernym dubovým drevom, ktoré na strope tvorí veľkú hviezdu v niekoľkých odtieňoch čiernej farby. Z prostriedka hviezdy visí sklený luster z devätnásteho storočia, prerobený zo sviecového na elektrický. Na pravej strane od vchodu do knižnice nachádza sa klasicistický kozub z bieleho mramoru. Nadpražie kozubu, opreté na dvoch kanelovaných toskánskych stĺpikoch, zdobí fáza, predstavujúca štyri okrídlené ženské postavy. Po stranách frízy, v časti trocha posunutej dozadu, v metopách medzi triglyfami, je motív hlavy býka. Tento kozub treba asi pripísať architektovi Vincenzovi Brennovi...

- Prečo práve jemu? - začudovala sa kolegyňa Wierzchoňová.

- Taký istý kozub bol v slávnom paláci v Gatczyne, a podobný môžete vidieť v paláci v Nieborowe.

Bigos písal ďalej:

Na stene pri kozube boli do dreveného obloženia zabudované vysoké skriňové hodiny, francúzske, z prelomu osemnásteho a devätnásteho storočia, od slávnej parížskej firmy "Ferdinand Berthoud". Na tej istej stene sú dvere do pracovne susediacej s knižnicou, ako aj anglická mahagónová pohovka s mosadzným kovaním (štýl Jacob, koniec osemnásteho storočia). Nad kozubom visí Canalettov obraz „Knieža Poniatowski".

Pri protíľahlej stene stoja štyri anglické skrine v štýle Jacob, ako aj poľský písací stôl, takzvaný „pražský" z polovice devätnásteho storočia. Uprostred knižnice sú štyri mahagónové skladačkové stoly, spolu vytvárajú jeden obrovský stôl (pravdepodobne tiež z konca osemnásteho storočia), a štyri kožu potiahnuté klubové fototely z devätnásteho storočia. V rohu stojí drevený písací pult a na ňom reťazou pripevnená veľká kniha viazaná v koži...

- Fíha! - zvolal som radostne. - V tejto koženej väzbe sú namiesto starého rukopisu upevnené kartóny so súpisom inventáru. Na titulnom liste je napísané: *Katalóg zbierok Joachima Czerského*. Nebudeme už robiť naslepo. Máme jeho katalóg.

Pristúpili ku mne a ja som hneď začal listovať v katalógu.

- Tu je prvá časť s nadpisom: *Obrazy*. Podľa nej Czerski vlastnil dvadsaťpäť obrazov. Druhá časť: *Nábytok*. Czerski mal tridsaťdva cenných kusov nábytku. Tretia časť: *Knihy*. Vysvitá z nej, že Czerski vlastnil presne päťtisíc kníh. Štvrtá časť: *Exlibrisy*. Mal ich vyše tisícpäťsto. Šiesta časť: *Rôzne*. Tu Czerski spísal sochy a predmety z porcelánu, skla, striebra a bronzu.

- A kde je piata časť? - spýtala sa slečna Wierzchońová. Mala pravdu. V katalógu bola časť prvá, druhá, tretia, štvrtá a hneď po nej šiesta.

- Všimnite si, - ukázala prstom slečna Wierzchońová. - Vyzerá to tak, že z katalógu sú vytrhnuté tri listy. Tuto, medzi štvrtou a šiestou časťou.

- Zaujímavé, - zamrmľal som. - Ale predsa nič nechýba. Vymenované časti obsahujú všetky zbierky, teda obrazy, nábytok, knihy, kolekciu exlibrisov a rôzne predmety, ako sklo, striebro, sochy, ba v šiestej časti je vymenovaných aj niekoľko pozlátených či zlatých predmetov. Čo mohlo byť v piatej časti katalógu?

- Nič, - povedal kolega Bigos. - Czerski urobil súpis a jednoducho sa pomýlil. Napísal štvrtú časť a hneď šiestu.

Mykol som plecami.

- Vylúčené. Taký omyl je možný, keď sa píše sto častí. No, povedzme, dvadsať. Ale nie šesť. A okrem toho kolegyňa Wierzchońová si už všimla, že tri listy sú vytrhnuté.

- Možno to urobil sám Czerski, - zazíval Bigos. A mrkol na hodinky. - Preboha, už je jedna! Poďme na obed!

Zatvoril som dosky katalógu.

- Tak poďme na obed!

Presvedčil som sa, či sú zatvorené kuchynské dvere, potom som starostlivo zamkol hlavný vchod. Slečna Wierzchońová a k rieke.

Kráčala mlčky, zamyslená. Ani mne nedala pokoj tá piata časť.

- Slečna Wierzchońová, - prerušil som úvahy. - Nechceli by ste popoludní prezrieť Czerského knihy? Skontrolujeme ich podľa katalógu. Možno aj tu niečo chýba.

- Veď ešte nič nechýba, aspoň doteraz, - povedal prekvapený Bigos. - Zdá sa, že všetok nábytok i obrazy sú na svojom mieste. Dokonca aj všetky panvice visia v kuchyni.

- Chýba piata časť, - pripomenul som.

- No a? Piata časť mohla obsahovať napríklad súpis zbierky motýľov. Czerski ju predal, alebo vymenil za niečo iné, a potom vytrhol listy z katalógu.

- Riaditeľ Marczak nespomínal, že by Czerski mal kolekciu motýľov. Ale to, čo vravíte, nie je celkom bez zmyslu. Zatiaľ, prirodzene, nemáme ani najmenší dôvod na podozrenie. Ale súpis kníh beztak treba overiť.

- A čo ak zopár kníh bude chýbať? - zamiešala sa slečna Wierzchoňová. - Czerski mohol nejaké knihy rozpožičať. A nevrátili mu ich. Jasné, že vám pomôžem pri kontrolovaní knižnice. Chcela by som si prečítať niečo z dejín kaštieľa v Janówke. Možno Czerski, ako antikvár a súčasne majiteľ kaštieľa, získal do svojej knižnice aj publikácie opisujúce dejiny tohto majetku.

Usmial som sa.

- Viete, že ja si tiež chcem prezrieť knižnicu kvôli tomu? A vy, pán kolega, nám nepomôžete?

Na mládencovej tvári sa objavil výraz odporu.

- V hodinách, keď musím pracovať - áno. Ale popoludnia patria iba mne, pán kustód. To by som si chcel vyhraďiť už na začiatku. Musím si odpočinúť a uvoľniť sa hrou na gitare.

- Uvoľniť sa? Po čom?

- V tomto kaštieli je priveľmi nervózne ovzdušie. Jednotaj podozrievavo zazeráte. Kolegyňa Wierzchoňová mi povedala, že v noci tu vyvádzalo nejaké strašidlo a mňa ste obvinili z účasti na jeho vyčíňaní.

- Prepáčte mi to...

- Ach, nehnevám sa. Problém je v tom, že si musím odpočinúť. Nahltal som sa dymu, keď som rozkladal oheň v peci, a musím si vyčistiť pľúca. Po práci pôjdem na prechádzku a potom si pohrám na gitare.

Ten mládenec bol bezočivý. Lenže nemal som právo pri-

kazovať mu, aby pracoval aj vo svojom voľnom čase. A on ľahostajne pokračoval:

- Treba priznať, že ste mi zaimponovali svojimi vedomosťami o umeleckých predmetoch. Keď ste mi nadiktovali tú vetu: „V zadnej časti frízy v metopách medzi triglyfami je motív hlavy býka," len-len že som nepadol z kresla, A hneď ste suverénne spustili o tých skrinách v štýle Jacob. Aj o kozube, že ho robil Brenna. Ale na detektíva sa nehrajte! Veď načo aj? Či tá piata časť bola, alebo nebola, aký je v tom rozdiel? Ani duchmi sa nehodno zaoberať. V noci treba spať, pán kustód.

- Ach, keby tu bol s nami pán Tragáčik, ktorého som vám spomínala! - vyhlásila slečna Wierzchoňová. - Ten by hneď rozlúštil záhadu „piatej časti"!

- Domnievate sa, že je to nejaká záhada?

- Dozaista, - odvetila hlboko presvedčená.

Bigos až zjajkol:

- Preboha, aj tá chce byť detektívom? Prosím vás, nevytvárajte tu nervózne ovzdušie.

Zlostne som sa ozval:

- Poznám vaše zásady, pán kolega. „Hlavné je nevzrušovať sa a mať pohodlné topánky. Pracuj, pracuj, až ti narastie hrb!"

Počas tohto rozhovoru sme došli k asfaltovej ceste. Park sme nechali za sebou, priblížili sme sa k rieke a k mostu, ktorý viedol cez ňu. Teraz nás slečna Wierzchoňová viedla po ceste na brehu rieky. O niekoľko sto krokov ďalej, na okraji lesa, stáli tri veľké drevené domy podobajúce sa vilám v okrajových častiach miest. Na červenej tabuľke bolo bielymi písmenami napísané: *Rekreačné stredisko FWP v Janówke*.

- Pozrite, - Bigos ukázal prstom na nevelký pavilón. - Je tu dokonca kaviarnička s televíznou anténou. A dnes, prosím, máme štvrtok. Budú dávať pokračovanie seriálu Kobra. Prídem si to pozrieť.

- Veď nemáte rád nervové napätie.

- V živote, pán kustód. Vo svojom pracovnom živote nemám rád napätie, ale na televíznej obrazovke ho zbožňujem.

Vošli sme do jedálne, ešte dosť prázdnej. Obsadené boli iba štyri stolíky pri okne, my sme si sadli k piatemu. Počas obeda vošlo do jedálne ešte desať osôb. V stredu bolo zrejme veľmi málo rekreantov.

Moju pozornosť upútala krásna mladá blondínka, čo sedela sama pri vedľajšom stole. Mala pekne vykrojené ústa a smiešne jamky na lícach. Belasé oči a tmavé obočie. Svetlé vlasy sa jej skrúcali do šibalských kučier, a preto jej účes vyzeral nedbalo. Ale bola to úmyselná nedbalosť plná koketérie. Rovnako koketné pohľady podchvíľou hádzala smerom k nám. Až napokon sa jej kolega Bigos ľahostajne prihovril.

- Slečinka rada hlce stravu osamote? Ak nie, nech sa páči k nám. Jedno miesto máme voľné.

Vyskočil som od stola:

- Prosím... Nech sa páči...

Slečna Wierzchońová ironicky poznamenala:

- Dovolenkoví opaľovači.

A modrooká slečna nám prívetivo kývla hlavou, vzala si zo svojho stola tanier s polievkou a presadla si k nám.

- Som Marysia, - predstavila sa nám.

Bigos prevzal iniciatívu a predstavil nás:

- To je kolegyňa Barbara. Pán kustód sa volá Tomasz a ja som Janek. Ste tu na rekreácii, však? Že sa v novembri niekto vyberie na rekreáciu, a to ešte do Janówki! Ale hádam tu usporadúvajú nejaké tancovačky? A ja mám gitaru. Dnes ide *Kobra*. Budete pozerať televíziu?

Rapotal a rapotal, mňa vôbec nepustil k slovu. Ani ju. Konečne ho prerušila v polovici vety a obrátila sa ku mne:

- Veľmi som sa chcela s vami zoznámiť.

- So mnou? Naozaj?

- Teda s tým pánom, čo má kľúč od starého kaštieľa. Túžim poprezerať si kaštieľ. Tu je naozaj veľká nuda a ľutujem, že som sem prišla na rekreáciu. Jedinou zábavou je televízia a z času na čas bridž. Tak strašne by som si chcela prezrieť kaštieľ! Je to pravda, že sú tam duchovia?

Na stôl priniesli hlavné jedlo, ale ozaj sa nepamätám, čo som jedol. Marysia ma očarila a z úsmevu, ktorým ma obdarúvala, aj z jej pekných jamôk na lícach sa mi krútila hlava.

- Duchovia? - uvažoval som. - Ale hej, prirodzene. Sú tam duchovia. Ozajstní. Dokonca aj dnes v noci sa jeden zjavil. Strašný. Narobil obrovský hurhaj v knižnici. Bolo to o dvanástej v noci. Vždy sa zjavuje o polnoci.

Marysia bola nadšená.

- Veľmi by som chcela stráviť noc v takom kaštieli, kde straší.

- Nič vám neprekáža, - zvolal som. - Môžete prísť na návštevu. Sám vás budem sprevádzať po kaštieli a ukážem vám ducha.

- A čo ja? - zosmutnel Bigos.

- Vy? - zamyslel som sa. - Predsa budete sledovať televízny program. Musím vás chrániť pred nervovým napätím.

Kolegyňa Wierzchoňová počúvala rozhovor s výraznou nechutťou.

- Ako viete, že v kaštieli sú duchovia? - spýtala sa z ničoho nič, akoby to bolo naozaj niečo čudné, že v takom starom kaštieli sa zjavujú duchovia.

Ešte čudnejšia bola Marysina odpoveď:

- O duchoch som sa dozvedela od syna vedúceho rekreačného strediska a od jeho spolužiačky, teda od Antka a Zošky. Sú to rozkošné decká. Večer sa vracali zo skúšky dramatického krúžku a chceli si skrátiť cestu. Vybrali sa cez tmavý park. Kaštieľ bol zapečatený, a predsa v troch horných oknách videli svetlo. Asi sa svietilo v knižnici.

Nemohol tam byť nik iný, len duch nebohého majiteľa. Však je to tak, pán kustód?

- Áno, - zamrmal som. A zrazu som stratil chuť do jedla. A kolegyňa Wierzchońová povedala veľmi dôrazne:
- O h r o m u j ú c e . Skutočne ohromujúce...

Marysia trkotala:

- Túžim sa stretnúť s duchom. Keď už nemôžem kolegyniam v úrade zaimponovať tým, že som bola na rekreácii v Zakopanom alebo v Krynici, tak chcem urobiť dojem aspoň týmto. Poviem im: nebola som v Zakopanom, ale zato som nocovala v starom kaštieli, kde sa zjavuje duch. Tak teda, pozývate ma, pán kustód?

- Prirodzene, prirodzene, - prikývol som. - Ale nie na dnešnú noc. Máme tam ešte špinu, ale zakrátko poupratujeme a potom vás budem môcť pozvať. Prišli sme iba včera v noci.

Obed sa skončil. Rozlúčili sme sa s Marysiou a vyšli sme na cestu do parku.

Obrátil som sa k Bigosovi:

- Čo poviete, však je veľmi pekná? Myslím, že stojí za to, aby sme sa jej postarali o nejakého výnimočného ducha.

- To sa dá zariadiť, pán kustód. Posadíte sa s Marysiou na pohovku a ja sa budem prechádzať po susedných izbách a hlasno dupať.

- Nemáte nijakú predstavivosť, pán Bigos, - usúdil som. - Domnievam sa, že duch sa musí ukázať.

- V bielej plachte? - ironizoval Bigos. — To je dobré tak pre deti, ale nie pre takú dievčinu. Radšej by mohol zvoniť reťazou. Alebo pozvime nejakého veľmi moderného ducha.

- S červenou gitarou, - odvrkol som. - Bigbítový duch. Aby tancoval a spieval „ye, ye, ye“.

Kolegyňa Wierzchońová sa pousilovala pokaziť nám dobrú náladu. Ponurým hlasom povedala:

- Zdá sa mi, že nijakého ducha vymýšľať netreba. Stačí nám ten, čo vystrája v kaštieli.

- Veríte rečičkám tých detí? - spýtal som sa.

- Už ste zabudli na minulú noc, pán kustód? Čo vás to vytrhlo zo spánku, že ste leteli do knižnice ako šialený? Priznávam sa, že hneď po príchode som zavesila na dvere ten záves. Aj k tomu sa priznávam, že spolu s kolegom Bigosom sme vás chceli postrašiť. Ale nemohla som ho zobudiť a mne samej sa strašiť nechcelo. A predsa „čosi" bolo v knižnici, a to „čosi" tam narobilo hrmot.

- Vy veríte v duchov! - vyhlásil som ironicky.

- Vytvára nervózne ovzdušie, - posťažoval sa Bigos. - Načo tie záhady? Načo tie otázniky? Chcem pracovať od ôsmej do štvrtej s hodinovou prestávkou na obed. Ale mimo toho chcem mať pokoj, oddych, odpočinok. Beda naivným! Kolegyňa Wierzchoňová sa napočúvala priveľa podivných historiek o tom pánovi Tomaszovi z akéhosi provinciálneho múzea a teraz ho chce nasledovať.

Slečna Wierzchoňová sa už neozvala. A ja som sa trochu zahanbil. „Azda som už zostarol? Mám sa do toho pustiť?" pomyslel som si. „Nože, pán Tragáčik! Zdá sa, že máš na dosah ruky čosi zaujímavé, a ty robíš zo seba naivného." Nahlas som však povedal:

- Nechajme duchov duchmi, treba pracovať. Musíme skontrolovať knižný fond.

Táto namáhavá práca sa ušla iba mne. Bigos šiel zakúriť do kúpeľne a slečna Wierzchoňová začala upratovať svoju izbu. Nemohla predsa spať v miestnosti, kde je centimetrová vrstva prachu. Potom začala variť večeru a Bigos jej hral na gitare.

Nadišiel večer. Zjedli sme večeru a rad-radom sme sa vykúpali vo vani. Do čista vyumývaný kolega Bigos odchodoval do rekreačného strediska, aby si pozrel pokračovanie seriálu *Kobra*, a ja som znova šiel do knižnice, kde už bolo teplo, lebo kachle sa riadne rozohriali.

Dokončil som čítanie zoznamu kníh v katalógu Czerského. Na lístok som si poznamenal tri tituly, ktoré som chcel potom nájsť na policiach. Prirodzene, nemohlo byť ani reči o tom, aby som každý titul z katalógu kontroloval. Zabralo by mi to najmenej dva týždne, lebo kníh bolo presne 5428. Keď som si prezrel katalóg, rozhodol som sa, že iba prstom prejdem po chrbtoch knižiek a poriadne ich zrátam. Ak by sa počet kníh na policiach zhodoval s počtom titulov zachytených v katalógu, značilo by to, že knižnica je v poriadku.

Dopočítal som sa už k dvetisíc tristojedenaštej knihe, keď do knižnice vošla slečna Wierzchoňová.

- Konečne vám môžem pomáhať, - povedala. - Sú v Czerského knižnici nejaké cenné tituly?

- Jasné, zopár ich je veľmi zaujímavých. Napríklad dielo Andrzeja Frycza Modrzewského *De republica emendanda*, vydané v Bazileji roku 1554, *Biblia* Jana Leopolitu z roku 1561 - prvé vydanie v poľštine, *Hlas slobody slobodu zaručujúci* od Stanisława Leszczyńskiego z roku 1733, *Komedye* Franciszka Bohomolca vytlačené v rokoch 1772-1775. A teraz, prosím vás, rátajte ďalej...

Slečna Wierzchoňová prechádzala prstom po chrbtoch kníh a ja som začal hľadať tie, ktoré som si poznačil na lístok. Potom som si sadol na anglickú kanapu a pohrúžil som sa do dlhých úvah.

- Päťtisíc štyristo dvadsaťštyri... - polohlasne rátala slečna Wierzchoňová. - Päťtisíc štyristo dvadsaťpäť. A to je koniec. Ale koľko kníh malo byť v knižnici?

- Päťtisíc štyristo dvadsaťosem.

- V takom prípade tri knihy chýbajú.

Vstal som z kanapy.

- Dokonca viem, ktoré. Tuhla.

A podal som jej lístok, na ktorý som napísal tri tituly aj mená autorov súčasne s poradovým číslom inventára.

- Tuším ste jasnovidec, - zasmiala sa slečna Wierzchoňová. - V knižnici s vyše päťtisíc zväzkami chýbajú len tri knihy, a vy hneď viete, ktoré sú to?

- Och, to je veľmi jednoduché. Z Czerského knižnice som si chcel vypožičať iba tri knižky. A práve tie tri tu chýbajú.

Keď prečítala moje poznámky, zvážnela.

- Józef Bruśnicki: *Z histórie kaštieľa v Janówke*, magister Henryk Brzoza: *Príspevok k dejinám kaštieľa v Janówke*, Joachim Czerski: *Príspevok k dejinám poľského slobodomurárstva v devätnástom storočí*, práca v rukopise. A práve tie tri tituly chýbajú? Dva z nich sa týkajú kaštieľa vjanówke...

- A možno aj tretí, - dodal som.

- S knihami Bruśnického a Brzozu sa budeme môcť zoznámiť v Národnej knižnici. Ale stratil sa Czerského rukopis. Alebo bude v jeho pracovni?

Hneď sme sa pustili do prehliadky pracovne. Neboli tam nijaké knihy ani rukopisy. Osobné doklady Czerského boli uložené v súdnom depozite na doriešenie dedičských záležitostí. V zásuvke písacieho stola ležalo iba niekoľko balíčkov listov, zviazaných stužkami, a kopy starých účtov za elektrinu, za akési opravy budovy a podobne.

Bolo už po desiatej večer. Do kaštieľa sa vrátil kolega Bigos. Prišiel za nami hore s červenou gitarou v ruke. Ťažko sa zvalil do kresla vedľa kozuba.

- Namiesto *Kobry* dávali kriminálny film, názov som zabudol, - oznamoval. - Dej sa odohrával v starom zámku premenenom na múzeum. Najprv bol zavraždený kustód... Potom asistent... Napokon asistentka... A keď som sa vracal cez tmavý park, jednostaj sa mi zdalo, že ktosi ide za mnou. Tak som si pomyslel, že nie je veľký rozdiel v tom, či človek býva v zámku alebo v starom kaštieli. Aj poradie vražd môže byť iné. Najprv zavraždia asistenta, potom asistentku a napokon kustóda. Tá nočná prechádz-

ka ma stála dosť nervov. - Rozhliadol sa po knižnici a zlovestne dodal: - A všetky vraždy sa odohrali v knižnici, v ktorej strašilo...

Brnkol prstami po strunách gitary. A ja som tresol päšťou do mahagónového stola:

- Dosť, pán Bigos! Zabrnkali ste nám na nervy a teraz nám chcete brnkať na gitare? Ideme spať!

Po rozprávaní kolegu Bigosa nás opanovala čudná nálada. Mali sme pocit, že v tom starom, zaprášenom kaštieli číha akési neznáme nebezpečenstvo.

Za oknami sa rozliehala čierna, nepreniknuteľná noc. Znova sa strhol víchor.

- Čosi klope, - šepľala slečna Wierzchońová. - Počujete? Zhasli sme svetlo v knižnici a zišli sme dolu schodmi.

- Čosi klope, - zopakovala slečna Wierzchońová.

Zažal som svetlo v hale a otvoril hlavné dvere.

- Nikoho tu niet.

Usiloval som sa preniknúť zrakom hustú tmú, ale nikoho som nevidel. Iba som počul hlasité šumenie stromov v parku a do tváre mi udrel studený závan vetra, ktorý z chodníka zdvihol suché lístie a so šušťaním mi ho vrhol pod nohy.

A predsa čosi klopalo: okenica na jednom okne spoločenskej sály. So zažatou baterkou som sa vybral do parku a starostlivo som okenicu upevnil.

- Spať! - zavelil som po návrate.

Zaželali sme si dobrú noc a každý z nás sa utiahol do svojej izby.

Ešte chvíľu som počul vŕzgať dosky podlahy v izbe slečny Wierzchońovej, a potom v kaštieli nastalo ticho. Od zimy mi drkotali zuby, usiloval som sa zahriať vo svojom spacom vreci. Chlad mi nedal zaspáť, ale napokon som zrejme predsa usnul.

A vtedy nad mojou hlavou čosi hlasne spadlo a rozľahol

sa jačavý zvuk. Akoby ktosi veľmi prenikavo zjajkol. Lenže to zjajknutie nevyšlo z ľudského hrdla.

Vyskočil som zo spacieho vreca a vběhol som do haly. Takmer súčasne sa otvorili dvere na izbách slečny Wierzchońovej i Bigosa, ktorý napodiv nebol pohrúžený do letargie.

- Za mnou! Do knižnice! - vykrikoval som.

Náhlili sme sa hore schodmi. Jediným silným myknutím som dokorán otvoril dvere knižnice a zažal som luster.

- Moja gitara! - zvolal Bigos.

Na dlážke ležala červená gitara. Nič sa jej nestalo, jednoducho spadla a struny zjajkli.

- Nechal som ju na kresle. Zabudol som si ju vziať, lebo som bol zaujatý chmúrnymi úvahami, - ospravedlňoval sa kolega Bigos.

- A sama spadla na dlážku? - čudovala sa slečna Wierzchońová.

- Možno ju zvalila myš. Sú tu myši, pravda? - neisto tvrdil Bigos.

- Myš zhodila gitaru? - pochyboval som. - Ako ste ju nechali? Spomeniete si na to?

Položil gitaru na kreslo vedľa kozuba. Gitara sa naň nevmestila. Polovička z nej trčala a zatarasila úzky priechod medzi kozubom a kreslom.

Slečna Wierzchońová nahlas vyslovila to, na čo som pomyslel aj ja:

- V tme sa ktosi potkol o trčiacu gitaru a zhodil ju.

- Prečo ma strašíte? - rozpačito vykrikoval kolega Bigos.

- Duch to nebol, - vysvetľoval som upokojujúco. - Duchovia vedia prechádzať aj zatvorenými dverami a celkom iste nezhadzujú gitary z kresiel.

- Tým horšie, tým horšie! - volal Bigos. - Nevideli ste ten strašný film. Ale ja som sa naň pozeral a ešte som pod jeho dojomom. Prosím vás, nestrašte ma!

- Ja by som radšej uveril v duchov, - povedal som.

Znova sa stalo čosi čudné. Zašramotili staré hodiny a tresk! - puklo sklo na skrinke s mosadzným kyvadlom. Prasklo na dve polovice. Pred našimi očami. Akoby ktosi doň udrel. A pritom sa nikto z nás k hodinám nepriblížil.

Hľadeli sme na prasknuté sklo ako skamenení.

- Panebože, - zašepkala po chvíli slečna Wierzchońová.

Pochopil som, že ako šéf musím v tejto kritickej chvíli ukázať odvahu. Zatváril som sa celkom bezstarostne a s ohromným sebavedomím som vyhlásil:

- Prasknutie skla na hodinách je celkom prirodzené a vysvetliteľné. Doteraz bolo v knižnici chladno. A práve teraz sa kachle najväčšími rozohriali. Prosím, nemožno sa ich dotknúť, také sú horúce. V knižnici stále stúpala teplota, sklo sa roztiahlo a prasklo.

- A gitara? - spýtal sa Bigos.

- Gitaru ste položili trochu ináč, ako ste nám ukázali. Viac na okraj kresla. A predtým ste v tom kresle sedeli, koža a celé čalúnenie sa pod vami uhlo. Potom ste vstali a gitara ostala na okraji kresla. To sa začalo pomaly narovnávať a v istej chvíli sa gitara zošuchla na dlážku.

- To je veľmi pravdepodobné, - uľavene si vydýchol kolega Bigos. Na chvíľu som presvedčil aj sám seba. Celkom uspokojení sme zhasli svetlo a opustili knižnicu.

V tú noc nás už nič nevyrušilo.

T R E T I A   K A P I T O L A

Janiak sa správa čudne • Kolbuszowský písací stôl a Vergílius •
 Záhadné tajomstvo • Wasiakovo rozprávanie • Čo krok,
 to nová záhada • Čudné znaky • Rozhovor o slobodomurároch
 • Bol Czerski slobodomurárom? • Kto pozná Czerského objav
 • Opakované návštevy nedolapiteľnej osoby • Fascikle

Z kaštieľa v Janówke sa nestratil ani jeden vzácny predmet, nestratilo sa vôbec nič z pozostalosti po bývalom majiteľovi Joachimovi Czerskom. Vynaložili sme dosť námahy, aby sme skontrolovali všetko presne podľa katalógu Czerského i podľa súpisu inventára urobeného po jeho smrti. Chýbala iba piata časť v katalógu a tri tituly z knižného fondu, ale to predsa nebol ani najmenší dôvod na podozrenie, že po Czerského smrti bašoval v kaštieli zlodej.

A predsa som ustavične narážal na javy, ktoré som si nevedel vysvetliť, a preto vzbudzovali vo mne nepokoj.

Ráno prišiel do kaštieľa starý Janiak a ponúkol sa, že zakúri v kachliach. Po včerajších skúsenostiach s kúrením kolegu Bigosa sme ochotne súhlasili. Janiak zakúril v našich izbách a potom sa pobral do knižnice.

V istej chvíli sa mi zdalo, že stade počujem opatrné klopanie. Potichu som vyšiel hore a odchýlil som dvere do knižnice. Janiak kľučal pri stene vyloženej drevom. Odsunul jednu z anglických skrií v štýle Jacob a jemne oťukával stenu kladivom na rozbíjanie uhlia.

- Čo tu robíte? Prečo ste odsunuli skriňu? - zaskočil som ho svojím príchodom.

Bol vo veľkých rozpakoch.

- Zdalo sa mi, že je vypáčená lišta na obložení a myši tu majú dieru, - vysvetľoval nešikovne.

Prikázal som mu, aby prisunul skriňu k stene. Urobil to rýchlo a hneď začal kúriť v kachliach. Zaumienil som si, že si dám na Janiaka pozor.

Potom sme spolu s Janiakom, Bigosom a slečnou Wierzchońovou zniesli do mojej izby kolbuszowský písací stôl, ktorý dovtedy bol v Czerského pracovni.

- Musím mať svoju kanceláriu, - vysvetlil som Bigosovi a slečne Wierzchońovej. - Keď prídu stránky, nebudem ich púšťať do priestorov múzea. Kancelária musí byť dolu, hneď pri vchode. Na to sa najlepšie hodí moja izba. A na úradovanie potrebujem solídny písací stôl. V kaštieli je taký len jeden: Czerského písací stôl. Stará, dobrá robota remeselníkov z Kolbuszowej.

Slečna Wierzchońová prikyvovala, že ma chápe. Ale v jej slovách bolo cítiť iróniu:

- Pán vedúci musí mať svoju kanceláriu. A v nej nepochybne má stáť veľký písací stôl. Čím väčší vedúci, tým väčší stôl musí mať. A na ňom fascikle s prijatou a odoslanou korešpondenciou.

- A na dverách musí byť nápis: „Kancelária“, - dodal Bigos.

- Domnievate sa, kolegyňa, že ten písací stôl je pre mňa malý? - uvažoval som nahlas, tváriac sa, že som nevycítil iróniu.

- Ale nie. Stačí, pán kustód, - prisvedčila, potláčajúc smiech.

- Fascikle doveziem z mesta, - povedal som.

Z Czerského pracovne som preniesol do kancelárie aj peknú hlavu Vergília z anglickej keramiky Wedgwood, vytvorenú okolo roku 1800.

- Tá Vergíliova hlava na mojom pracovnom stole bude naznačovať, že to nie je kancelária obyčajného úradu, ale

múzea, - povedal som slečne Wierzchońovej. - V skutočnosti nemám Vergília v láske, lebo v škole som mal kvôli nemu všelijaké problémy, ale jeho hlava na mojom písacom stole bude vyzeráť veľmi reprezentačne.

- Mali ste v škole problémy? - chytila sa mojich slov slečna Wierzchońová, akoby práve toto bolo pre ňu zvlášť dôležité.

- A vy?

- Vždy som bola najlepšou žiačkou, - vyhlásila hrdo.

- Ja som za Aeneidu dostal guľu od latinára. Z matiky som bol slabý trojkár. Takisto aj z poľštiny a dejepisu. Na matúre len-len že som nevyletel zo zemepisu, - cigánil som, len sa tak prášilo, lebo som sa bavil na pohrdavom výraze, ktorý sa slečne Wierzchońovej zjavil na tvári.

Ku koncu tohto rozhovoru došiel k nám kolega Bigos.

- Ani ja som v škole nebol géniom, - oznámil takým tónom, akoby nám dával na vedomie: „Nebol som géniom, a predsa som sa stal Einsteinom.“

- Ale zato teraz vám narastajú krídla, - konštatoval som vážne. - Spozoroval som, že v priebehu týchto dvoch dní ste urobili veľké pokroky.

- Veru, - súhlasil Bigos. - Tiež som to spozoroval. V posluchárni, pán kustód, som nikdy nevedel, ako v skutočnosti vyzerá kolbuszowski písací stôl. Ale teraz, keď sme ho niesli dolu a bol ťažký ako slon, si ho už na celý život zapamätám.

- Vždy som vedel, že mladým ľuďom je najlepšie nalievať rozum do hlavy cez chrbát, - zdôveril som sa.

A tak sme sa podpichovali pri kontrole inventára kaštieľa, až nadišiel čas obeda. Zamkli sme hlavný vchod a znova sme sa vydali na cestu do rekreačného strediska „Postup“.

Slečnu Marysiu sme v jedálni nezastihli. Zosmutnel som, ale kolegyni Wierzchońovej sa zato vrátila výborná nálada.

- Prečo sa neoženíte, pán kustód? - spýtala sa z ničoho nič.
- Pán kustód miluje antiku, - utrúsil Bigos.

Nemohol som na tie slová zareagovať, lebo k nášmu stolu pristúpil nízky, tučnejší muž. Vedľa neho stál trinásťročný chlapec trochu podobný svojmu otcovi.

- Som Wasiak, - predstavil sa nám muž. - Veľmi som vás chcel spoznať, - podal mi ruku a srdečne sme sa pozdravili. - Veľmi sa teším, že ste prišli k nám zriaďiť múzeum. Už päť rokov som tu správcom rekreačného strediska a celý čas ma trápi, že sa to tu nerozvíja. Múzeum v starom kaštieliku - to by bolo čosi atraktívne pre rekreantov!

- Aj strašidlá, - dodal chlapec.

- Aha, to ty si videl strašidlá v našom kaštieli? - usmial som sa na chlapca.

- Decká vymýšľajú všelijaké veci, - rozosmial sa pán Wasiak.

A chlapec, ktorý vyzeral veľmi rozvážny, povedal:

- Videli sme v kaštieli na poschodí svetlo, hoci vtedy bol zapečatený. Mám na to svedka, svoju spolužiačku Zošku. Ona si myslí, že treba hovoriť o strašidlách, tým kaštieľ stúpne na cene.

- To áno, - súhlasil som. - Starý kaštieľ musí mať strašidlá. Čím viac strašia, tým lepšie.

Bigos neprejavil pochopenie pre humor:

- Panebože, to sa nikdy neskončí? Jednostaj iba strašidlá a duchovia. Prečo? Načo? Treba mať materialistický pohľad na svet.

- Kolega Bigos veľmi neznáša strašidlá, - vysvetlil som.
- Nemá rád ani len žarty o nich.

- Prečo? - spýtal sa chlapec. - Máte z nich nejaké komplexy?

- Komplexy, vravíš? - čudoval sa Bigos. - Počuj, maličký, nebuď taký psychoanalytik! Nemám komplexy z duchov, iba mám rád jasné a priehľadné situácie. Nijaké ta-

jomstvá a záhady. Usilujem sa byť moderným človekom. Cením si jednoduchosť.

- Neholím sa, nestrihám, neumývam si zuby, - dodal som. - Ale pokiaľ ide o mňa, na rozdiel od kolegu Bigosa si vážim záhady. Celý svet sa mi vidí veľmi tajomný.

- Už počas štúdia, - pokračoval som s predstieranou úprimnosťou, - bola pre mňa tajomná algebra, zemepis aj dejepis. Veľa tajomstiev predtým mnou ukrýval text Vergíliovej Aeneidy a jeho verše zostali pre mňa podnes nepreniknuteľným tajomstvom. Za tajomných okolností som zmaturoval a dostal sa na vysokú školu. Pri práci s tajomstvami som sa tajomne stal kustódom tajuplného kaštieľa a sedávam v tajomnej izbe za tajomným písacím stolom.

- Preboha, ako trpím, - vzdychol si Bigos. A obrátil sa ku mne: - Pán kustód, nemožno privodiť nejaké tajomné okolnosti, aby sme sa zbavili našej kolegyne?

Wasiakov syn sa nahlas smial a jeho otec mu kontroval hrubým hlasom:

- To je výborné, že tak žartujete. Ale dávam za pravdu pánu kustódovi: na svete je veľa záhad. Ako napríklad smrť pána Czerského...

- No teda, - oboril sa naňho Bigos. - Ak nám teraz poviete, že Czerski zomrel za tajomných okolností, tak si presadnem k inému stolu. To je na jedného priveľa.

- Ach, nemusíte si presadnúť. Czerského smrť nebola záhadná, - povedal pán Wasiak. - Mal sedemdesiatpäť rokov, bol už v pokročilom veku. Dostal výron krvi do mozgu. Najprv len čiastočne ochrnul a o niekoľko hodín neskôr zomrel.

- Tak v čom je tá záhada?

- Keď Czerski už ležal ochrnutý, do kaštieľa prišiel na aute akýsi muž. Videl, že Czerski zomiera, nemôže hovoriť, ani nič nepočuje, a veľmi sa zarmútil. Napokon mu zišlo na um, aby sa s Czerským dorozumel písomne. Iste

vzhľadom na to, že pri chorom som sedel ja i lekár zo zdravotného strediska a išlo o akúsi tajnú vec, iba nakreslil čudný znak a otrčil lístok Czerskému.

- Ako ten znak vyzeral? Mohli by ste nám ho nakresliť?
- pocítil som obrovskú zvedavosť.

- Pravdaže. Lístok som dobre videl aj značku na ňom.
Prosím, vyzerala takto.

Wasiak na servítku z hodvábneho papiera nakreslil značku.

- A čo na to Czerski? - vypytoval som sa Wasiaka.

- Czerski mohol hýbať iba ľavou rukou. Chytil ňou ceruzku a nakreslil na lístok inú značku, akoby odpoveď tomuto mužovi. Bola to taká kresbička.

- Čo ďalej? - spýtala sa netrpezlivá slečna Wierzchońová.

- Vyzeralo to, že ten muž nerozumie Czerského odpovedi. Zavrtel hlavou, potriasol ňou, mával rukami. Vtedy Czerski znova začal písať na lístok. Ale teraz už nie odkaz pre toho muža, ale hľadiac na mňa a na lekára, napísal: „Urobte múzeum... V spletených hadoch, v obrátenej korune..." Lenže nedokončil, ceruzka mu vypadla z ruky. O polhodinu zomrel. A ten muž veľmi utrápený odišiel.

- Čo ste urobili s tým lístkom? - spýtal som sa.

- O nejaký čas prišiel pracovník z oddelenia kultúry krajského úradu. Tvrdil, že ten lístok možno považovať za poslednú vôľu mŕtveho a treba ho odovzdať na súd. Okresné orgány chcú v kaštieli zriadiť múzeum, a to sa zhoduje so závetom nebožtíka.

- Ale čo tie značky? Čo tie záhadné slová?

- Nevedel, ako ich vysvetliť. Iba nám ukázal obraz, ktorý visel na stene v Czerského spálni, oproti jeho posteli. Pri písaní tých záhadných slov chorý hľadel na ten obraz. A na ňom je po francúzsky napísané: „V spletených hadoch, v obrátenej korune uzrieš tri postavy francúzskych kráľov."

- Videl som ten obraz, - prikývol som.

- Veď to. Aj úradník z kraja, aj lekár došli k záveru, že Czerski už nebol pri zmysloch. Prvé slová: „Urobte múzeum," napísal ešte pri dobrom vedomí, ale ďalšie už len bez zmyslu opísal z obrazu, ktorý mal pred očami.

- Veľmi pohodlné vysvetlenie, - mykla plecami slečna Wierzchoňová.

- Viete to vysvetliť ináč?

- Nie...

- A vy čo si o tom myslíte? - obrátil sa na mňa Wasiak.

- Však je to zaujímavá záležitosť.

- Veru, - prikývol som. A opatrne som dodal: - Treba sa nad ňou zamyslieť. Poznali ste Czerského dobre?

- Bývam tu už päť rokov a za ten čas som ho stihol trochu spoznať, dokonca niekoľko ráz som ho navštívil v kaštieli. Aj on bol pár ráz u mňa. Ale keby som povedal, že sme sa priatelili, nebola by to pravda. Rozdeľoval nás vek i záujmy. On sa vyznal v pamiatkach, umeleckých dielach a v starých knižkách, priam zbožňoval starožitnosti, a ja sa v tých veciach nevyznám ani ma nezaujímajú.

- Aký to bol človek? Ako by ste opísali jeho povahu?

- Ťažko dať jednoznačnú odpoveď. Czerského som považoval za veľmi sympatického starčeka, trochu čudáka. Bol zberateľom, miloval svoje zbierky, písal aj práce z oblasti histórie. Viem, že mal ťažké srdce na celý svet. Priznal sa mi, že nemá nijaké vzdelanie, že je diletant. Preto ho ozajstní odborníci neuznávali. Nik nechcel uverejniť jeho poslednú štúdiu. Sťažoval sa, že odborné vydavateľstvá ho odmietajú pod všelijakými zámienkami.

- Mal nejakých blízkych priateľov?

- Asi nie. Za tých päť rokov ho nik nenavštevoval. Kedysi pravdepodobne mal priateľov, ale na všetkých sa nahneval, že ho nepovažovali za vedca. V poslednom roku...

- No? - zamrmlal som.

- ... V poslednom roku akoby sa bol Czerski zmenil. Bol

veseľší. Povedal mi: „Pán Wasiak, ešte budem slávny. Urobil som veľký objav. Moji nepriatelia puknú od závidi." Spytoval som sa ho, čo je to za objav, ale odbil ma, že ho ešte chce zachovať v tajnosti. Možno naozaj niečo objavil, lebo v poslednom roku k nemu chodili rôzni ľudia. Ten muž, čo prišiel v deň Czerského smrti, bol uňho až tri razy...

Wasiakov syn zašepkal:

- Pán Czerski našiel ukrytý poklad...

Usmial som sa.

- Nemyslím si, chlapče, že by to bol poklad. Z kresieb, ktoré urobil tvoj otec, vyplýva, že Czerski predstavoval typ vedca amatéra. Vieš, čo by pre takého človeka bolo naozaj veľkým objavom? Nie zlato a drahokamy, ale napríklad, keby sa mu podarilo dokázať, že biblia Leopoldu vôbec nie je prvým prekladom do poľštiny, lebo jestvoval už dávnejší. Alebo keby našiel starší poľský text, než je *Bogurodzica**.

- A mohol taký objav urobiť v kaštieli? - pochyboval chlapec.

- Prirodzene. Vieš, ako bol objavený fragment *Kazani świętokrzyskich***? Tvorili väzbu inej, tiež vzácnej knihy. Do textu kázni zapísaných na pergamene ktosi zaviazal inú knižku. Také čosi možno objaviť aj v knižnici starého kaštieľa.

Pozrel som sa na hodinky. Obed sa priveľmi pretiahol.

- Vraciame sa do kaštieľa, - zavelil som. Pri rozlúčke s pánom Wasiakom a jeho synom som povedal: - Ďakujem za informácie. Pousilujem sa urobiť všetko, aby som rozlúštil záhadu objavu, ktorý urobil Czerski.

Slečna Wierzchoňová sa na mňa pozrela s poľutovaním. Viem, že ma považovala za hlupáka.

* Bogurodzica - prvý po poľsky napísaný text - pieseň z XIII. storočia

** Kazania świętokrzyskie - prvá poľská prozaická pamiatka z prvej polovice XIV. storočia

Keď som odchádzal z jedálne, nahlas som si vzdychol:

- A krásna slečna Marysia neprišla na obed...

- Mhm, - smutne zahmkal kolega Bigos.

- Ach, keby tu bol pán Tragáčik, - vzdychla si zrazu slečna Wierzchoňová. - Ten by hneď vysvetlil Czerského záhadný objav.

- A či ste vy horšia než on? Vyskúšajte si svoje sily, - nahlas som vrhol som.

- Prirodzene, že vyskúšam, - s odhodlaným výrazom v tvári odsekla slečna Wierzchoňová.

Bigos ľstivo poznamenal:

- Aj vy, pán kustód, ste sa zaviazali, že sa budete zaoberať touto záležitosťou. Bude to pekná zábava pozorovať vás, ako opreteký hľadáte vysvetlenie záhady starého kaštieľa.

Šli sme cestou popri brehu rieky, ktorý na tomto mieste bol dosť vysoký. Piesok na dne veľkých plytčín mal v lúčoch jesenného slnka zlatistú farbu. Za riekou rástol hustý borovicový háj. Pomyslel som si: „Ako rád by som sa vybral ta na prechádzku..." Lenže v kaštieli ma ešte čakalo veľa práce na inventarizovaní Czerského zbierok. A tak som si nechal svoje túžby pre seba a nahlas som povedal:

- Musím ísť do mesta po fascikle...

Moje slová slečnu Wierzchoňovú nazlostili.

- No toto! Pre vás sú najdôležitejšie fascikle. To nič, že akési tajomné osoby sa v noci mocú po kaštieli a usilujú sa prísť na stopu Czerského objavu...

- Po našom kaštieli sa v noci mocú tajomné osoby? - tváril som sa prekvapene.

- A čo? Azda veríte v duchov? Písací stôl, kancelária, fascikle! - opakovala zlostne. - Myslíte iba na kariéru, ale naozajstná veľká vec vás nezaujíma.

- Veď vám nebránim, aby ste sa pustili do záhady nášho kaštieľa vy sama.

- Ako sa tým môžem zaoberať, keď viem, že na dnešok

ste naplánovali inventarizáciu salónu. Na rozlúštenie záhad treba mať čas a voľné ruky.

- Žiaľ, nemôžem vás uvoľniť od povinností. Prišli sme sem urobiť inventarizáciu a zriadiť múzeum.

- A to najdôležitejšie nám ujde pred nosa!

- Domnievate sa, že záhadám tohto druhu človek príde na koreň, keď si sadne na pohovku a začne rozmýšľať?

Pohrdavo mykla plecami.

- Čo vy môžete vedieť, ako treba lúštiť takú záhadu? Azda je naozaj najlepšie sadnúť si na pohovku a rozmýšľať. Veď nákupovaním úradných fasciklov sa to celkom iste nevyrieši.

Priznávam sa, že v tom okamihu ma slečna Wierzchoňová veľmi rozhnevala. Nevedno, na základe čoho sa ona aj Bigos domnievali, že som akýsi nedouk, ktorý chce urobiť kariéru. Pri inventarizácii knižnice som im dal na vedomie, že sa vyznám v starých umeleckých dielach. Bigosovi som dokonca zaimponoval. Ale ju nič nevedelo presvedčiť. Začala sa, že ma bude považovať za tupca a karieristu. No predsa som sa ovládol a dosť pokojne som vyhlásil:

- Rozhodli ste sa rozlúštiť záhadu nášho kaštieľa?

- Áno, - prisvedčila pyšne.

- Vravíte to vážne?

- Smrteľne vážne.

- Teda aj ja vám odpoviem vážne. Na vysvetlenie záhad tohto druhu nestačí iba dobrá vôľa a chuť. Predtým treba, okrem iného, urobiť stovky nudných inventarizácií, spoznávať umelecké diela, mať kolosálne vedomosti. Chápete ma, slečna kolegyňa? Povedzte mi, čo ste vyčítali z lístka Czerského? Z tých tajomných znakov?

Začudovane na mňa pozrela.

- Azda nechcete povedať, že vy ste ich pochopili?

- Nepochopil som ich význam. Ale ich symbolika mi je celkom jasná.

- Naozaj? - zapochybovala ironicky.

Zastal som. Chytil som paličku, čo ležala na ceste, a nakreslil som na piesok:

- Prosím, dávajte pozor: Hore stojí kružidlo a dolu je uhol. Takú značku používali slobodomurári, ináč nazývaní aj masonmi, slečna Wierzchoňová.

- Áno, máte pravdu, - dostala zo seba.

Nakreslil som druhú značku:

- Prosím, pozrite sa: Dolu obrátené zúbky sú predsa zobrazením obrátenej koruny. Povedzme - zvrhutej koruny, zrušenej. Tu korunu prebija dýka. Teda znova máme do činenia so symbolickým znakom slobodomurárov. Symbol zvrhutej koruny prebitej dýkou používala v devätnástom storočí skupina slobodomurárov, ktorá organizovala sprisahania proti monarchiám.

- Máte pravdu, pán kustód. Kedysi som sa o tom dokonca učila...

- A ten obraz, ktorý visí v Czerského spálni a má francúzsky nápis: „V spletených hadoch a v obrátenej korune nájdeš tri podobizne francúzskych kráľov," najpravdepodo-

dobnejšie pochádza zo slobodomurárskej lôže tejto anti-monarchistickej skupiny. Číže jednoducho povedané - máme do činenia s veľmi príjemnou pamiatkou na slobodomurárov.

Bigos začal hlasno tliekať:

- Bravó, bravissimo! Tri nula pre pána kustóda!

Slečna Wierzchoňová pozrela na mňa ako na jasnovidca:

- Ale v takom prípade... čo chcel ten muž od pána Czerského a čo mu pán Czerski odpovedal?

Bezradne som roztiahol ruky:

- Toto, žiaľ, neviem, milá slečna.

- Azda bol Czerski slobodomurárom?

- Nemyslím. Slobodomurárske organizácie v Poľsku sa už začiatkom devätnásteho storočia celkom rozpadli. Nepočul som, že by sa tým niekto u nás ešte zaoberal. Ale na Západe sa kde-tu, napríklad vo Švédsku alebo v Škótsku, ešte usporadúvajú zábavy tohto druhu. Lenže už to nik neberie vážne. Napokon, vašej fantázii sa medze nekladú.

Slečna Wierzchoňová sa už nezvala. Bigos asi tiež uvažoval o záhade slobodomurárskych značiek, lebo až po dvere kaštieľa nik z nás nepreriekol ani slovo.

Kolegyňa Wierzchoňová sa hneď pobrala hore, aby si v Czerského spálni pozrela slobodomurársky obraz. Pridal sa k nej zamyslený kolega Bigos.

A ja som nazrel do svojej kancelárie a hneď som mal dojem, že za mojej neprítomnosti tu ktosi vystrájal. Vergíliovu hlavu som predsa postavil na ľavú stranu písacieho stola, a teraz stála na pravej. Dve zásuvky neboli dovreté. V jednej z nich boli staré účty Czerského. Uložil som ich dosť starostlivo - a teraz tvorili veľkú kopu, boli dokrčené a rozhádzané, akoby sa v nich ktosi náhlivo prehrabával.

Sadol som si do kresla oproti písaciemu stolu a zapálil som si cigaretu.

Bolo mi jasné, že našu neprítomnosť v kaštieli počas

obeda v rekreačnom stredisku „Postup“ ktosi využil, aby tu kutral. Azda mal náhradné kľúče od dverí? Sotva, veď v noci sa ukazoval na poschodí aj v našej prítomnosti. Iste bol v kaštieli aj pred naším príchodom, keď okná a dvere boli zapečatené. Teda vchádzal inokade, nie cez zamknuté dvere. Nebol to duch, takže kaštieľ musí mať tajných vchod.

To bol môj prvý dojem.

Plesol som dlaňou po kolbuszowskom písacom stole.

- Dost', Tomasz, - zahundral som si popod fúzy. - Najvyšší čas urobiť koniec tejto záhade!

Bolo treba začať tým, čo som mal urobiť už dávno. Zamknúť všetky izby v kaštieli. Vo všetkých dverách boli zámky a v Czerského pracovni som videl zväzok kľúčov. Kde ležali? V písacom stole...

Prehľadal som zásuvky stola, ale kľúče som nenašiel. Azda zostali hore v pracovni?

Vybehol som ta. Slečna Wierzchońová aj kolega Bigos sedeli v kreslách a o čomsi sa polohlasne rozprávali. Vyzerali ako pár sprisahancov.

- Slečna Wierzchońová, - vyzval som ju, - prosím vás, pohľadajte kľúče od izieb. Počas našej neprítomnosti sa ktosi prehrabával v mojej kancelárii.

- To... je neuveriteľné, - vyrazil zo seba kolega Bigos.

Dlho a vytrvalo sme v pracovni hľadali kľúče. Žiaľ, neboli tam. Stratili sa. Zostal iba zväzok kľúčov od hospodárskych miestností.

- Ďalšia záhada, - skonštatovala slečna Wierzchońová.

- Tajomné zmiznutie kľúčov, - vzdychol Bigos. A tváril sa naozaj veľmi nešťastne.

- Domnievate sa, že tu ktosi bol? - znepokojovala sa slečna Wierzchońová.

Mávnutím ruky som naznačil, že všetko vysvetľovanie považujem za zbytočné. Napokon, nemal som čas. Chcel som sa dostať do mesta, kým zavrú obchody.

- Idem po fascikle, - vyhlásil som. - prosím vás, nechodte z kaštieľa ani na krok!

Kolega Bigos v sebe náhle objavil básnický talent. Zarecitoval:

Nech *duchovia* kujú *pikle*,
vystrájajú ako v *pekle*,
na všetky *starosti* vleklé
mám liek: úradné fas-cik-le!

Ešte raz som mávol rukou a zbehol som po schodoch. Zatvoril som dvere a náhlil som sa do vozovne. O chvíľu som autom vychádzal z parku na cestu.

Naozaj som chcel kúpiť fascikle. Ale nebol to hlavný cieľ mojej cesty do mesta.

ŠTVRTÁ KAPITOLA

Nečakané stretnutie • Čo viem o Waldemarovi Baturovi •
 Slečna Wierzchoňová počuje „hlasy“ • Strašia v našom kaštieli
 slobodomurári? • Stručné dejiny slobodomurárstva •
 Večerná návšteva • Staré burgundské • Pasca na ducha
 • Je duch figliar?

Mestečko P. v lodžskom kraji je pekné a má svoju tradíciu. V centre sa nachádza Staré Mesto, plné úzkych, maľebných uličiek. Sú tam parky i námestia, niekoľko architektonicky zaujímavých budov a veľa pamiatok, ako napríklad starý kláštor.

V to popoludnie sa spustil novembrový dážď, ktorý urýchlil príchod jesenného večera. Zvyčajne zaľudnené ulice sa vyprázdnil, v daždivom, hmlistom súmraku zamiloval pôvab starých uličiek.

V papiernictve som kúpil fascikle. Urobil som to kvôli slečne Wierzchoňovej, aby som ju presvedčil, že do P. ma hnali moje úradnícke sklony. Potom som ešte zadovážil dva vence klobás, tri balíčky masla a dva bochníky chleba na naše raňajky a večere. Najdôležitejší nákup som však urobil v obyčajnom novinovom stánku. Podišiel som k okienku a pýtal som si:

- Prosím si päť túb zubnej pasty. Chlorofylovej.

Prirodzene, práve takú nemali. Ponúkali mi mäťovú, ale odmietavo som pokrútil hlavou:

- Používam iba chlorofylovú, a to vo veľkých množstvách.

Tak dlho som jazdil po uliciach P., kým som napokon v jednom stánku nenašiel chlorofylovú pastu. Potom som

sa rozhodol vojsť do kaviarne, lebo mám veľmi rád čiernu kávu a v strašidelnom kaštieli jej niet.

Kaviareň „U Arména“ na Starom námestí má niekoľko nevelkých miestností na nerovnakej úrovni, štýlovú klenu a vkusné zariadenie.

V kaviarni nebol voľný ani jeden stolík. V labyrinte miestností sa mládež ukrývala pred dažďom. Zdalo sa mi, že som zrazu uvidel dve čaty Bigosov, tak sa podobali môjmu spolupracovníkovi. Mali veľmi nedbalo učesané dlhé vlasy a poväčšine čierne svetle. Niekoľkí mali tmavý oblek s povinnou bielou košeľou. Z času na čas sa takto iste obliekol aj kolega Bigos, keď šiel do kaviarne.

Už som chcel vyjsť von, lebo si nezvyknem sadáť k cudzím ľuďom, a už vôbec nie prekážať mladým párikom pri hrkútami, keď ktosi natiahol ruku smerom ku mne a začal na mňa mávať.

Batura. Waldemar Batura. Niekdajší spolužiak zo štúdia dejín umenia. Sedel sám pri stolíku v kúte malej tmavej miestnosti, preto som si ho hneď nevšimol.

- Sadni si, - povedal a vstával od stolíka, aby ma privítal. - Čo máš nového, Tomasz? Čo robíš v P?

Boli to obyčajné otázky, aké kladú pri podobných príležitostiach stovky ľudí a ani veľmi nepočúvajú odpovede. Ale ja som hneď spozornel, lebo o Waldkovi Baturovi som počul veľa nelichotivých vecí.

Študoval vynikajúco. Považovali ho - a nie bezdôvodne - za najlepšieho študenta v našom ročníku. Získal veľké vedomosti z dejín, najmä z dejín umenia. A pritom, rovnako ako ja, mal aj detektívnu žilku. Ešte v poslednom roku štúdia sme spolu prišli na stopu veľmi zaujímavému falšovaniu dosť známeho obrazu, ktorý bol v súkromnom vlastníctve.

Potom sme začali pracovať vo vidieckych múzeách. Z krátko som sa dozvedel, že Batura odišiel zo svojho mies-

ta. Povrávalo sa, že sa zamiešal do aféry obchodovania so starožitnosťami, ale nedokázali mu nijaký priestupok proti zákonu. Batura si kúpil peknú škodovku, byt vo Varšave, veľmi elegantne sa obliekal. Niekoľkokrát bol v zahraničí: v Taliansku, Anglicku, Západnom Nemecku, aby si - ako tvrdil - prehľbil svoje vedomosti o starej architektúre a prezrel si najkrajšie obrazy v zahraničných múzeách. Skutočnosť bola asi iná: Batura sa naďalej zaoberal obchodovaním so starožitnosťami, ale bol natoľko šikovný, že sa nedal nachytať pri nelegálnych transakciách.

A teraz som ho zrazu stretol v P.

- Stále si v L? - pýtal sa ma opovržlivo. - A ešte stále jazdíš na tom svojom tragači? Nikdy som ho nevidel, ale kto-si mi hovoril, že okoloidúcich už pohľad na tvoje auto zráža ako elektrický prúd.

Prikývol som.

- Na tragači ešte jazdím. Ale teraz ma preložili do Janówki. Zriaďujeme múzeum v starom kaštieli a dostal som miesto vedúceho a kustóda.

- Postupuješ, Tomasz, - zasmial sa. - A historické záhady? Ešte ťa bavia?

- Ak sa pritrafí niečo zaujímavé...

- Rozprávali mi, ako si naďabil na poklad templárov. Čudujem sa ti. Keby som ho bol našiel ja, môžeš si byť istý, že by som ho neodovzdal do múzea. Len ak by mi vyplatili obrovskú prémiiu.

Bol štíhly, strednej postavy, tmavý brunet s havraními hladko učesanými vlasmi. Mal čierne fúzy. Veľmi sa páčil ženám, hoci hovorievali, že „Batura je na muža priveľmi pekný“. Neveľmi chápem hodnotenia tohto druhu. Azda muži musia byť menej pekní ako ženy?

Teraz som hľadel do jeho príjemnej tváre, videl som na ňom peknú zahraničnú košeľu s jemnými prúžkami, oblek z ľahkej anglickej vlny a spomenul som si na niekoľko

vecí spojených s jeho menom. Aj Baturovou záľubou boli historické záhady, tiež vyhľadával stratené zbierky, ukryté poklady. Ale ešte sa mu nestalo, že by čosi priniesol do niektorého múzea. Že by sa mu naozaj nepodarilo nikdy nič nájsť, odhaliť, rozlúštiť tajomstvo? S jeho vedomosťami, inteligenciou a detektívnymi bunkami...?

- Teda pracuješ v Janówke, - poznamenal Batura. - Poznám ten kaštieľ. Patril Czerskému, starému antikvárovi. V kaštieli je pár pekných kusov poľského nábytku, tri-štyri cenné obrazy, zaujímavá knižnica. A to je, zdá sa, všetko. Kaštieľ bol vybudovaný na počiatku devätnásteho storočia.

- Si výborne informovaný, - povedal som uznanlivo.

Vyhlásil, nie bez pýchy:

- Navštívil som už hádam všetkých poľských zberateľov starožitností a obzrel som si ich zbierky. Azda si domyslíš, že ma k tomu donútilo moje povolanie. Zarábam si ako znalec pri súkromných transakciách s umeleckými predmetmi. Z času na čas aj sprostredkúvam obchody, prevažne so starým nábytkom. Ľuďom sa v Poľsku darí čoraz lepšie, chcú pekne bývať. Najskôr si prepchali byty kedysi módnymi obývačkovými stenami a teraz každý trochu zámožnejší človek chce mať v dome nejaký kus starého nábytku. Aspoň jednu starú haraburdu v moderne zariadenom byte. A tak na tejto móde trocha zarábam. Tu kúpim nejaké staré kreslo, tam nejaký menší komplet alebo písací stolík, trocha to vynovím, dám do poriadku a potom predám. Teraz práve mám objednávku od istého filmového režiséra. Chce nejaký pekný písací stôl alebo sekretár. Kvôli tomu som prišiel do P. Mestečko je staré, vojna ho nezničila, tu i tam v bytoch možno nájsť starý nábytok. Mám vo výhlade písací stôl z osemnásteho storočia, rokojem s majiteľom. Aj Czerského som navštevoval. Dokonca som od neho raz kúpil pekný stolík typu „bonheur-du-jour“. Czerski sa dostal do finančných ťažkostí, musel za-

platiť dane, chcel obnovovať kaštieľ či čosi podobné, a s ťažkým srdcom ten písací stolík predal. Zarobil som na ňom desaťtisíc. A ty, Tomasz? Iste dosť cestuješ po Poľsku. Keby sa ti pritrafila kúpa nejakej rárohy, daj mi vedieť, nájdem kupca a trochu sa finančne postavíš na nohy. Legálne, - zdôraznil. - Predsa sprostredkovanie pri predaji nie je zakázané. Spomínam to preto, lebo viem, aký si na to precitlivý. Až priveľmi, priateľko.

Zistil som, že je načase ukončiť tento rozhovor. Kývol som na čašníčku, že chcem zaplatiť svoju kávu.

- Musím utekať, kamarát, - povedal som. - Povinnosti kustóda ma volajú do Janówki. - A stísiac hlas takmer do šepotu, som dodal: - Počúvaj ma pozorne, Batura. A vezmi si k srdcu moju radu: Drž sa ďaleko od Janówki! Obchoduj so starožitnosťami, sprostredkúvaj predaj nábytku, ale Janówku naďaleko obchádzaj!

- Čo si? Zbláznil si sa? - oboril sa na mňa Batura.

- Naďaleko ju obchádzaj, - zopakoval som.

Hlavou som mu kývol na rozlúčku a zamieril som k východu z kaviarne.

Ihneď som nasadol do vehikla a na plný plyn som vyrazil do Janówki.

Vracal som sa do kaštieľa so zlými pocitmi, ktoré vo mne vzbudilo stretnutie s Baturom. Prirodzene, nemal som nijaký dôvod domnievať sa, že nevravel pravdu o príčine svojho príchodu do P. Historka o filmovom režisérovi, ktorý chcel mať starý písací stôl, vyzerala dosť pravdepodobne. Ale v blízkosti P. bola Janówka so strašidelným kaštieľom, v ktorom sa diali čudné veci. Ktosi v starom kaštieli niečo hľadal a robil to tak šikovne, že vytváral dojem nehmotnej bytosti. A práve Batura bol človek s nezvyčajným dôvtipom.

„Dejú sa čudné veci,“ zopakoval som si v myšlienkach.

A začal som uvažovať, či som nepodľahol vplyvu slečny

Wierzchońovej, ktorá zatúžila stať sa detektívom v sukni. Ved' nejestvoval nijaký logický súvis medzi tým, že v katalógu chýba piata časť a v knižnici tri knihy - a svetlami, ktoré za noci bolo vidno v zapečatenom dome. Piatu časť možno vytrhol sám Czerski, možno aj sám požičal niekomu tri knihy zo svojej knižnice, a svetlá boli preludom rovnako ako nočný rámus v knižnici, čiže návštevy „ducha“. Zmizli kľúče? Hádam sa zapotrošili a ležia kdesi v pracovni. Napokon, možno sa mi iba zdalo, že som Vergíliovu bustu položil na ľavú stranu stola. Koniec koncov jediná vec, ktorá mala budiť podozrenie, bola udalosť pri lôžku Czerského, záhadné znaky a čudné slová o „spletených hadoch“.

Ale azda práve preto, že všetky tieto záležitosti nevytvárali súvislý celok a boli také nereálne, nepostihnuteľné a neurčité, vzbudzovali vo mne zlú predtuchu. Bol som presvedčený, že za nimi je čosi zlé, že záhady budú pokračovať a iste už nebudú také zábavné ako doteraz. Iba ak by neznámi už našli v kaštieli to, čo hľadali. Táto myšlienka ma sužovala najväčši.

A čo ak ešte nenašli? Ako sa pripraviť na udalosti, ktoré nás očakávajú? Akým spôsobom ich alebo ju (mohla to byť aj jediná osoba) predbehnúť v hľadaní? To by šlo iba vtedy, keby sme vedeli, čo hľadajú. Azda nejaký vzácny predmet: kus nábytku, obraz, knižku, rukopis? A čo ak to súvisí s objavom, o ktorom Czerski rozprával pánu Wasia-kovi? Ak je to tak - čo to bol za objav?

Ani najlepší matematik nerozlúšti rovnicu, v ktorej sú samé neznáme. Ja som bol práve v takej situácii. Domýšľal som si iba to, že starý kaštieľ je predmetom niečieho podozrivého záujmu. Ale dokonca aj to bola neznáma, lebo ani pre túto domnienku som nemal nijaký rukolapný dôkaz.

Ostávalo mi iba pasívne čakanie na ďalší chod udalostí. Mohol som iba čakať a usilovať sa všetko si pozorne všímať.

Takto som uvažoval, keď som zatváral auto do vozovne a kráčal cez tmavý park do kaštieľa.

Svietilo okno na poschodí, na konci ľavého krídla, a v kuchyni. Otvoril som dvere svojím kľúčom (druhý mala slečna Wierzchoňová) a nezastavil som sa vo svojej izbe, ale pobral som sa rovno do kuchyne.

Slečna Wierzchoňová stála pri kuchynskom sporáku a čítala knižku. Keď som vchádzal, knižka jej vypadla z rúk a buchla na dlážku.

- Preboha, ako som sa zľakla! Vošli ste tak potichu... - povedala.

Položil som na stôl fascikle a potraviny, ktoré som doviezol z P. S uspokojením som zistil, že od sporáka príjemne sála teplo a čajník s vriacou vodou nahlas syčí.

- Tak sa mi zdá, že nemáte v poriadku nervy, - poznamenal som ironicky.

Nebola naladená na prekárание.

- Veru. Ovzdušie tohto domu na mňa nevplýva dobre.

- Stalo sa niečo?

- Stratil sa koberček z penovej gumy, ktorý ležal pred vaňou.

- Duch?

- Vtipkujete, ale koberček naozaj zmizol.

Pohrdavo som mávol rukou.

- Iste sa onedlho nájde. Horšie je to s vašimi nervami. Ak začnete tvrdiť, že počujete hlasy, vyberieme sa k lekárovi.

- Čo? - znova sa začudovala. - Odkiaľ viete o hlasoch? Tiež ste ich počuli?

- Nie. Ale zdá sa mi, že ste ich počuli vy...

- Práve preto som taká nervózna. Keď ste odišli po tie prekliate fascikle, Bigos sa ihneď vybral do rekreačného strediska na kávu. Zostala som v kaštieli samučičká sama. Rozhodla som sa, že sa oboznámim s dejinami slobodomurárstva, lebo to možno bude kľúčom k záhadám nášho kaštieľa. Sadla som si do knižnice, začala som listovať

knižničný katalóg a hľadať knihy o slobodomurárstve. Našla som ich niekoľko, jednu som si vybrala, sadla si do kresla a začítala som sa. Práve sa zošerilo, preto som zažala v knižnici svetlo. V kaštieli bolo ticho a tak akosi strašidelne. Zrazu som začula šepot. Nevedno odkiaľ. Čosi šepkalo: „Ujdi... ujdi odtiaľto..." Myslela som si, že zomriem od strachu. Ušla som z knižnice a zabarikádovала som sa vo svojej izbe. Po chvíli prišiel Bigos so slečnou Marysiou. Poukazoval jej izby a teraz si šli pozrieť pivnice. Zdá sa mi, že u tej dievčiny už nemáte nijaké šance.

- To sa uvidí, - zahundral som nespokojný s tým, že Bigos voďí po kaštieli cudzích ľudí. Sľúbil som si, že budem ostražitý. - A pokiaľ ide o tie hlasy... - poškrabal som sa vo vlasoch. - Nemali ste v detstve nejaký úraz hlavy?

Urazila sa. Do kuchyne vošiel Bigos so slečnou Marysiou. Ako korisť niesol v ruke bruchatú fľašku vína.

- Nech sa páči burgundské! - zvolal radostne. - Právě burgundské. Stálo na policičke v pivnici. Má pôvodnú francúzsku nálepku a tridsať rokov. Po večeri si vypijeme.

- Nie je naše, - upozornil som.

Bigos pozrel na mňa ako na blázna.

- Sme tu pánni, alebo nie, pán vedúci? Azda nechcete postaviť fľašku burgundského do muzeálnej vitríny?

Všimol si fascikle, čo ležali na stole.

- Ste byrokrat, to vieme. Ale hádam nebudete až taký formalista, aby ste si s nami nevypili pohárik pravého burgundského. Kolegyni Wierzchoňovej víno prospeje na nervy. Aj ja ich mám rozrušené z ovzdušia tajomnosti, ktoré ste tu vyvolali. A vy, slečna Marysia?

- Aj ja sa napijem, - usmiala sa pekná blondínka.

Mykol som plecami. Prečo by sme sa nemali napiť? Kúpili sme uhlím, ktoré kúpil Czerski, rovnako sme teda mohli vypiť aj tú fľašku starého vína, tým skôr, že pokiaľ sa pamätám, nefigurovala v inventárnom zozname.

V kuchyni bolo veľmi teplo a príjemne. Slečna Wierzchońová zaparila silný čaj a pustila sa do prípravy pražnice s klobásou. Chcel som nejako znova získať stratené pozície u slečny Marysi a pozval som ju na skromné občerstvenie.

- Potom vás odprevadím domov, - ponúkol sa kolega Bigos.

- Pôjdeme spolu, - povedal som. - Keď sa vraciate cez park sám, zomierate od strachu.

Bigos nesúhlasne zavrtel hlavou.

- Pán kustód, používate nedovolené hmaty. Chcete ma skompromitovať v očiach tejto peknej slečny?

Marysia sa pôvabne usmiala. Aj na mňa, aj na Bigosa.

- Domov pôjdem sama, nebojím sa tmy. Ani duchov sa neľakám. Dokonca veľmi túžim stretnúť sa s nejakým duchom. A vy ste mi to sľúbili, pán kustód.

- Čo som vám sľúbil? Ducha?

- Pravdaže.

- Dnes je indisponovaný.

- To máte len jedného? - Marysia bola očividne rozčarovaná. - Ja som si myslela, že v takom veľkom kaštieli sú ich celé hordy.

- Prirodzene, ale sú leniví. Strašia iba v sobotu.

- Sobota je pozajtra.

- Možno sa im bude chcieť strašiť, - utešoval som Marysiu.

A Bigos dodal:

- Ak to nezariadi pán kustód, postarám sa o to sám a pousilujem sa pre vás naorganizovať nejakého nádherného ducha.

Tak sme spolu vtipkovali, iba slečna Wierzchońová jednoducho zostala mlčala. Potom Marysia vzala do rúk knižku, ktorú si slečna Wierzchońová pozerala pred večerou, a nahlas prečítala názov:

- *Slobodomurárstvo. Výňatky z encyklopédie.* - A spýtala sa: - Čo sú to slobodomurári?

Bigos učene odvetil:

- Slobodomurári, to sú prívrženci slobodomurárstva.

- Ach, už viem, - potešila sa Marysia. Vedomosti z dejín, zdá sa, neboli jej najsilnejšou stránkou. - Môj otec mal známeho, ktorý tvrdil, že za všetko môžu slobodomurári. Vyvolávajú vojny, kujú sprisahania a politické intrigy na celom svete. Majú svoju medzinárodnú organizáciu.

- A čo sa stalo so známym vášho otca? Nedostal sa do blázinca? - spýtal som sa s nevinnou tvárou.

- Veru. Liečil si nervy, - povedala prekvapená slečna Marysia.

Bigos urobil zlostnú grimasu na slečnu Wierzchońovú.

- Moja učená kolegyňa sa tiež pustila do slobodomurárov. Podľa nej oni sú za tajomnými udalosťami v našom kaštieli. A odvtedy, čo sa nimi zaoberá, počuje hlasy.

Keby pohľady vraždili, Bigos by bol padol mŕtvy na kuchynskú dlážku. Slečna Wierzchońová zagánila naňho veľmi nepriateľsky, ale keďže pohľady predsa len nezabíjajú, Bigos ďalej pokojne jedol praženicu s klobásou, hlasno mľaskal a sľkal čaj z pohára.

- Prečo si myslíte, že tí strašní slobodomurári majú čosi spoločné s týmto starým kaštieľom? - zvedavo sa vypytovala Marysia.

- Kolega Bigos len žartoval, - odvetila slečna Wierzchońová.

- Ale predsa čítate o nich knižku? - dobiedzala ďalej Marysia. A obrátila sa ku mne: - Milý pán kustód, vysvetlite mi, ako je to s tými strašnými slobodomurármi. Pán Bigos mi rozprával o tajomných znakoch, ktoré pred smrťou kreslil majiteľ tohto kaštieľa, a povedal mi, že vy ste ich vysvetlili ako slobodomurárske. Veľmi ma to zaujíma. Mohla by som o tom vykladať v kancelárii.

- Kolega Bigos má veľmi dlhý jazyk, - poznamenal som. Ale nenašiel som nijaký dôvod, aby som dievčine nerozprával o slobodomurároch. Dúfal som, že moje vedomosti jej zaimponujú. Bola predsa veľmi pekná a takým dievčatám muži radi imponujú. Je to aj moja slabosť.

- Počiatky slobodomurárstva, - začal som svoj výklad, - sú nejasné. Niektorí historici sa domnievajú, že vznik slobodomurárstva súvisí s úpadkom tajomného rádu templárov v štrnástom storočí, keď francúzsky kráľ Filip Pekný dal upáliť na hranici veľmajstra Jakuba de Molay. Na túto tradíciu nadviazali predovšetkým slobodomurári v Škótsku, kam sa uchýlili zvyšky prenasledovaného rádu templárov. Tam založili aj prvú slobodomurársku lóžu.* Škótski slobodomurári sa nazývali „pevnosťou templárov“ a vyhlásili vojnu pápežstvu a kráľovskej moci ako pomstu za prenasledovanie a mučenícku smrť Jakuba de Molay. V skutočnosti bojovali za návrat rodu Stuartovcov na trón. Vo svojej symbolike a rituáli slobodomurári siahali ďaleko do minulosti, nadväzovali na legendu o Hiramovi, zavraždenom pri budovaní Šalamúnovho chrámu. Rozvoj slobodomurárstva nastal však až roku 1717 v Anglicku, presnejšie v Londýne za vedenia pastora Andersona a právnik Desaguliersa. Spočiatku to bolo združenie remeselníkov a kupcov, ktorí doň vstupovali, aby získali práva gildy**. Až po čase si tento tajný zväz vypracoval ideológiu a dokonca aj filozofiu. Prečo sa nazývali slobodomurári, čiže ináč slobodní murári? Po francúzsky je to „maçonnerie“, po anglicky „freemasonry“. Typ svojej organizácie prevzali od stredovekých bratstiev murárskych remeselníkov. Verili v jestvovanie Veľkého staviteľa sveta, vo svojej symbolike používali neobro-

* slobodomurárska lóža - organizačná jednotka slobodomurárov

** gilda - zväz zámožných mešťanov, bojujúci proti konkurencii a feudálom

bené kamene, ktoré otesávali, aby vyrástla „nová budova ľudského spoločenstva na zásadách slobody, rovnosti a bratstva. Slobodomurári tvrdili, že ich organizácia pestuje „umenie“. Malo to byť umenie zdokonaľovať sa, umenie vytvoriť nový poriadok sveta. Duchovným obsahom tohto umenia bolo zdokonalenie vlastnej morálky, všeobecná láska k ľuďom, čistá a pravdivá zbožnosť v bratskej jednote. Slobodomurári hlásali, že ľudia sa majú navzájom milovať ako bratia bez ohľadu na príslušnosť k národu, na vierovyznanie či spoločenský pôvod. Vypovedali vojnu všetkému tyranstvu a nespravodlivosti, pestovali dobročinnosť. Slobodomurárstvo malo medzinárodný kozmopolitický charakter, nevylučovalo však lásku k vlasti a podriadenie sa záujmom vlastnej krajiny. Napríklad v Poľsku roku 1819 vzniklo Národné slobodomurárstvo, založené Łukaszińského vlasteneckou organizáciou, ktorej cieľom bolo zjednotenie a vytvorenie nezávislého Poľska. Ak beriem do úvahy čas vzniku slobodomurárstva, teda počiatok osemnásteho storočia, ich heslá boli nezvyčajne pokrokové a revolučné, hlásali predsa slobodu, rovnosť a bratstvo, tie isté slová, ktoré na svojich práporoch mala vypísaná francúzska revolúcia. Katolícka cirkev napriek všetkým pokrokovým pohybom niekoľko ráz slobodomurárov odsúdila na trest exkomunikácie, čiže vylúčenia z Cirkvi. Ale treba zdôrazniť, že slobodomurárstvo sa nikdy nestalo ani nebolo tým, za čo ho považovali ľudia typu známeho Marysinho otca. Prechádzalo všelijakými fázami. Možno smelo tvrdiť, že bolo toľko druhov slobodomurárstva, koľko bolo slobodomurárskych lóží. Napríklad niektoré lóže hlásali boj proti pápežovi, a do iných vstupovali ľudia veľmi zviazaní s katolíckou cirkvou, biskupi a kardináli. Do ďalších vstupovali voľnomyšlienkári, ateisti, odporcovia akéhokoľvek náboženstva, do iných zasa hlboko veriaci ľudia, deisti. V jedných sa hlásal boj s tyraniou a kráľovskou mocou, členmi iných boli magnáti, ba

aj korunované hlavy. Budete sa čudovať, ak vám vyrátam niekoľko veľkých mien. Medzi slobodomurárov patrili vládovia a králi ako Eduard VII., František I., Karol X., Ľudovít XVIII., Viliam I., Fridrich III., Fridrich II. Pruský, Fridrich Viliam II., ruskí cári Pavol I. a Alexander I. Z poľských kráľov medzi slobodomurárov patrili Stanislaw Leszczyński aj Stanislaw August. Slobodomurárom bol aj Washington. Do slobodomurárskych lóží patrili najslávnejší ľudia oseemnásteho a devätnásteho storočia, napríklad takí tvorcovia ako Kipling, La Fontaine, v Poľsku Aleksander Fredro, maliar Baccianelli, básnik Kniaźnin, Kozmian, Wężyk. Slobodomurárom bol aj Tadeusz Kościuszko, Cyprian Godebski, Kazimierz Pułaski, knieža Adam Czartoryski, Józef Elsner, Tomasz Zan, Berek Joselewicz, knieža Józef Poniatowski a veľa ďalších. A za hranicami? Najslávnejší básnici a spisovatelia: Mark Twain, Conan Doyle, Walter Scott, Swift, Beaumarchais, Béranger, Chamfort, Gautier, Stendhal, Voltaire, Prévost, Goethe, Puškin. Pritiahli ich heslá slobody, rovnosti a lásky medzi ľuďmi. Ale - ako som už povedal - slobodomurárstvo bolo všelijaké, veľmi rozdielne. Slobodomurári tvorili tajné organizácie, vybudované hierarchicky, to značí, že členovia prechádzali cez rôzne stupne zverovania tajomstiev. V jednotlivých krajinách i mestách či v rajónoch vytvárali lóže, do ktorých patrili učni, čiže čakatelia, tovariši a majstri. Na čele stál veľmajster a majstri poslanci. Počas schôdzok vykonávali tajomné a bohaté obrady, čiže rituál, obliekali sa dokonca do zvláštnych oblekov. Opisy týchto obradov možno nájsť v *Popole* Stefana Žeromského. Pokiaľ ide o slobodomurárov v Poľsku... - prerušil som výklad. - O tom už hádam inokedy, - mávol som rukou, lebo aj mňa samého už nudila prednáška.

V kuchyni dlhú chvíľu vládlo mlčanie. Prerušila ho až slečna Marysia. Zamyslene potriasla svetlou hlávkou:

- Rozprávali ste veľmi zaujímavo. Ale čo to má spoloč-

né so záhadami, ktoré ste spozorovali vo vašom kaštieli? Tajomný neznámy nakreslil Czerskému na lístok akýsi znak, ktorý ste rozšifrovali ako slobodomurársky. Iný znak, tiež slobodomurársky, mu nakreslil Czerski ako odpoveď. No a čo? Azda si myslíte, že to slobodomurári svietili v zapečatenom kaštieli, robili v noci rámus v knižnici a vzali koberček z kúpeľne?

Usmial som sa a pokýval som hlavou.

- Ale ja vôbec nepredpokladám, že do nášho kaštieľa sa nocou vkrádajú slobodomurári. Azda slečna Wierzchońová má takéto podozrenie, keď sa pustila do štúdia ich dejín. Pokiaľ ide o mňa, skôr sa domnievam, že záhady, o ktorých vám rozprával kolega Bigos, sú dielom našej fantázie. Skrátka - radi sa trochu strašíme, - rozosmial som sa neúprimne. - Postaráme sa aj o ducha pre vás. Vynikajúceho, - uistil som ju.

- Vypime si, či už sú u nás duchovia, alebo nie sú, - navrhol Bigos a siahol po fľaške burgundského.

Nalial víno do štyroch pohárov. A vtedy sme začuli hlasité búchanie na vchodové dvere.

- Chváľ každý duch Hospodina, - zahundral Bigos a vôbec sa nepriberal ich otvoriť.

Vyšiel som do haly a po chvíli som do kuchyne voviedol Antka, syna vedúceho rekreačného strediska, a trinásťročnú Zošku, jeho spolužiačku.

- Vraciame sa zo skúšky dramatického krúžku v škole, - vysvetlila nám Zoška, dievča s dlhým tmavým vrkočom. - Chceme hrať *Balladynu*. Ja budem hrať hlavnú úlohu.

- Nechváľ sa, - pokarhal ju Antek.

- Nechválim sa, iba vysvetľujem, prečo sme v noci vonku. Nechcela by som, aby si o nás mysleli, že sme tuláci.

- Ach, to by mi nikdy ani na um nezišlo! - ubezpečil som ju a srdečne som im obom ponúkol miesto na lavici blízko teplého sporáka.

Antek sa rozhlíadal po kuchyni. Všimol som si, ako nespokojne sa zatváril, keď uvidel otvorenú fľašku vína.

- To sa len skromne častujeme, - cítil som potrebu vysvetliť mu to.

- Počul som, že víno škodí na obličky, - povedal Antek. Bigos odvetil:

- Mne neškodí. Tak na zdravie, pán kustód, - a zdvihol pohár.

Zoška si sadla na okraj lavice a poľahovala si koniec vrkoča.

- Keby som sa nebola rozhodla, že sa stanem herečkou, veľmi rada by som pracovala ako kustódka v takom starom kaštieli. Páči sa mi tu.

- No upozorňujem ťa, že táto práca má aj svoje horšie stránky, - poznamenal som.

Nastalo dlhšie ticho, lebo sme veľmi nevedeli, o čom sa s nimi máme rozprávať.

- Dali o sebe duchovia vedieť? - ozval sa Antek.

- Zaujíma nás to, - dodala Zoška. - Ak tu budú duchovia, turisti získajú ďalšiu atrakciu a húfne sa pohnú do nášho rekreačného strediska. Moja mama je vedúcou jedálne, - dodala, akoby to malo definitívne vysvetliť, prečo sa zaujíma o duchov.

Rozhodol som sa pre vyhýbavú odpoveď.

- Pokiaľ ide o duchov, - začal som, - situácia sa ešte nevyjasnila. Ale zato máme inú zaujímavosť. Slečna Wierzchoňová počula „hlasy“.

- Hlasy? - Zoška až otvorila ústa, taká bola prekvapená.

- Ako Jana z Arku, - doložil som.

- Slečna má sluchové halucinácie? - vecne sa spýtal Antek. - Čítal som čosi na túto tému, lebo chcem byť lekárom.

Slečna Wierzchoňová sa na mňa veľmi nahnevala.

- Ale toto, pán kustód! Usilujete sa zosmiešniť ma a skompromitovať!

- Veď ste mi o tých hlasoch sama rozprávali, - povedal som rozpačito, lebo som vôbec nemal v úmysle ju zosmiešniť.

- Dôverne som vám o tom povedala ako o čudnom jave. A vy to hneď vytrubujete koldokola!

- Hovorili ste o tej udalosti kolegovi Bigosovi, - bránil som sa, - a on to dôverne povedal slečne Marysi. Ja som sa tiež dôverne zveril kolegovi Antkovi a kolegyni Zoške. Nie je to tak?

- Môžete nám dôverovať, - prikývol Antek. - Vlastne je to zarážajúce. Aké hlasy to boli? Mužské? Ženské?

- Dosť už! - dupla nohou slečna Wierzchońová. - Bigos, skoč do svojej izby po gitaru! Treba zmeniť repertoár na dnešný večer. No, decká, čo vás k nám priviedlo? Von s farbou, - zahundrala nahnevaná Antkovými otázkami.

Urobila zle, lebo nič natoľko nenazlostí mladých ľudí, ako keď nimi pohrdame.

Antek sa usiloval tváriť sa vážne. Pokúšal sa hovoriť hrubým hlasom, ale ako na zlosť sa ozval piskľavo:

- Máme čosi pre pána kustóda. Dôverné. Chceli by sme sa s vami porozprávať osamote, - obrátil sa ku mne.

Bigos zalomil rukami:

- Preboha! Ďalšie tajomstvo!

Usmial som sa na deti a kývol som im, aby vyšli so mnou do haly. Bigos, Marysia aj slečna Wierzchońová to prijali takmer s radosťou. Veľmi sa ponáhľali vypiť to burgundské.

V hale bol neveľký výklenok s drevenou lavicou, na ktorej boli vyrezané dve slnka s dlhými lúčmi. Sadli sme si. Usiloval som sa tváriť sa vážne a sústredene.

- Bol som pri vašom rozhovore s mojím otcom, - začal Antek. - Rozprával vám o záhadných znakoch, ktoré nakreslil neznámy muž, keď pán Czerski zomieral. Zoška a ja vieme o tom dosť veľa. My sme totiž toho človeka vtedy videli, pretože sme sa motali po parku. Teda, nevideli sme jeho, ale jeho auto.

- Valcone, - dodala Zoška. - Aj ja budem mať presne také, keď sa stanem slávnou herečkou.

- A tento človek prišiel dnes do Janówky a bol aj v našom rekreačnom stredisku.

- Ten istý?

- Veru. Otec ho spoznal. Aj my. Napokon, mal to isté auto, značka valcone. Čo si myslíte? Načo sem prišiel druhý raz? Dva týždne po smrti pána Czerského?

- Azda sa mu tu zapáčilo? - utrúsil som.

Ach, aká irónia zaznela v Antkovom hlase:

- A vy tomu veríte?

- To je podozrivé, - horúčkovo vyhlásila Zoška. - Nemali by sme ho pozorovať?

Nevedel som presne, čo povedať. Som proti tomu, aby sa mládež miešala do podobných záležitostí.

- Pozorovať ho? - uvažoval som nahlas. - Možno to nie je správny výraz. Jednoducho si ho všímajte vo voľnom čase.

- Ide vám o výraz, alebo o skutkový stav? - pritlačil ma k múru Antek.

- O jedno aj o druhé. Neslobodno ho sledovať ani pozorovať. Ale možno si ho všímať.

- Je to jasné, že mu ide o kaštieľ v Janówke, - tvrdil Antek. - Prišiel za pánom Czerským, aby niečo dosiahol. Ale pán Czerski už bol ochrnutý. Nič sa s ním nedalo vybaviť. Tak sa azda teraz pokúša...

- S Czerským? Myslíte, že má takú možnosť?

- Neuľahujte si z nás. S vami sa pokúsi.

- Alebo s vašimi spolupracovníkmi, - dodala Zoška. Zakašľal som.

- To sa mu nepodarí. Ale ďakujem za informácie. Upozornili ste ma a pousilujem sa byť opatrný.

- Keby sa pritrafilo čosi zaujímavé, navštívime vás, - uistila ma Zoška. - A teraz už pôjdeme, je neskoro.

Nazrel som do kuchyne - tri poháre už boli vyprázdnené, iba môj čakal.

- Zoška s Antkom idú domov. Nepôjdete s nimi? - obrátil som sa k Marysi. - Je hustá tma. Spolu vám bude príjemnejšie.

- Vyháňate ma? Dobre. Pôjdem. Ale predtým si ešte so mnou vypite.

Bigos nalial víno do prázdnych pohárov. Vypili sme ho.

- Nech skapú duchovia! - zvolal Bigos a buchol prázdny pohárom o stôl.

Víno bolo horké, hnusné.

- Odporné, - povedal som.

- Burgundské? Tak rozprávate o pravom burgundskom? - čudoval sa Bigos. - Už som si myslel, že sa v tom vyznáte. To je staré, dobré víno.

- Žbrnda! - zahundral som.

Vyprevadil som Zošku, Marysiu a Antka. Dvere som za nimi starostlivo zahasproval. Ale nevrátil som sa hneď do kuchyne. Rýchlo som skočil do svojej izby a spod pohovky, na ktorej som spal, vytiahol som koberček z penovej gumy, lebo ja som ho ukradol z kúpeľne. Prirodzene, nechcel som sa obohatiť, ale urobil som to - ak sa to dá tak povedať - „pro publico bono”, čiže pre spoločenské dobro. Vzal som ho, zanesol hore do knižnice a položil som ho do úzkeho priechodu medzi kreslom a kozubom. „Duch” tam zhodil z kresla gitaru.

Potom som z piatich túb vytlačil na koberček chlorofylóvu pastu na zuby. Haky-baky z pasty vytvorili na koberčeku čudný, a dokonca aj pekný vzor. Vznikla akoby moderná maliarska kompozícia.

„Mám talent,” pomyslel som si pyšne.

„Duch”, ktorý by blúdil po knižnici, musí vojsť na koberček a šliaپnúť na pastu, ktorá sa mu prílepi na topánky. Zdalo sa mi, že takto sa konečne dozviem, kade sa

v noci prechádza a v ktorom mieste mizne. Nechcel som použiť bielu pastu, mäťovú, lebo jej vôňa by zaplnila celú knižnicu, a to by mohlo vzbudiť v „duchovi“ podozrenie. Zelená pasta tak nevoňala a neudierala do očí.

Spokojný s pripravenou pascou zhasol som svetlo v knižnici a s radostným pohvizdovaním som zbehol dolu do kuchyne.

Slečna Wierzchoňová sedela pri sporáku a tvárila sa smutne. Bigos nahlas zíval.

- Veľmi vás prosím, - vyhlásil som rozkazovačným tónom, - aby ste dnes v noci nechali ducha vystrájať celkom pokojne. Nech robí rámus v knižnici a vôbec, nech si robí, čo chce. Ducha potrebujeme.

- Som taká ospalá, že duch sa môže aj na hlavu stavať, a ja sa nepohnem z postele, - oznámila slečna Wierzchoňová.

A hneď sa pobrala do svojej izby. Za ňou odišiel Bigos. Nedopitú fľašu burgundského nechal na stole. Hádam už bol v letargii, lebo šiel so zažmúrenými očami a narážal do stien.

Aj mne sa zrazu veľmi chcelo spať. Na okná bubnoval tichý jesenný dážď. Pomyslel som si, že azda to škaredé, sychravé počasie nás tak uspáva.

Zhasil som svetlo v kuchyni a potom v hale kaštieľa. Keď som sa dovliekol k svojmu lôžku, bol som už taký ospalý, že len s veľkou námahou som sa vyzliekol a vliezol do spacieho vreca. Zaspal som, akoby ma hodili do vody.

Už sa nepamätám, čo sa mi snívало. Ale asi niečo strašné. Trápili ma akési prízraky, ktoré po mne pochodovali v celých hordách.

Zobudil ma hlasitý lomoz. Hlava ma strašne bolela a telo som mal ako dobité. Nemohol som sa prebrať a len s najväčším úsilím som si uvedomil, že už je jasný deň a ktosi sa dobýja do hlavného vchodu. V pyžame a v papučiach som vybehol do haly a otočil som kľúčom v zámke. Pred dverami stál akýsi muž.

- Čo sa stalo? - spýtal sa nepokojne. - Búcham na dvere už asi desať minút, a nik neotvára. A mám pre vás telegram z Lodže.

Pozrel som na hodinky a zarazil som sa: bolo už takmer desať hodín. Rýchlo som poštárovi podpísal príjem a hodil som očkom na obsah telegramu:

Dostavte sa všetci dnes do Lodže. Miesta v hoteli Grand a lístky do divadla rezervované. Zajtra ráno porada o Vašom múzeu.

Riaditeľ Umeleckého múzea v Lodži

Strčil som telegram do vrecka pyžamy a odšuchtal som sa do izby slečny Wierzchońovej. Spala. Takisto aj kolega Bigos. A predsa sme už dve hodiny mali horlivo pracovať.

Musel som vynaložiť veľa námahy, aby som ich zobudil. Vstali z lôžok a držali sa za ubolené hlavy, tváre mali popolavé ako po chorobe.

- To burgundské mi uškodilo, - fňukala slečna Wierzchońová.

Aj mne v tom okamihu zišla na um podobná myšlienka.

- Víno bolo otrávené! - skríkol som. - Ktosi v ňom rozpustil veľké množstvo uspávacích prostriedkov.

Všetci traja sme sa náhlili do kuchyne, kde sme včera na stole nechali fľašku s nedopitým zvyškom vína.

Lenže fľaša bola prázdna a starostlivo vypláchnutá vodou.

- Vypili ste ten zvyšok, keď sme odišli? - spýtala sa slečna Wierzchońová.

- Nie. Ktosi vylial víno a umyl fľašku, aby zahladil všetky stopy. Ale ja som mu nastražil pascu! - pochválil som sa pyšne. - Koberček z kúpeľne som položil do knižnice a vytlačil som naň päť túb chlorofylovej pasty na zuby. Nočný hosť naň musel šliapnúť a my nájdeme jeho stopy.

Vybehli sme nahor do knižnice. Koberček ležal tam, kde som ho včera položil: medzi kreslom a kozubom. Na chlo-

rofylovej paste bola výrazná stopa po topánke. Ktosi v noci stúpil na koberček a pasta sa mu prilepila na podošvu. Tajomná osoba obišla stôl v knižnici a zamierila k dverám, nechávajúc zelenkavé stopy na dlážke.

- Opatrne! - zvrieskol som na Bigosa a slečnu Wierzchońovú. - Nepošliapte tie stopy! To je duchova vizitka.

Duch vyšiel na chodbu a zišiel po schodoch do haly. Stopy v hale viedli do mojej izby.

- Navštívil vás v noci, - so strachom potvrdila slečna Wierzchońová. - To musí byť príšerné, uvidieť vedľa svojej postele ducha!

Ešte väčšmi ju prekvapilo, keď sme sa presvedčili, že stopy viedli priamo k mojej pohovke a skončili sa pri mojich topánkach, ktoré tam stáli ako dvaja vojaci na stráž.

Vzal som ich do rúk. Na podrážkách mojich topánok boli stopy chlorofylovej pasty...

- Strieľate si z nás, - povedal kolega Bigos.

- Ste námesačný, - zamrmlala slečna Wierzchońová.

Položil som si ruku na hrud':

- Prisahám, že som v noci nikde nebol. Duch si zo mňa urobil hlúpy vtip.

Ale oni mi neverili.

P I A T A   K A P I T O L A

Čudná plesová sála • „Svätyňa premýšľania” •
Zlomený šíp • Noc spiacich rytierov • Záhada s kľúčmi
• Kto koho podozrieva • Čo našla Balladyna • Vzbura
a vyhrážky mojich spolupracovníkov • Som podozrivý? •
Čo sa stalo v divadle • Preteky s valconom •
Kto bol v kaštieli? • Kde je telegram?

AŽ do poludnia som sa cítil hrozne. Bolela ma hlava, stále som bol ospalý a omámený. Moji spolupracovníci boli na tom rovnako. S najväčšou námahou sme urobili pomerne veľkú robotu - opis a inventarizáciu plesovej sály. A hoci nám do obeda zostalo ešte dosť času, namiesto pokračovania v inventarizácii som sa vybral na prechádzku do parku, aby som na čerstvom vzduchu skúsil zbaviť sa bolesti hlavy.

Ale kvôli presnosti rozpoviem všetko po poriadku.

V plesovej sále upútalo moju pozornosť predovšetkým čudné zariadenie. Steny pokrývalo čierne drevené obloženie so symetrickými basreliéfmi prevažne s motívmi lístia. Napoly vypuklé stĺpy rozdeľovali steny na obdĺžnikové polia rôznej šírky, hore bola drevená fríza, zdobená motívmi špirálovitých zvitkov prútov a lístia akantu. Štyri jemne vyrezávané drevené stĺpy podopierali veľký balkónik, na ktorý sa vychádzalo po drevených točitých schodoch. Kedysi, keď sa tu usporadúvali zábavy, iste na balkóniku hral orchester. Na jednej zo stien bol obrovský klasicistický kozub z čierneho mramoru, s lampou riešenou na spôsob pruhov, zdobených ornamentami z dubového lístia a žalúďov; volútové konzoly, ktoré podopierali rímsu, znázor-

ňovali snopy obilia. Do obloženia protiľahlej steny bolo vmontované rovnako zdobené zrkadlo. V poli nad zrkadlom bola v drevenom obložení vyrezaná lýra vo vavrínovom venci, akoby tento hudobný motív mal znázorňovať plesový charakter sály. Zo stropu viseli dva veľké sklenené svietniky, v ktorých už bolo zavedené elektrické svetlo.

Nábytkom bola sála zariadená veľmi skromne: štyri empírové stoličky a do súpravy ešte kanapa. Nábytok bol biely, zdobený pozlátením, čalúnenie purpurové.

Tá trocha bielej a purpurovej farby na pozadí čiernych drevených stien vytvárala zaujímavý, hoci asi nezámerný efekt: ešte väčšmi zvýrazňovala čerň. Plesová sála vyzerala ponuro, čo zrejme bolo v rozpore so zámerom jej staviteľov - bola predsa určená na veselé zábavy. Trochu som sa čudoval vkusu dávneho majiteľa kaštieľa v Janówke. Azda vo svetle lustrov a za zvukov hudby nadobúdala sála iný výzor?

Bez ohľadu na svoje dojmy som sa tešil, že táto sála jestvuje. Výborne sa hodila na hlavnú výstavnú sieň múzea. Mohli sa v nej rozostaviť sklenené vitríny a poličky s exponátmi.

Ale uľavilo sa mi, keď som ju opustil a vyšiel som do parku, kde svietilo slnko. Nehrialo už ktovieako, vzduch bol dokonca chladnejší než včera, keď pršalo. Ale bolo mi príjemne, keď som kráčal po zvädnutom lístí a vdychoval chladný vzduch neskorej jesene. Prechádzal som sa, počúval som šelest lístia pod nohami a neustále som rozmýšľal o predošlej noci.

Naozaj bol vo víne uspávací prášok? Možno jednoducho nie sme zvyknutí na staré burgundské, a preto tá ospalosť a bolesti hlavy.

Ak predsa ktosi otrávil víno, urobil to iba s jediným cieľom: aby mohol v noci slobodne prehliadať náš kaštieľ. Ale nenechal nijaké stopy. Ja som v noci vošiel do knižnice - usviedčali ma moje topánky - a vliezol som do vlastnej pasce. Načo som ta šiel?

Nie! Mohol som prisahať, že som v noci v knižnici nebol. Ale zároveň - mal som nejakú istotu, že staré víno nezapôsobilo na mňa až tak čudne? Azda som stratil vedomie a nevediac o svete, motal som sa v noci po starom kaštieli?

Skutočnosť bola pre mňa dosť nepríjemná: moji spolupracovníci mi opäť prestali dôverovať. Už predtým mi nedôverovali, potom som si u nich vedomosťami získal aspoň omrvinku dôvery. A teraz som stratil aj to málo kvôli krádeži koberčeka z kúpeľne a kvôli pasci, do ktorej som sám padol. Na mieste mojich spolupracovníkov by som svoje správanie považoval prinajmenšom za čudné. Bol som presvedčený, že ak sa znova pritrafí niečo nezvyčajné, pripíšu to mne.

V týchto úvahách som obišiel kaštieľ a našiel som sa v záhrade.

Už roky sa o ňu nikto nestaral, na hriadkach a záhonoch rástla burina až po kolená. Višne, čerešne, jablone i hrušky mali veľa odmrznutých a polámaných konárov, ktoré neodstránila ruka záhradníka. Malý rybník zarástol trstinou a stal sa kalužou, v ktorej hnilo jesenné lístie.

Na brehu rybníka rástla skupina orgovánov a starých smutných víb. Zakrývala malý domček, azda „svätyňu premýšľania“ alebo druh „Sybilinej svätyne“, vybudovaný v čase, keď majitelia takýchto kaštieľov, a predovšetkým ich manželky, čítali pastierske selanky a vo svojich parkoch chceli mať romantické zákutia, niekedy dokonca s umelými ruinami, svätyňami, zurčiacimi jarčekom a vodopádmi.

„Svätyňa premýšľania“ v záhrade tunajšieho kaštieľa pripomínala hrobku, iba s tým rozdielom, že táto štvorcová stavba mala niekoľko desiatok klasicistických stĺpikov a pod štvorspadovou strechou bola fríza s okrídlenými grifmi*, ktoré teraz vyzerali, akoby prežili obrovskú kataklizmu: mali polámané krídla, odrazené zobáky a poško-

* grif - v starogréckom bájosloví vták s levím telom a konskými ušami

dené pazúrovité nohy. Celá stavba pôsobila odpudzujúco. Bola strašne ošarpaná; kedysi bola biela, teraz však vyzerala ako postrieľaná dávkami z guľometov.

Dvere do „svätyne“ boli celkom nové, z dubových dosák, zatvorené na zámku. Niektó si dal záležať, aby sa nik nedostal dnu. Bolo to čudné, lebo nešlo o úkryt nijakých cenných vecí. Presvedčil som sa o tom, keď som nazrel dnu cez malé okienko s vybitým sklom. V neveľkej miestnosti sa váľali polámané záhradné lavičky a sadrové sošky, ktoré kedysi azda stáli v parku a v záhrade. Videl som kamenného leva, niekoľko sadrových figúr bez hláv a rúk, akúsi doničenú postavu, ktorá pôvodne iste bola pekným Apolónom. Pod stenou ležala nahá Diana a vedľa nej stál Cupido, neškodný, lebo mal zlomený šíp.

- Je to smutné, však? - začul som za chrptom hlas slečny Wierzchońovej.

Uvidela ma z okna svojej izby, keď som šiel sem, a tiež sa vybrala na prechádzku.

- Je mi smutno pri pohľade na tie dokaličené, nepoužiteľné sochy, - povedala. - Kedysi ich považovali za pekné. A teraz tu ležia ako mŕtve, ako v hrobke.

- Možno nikdy neboli naozaj pekné, - namietol som.

- Pozrite na tohto Cupida, - nazrela cez okienko dnu. - Žalosť pomyslieť, že jeho luk už nevypustí nijaký šíp do nijakého srdca.

- No to nie je také isté, - usmial som sa, lebo jej slová sa mi veľmi páčili. - Ale radšej si pomyslíte: jeho šíp prenikol tak hlboko do akéhosi srdca, že sa zlomil. Zapálil nejakú veľkú, romantickú lásku. Nieкого zarmútil, alebo mu pri-niesol veľké šťastie. Ale v noci možno zakladá na tetivu svojho luku iný šíp. Nechodte sem, aby vás netrafil...

Pozrela na mňa so záujmom, ako keby ma videla po prvý raz.

- Nemyslela som si, že ste romantik...

A keď tak stála predou mnou v sivom jesennom plášťiku, s obnaženou hlavou a svetlými, na chlapca ostrihanými vlasmi, s červenou šatkou okolo krku, videla sa mi nevýslovne pekná.

Možno by sme si boli v tej chvíli povedali niekoľko teplých slov, po ktorých by sa medzi nami roztopili ľady. Ale cez záhradu sa k nám blížil starý Janiak. Kráčal rýchlo, akoby ho znepokojovalo, že tak dlho stojíme pri svätyni, alebo akoby nám chcel povedať čosi dôležité.

- Nehneváte sa, že som dnes ešte nezakúril? - spýtal sa s obavou v hlase. - Zaspal som. Tak ma zmohol spánok, že som sa iba pred chvíľou zobudil.

- Nepili ste víno? - spýtala sa slečna Wierzchońová.

A ja som si zahundral popod fúzy:

- To bola noc spiacich rytierov...

Janiak sa ešte väčšmi znepokojil:

- Myslíte si, pán vedúci, že som pijan? Nie. Neviem, ako sa to stalo, ale zobudil som sa veľmi neskoro.

Mykol som plecami.

- Veď nie ste povinný kúriť. A nik z nás nemôže mať nič proti tomu, že dlho spíte, ak sa vám chce.

- Ale ja zakúrim. Hneď sa do toho pustím. Môžem? - spýtal sa prosebne.

- Pravdaže, - prikývol som. - V kaštieli je kolega Bigos, má kľúč od pivnice s uhlím.

Janiak sa hneď chcel pobrať do kaštieľa, ale zadržal som ho.

- Čo je to za domček? - ukázal som mu na „svätyniu premýšľania“.

Pozrel na mňa taký prekvapený, akoby som sa ho spýtal, prečo svieti slnko.

- Neviem, pán vedúci. Vždy tu stál. Iste je to staré skladište.

- Na skladište je trochu malý. Napokon, skladište by vybudovali pri vozovni. Dvere boli urobené nedávno. A kde je kľúč od zámky?

Znova sa zatváril prekvapene.

- Kľúč musí byť v kaštieli. Tie dvere so zámkom dal urobiť pán Czerski.

Chcel som povedať: „Kľúče sa stratili," ale v ruke slečny Wierzchońovej čosi zaštrngalo. Z vrecka vybrala veľký zväzok kľúčov. Ten istý, ktorý som považoval za stratený. Podala mi ho so slovami:

- Ležali na vašom písacom stole. Tuším ste ich zle hľadali.

Dlho som skúšal všetky kľúče. Nakoniec sa ukázalo, že kľúč od týchto dverí v tom veľkom zväzku chýba.

- Od tejto zámky bol malý, plochý kľúč, - povedal Janiak.

- Ten kľúč mal Czerski v tomto zväzku, alebo ho držal kdesi oddelene?

- Neviem, pán vedúci. Keď boli dvere hotové, zamkol ich a hotovo. Neviem, čo urobil s kľúčom. Ani som nikdy nevidel, že by bol aspoň raz tie dvere otvoril a vošiel dnu. Načo by sem aj chodil, medzi tie rárohy?

- A načo dal urobiť dvere? Nič o tom nevravel?

- Ale áno, pán vedúci. Pán Czerski tu raz našiel rozbité fľaše od vína a povedal mi: „Zavolaj stolára, Janiak, nech urobí nové dvere! Nebudú mi tu ožrani chľastať."

- Aha... - bol som rozčarovaný. Lebo už sa mi videlo, že som prišiel na stopu novej záhade.

Janiak odišiel do kaštieľa. Slečna Wierzchońová hľadela na jeho vzdiaľujúcu sa prihrbenú postavu. Potom si rázne strčila obe ruky do vreciek pláštika a ostro sa obrátila ku mne:

- Veľmi by som chcela vedieť, pán kustód, prečo sa tak usilujete nahovoriť nám, že v kaštieli vystrája akýsi tajomný duch.

- Ja... vám... nahováram? - vyjachtal som.

- Veru. Ani Bigos, ani ja sme nič podobné nespozorovali. Ale vy zanovito tvrdíte, že v kaštieli sa dejú strašidelné veci. Sotva sme prišli, hneď ste sa pobrali hore hľadať ducha a vyvolali ste poplach, že ktosi bol v knižnici. Zobrali

ste vážne tvrdenia o nočnom svietení v zapečatenom kaštieli. Potom ste sa nepriznali ku krádeži koberčeka z penovej gumy a nastavili ste pascu, ktorá vás prezradila. Vy ste tvrdili, že sa stratili kľúče, a tie zatiaľ ležali na vašom stole. Napokon ste nás uistovali, že víno bolo otrávené. Lenže my nie sme zvyknutí na staré, silné burgundské.

- Ale... slečna Wierzchońová, - začal som.

No nedala mi možnosť niečo vysvetľovať.

- Nič sa nestratilo, nik sa neusiluje niečo ukradnúť. Ale vy vo všetkom vetríte nejaké tajomstvá a záhady, vytvorili ste ovzdušie podozrievania.

Cítil som sa bezbranný voči týmto obvineniam. Lebo to dievča v podstate malo pravdu. Podľa zdravého rozumu sa doteraz nestalo nič zlé. Záhadné znaky, slová, ktoré povedal zomierajúci Czerski? Zmiznutie piatej časti katalógu? Strata troch kníh? Predsa som si veľa ráz sám hovoril, že to všetko iste má akési veľmi jednoduché vysvetlenie.

- V ovzduší upodozrievania sa zle pracuje, - dodala nakoniec.

- Prepáčte. Viac sa to nebude opakovať, - vyhlásil som pokorne.

Začervenala sa. Čakala, že sa budem brániť a možno ju obviním rovnako, lebo aj ona sa pričiniла o vznik tohto ovzdušia. Ale ja som zareagoval celkom ináč. Pokorne. A vzal som vinu na seba, hoci som vôbec nebol vinný.

Bolo jej trochu nepríjemne. Obrátila sa na podpätku a odišla. A ja som pokračoval v prechádzke po parku. Nechcelo sa mi vrátiť sa do kaštieľa, kde slečna Wierzchońová ti môjmu „podozrievaniu“ a sú presvedčení, že som vytvoril ovzdušie, v ktorom sa im ťažko pracuje.

Obišiel som starý kaštieľ dookola a znova som sa ocitol pri „svätyni premýšľania“. Vábila ma, nedala mi pokoja, stále som rozmýšľal, prečo sme nenašli kľúč od jej

zámky. Udalosť s klucmi tiež bola pre mňa celkom nepochopiteľná, lebo by som si bol dal hlavu odťauť, že včera neležali na mojom písacom stole. Veď som ich hľadal a nenašiel. A slečna Wierzchońová ich našla bez ťažkostí. „Azda má predsa len pravdu? Som veľmi podozrievavý!“ pomyslel som si.

Cez park sa vracali Zoška a Antek. Chlapec kráčal po chodníku, ako sa patrí na rozvážneho človeka. Ale dievča sa predieralo cez húštinu a naznačujúc, že čosi odtŕha z holých halúzok, recitovalo:

*Maliny zrelé! Tu sú - a jak zhusta!
Perličky rosy vše sa na ne spustia...
Aj Kirkor také červené má ústa
ako maliny... Fialôčky skromné,
niet času na vás, márne núkate sa:
sestrička náhli - nechce prísť až po mne -
džbán naplní, a keď sa vráti z lesa, vezme aj muža;
a ja s fialkami
zostanem pannou... Nech by v tejto chvíli
z vás lúka zlatých ruží vyrástla mi,
len maliny chcem.*

Antek zbadal, že stojím vedľa ošarpaného múrika svätyne. Zamieril ku mne a vážne mi podal ruku.

- Nezdá sa vám, že to strašne preháňa? - spýtal sa.

Zoška náhle zmenila farbu hlasu. Z Aliny sa stala Baladyna:

*Tak málo malín! A sú skrvavené...
Tak málo... ktorou stranou sa dať...? Nie, nie,
neviem... A nebo s'á krv zapálené...
Prečo sa, slnce, farbíš na krvavo?
Radšej mám noc než takýto čas ranný...*

*Kde mi je sestra? Iste išla vpravo
a naplnila džbánok malinami;
ja maliniskom smutná blúdim zrána
a slzím do rosy, že prehrám zase.*

Dievčatko sa náhle zohlo k zemi a spod kríka čosi zdvihlo.

- Fííí! - zapískalo prekvapene. - Pozrite, čo som našla!
Na dlani držalo hrubé pero podobné rakete.

Antek ho vzal do ruky a obzeral si ho.

- „Made in Italy“, - prečítal. - Firma „Walker“. Jedennásť farieb. Veľmi pekné pero.

- A viem aj to, kto ho stratil, - povedala Zoška. - Ten muž, čo včera prišiel navštíviť pána s valconom. Kým sme šli na skúšku do školy, mamka ma poprosila, aby som tomu hosťovi odniesla večeru do izby, lebo vraj sa zle cítil. Bol uňho akýsi pán a takýmto perom čosi kreslil na papier.

Antek zavrtel hlavou.

- Azda chceš tvrdiť, že ten pán prišiel večer alebo v noci sem a stratil pero?

- Veď iného vysvetlenia niet, - nazlostene vyhlkla Zoška. - V kroví.

- Teraz je poludnie, - poznamenal som. - Mohol za rána prísť na prechádzku do parku.

- A predieral sa cez krovie? Keby tu bol ráno na prechádzke, všimol by si, že mu pero vypadlo.

- Nie je to isté, - namietal som.

- A veru, bol tu v noci, - nástojila Zoška. - Nemáte detektívne bunky. Veď v Janówke nenocoval. Iba navštívil pána, čo má valcona, a uňho mohol byť len do desiatej večer, pretože u nás možno prijímať hostí iba do desiatej. Vtedy dozaista odišiel do parku.

Rozhodol som sa skončiť s podozrievaním.

- To bol iste ktosi, čo býva v dedine, v Janowe. Zdržal sa u pána s valconom a potom, aby si skrátil cestu, vybral sa v noci cez park. V tme stratil chodník, vliezol do krovia a tu mu pero vypadlo.

- Akurát! - rozosmiala sa Zoška. - Musím vás upozorniť, že ten pán v Janowe nebýva. My tam poznáme každého, pán kustód. Okrem toho, na návštevu došiel vlastným autom, wartburgom. Nemusel ísť peši cez park.

Schovala si pero do vrečka kabáta.

- Vrátim mu ho, keď znova príde navštíviť nášho hosťa.

- A čo ak nepríde?

- Och, vidí sa mi, že predsa len príde. Keby nie, odovzdám pero pánovi s valconom. Som zvedavá, ako sa zatvári, keď mu poviem, kde som pero našla.

Nato sa Zoška z ničoho nič obrátila na mňa s otázkou:

- A čo duchovia, pán kustód?

- No čože... - uvažoval som, či im povedať o stopách mojich topánok a otrávenom víne. - Zdá sa mi, že dnes v noci odpočívali.

- Naozaj? - pochybovala. - Podľa môjho i Antkovho názoru sa musia zjavovať čoraz častejšie. Neverím, že pána s valconom očarila krása našej Janówki. Došiel sem, keď Czerski zomieral, nestihol sa s ním dorozumieť, ale chce svoju vec doviest' do konca. A tak došiel znova. A ten jeho známy je akýsi podozrivý typ...

- Prečo hneď „podozrivý“? - ohradil sa Antek.

- Za noci sa moce po kroví v parku. Preto ho považujem za podozrivého.

Kývla mi na rozlúčku a Antek mi s vážnou tvárou podal ruku. A zasa on odišiel po cestičke, ale dievča cez krovie, recitujúc verše z Balladyny:

Maliny zrelé! Tu sú- a jak zhusta!

Perličky rosy vše sa na ne spustia...

Tak zaujato sa nakláňalo nad halúzky kríkov, že i ja som sa na ne pozorne zahľadel a hľadal som červené bobuľky malín. A pritom bola už neskorá jeseň a v záhrade vôbec nebolo malinčie, iba obyčajná opŕchnutá húština, čo bez lístia vyzerala ako mŕtva. Usmievajúc sa popod fúzy, pobral som sa do kaštieľa, lebo už bolo načase ísť na obed do Janówky.

Museli sme trocha počkať, kým Janiak rozkúril v kachliach. Preto sme do rekreačného strediska „Postup“ prišli o čosi neskôr než zvyčajne. Rekreatanti už asi boli po obede, v jedálni sedela iba Marysia - iste čakala na nás. Bola bledá, s kruhmi pod očami.

- Po tom vašom burgundskom sa cítim príšerne, - vyčítavo nás privítala.

- Aj my, - odvetil som.

- Bolí ma hlava. Ráno ma nemohli zobudiť.

- Nie sme zvyknutí na staré vína, - povedal Bigos. - Pán kustód síce tvrdí, že víno bolo otrávené, ale podľa mňa to nie je opodstatnená domnienka.

- Otrávené?

- Pán kustód je podozrievavý, - zamiešala sa do rozhovoru slečna Wierzchoňová, - a vo všetkom vetrí dielo ducha. Ten duch má na svedomí najrôznejšie veci - koberček z kúpeľne, zapotrešené kľúče...

- Znova sa objavil? - zaujímala sa Marysia.

- Pán kustód si vymýšľa, - pohrdavo mávol rukou Bigos.

Od tej chvíle sa aj slečna Marysia začala ku mne správať zhovievavo ako k človeku s nie celkom zdravým rozumom. Aj jej zaznela v hlase irónia, keď sa opýtala, či som kúpil fascikle. Tak teda už jej povedali o mojej záľube v úradovaní?

- Pravdaže, fascikle máme, - prikývol kolega Bigos. - Chýbajú nám iba listy a korešpondencia, ktorú by sme do nich vkladali.

- Ach, prepáchte, - povedal som, - Aj to sa už začalo. Dnes ráno prišiel list, vlastne telegram, ktorý som založil do fas-

cikla. Riaditeľ Umeleckého múzea v Lodži nás pozýva na poradu na zajtra ráno. V telegrame nás žiada, aby sme pricestovali ešte dnes večer, rezervoval pre nás hotel aj lístky do divadla, ale nevidím nijaký dôvod, aby sme sa náhlili. Ak vyrazíme ráno o šiestej, mojím autom to na ôsmu stihneme. Nechcel by som nechať kaštieľ na noc bez ochrany.

Bigosovi aj slečne Wierzchońovej to na chvíľu celkom vzalo reč. Ale potom začali vykrikovať:

- Chcete nás pripraviť o kultúrne vyžitie? Máme príležitosť dostať sa do divadla, a vy nám to nechcete umožniť? Žijeme tu v tomto strašnom kaštieli ako pustovníci, odrezaní od sveta, a vy nás oberáte o jedinečnú príležitosť! Kaštieľ nik neukradne, zamkneme dvere aj okenice.

- Chyba je v tom, že prenikajú aj cez zamknuté dvere, - oponoval som.

- Čo? - divila sa slečna Wierzchońová. - Vy teda naozaj veríte v duchov? Preboha! - zložila ruky ako k modlitbe. - A takýchto ľudí vymenúvajú za kustódov vidieckych múzeí!

- Vy ste tiež počuli hlasy, - odvrkol som.

Slečna Marysia potichu vyprskla smiechom. A slečna Wierzchońová, nazlostená do krajnosti, si oprela ruky o boky a spustila dlhší prejav:

- Prirodzene. Počula som tie „hlasy“. Ale prečo som ich počula? Lebo som slabej povahy, od detstva na mne pozorovali, že sa dám ľahko ovplyvniť inými ľuďmi. Vy, pán kustód, - otrčila ku mne ukazovák ako žalobca na súde, - ste vytvorili v našom kaštieli ovzdušie strašidelnosti a hrôzy. A v tom ovzduší som začula „hlasy“. Ani som ich natoľko nepočula, ako sa mi zdalo, že ich počujem. Ale za to ste zodpovedný vy. Iba vy. Želáte si azda, aby sme sa sťažovali riaditeľovi Marczakovi, že nás pripravujete o kultúrne zážitky a strašíte nás duchmi?

Kolega Bigos sa nevyhrážal. Skúsil ma presvedčiť:

- Akú záruku máme, pán kustód, že aj keď vyrazíme rá-

no o šiestej, stihneme to do ôsmej? Veď sám viete, akou rýchlosťou jazdí vaše auto. A stále hrozí katastrofa. Načo sa vystavovať nebezpečenstvu? A načo riskovať? Nebude lepšie ešte dnes sa pokojne dostať do Lodže a ubytovať sa v hoteli? Tým skôr, že Umelecké múzeum už nám zaplatilo nocľah a kúpilo lístky do divadla. Chcete, aby štátna pokladnica utrpela stratu za nevyužité ubytovanie v hoteli a prázdne miesta v divadle?

Cítil som sa porazený. Pokorne som sklonil hlavu.

- Dobre. Do Lodže pôjdeme dnes.

Naobedovali sme sa, rozlúčili sme sa so slečnou Marysiou a rýchlym krokom sme zamierili naspäť do kaštieľa. Najväčšmi sa ponáhľala slečna Wierzchoňová, ktorá si pred odchodom chcela urobiť patričnú frizúru. Aj kolega Bigos, zvyčajne pohŕdajúci vlastným vzhľadom, si chcel vyžehliť nohavice.

Tieto prípravy im zabrali veľa času. Hoci ma v starom kaštieli čakalo veľa vecí, po celý ten čas som sedel na stoličke pred kolbuszowským písacím stolom a jalovo rozmýšľal. Tupo som hľadel na Vergíliovu bustu a namáhal som si mozog, aby som konečne našiel nejaký kľúč k záhadám strašidelného kaštieľa.

Tak hoci napríklad záležitosť s kľúčmi. Keď sme prenášali písací stôl z Czerského pracovne, vzal som aj zväzok kľúčov. A tie sa potom kdesi stratili a zrazu sa znova objavili na písacom stole.

Alebo iná udalosť. Azda som naozaj v noci šiel do knižnice a vliezol do pasce, ktorú som sám nastražil?

Tresol som päšťou do stola. - Všetko je tu tajomné a strašidelné, - zahundral som zlostne.

Podozrievalo som zo stoličky zazeral na starý, solídny kus nábytku, ktorý vytvorili remeselníci v Kolbuszowej. Azda aj v ňom je skrytá akási záhada? Nie je v ňom tajná schránka? Pokiaľ som sa vyznal v dejinách nábytkárstva,

stolári v Kolbuszowej nemali záľubu v umení tohto druhu. Boli to solídni remeselníci, robili veľké kusy nábytku, ťažké, trvácne a súčasne neopakovateľné. Je to až čudné, že v osemnástom storočí stolári z malého zapadnutého mestčka vedeli vytvoriť diela také odlišné od vtedajších vzorov, najmä tých, ktoré vznikli vo Francúzsku.

Vzor na Czerského písacom stole bol veľmi pekný, pripomínal slniečko s lúčmi, vyložené z maličkých striedajúcich sa svetlých a tmavých kúskov dreveniny. Ale ako zvyčajne v kolbuszowských výrobkoch bola konštrukcia výrazne viditeľná a svedčila o tom, že písací stôl nemá nijakú tajnú schránku. Teda kolbuszowský stôl nebol motívom návsťvy „ducha“ v mojej izbe.

Zamyslel som sa tak hlboko, že som nepočul ani klopanie na dvere.

- Neustále úradujete, - nazlostene konštatovala slečna Wierzchoňová.

Bola už starostlivo učesaná, v bielej blúzke s malou zamatovou stužkou pod krkom. Po chvíli prišiel aj kolega Bigos. Ako som predpokladal, teraz pre zmenu pripomínal mladých ľudí z kaviarne „U Arména“, tých v nekrčivých košeliach. Žiaľ, vlasy mal aj teraz strapaté, ešte že si na čele vyčesal akúsi čudnú vlniacu sa kučeru. Takmer ako vyzvanie do boja prehodil smerom ku mne:

- Ideme do Lodže! Ukazuje sa, že ktosi sa o nás stará a nedovolí nám uschnúť v tejto nekultúrnej pustatine.

- Tento kaštieľ, plný starého nábytku a kníh, nazývate „nekultúrnou pustatinou“? - čudoval som sa.

- Pociťujem nedostatok zábavy.

- A čo duchovia? - spýtal som sa.

Bigos zvážnel, slečna Wierzchoňová zmraštila obočie.

- Dohodnime sa, že sa nebudeme viac dotýkať tejto dráždivej témy. Nemyslíte si, že je najvyšší čas vyraziť do Lodže? Herci v divadle nebudú na nás čakať.

Štrngajúc kľúčmi, prešiel som po starom kaštieli. Pozamkýnal som rad-radom všetky dvere do izieb na poschodí i na prízemí. Potom som si obliekol kabát a vyšli sme do parku. Dôkladne som zamkol vchodové dvere a vybral som auto z vozovne.

Už sa zmrákalo a v Janiakovej malej izbe sa zažalo svetielko.

- Upozornite Janiaka, že sa vrátíme až zajtra, - navrhla slečna Wierzchoňová.

- Nie, nie, v nijakom prípade, - oponoval som. - Nevidím dôvod, prečo by mal niekto vedieť o našom odchode z kaštieľa. Nech tí, čo sa o nás zaujímajú, si myslia, že sme šli na chvíľu do mesta.

Slečna Wierzchoňová sa usadila v aute a ťažko vzdychla:

- Aký milý človek by z vás bol, keby ste každého tak neupodozrievali!

Vyšli sme na cestu. Bigos podľa svojho zvyku zvolal:

- Stovkou, pán kustód!

Ale hneď rezignovane mávol rukou. Lebo som zasa jazdil veľmi pomaly, neprekračujúc štyridsiatku. Z času na čas som vyšliapol spojku a súčasne pridal plyn, čo spôsobovalo, že motor začal zavýjať. Niekedy som zasa spojku prudko pustil. Vtedy slečna Wierzchoňová spínala ruky ako k modlitbe a úpenlivo prosila:

- Len aby sa cestou nepokazilo... len aby sa nepokazilo, lebo prídeme o lístky...

Zakrátko ma táto zábava omrzela a okrem toho som ľutoval motor, takže som pridal trocha plynu a šiel o niečo viac ako päťdesiatkou. Slečna Wierzchoňová si uľavene vydýchla.

Niekoľko ráz som na ňu pozrel a musel som uznať, že dnes vyzerá veľmi pekne, ba dokonca krásne. Keď autom mykalo, pripomínala malé zarmútené dievčatko. Zrazu som si uvedomil, že práve skončila štúdiá a nastúpila na prvé miesto vo svojom živote. A ja, pre svoj vek i funkciu, som asi povinný byť k nej i k Bigosovi uznanlivejší a tolerantnejší.

- Rozčarovali ste ma, kolegyňa, - ozval som sa. - Domnieval som sa, že vezmete do svojich rúk tajomné veci nášho kaštieľa a mne, karieristovi, ukážete, ako má pracovať človek, ktorý sa zasvätil múzejníctvu. Ale vy ste medzitým upustili od svojich prvotných zámerov. Myslel som, že urobíme pioniersku prácu a vytvoríme z kaštieľa najkrajšie múzeum. A zatiaľ...

- Prepáčte, o čom to rozprávate? - začudovala sa.

- O štipke zasvätenia sa pre dobrú vec.

- Čo som mala zasvätiť? Zrieť sa dnešného divadla?

Predsa ideme na poradu vo veci múzea.

- Ale nechali sme kaštieľ bez dozoru.

Bigos za mojím chrbtom zahundral:

- Náznorný príklad generačného konfliktu. Vám, pán kustód, všetko prekáža. Moje dlhé vlasy, červená gitara, jedným slovom všetko. Chceli by ste, aby sme nejedli, nepili, nespali, iba stále rozmýšľali o duchoch v našom kaštieli. A mne od detstva starší ľudia tvrdili, že duchov niet.

- Dúfal som, že záležitosť duchov ste chápali, aby som tak povedal, metaforicky...

- Ja som sa tiež vyslovil metaforicky. Ale pravdou je, že v Lodži čakajú na nás rezervované izby v hoteli a lístky do divadla. Podľa vašej metafory by sme ich mali nechať nevyužité?

- V Lodži môžete získať ďalší fascikel. Možno aj lepší než tie, ktoré ste kúpili v P., - upozornila ma kolegyňa Wierchońová.

- Uvedomujem si, - vyhlásil som, - že nie ste so mnou spokojní!

- No, až také zlé to hádam nie je, - povedal kolega Bigos. - Ale prímový nie ste.

- Aký? - zarazil som sa.

- Kolega Bigos, - poponáhľala sa s vysvetlením slečna Wierchońová, - má na mysli skutočnosť, že nie ste

„správny chlapík“, to značí taký, ako vravela vaša generácia „aj do koča, aj do voza“.

- Mám si dať narásť dlhé vlasy a učiť sa hrať na gitare?
- zvýšil som hlas. A ešte hlasnejšie som dodal: - Nikdy! Nikdy! - Usiloval som sa byť úprimný: - Od samého začiatku ste si vzali do hlavy, že vo vašich očiach budem iný, než v skutočnosti som. A to je základ našich nedorozumení. Uverili ste zdaniu.

- Zdaniu?

Bigos na zadnom sedadle povedal:

- Pozor! Pán kustód začal používať novú taktiku. Najprv nám nahováral, že v kaštieli sa dejú tajomné veci, a teraz sám zo seba robí tajomnú osobu dvojakej tváre. Ešte chvíľu a začne nás presviedčať, že jeho auto je tiež čosi viac ako stará kraksňa. Stovkou, pán kustód! - zvolal a potom sa s ťažkým vzdychom zvalil na sedadlo, lebo moje vozidlo spomalilo.

- Moje auto... - začal som. Ale prerušila ma slečna Wierzchońová.

- Čo keby sme zmenili tému? Je veľmi smutné pozorovať, akými obyčajnými prostriedkami sa pokúšate zachrániť si svoju pozíciu. Mám k vám otázku: čo by ste si mysleli o svojom nadriadenom, keby z ničoho nič zobral koberček z kúpeľne, natrel ho chlorofylovou pastou na zuby a potom sa v noci po ňom prechádzal?

Mlčal som. Zopakovala otázku.

- Nebudem odpovedať. - Urazil som sa. Až do Lodže som zaryte mlčal.

V recepcii hotela Grand na Piotrkowskej ulici nám zdvorilo oznámili, že nás čakajú tri vopred zaplatené jednoposteľové izby. Pani recepčná mi odovzdala aj obálku, v ktorej boli lístky na predstavenie v Jaraczovom divadle. Predstavenie sa začínalo o štvrt' na osem, a keďže sme nemali so sebou takmer nijaké veci, ani sme nešli do svo-

jich izieb, ale hneď sme nasadli do auta a pobrali sme sa do divadla.

Auto som nechal na malom parkovisku na rohu Jarczovej a Kilińského ulice, v šatni sme si odložili plášte a zaujali sme miesta v hľadisku. Ukázalo sa, že riaditeľ múzea bol taký milý, že nám kúpil predné miesta v lóži na prízemí.

Predstavenie sa začalo. Nevedel by som povedať, aký bol obsah prvého dejstva. Zdá sa mi, že to bola hra o láske, lebo slečna Wierzchońová podchvíľou vzdychala a občas mi šepkala: „Ach, ako ho ľúbi! A ten odporný ujec nesúhlasí s ich manželstvom!"

Namiesto dekorácií a hercov pohybujúcich sa na scéne som mal pred očami náš starý kaštieľ, pohrúžený v tme noci. Zdalo sa mi, že som v tmavej hale kaštieľa a počujem akési tajomné zvuky a šelesty.

Potom bola prestávka a šli sme do foyer vyfajčiť cigaretu. Stretli sme tam veľa pekne oblečených mužov a žien, prechádzali sme sa medzi nimi a slečna Wierzchońová sa tvárila, akoby trávila v divadle prinajmenšom každý večer. Iba Bigos potajme vyzivoval. Napokon vyhlásil:

- Bol by som radšej, keby nám boli dali lístky na vystúpenie nejakej bigbítovej skupiny.

- Ach, Bože, aký primitív! - precedila na jeho adresu slečna Wierzchońová. A potom sa opýtala mňa: - Aj vy by ste boli radšej niekde inde? Napríklad v cirkuse?

- Nie... nie, - odporoval som roztržite, lebo ešte stále som myslel na náš opustený kaštieľ.

Slečna Wierzchońová si vysvetlila moju roztržitosť opačne.

- Teda aj vás vzrušilo prvé dejstvo? A ja som si myslela, že ste necitlivý ako drevený kôl. Ukazuje sa, že predsa len máte nejakú dobrú vlastnosť: vzrušujú vás umelecké zážitky.

Znova sme zaujali svoje miesta v lôži. Už sa dvíhala opona, keď slečna Wierzchońová zašepkala:

- Azda by sme sa za tie lístky do divadla mali poďakovať... A vôbec, že sa o nás tak starajú. Objednali nám izby v najlepšom hoteli...

Zrazu som mal pocit, že opona sa nedvihla len nad scénou, ale aj v mojej hlave. V žiarivom svetle som uvidel akési zlovestné, tajomné veci.

„Dočerta,“ pomyslel som si. „Po všetky tie roky, odkedy som pracovníkom provincionálneho múzea, často ma pozývali na všelijaké stretnutia a porady raz do Varšavy, raz do Krakova. A vždy mi v najlepšom prípade rezervovali lôžko vo viacposteľovej izbe. A nikomu ani na um nezišlo zaobstarať mi lístky do divadla alebo čosi podobné. A teraz nás čakali tri jednoposteľové izby v najlepšom hoteli a lístky do divadla, akoby sme boli nejaká zahraničná delegácia, a nie pracovníci múzea, ktoré ešte len má vzniknúť... Nie, to nie je s kostolným poriadkom...” opakoval som.

Zrazu som ľavou rukou chytil dlaň slečny Wierzchońovej a pravou Bigosovu ruku. Stisol som ich ako železnými kliešťami.

- Ideme! Ihneď odtiaľto odchádzame! Stalo sa čosi strašné, - zašepkal som.

Držal som ich za ruky tak mocne, že poslušne, hoci trochu prekvapení, vyšli so mnou z divadelnej lôže.

Na osvetlenej chodbe sa na mňa začudovane pozreli.

- Čo sa stalo? - vyjachtal Bigos.

- Všetko je klam, - povedal som. - Tie lístky do divadla, rezervované izby...

Ich prekvapenie vzrástlo.

- Čo je klam? Veď lístky sme dostali a izby tiež máme. To nie je predstava, ale skutočnosť, - povedala slečna Wierzchońová.

- Nechápete, že nás chytili do pasce? Vraciame sa do Janówki. Ihneď!

Nedbajúc na výkriky protestu a pobúrenia, znova som ich silno chytil za ruky.

- Oblečte sa! - zvrieskol som. - Ideme do kaštieľa!

Bigos zjajkol:

- Bože, Bože, za čo nás tresceš!

Ale hrozný tón môjho hlasu prikazoval poslušnosť. Šatniarka nám vydala plášte, hoci tiež bola veľmi prekvapená.

- Nepáčila sa vám hra? Veď je to príbeh o láske...

Išlo ma rozhodiť od hnevu, nepokoja a pobúrenia. Už som sa nevedel ovládať.

- Je to pasca! - zvolal som na šatniarku a takmer som jej vytrhol z rúk svoj plášť.

Bigos si ťukol prstom do čela a naznačil šatniarke, že som nebezpečný blázon. A ja som znova chytil za ruku slečnu Wierzchońovú i kolegu Bigosa a začal som ich ťahať k východu, hoci sa trocha vzpierali. Šatniarka nahlas bedákala:

- Také pekné predstavenie, a vy odchádzate... Také pekné predstavenie... - chcela zopakovať, ale prestala. Ešte ktosi vyšiel z hľadiska a podal jej lístok. Bol som zaujatý ťahaním svojich spolupracovníkov na ulicu a nezaujímal som sa, koho to znudila pekná hra o láske.

Na ulici sa slečna Wierzchońová vzbúrila.

- Ak mi nepustíte ruku, zavolám políciu, - vyhlásila.

- Rýchlo... rýchlo... rýchlo, - šomral som. Dokonca som kolegu Bigosa aj štuchol do boku, aby zrýchlil krok. Nezľakol som sa vyhrážky slečny Wierzchońovej a nepustil som jej ruku, kým si nesaďla do auta.

- Vraciame sa do Janówky, - zašepkal som radostne a naštartoval som motor.

Kolega Bigos vyzeral, že sa zmieril s osudom. Skonštatoval:

- Nevyčítam vám to, lebo predstavenie bolo nudné. Nemám rád hry o láske. Zbytočne ste ma pošuchávali. Vidí sa mi, že ste mi zlomili rebro, pán kustód.

Slečna Wierzchońová rezignovane kývla hlavou.

- Niet takého zla, ktoré by nebolo na niečo dobré. Zajtra zmeškáme poradu a pána kustóda zbavia funkcie. Neľudské správanie k spolupracovníkom hádam tiež zoberú do úvahy.

Nepočúval som jej výlevy a zlostné poznámky. Náhlil som sa do Janówky tak veľmi, že rušnú križovátku na Piotrkowskej a Andrzejскеj ulice som prešiel na oranžové svetlá.

- Cestný pirát, - poznamenala slečna Wierzchońová, dohodiac ešte jeden kamienok do toho kopca urážok, ktorými ma častovala.

- Ešte stále nechápete, že nijaká porada nebude? Hotel a lístky nám zaplatili iba preto, aby nás na celú noc odlákali z kaštieľa.

- Vaša podozrievavosť prekračuje všetky hranice slušnosti, - vykrikla slečna Wierzchońová. - A čo ak nie? Ak porada predsa len bude?

- Tak sa prinajhoršom trochu omeškáme... - odvetil som. Už za mestom nás predbehol veľký zahraničný voz.

- Valcone, - závistlivo poznamenal Bigos.

Slečna Wierzchońová dodala:

- Ten pán za volantom sedel v susednej lóži a stále na mňa zísal. Iste som sa mu páčila.

- Čo to vravíte? - skríkol som.

A Bigos triumfálne dodal:

- Tiež ho unudila hra o láske. Vyšiel z divadla hneď za nami.

Spomenul som si na rozprávanie pána Wasiaka o mužovi, ktorý prišiel k Czerskému na aute značky valcone, nakreslil slobodomurársky znak na lístok a posunul ho zomierajúcemu. Pripomenul som si aj informácie Antka a Zošky, že ten istý muž sa ubytoval v rekreačnom stredisku v Janówke. To nebola náhoda, že v ten istý deň ako my bol na tej istej hre, v tom istom divadle. Nie ná-

hodou opustil divadlo v polovičke predstavenia, tak ako my. Sledoval nás, lepšie povedané, mal za úlohu nás pozorovať. A teraz uháňa kohosi upozorniť, že sa vraciame do janówki. Usiluje sa za nijakú cenu nedopustiť, aby sme neočakávaným návratom prekazili komusi bašovanie v našom kaštieli.

Zalial ma hnev, že som sa dal nachytať na telegram a nechal kaštieľ bez akéhokoľvek dozoru. Básnik by povedal, že „vo mne zovrela krv“. V dobe mechanizácie však bude lepšie napísať, že rovnakým rytmom zahrlo dvanásť valcov ukrytých pod škaredou maskou môjho vozidla. Vynikajúci motor Ferrari 410, ktorý pri šesťdesiatke akoby driemal, poslušol pritlačený plynový pedál a konečne sa prebral. Tri karburátory striekali benzín do valcov, prehodil som rýchlosť. Dvestoosemdesiat mechanických koní sa rozbehlo po stope valcona.

- Stovka! - radostne vykrikol Bigos.

Ale ručička tachometra sa plazila ďalej. Pri stoštyridsiatke Bigos iba zjajkol:

- Ježišmária, pán kustód...

Bola noc a cesty prázdne. V novembri len neveľa motocyklov má odvahu púšťať sa na cestu, lebo studený vietor preniká aj cez najlepšiu koženú kombinézu. A práve motocyklisti a pomalé sedliacke vozy sú najväčším nebezpečenstvom pre autá. Takže som si mohol dovoliť rýchlu jazdu.

- Stoštyridsať!... stopäťdesiat!... stošesťdesiat! - mrm-lal Bigos tónom rozhodcu, ktorý odpočítava knokautovaného pästiara v ringu.

Prúd vetra svišťal na prednom skle. Rozsvietené okná domov sa mihali a hasli ako iskierky. Nočná krajina po oboch stranách cesty sa zlievala do jedného celku, pri tej rýchlosti nebolo možné rozoznať nijaký detail. Môj vehikel v tej rýchlosti ako strašný netvor hltal cestu osvetlenú pruhmi reflektorov, takmer vylietal na pahorky a potom

až žalúdok dvíhalo, keď klesal dolu a po chvíli znova vyletel na ďalší kopček.

- Ste šialený, pán kustód! - šepla prestrašená slečna Wierzchońová.

- Stosedemdesiat! - hlesol Bigos. A vtedy sme uvideli zadné svetlá valcona.

Lenže dopravná značka ma vystríhala, že sa blíži nebezpečná zákruta. A potom sa ukázali neónové lampy na uliciach akéhosi mestečka. Ručička tachometra klesla na sedemdesiat a potom na päťdesiat kilometrov za hodinu. Valcone už bol pred nami len niekoľko desiatok metrov. Vedel som, že sa mu nepodarí utiecť nám, Ferrari 410 je rýchlejšie než on. Ale vtip nebol v tom, aby sme sa držali za ním, ale aby sme ho predbehli, došli do Janówky prví a prekvapili tých, čo využívali našu neprítomnosť v kaštieli.

Teraz, keď auto šlo pomaly, slečna Wierzchońová ako-by znova našla reč.

- Oklamali ste nás, pán kustód. Vy ste Tomasz, nazývany Tragáčik. Urobili ste si zo mňa blázna. Vydávali ste sa za niekoho iného, než naozaj ste. Dokonca aj vaše auto je podvodnícke.

- Veď predsa celou cestou do Lodže som vám tvrdil, že ma považujete za kohosi iného, že aj moje auto je inakšie, než sa vám zdá. Ale vy ste sa mi posmievali. To je lekcia, že nikdy netreba mať predsudky...

Lenže prizná sa niekto k porážke? A prizná sa k nej mladá, pekná, ambiciózna dievčina? Slečna Wierzchońová zanovito opakovala:

- Oklamali ste nás. Nezabudneme vám to. Nikdy, nikdy!

Prešli sme cez osadu. Valcone zrýchlil jazdu a znova sa mi začal vzdďaľovať. Tak som pridal plyn a začal ho dobiehať.

Tento úsek cesty bol plný nečakaných a ostrých zákrut - pamätal som si to z jazdy do Lodže. Preto som sa neusiloval predbehnúť valcona, iba som zmenšil vzdialenosť

medzi nami a bol som mu v päťách. Vodič valcona, buď nazlostený tým, že som ho dobehol, buď milovník riskantnej jazdy - ešte zrýchlil. Bol to výborný šofér, vedel vyberať aj najostrejšie zákruty. Len pneumatiky mu strašne hvízdali, keď sa vozidlo v zákrute dostávalo do šmyku, z ktorého hneď vybalansoval.

- Čo má tak naponáhlo? - spýtala sa slečna Wierchoňová.

- Nechápete, že nám chce ujsť? - precedil som cez zaťaté zuby.

Jazda sa stávala čoraz krkolomnejšou. Kfčovite som držal volant a bol som nachýlený dopredu, takmer som ležal na volante. Veď každá sekunda nepozornosti, priveľmi pomalý alebo priveľmi rýchly pohyb volantom mohli zapríčiniť, že vozidlo by sa neudržalo na ceste a narazilo by do stromov, ktoré rástli po oboch stranách. Cítil som, ako ma zalieva horúčka a na čelo mi vystupujú kvapky potu.

Zakrátko sa však cesta vyrovnala. Do Janówky zostalo sotva tridsať kilometrov. Ešte niekoľko minút a objaví sa nám tmavý masív stromov.

Pritlačil som rýchlostný pedál a skúsil som predbehnúť valcona. Rýchlo pochopil môj manéver a prešiel na ľavú stranu cesty. Dal tým nesporne najavo, že nechce, aby som ho predbehol.

Na tachometri som mal rýchlosť stoštyridsať kilometrov. Po chvíli to už bola stopäťdesiatka. Pri takej rýchlosti sa nepredchádza ľahko, lebo každú chvíľu sa v protismere môže zjaviť furmanský voz alebo auto.

- To je tiež nejaký blázon, - vyhlásil za mojím chrptom kolega Bigos.

Zapol som diaľkové svetlá. Ostrá žiara mojich reflektorov v spätnom zrkadle ho musela oslepiť. Vedel som, že nevydrží dlho také svetlo a bude mi musieť ustúpiť z cesty.

Raz, dva razy som pritlačil klaksón. Valcone prešiel na pravú stranu cesty a vtedy môj vehikel dokázal vynikajúce zrýchlenie motora Ferrari 410. Za okamih som valcona dostihol, sekundu sme šli vedľa seba, blatník pri blatníku. Po chvíli som už bol ďaleko pred ním a hnal som sa ozlomkrky vpred.

- Stovkou, pán kustód! - hundral som, napodobňujúc Bigosovo zvolanie.

Ručička tachometra sa zastavila na čísle stoosemdesiat. To ešte nebola maximálna rýchlosť môjho auta. Dosahoval som až dvestodvadsať. Ale šiel som predsa po ceste, a nie po pretekárskej dráhe. A dookola bola tma. Ten, kto nikdy nešiel takou rýchlosťou, si nevie predstaviť, ako sa zmenšujú vzdialenosti a ako sa súčasne zvyšuje brzdná dráha. Diaľkové svetlá auta siahajú do vzdialenosti stodvadsať metrov, a predsa túto vzdialenosť pri takej veľkej rýchlosti auto preletí v jednej chvíľke. V okamihu, keď vo svetle reflektorov zbadáte furmanský voz, už ste vedľa neho. Kratučký moment roztržitosti - a hneď je katastrofa...

Svetla valcona zostali ďaleko vzadu, ale nestihol som získať pred ním väčší náskok. Chýbal už čas i cesta, ukázali sa svetlá Janowa a potom masív stromov v parku v Janówke. Pribrzdil som a pomaly som zabočil do aleje parku. Po zabočení som vypol všetky svetlá a celkom potme som prichádzal ku kaštielu. Ak sa ktosi odvážil ňúrať sa v ňom za našej neprítomnosti, chcel som ho zaskočiť. Keby svetlá reflektorov zasvietili do okien, mohli by ho vyplašiť.

Ale potme som musel ísť pomaly a opatrne. Tá chvíľka pomalej jazdy stačila na to, aby nás valcone dobehol. Zabočil do aleje parku s plnými svetlami, ba navyše zatrúbil a v parku sa rozľahlo prenikavé húkanie. Pruhmi ostrého svetla prešiel po oknách kaštiela.

Dostihol ma pred vchodom, zastavil auto hneď vedľa, vypol svetlá a prestal vytrubovať. Práve som vystúpil z au-

ta a s kľúčmi v rukách som sa vrhol ku vchodu, keď aj on vyskočil zo svojho voza.

Bol to starší šedivý pán, elegantne oblečený. Na hlave mal klobúk so širokou strieškou, ktorý z neho čo do výzoru robil amerického gangstra, akých niekedy vidno vo filmoch.

- Ste pirát! - rozkričal sa. - Oslepili ste ma, mohol som sa roztrepať! Zapišem si vaše číslo, ja vás naučím jazdiť...

- Ale veď vy ste sa nenechali predbehnúť! - zvolal som.

Pochopil som, že táto hádka má skrytý dôvod. Majiteľ valcona urobil svoje: svetlami aj klaksónom varoval tých, ktorí iste bašovali v kaštieli, a touto hádkou sa usiloval zdržať ma pred vchodom.

- Hádajte sa s ním! - zakričal som na slečnu Wierzchońovú. A nevšímajúc si jeho vrieskanie, otočil som kľúčom v zámke. Ako bomba som vletel do haly a zažal som svetlá: hala bola prázdna. Vybehol som do knižnice. Ticho, pokoj, nijaká stopa, že by tam niekto bol. Na okamih sa mi zdalo, že cítim zápach cigarety, ktorú tu ešte pred sekundou niekto fajčil...

Nazrel som do popolníka na veľkom stole v knižnici. Veru, bolo v ňom trochu popola, ale predsa aj ja som fajčiar. Z času na čas si zapálila aj slečna Wierzchońová. Ale ten zápach dymu v knižnici...

Pomaly som zišiel do haly, a keď som otvoril vchodové dvere, valcone už bol preč.

- Vykričal sa na nás a odišiel. Stalo sa niečo v kaštieli?
- spýtala sa slečna Wierzchońová.

- Nie... - odvetil som neisto.

Zatiahol som auto do vozovne. Po návrate do kaštieľa som zastihol svojich dvoch spolupracovníkov, ako schádzajú z poschodia.

- Nezdá sa, že by tu počas našej neprítomnosti niekto bol, - konštatovala slečna Wierzchońová.

Bigos sa poškrabal na hlave.

- A keď predsa len bude tá porada?

- Nie, - odvetil som hlboko presvedčený. - Ak som ešte mal nejaké pochybnosti, tak tá šialená jazda, ten človek vo valcone, jeho svetlá a hučanie klaksónu ma presvedčili o podvode. Chceli sa nás zbaviť na celú noc. Kým sme boli preč, niekto tu čosi hľadal a majiteľ valcona mal za úlohu strážiť nás v Lodži. Bol s nami dokonca aj v divadle. Keď zistil, že sa vraciame do Janówky, hneď sa pustil za nami, aby vystríhal tých, čo tu vystrájali. Nemám potuchy, čo hľadajú v Czerského kaštieli. Doteraz všetko robili tak šikovne, že nezanechávali ani najmenšiu stopu. Ale teraz to prehľadali. Mám falošný telegram. To postačí, aby sa do veci zamiešala polícia.

Vošiel som do svojej izby a vzal som z písacieho stola fascikel. Otvoril som ho a zistil som, že... je prázdny. Telegram zmizol.

Š I E S T A   K A P I T O L A

Veľký podvod • Tajomný vábnik • Hľadáme tajný vchod •
 Radi vyvolávate duchov? • Výmysly a skutočnosť • Čudná
 cigaretová špička • Popoluška • Ťažkosti s myšami • Porada
 aktívu pre boj s duchmi

Na druhý deň zavčas rána, ešte pred raňajkami, som sa vybral na poštu a objednal si telefonický hovor s Umeleckým múzeom v Lodži.

Teraz, keď už bol deň - síce smutný, novembrovo hmlistý, ale predsa deň - nočné dojmy mi pripadali ako sen. S tmou sa rozplynulo aj moje podozrenie a trocha som ňutoval, že som včera prinútil spolupracovníkov náhle opustiť Lodž. „A čo ak porada naozaj bude?“ pomyslel som si.

Lebo v podstate som znova nemal nijaké konkrétne dôkazy, že sa ktosi usiloval dostať nás preč z kaštieľa, aby v ňom mohol beztrestne núrať. Čudné správanie majiteľa valcona z jazdy na ceste? Koľko vodičov sa správa rovnako... Sú takí, čo sa nechcú dať predbehnúť. Zapríčiňujú nehody a okrem toho jazdia ako blázni. Azda práve k takým šoférom patrila aj tento.

Zmiznutie telegramu z fascikla? Možno som ho tá vôbec nevložil, ale jednoducho sa niekde zapotrošil? Keď som ho preberal od doručovateľa, bol som napoly bez seba po vypití burgundskom, ktoré mi uškodilo. Mohol som telegram niekam založiť a teraz si neviem spomenúť, čo som s ním urobil.

S takýmito myšlienkami som veľmi znepokojený čakal

na spojenie s Lodžou. Uvažoval som, čo mám povedať, ak sa ukáže, že porada naozaj má dnes byť. „Poviem, že sa mi pokazilo auto,“ vymýšľal som si.

Konečne mi hlas z okienka zavolať, aby som vošiel do jedinej telefónnej kabínky na celej pošte.

Rozhovor s riaditeľom múzea nebol dlhý. Keď som sa predstavil, začul som:

- Pán kustód z Janówki? Prepáčte, že nikto od nás ešte nezašiel za vami, iste máte veľa ťažkostí a problémov a našou povinnosťou je pomôcť vám. Ale v posledných dňoch máme všetci toľko práce, hádam na budúci týždeň sa niekto z nás uvoľní a príde do Janówki. Skončili ste už inventarizáciu? Aké sú podľa vás možnosti vytvoriť múzeum? Máte palivo na zimné obdobie?

Zasypal ma množstvom otázok, na ktoré som sa usiloval dať vyčerpávajúce odpovede. Ale jasne z nich vyplývalo jedno: nikto v najbližšom čase nemienil organizovať nijakú poradu ani pozývať nás do Lodže. Neposlali nám nijaký telegram s výzvou, aby sme sa dostavili.

- Ktosi vás zavolať do Lodže? - čudoval sa riaditeľ múzea.

- Nie, nie. Preriekol som sa, - vysvetľoval som rýchlo. Už len to chýbalo, aby som začal vykladať o čudných udalostiach v strašidelnom kaštieli, o duchoch a o svojich podozreniach. Vôbec som netúžil po tom, aby mienka, akú o mne mala slečna Wierzchońová a kolega Bigos - teda, že som blázon - dostala sa do uší mojich nadriadených.

Keď som zložil telefón, mal som pocit, akoby mi zo srdca spadol mlynský kameň. Teda nemýlil som sa. Ktosi nás chcel vylákať z kaštieľa, a to na celú noc. Ktosi poslal falošný telegram, zaplatil pre nás izby v hoteli a kúpil nám lístky do divadla.

Podišiel som k okienku a pri platení za rozhovor som sa spýtal na včerajší telegram.

- Telegram? - pokrútil hlavou vedúci pošty. - Pokiaľ si

pamätám, do kaštieľa neprišiel nijaký telegram. Napokon, hneď sa presvedčím.

Chvíľku sa prehrabával v papieroch na písacom stole a potom rozhodne vyhlásil:

- Nijaký telegram ste nemali.

Mykol som plecami.

- Včera ráno bol u mňa doručovateľ s telegramom...

- Doručovateľ? U nás predsa pracujú iba ženy.

Bezradne som sa rozhliadal po poštovom úrade. Veď som nemal vlčiu tmu, keď som preberal telegram. Priniesol mi ho muž. Nemal síce na sebe poštársku uniformu, ale domnieval som sa, že v malých mestách poštári, a najmä doručovatelia telegramov a expresných listov, nenosia vždy mundúr.

Keď som sa obzrel, všimol som si na stole škatuľu plnú telegrafných blankiet a iných tlačív. Blankety sa jednoducho berú zo škatule, vyplnia sa a platí sa až pri podávaní. Tajomný KTOSI mohol bez ťažkostí vziať blanketu, napísať na ňu obsah, aký sa mu páčil.

Vo veľkých mestách, kde súrne správy posielajú ďalekopisom, prilepia na blanketu pásik s textom telegramu. Na vidieckych poštách je to ináč. Tu sa telegramy preberajú cez telefón a poštový úradník ich rukou napíše na blanketu, ktorú doručovateľ odnesie na uvedenú adresu. Dostal som blanketu napísanú ceruzkou a vôbec ma to neprekvapilo. Tajomný KTOSI teda nemal veľa roboty, aby ma podviedol. A iste bez ťažkostí, za pár grošov, našiel niekoho, kto zahral úlohu doručovateľa. Potom sa postaral, aby dôkaz podvodu - falošný telegram - zmizol.

„Teda všetko bolo narafičené," opakoval som si, keď som nasadol do auta a náhlil sa do Janówky.

Takmer som vběhol do kuchyne kaštieľa, kde slečna Wierzchoňová pripravovala raňajky. Kolega Bigos priam zaľúbenými očami hľadel na jej ruky, ktoré rozbíjali vajcia a hádzali ich na rozpálenú panvicu. Zdalo sa, že slečna

Wierzchoňová chystajúca praženicu s klobásou zosobňuje preňho vrchol krásy.

Rozpovedal som im o svojom telefonickom rozhovore a o falošnom telegrame.

- Podvod! Podvod! - kričal som. - Chceli nás vylákať z kaštieľa. Zradný zločinec používa tie najpodlejšie metódy, aby dosiahol svoj cieľ.

Ale moje správy neurobili na nich veľký dojem.

- Prečo tak vykrikujete? - spýtal sa Bigos. - A čo nazývate zradou? Ak tomu tajomnému „vábnikovi“ niečo zazlievam, tak iba to, že nám kúpil lístky do divadla, a nie na koncert bigbítu.

Slečna Wierzchoňová sa obrátila od sporáka, dala si ruky vbok a prísne riekla:

- Pokiaľ ide o mňa, pán kustód, veľmi rada by som sa dala odtiaľto znova vylákať, či už na tanec, alebo na dobrý film. Čo ste zo mňa urobili? - bedákala, zalamujúc rukami. - Žijem tu ako popoluška, z vedeckej pracovníčky ste urobili kuchárku!

- A zo mňa kuriča, - dodal Bigos.

- Ach, teda tak? - zamrmal som temne. - Vidí sa mi, že som osamotený. Sám teda povediem boj s tajomným neznámym.

Praženica nahlas zaškvřčala. Z kuchyne sa šírila jej prenikavá vôňa.

- Znova praženica, - poznamenal som s odporom.

- Dávate mi výpoveď? - zabŕdla do mňa ironicky slečna Wierzchoňová.

Prešiel som to mlčky. Vystrašila ma vidina práce bez raňajok a večeri, keby sa slečna Wierzchoňová vzbúrila a prestala byť „popoluškou“.

Bez slova sme sa naraňajkovali. Prežíval som v sebe boj medzi povinnosťami kustóda a detektívom. Nakoniec som prekvapil spolupracovníkov slovami:

- Dnes nebudeme spisovať inventár. Pokúsime sa nájsť tajný vchod do nášho kaštieľa. Mám už dosť tajomných návštev nezvaných hostí.

- Nemali by ste bližšie spresniť našu úlohu? - spýtal sa Bigos. - V rôznych dobrodružných poviedkach a v televíznych hrách som videl tajné vchody do zámkov a kaštieľov. Ale považoval som to za trik, ktorý literátom uľahčuje vykonštruovať dej. No v živote som sa s ničím takým nestretol.

- Krátko žijete na svete, - vyhrkol som.

- Ale ako hľadať tajný vchod?

- Sú na to všelijaké spôsoby. Jeden z nich sa zakladá na tom, že miestnosť sa naplní dymom a potom sa pozoruje, kade dym uniká.

- O dym sa môžem postarať. Stačí, keď začnem kúriť v kachliach, - bezstarostne vyhlásil kolega Bigos. - Keď už hovorím o kúrení: Janiak sa tu doteraz neukázal.

- Nie je to jeho povinnosť. A pokiaľ ide o dym, nepoužijeme tento spôsob. Budeme preklopávať steny.

- To sa mi uľavilo, - vydýchla si slečna Wierzchoňová. - Už som si myslela, že nás chcete vyúdiť ako úhory.

- Ach, úhory, - vzdychol si Bigos, - dal by som si kúsok tučného úhora. A čo sa týka preklopávania, treba klopať silno, či slabo?

Slečna Wierzchoňová šepala takmer nečujne.

- Radila by som začať od klopania na hlavu. Tu niet nijakých tajných vchodov. Kaštieľ je iba plný výmyslov pána kustóda. Predtým som sa čudovala, kde sa berie toľko výmyslov v človeku, ktorý chce urobiť administratívnu kariéru. Ale odkedy viem, že ste tým pánom Tragáčikom, detektívom-amatérom, odhaľovateľom tajomstiev a vyhľadávačom dobrodružstiev...

- Ach, koľko báječných titulov! - zvolal som.

- ... tak mi je jasné, že všetky vaše doterajšie hľadania

vyvolali vo vás stopovaciu mániu. Mali by ste sa liečiť, pán kustód. Hádám to nie je nevyliciteľné.

Ale môj príkaz predsa ešte niečo znamenal. O chvíľu sa v kaštieli ozývalo klopanie. Budova sa podobala obrovskému kmeňu stromu, do ktorého klopú tri veľké ďatle.

Prišiel Janiak, aby zakúril do kachlí, a my sme prerušili preklopávanie, aby nevidel, čo robíme. Zakrátko však odišiel a my sme zasa mohli do vôle klopať na steny hore i dolu. Počas tejto činnosti som sa znova pochytil s Bigosom, ktorý používal kladivo a búchal ním tak silno, že na niekoľkých miestach odletela omietka. Ale tajný priechod sme nenašli.

O jednej, ako zvyčajne, sme šli na obed do rekreačného strediska. Pri stole vedľa okna nás už čakala slečna Marysia, dnes ešte krajšia než doteraz. Mala na sebe červený svetník a usmiala sa na mňa tak radostne, že všetky starosti zo mňa odleteli ako vyplašené čierne havrany a na ich miesto prileteli veselé myšlienky, podobajúce sa bielym holubom.

- Dnes ste veľmi pekná, - povedal som, bozkávajúc jej navoňanú ruku.

- Rozhodla som sa, že dnes v noci sa musíme stretnúť s duchmi, - povedala.

- S veľkou radosťou, s veľkou radosťou, - prisvedčil som náhlivo.

Slečna Wierzchoňová pichľavo poznamenala:

- Iste máte rada duchov mužského rodu, však, slečna?

- Ach, nie, mne je to jedno, - bránila sa slečna Marysia.

- Iba si myslím, že by sme večer mohli v kaštieli usporiadať špiritistickú seansu.

Neisto som zahmkal.

- O takých seansách som síce veľa čítal, ale nikdy v živote som sa na nijakej nezúčastnil. Ani neviem, ako sa takáto zábava organizuje.

- To nie je zábava, - zvažnela slečna Marysia. - Ak to budete brať ako vtip, duch sa nezjaví.

Ako polievku sme dostali červený boršč s pirôžkami. Bigos jedol tak hltavo, že červené škvrny od boršču mal na lícach i na brade, takže vyzeral ako upír. Dojedol prvý, od-
tisol od seba tanier a povedal:

- Môžem byť na vašej seanse médiom.

- Prečo práve vy?

- Lebo ľahko upadám do letargie. A pritom som štekli-
vý. Ak ma poštekľíte, preberiem sa z letargie a kadečo odo
mňa začujete.

- Zaobídeme sa bez média, - povedala slečna Marysia.
- Vyvoláme ducha pomocou tanierika. Duch nám nadik-
tuje svoje myšlienky. Tak sa s ním porozumieme. Teda sú-
hlasíte, pán kustód? Usporiadame dnes v noci špiritistic-
kú seansu?

- Súhlasím, - prikývol som. Ťažko bolo odmietnuť ta-
kému peknému dievčaťu.

Keď sme jedli druhý chod, slečna Marysia sa nás zdvo-
rilo spýtala na včerajší pobyt v Lodži a dojmy z divadla.
Prísne som pozrel na Bigosa a slečnu Wierzchońovú, aby
ani len nespomenuli našu príhodu. Bigos - lotor - tváril
sa, že si môj pohľad nevšimol.

- Dojmy máme nezabudnuteľné. A hra bola pekná
a poučná, - začal vykladať, ale ja som ho pod stolom ko-
pol do členka.

- O čom bola tá hra? - pokračovala slečna Marysia.

- O láske.

- Skončilo sa to dobre? Lebo ja mám rada iba také hry,
ktoré sa dobre končia.

- Pre nás sa koniec hry neukázal priveľmi šťastný, - vy-
svetlila slečna Wierzchońová. - V polovici druhého dej-
stva sme museli z divadla odísť.

- Ále? Prečo?

- Pán kustód ochorel, - povedala drzo.
- Naozaj? Bolo to niečo vážne?
- Mal zlú predtuchu. A preto sme sa v noci vrátili do Janówki.

- Vy si zo mňa uľahujete! - slečna Marysia sa začala fúkať.
- Prisahám, že je to pravda.
- Naozaj, pán kustód? - obrátila sa ku mne.
- Žiaľ, slečna Wierzchoňová neklame. Dostal som zlé tušenie, a tak sme sa vrátili do Janówki.
- No a čo? Čo bolo potom? - vypytovala sa.
- Nič, celkom nič. Zlé tušenie pominulo.
- To nie je pravda, - zahundral Bigos. - Pán kustód je ešte stále chorý.

Obed sa skončil, a tým aj rozhovor na túto tému. Rozlúčili sme sa so slečnou Marysiou a pri odchode som ju pozval na večer k nám. Ešte nikdy som sa nezúčastnil na špiritistickej seanse a táto myšlienka mi bola celkom po chuti.

Keď sme vyšli z rekreačného strediska, vybehla za nami servírka, ktorá nás obsluhovala, a podávajúc mi akýsi lístoček, zašepkala:

- Zabudli ste to na stole...

Bol to list od Zošky. Asi ho písala narýchlo, pred odchodom do školy, a poprosila servírku, aby mi ho tajne doručila, keď prídem na obed. Prečítal som ho:

Dnes skoro ráno pán s valconom zbalil svoje veci a odišiel. Povedal, že sa už nevráti. Zoška.

Slečna Wierzchoňová, ktorá si dobre všimla, ako mi servírka odovzdala lístok, nazlostene poznamenala:

- Urobili ste si známosti s čašníčkami v rekreačnom stredisku? Lúboštný lístoček, čo? Dojednali ste si rande? A nebude kolidovať so špiritistickou seansou?

Bigos si zanôtil popod fúzy:

Tichá voda brehy myje...

Ale rýchlo prestal, lebo sa nahltal vetra, fúkajúceho od rieky. Museli sme sa až predkláňať, aby sme premohli jeho silu. Šibal nás po tvári drobným dažďom.

Po oblohe sa spoza lesa prihnali obrovské chumáče dažďových mrakov, vietor podchvíľou silnel a zasa slabol. Nebol teda vhodný čas na dišputu o lístku, ktorý som dostal. Mlčky sme došli až do kaštieľa.

Pred vchodom som zastal:

- Pustíte sa do roboty a ja sa idem pozrieť za Janiakom.

Ani sa ma nespýtali, načo k nemu idem. Pochopil som, že konflikt medzi nami sa vôbec nezmenšuje, ale nadobúda novú formu: namiesto doterajších zlostných poznámok budeme zotrvať v nepriateľskom mlčaní.

Janiaka som našiel v jeho kutici. Sedel pri silne rozkúrenej peci a krivákom ozdobne vyrezával cigaretovú špičku z višňového dreva. Jedna, už vyrezaná, ležala na stole.

Starec na mňa znova pôsobil dojmom neumytého, bradu mal rozstrapatenú, v izbe bolo dusno. To všetko vo mne vzbudzovalo nesympatie voči nemu.

Nezačudoval sa, že som ho navštívil.

- Chcete takú špičku? - ukázal na hotovú cigaretovú špičku na stole.

- Obyčajne fajčím fajku, - povedal som váhavo.

Ale predsa som ju vzal do ruky. Zaujímalo ma, čo na ňu vyrezal.

- Cigarety vám budú lepšie chutiť. Je z višňového dreva, - ponúkal ma.

Na špičke boli vyrezané dva spletené hady. A miesto, kam sa strkala cigareta, malo tvar obrátenej koruny.

Už som mal na jazyku otázku o tom čudnom motíve na špičke, ale v poslednej chvíli som sa ovládol a potlačil zvedavosť. Zdalo sa mi, že netreba Janiakovi prezradiť, ako veľmi ma zaujíma slobodomurárske heslo: „V spletených hadoch, v obrátenej korune...”

- Ďakujem vám. Vezmem si ju, - rozhodol som sa. A vopchal som ju do vrecka.

Pomyslel som si, že nie dnes, ale zajtra sa na to opýtam. Netrpezlivosť sa mohla ukázať škodlivá.

Sadol som si na nízku stoličku pri peci.

- Pán Janiak, - začal som. - Veľmi by som chcel, aby ste dostali miesto domovníka v našom múzeu. A urobím všetko, čo je v mojej moci, aby sa tak stalo.

- Ďakujem vám. Pán Czerski mi ublížil. Sľúbil, že mi v závete zaručí právo bývať tuná, ale nijaký závet nezanechal. Toľko rokov som tu býval a pracoval preňho! Kam sa podejem na staré kolená, ak ma stadeto vyhodíte?

- Nik nemá v úmysle vás vyhadzovať. Ale ide o to, aby ste sa už teraz cítili domovníkom, aj keď bez dekrétu, a starali sa o kaštieľ.

- Azda sa niečo stalo? - znepokojil sa.

- Neviem. Ale mám dôvody domýšľať si, že náš kaštieľ obchádza čosi zlé. Som si istý, že v noci nás ktosi navštevuje. Vniká do kaštieľa, hoci dvere sú zamknuté. Jedným slovom... jestvuje akýsi tajný vchod. Neverím, že by ste o tom nevedeli, ak tu toľké roky bývate.

Jeho tvár mi nič neprezradila. Ako kamenná maska. Len prestal vyrezávať cigaretovú špičku, odložil krivák aj kúsok višňového dreva.

Až po dlhšej chvíli sa rozhodol odpovedať. Akoby potreboval čas na rozmyslenie, alebo bojoval sám so sebou.

- Neviem, prosím. Neviem, kde je ten tajný vchod.

- Ale jestvuje, však?

- Áno, pán vedúci. Pán Czerski o ňom vedel, ale nikdy mi ho neukázal. V poslednom čase sa dva razy zjavil v záhrade, hoci viem, že nevyšiel z kaštieľa dverami. Keď som sa ho spýtal, akým zázrakom vie vyjsť aj vojsť do kaštieľa cez zatvorené dvere, iba sa rozosmial. Ale nič mi neprezradil.

- Naozaj nemáte ani potuchy, kde je ten tajný vchod?

- Vy mi neveríte? - znepokojil sa. - Dokážem vám, že vravím pravdu. Včera ste ma našli v knižnici, keď som od-tlačil skriňu a preklopával stenu. Povedal som vám, že sa odtrhla lišta a že ju pribíjam. Ale v skutočnosti som hľadal tajný vchod.

Áno, to už bol nejaký dôkaz. Vstal som zo stolčeka.

- Verím vám. Ale prosím vás, dávajte pozor, či sa po parku nemocú nejakí cudzí ľudia. Najmä večer a v noci.

Poškrabal sa prstami po brade a ešte väčšmi si ju pos-trapatil.

- Dobre. Ale to je ťažké. Ľudia si skracujú cestu chodní-kom cez park. Rekreatanti z Janówky sem chodia na pre-chádzky.

- To viem, - prisvedčil som. - Ale aj tak vás prosím, vši-majte si ich.

Nato som Janiakovi kývol hlavou a vyšiel som z jeho dusnej malej izby. Cestou do kaštieľa som rozmýšľal: „Na-ozaj môžem Janiakovi dôverovať? A čo ak je on tým tajom-ným duchom, ktorý sa tu zjavuje? Veď to nie je možné, aby po dlhoročnej službe u Czerského nepoznal tajomstvá kaš-tieľa... Možno nepozná všetky tajomstvá, ale o niektorých iste vie. A predsa sa nechcel o ne so mnou podeliť... Muž s valconom odišiel ráno. Príde duch znova?" A pomyslel som si, že včerajšia príhoda s divadlom i naháňačka na ces-te dokazujú, že majiteľ valcona má v Janówke spoločníka, ktorého chcel vystríhať pred naším neočakávaným návra-tom. Kto vie, či ním nie je starý Janiak.

Pomaly sa šerilo. V tomto ročnom období slnko vy-chádza o siedmej a zapadá o pol štvrtej popoludní. Boli iba tri hodiny, ale dážď urýchlil príchod večera.

Prechádzajúc cez trávnik pokrytý hnijúcim lístím, za-stavil som sa na chvíľu a pozrel na starý kaštieľ, belejúci sa v súmraku. Ani v jednom okne sa nesvietilo, stará budova vyzerala tajomne a strašidelne.

Dlho som takto stál na daždi a hľadel na janowský kaštieľ, akoby som sa usiloval preniknúť zrakom cez múry a vypátrať záhadu, ktorá sa v nich ukrývala.

Zrazu mi zišla na um desivá myšlienka: „Ten s valcom odišiel dnes ráno. Neznačí to, že dosiahol svoj cieľ? Možno počas našej neprítomnosti jeho spoločník našiel v kaštieli to, čo hľadal? A nikdy sa nedozviem, čo bolo naozaj príčinou tých čudných javov?”

Vošiel som do kaštieľa presvedčený, že duch sa viac nezjaví. Získal som pokoj, ale súčasne som pociťoval akúsi nenahraditeľnú stratu.

V hale kaštieľa už bolo tma. Z izby slečny Wierzchońovej sa ozývali zvuky gitary. Iste tam sedel kolega Bigos a hral sa na trubadúra.

Nechal som kabát vo svojej izbe a zaklopal som spolupracovníčke na dvere.

Sedeli v polotme, ona v jednom kresle a on s gitarou v druhom. Mal som pocit, že im prekážam, narušam pohodu.

- Prepáčte, - zašepkal som a vrátil som sa do svojej izby. Zažal som lampu, ktorá stála na Czerského písacom stole, a sadol som si do kresla. Siahol som do vrečka po fajku, ale spolu s ňou som nahmatal aj cigaretovú špičku, ktorú mi daroval Janiak. Otvoril som preto kufor, kde som mal škatuľku cigariet, a strčil som jednu do špičky. Znova som sa usalašil v kresle. Pri zapalovaní cigarety som mal pred očami dva nepodarene vyrezané hady.

Prečo sa ten slobodomurársky symbol objavil na špičke, ktorú vyrezal Janiak? Prečo posledné Czerského slová, ktorými sa rozlúčil so svetom, boli: „V spletených hadoch, v obrátenej korune?” Čo tým chcel povedať? Čo chcel oznámiť lekárovi a Wasiakovi?

Cez zatvorené dvere jednostaj doliehalo brnkanie Bigosovej červenej gitary. Vzdychol som si. Bol som v strašidelnom kaštieli tak krátko, a predsa som stihol urobiť dve

chyby. Nepodarilo sa mi nadviazať náležitú spoluprácu s mladými kolegami. Nerozlúštil som záhadu starého kaštieľa. Možno muž s valconom odišiel s korisťou. Ak to bol nejaký cenný predmet - a iste nešlo o niečo nepatrné - potom je moja chyba obrovská, lebo predmet sa mal stať exponátom v múzeu, ktoré ja pripravujem.

Bol som zlým kustódom, ak som si dal spred nosa potiahnuť niečo neobyčajne cenné.

Toto moje neveselé rozmýšľanie trvalo dosť dlho. Čas sa nepozorovane míňal, nastala čierna daždivá noc. Gitara v izbe slečny Wierzchońovej zmlkla.

Z myšlienok ma vytrhlo zaklopanie na dvere. Do izby nazrel Bigos.

- Popoluška vás pozýva na večeru.

Pomaly som prešiel do kuchyne, kde, ako sa kedysi hovorilo, „oheň veselo praskal v sporáku“.

Sadol som si na okraj lavice. Roztržito som siahol po tanieri s praženicou. Naša strava nebola veľmi pestrá, ale nemohli sme to slečne Wierzchońovej zazlievať. Skromné boli aj naše finančné možnosti. Napokon, čo to bolo proti pocitu dvojnásobnej chyby, ktorý ma gniavil.

Zrazu som plesol dlaňou po stole:

- Tento kaštieľ predsa má tajomstvo! A ja ho odhalím!

Zaskočila ich prudkosť, s akou som urobil toto vyhlásenie. Až po chvíli slečna Wierzchońová povedala:

- Stali ste sa kustódom, ale namiesto úvah, ako urobiť múzeum, naplnili ste kaštieľ strašidelnými bytosťami, ktorým ste vypovedali vojnu. Lenže do tejto chvíle vyhrávajú strašidlá.

- Uľahujete si zo mňa. Ale musíte predsa uznať, že nie strašidlá a duchovia nás pozvali do Lodže, zaplatili nám hotel aj lístky do divadla. Nie strašidlo sfalšovalo telegram.

Mykla plecami.

- Pripúšťam, že zakrátko sa celá vec jednoducho a reálne vysvetlí. V našom kaštieli je zopár cenných pamiatok, ale hoci nás duchovia navštevujú noc čo noc, nič sa ne-stratilo. Tak im dajme pokoj.

- A piata časť z katalógu Czerského?

- Už veľa ráz sme o tom diskutovali a vždy bezvýsledne. A pokiaľ ide o včerašie pozvanie do divadla, ak mi dovolíte, zajtra odcestujem do Lodže a pousilujem sa vysvetliť túto záhadu. Prezviem sa v hoteli, kto pre nás objednal izby.

- Naozaj to urobíte? - potešil som sa. - Tak predsa mi chcete pomôcť?

- Nie. Chcem vám len dokázať, že pozvanie do Lodže nemá nič spoločné so strašidlami, ktorými ste zaľudnili náš kaštieľ. Idem do Lodže, aby som vás presvedčila, že vaše podozrenia sú bezdôvodné. Pôjdem ta, aby som vám urobila napriek. Dovolíte mi cestovať za týchto okolností?

- Áno, - odvetil som. - Autobus z Janowa ide ráno.

Bol som veľmi zvedavý, kto nám zaplatil pobyt v hoteli a lístky do divadla. Túto vec naozaj bolo treba vysvetliť. Dokonca som preto sám chcel cestovať do Lodže, ale bál som sa opustiť kaštieľ. Návrh slečny Wierzchońovej mi prišiel veľmi vhod.

- A čo vy, pán kolega? - obrátil som sa na Bigosa. - Vy mi nechcete pomôcť v boji s duchmi?

Bigos brnkol na struny červenej gitary, ktorú so sebou doniesol do kuchyne, a povedal smrteľne vážne:

- Dám vám dobrú radu, pán kustód. So zjaveniami sa najlepšie bojuje za pomoci iných zjavení. Všetky materiálne prostriedky sa v boli s nadprirodzenými bytosťami ukazujú neúčinné. Dnes budeme vyvolávať duchov. Nestálo by za to spýtať sa ich na tajomstvá nášho kaštieľa?

Znova brnkol na struny gitary a zaspieval pieseň, ktorú sám zložil:

*Noc tmavá a hluchá,
za oknom vietor fúka
a búcha okenicá-ami...
Dážď sa leje cícerkom,
v kaštieli strašidelnom
vypukla vojna s duchá-ami...*

V tom okamihu sme začuli búchanie na okenicu v kuchyni... Po chvíli sa za oknom ukázala akási tvár.

- Preboha! - zjajkla slečna Wierzchoňová.

Ale bola to slečna Marysia. Spoza okna nám naznačovala, aby sme jej otvorili dvere.

Bigos ihneď odložil gitaru a vybehol do haly. Vrátil sa so slečnou Marysiou, peknou ako nikdy doteraz. Na jej svetlých vlasoch i na golieri plášťa sa roztápali veľké hviezdičky snehu. Dievčina vyzerala, akoby ju niekto bol obsypal konfetami.

- Sneží, - povedala s úsmevom. - Prvý sneh v tomto roku.

V ruke mala rolku zabalenú v novinách. Rozbalila ju a zistili sme, že je to zvitok veľkého kartónu. Čiernou fixkou bol na ňom nakreslený veľký kruh, rozdelený na toľko častí, koľko je v abecede písmen. Všetky písmená boli napísané na okraji kruhu. V rohoch hárku boli nakreslené znaky zverokruhu.

- To nám poslúži na dorozumenie s duchmi, - vysvetlila s tajomným polousmevom.

- Ako vidieť, ste na to odborníčka, - poznamenal som.

- Trocha sa v tom vyznám. Moja staršia sestra niekoľko ráz usporiadala špiritistickú seansu. Na rozhovor s duchmi treba ešte vyhľadať vhodnú izbu, lebo nie všade prídu. Okrem toho musíme mať sviece a tanierik, na ktorý nakreslíme bodku. Tanierik sa bude krútiť na kartóne a bodkou ukáže patričné písmeno v abecede. Písmená vytvoria výraz, a takým spôsobom duch k nám prehovorí.

Slečna Wierzchońová s ironickou grimasou na svojej peknej tvári naširoko otvorila dvierka na kuchynskom kredenci.

- Tanierov je tu dosť. Môže byť aj polievková misa alebo mištička na sós...

- Stačí obyčajný plytký tanier, - slečna Marysia vybrala tanier z kredenca. - A teraz pohľadajte vhodnú izbu.

Pohrdavo som mávol rukou.

- Tento kaštieľ je plný duchov. V každej miestnosti je ich niekoľko desiatok.

- Nezabudnite na sviečky, - pripomenula slečna Marysia. - Elektrické svetlo duchov odstrašuje. Majú radi blikanie sviečky.

Slečna Wierzchońová sa potichu zachichotala a vytiahla z kredenca voskovú sviecu, ktorá tiež patrila Czerskému.

- To je vynikajúce, že viete, čo sa duchom páči. Ale ak dovoľíte, nezúčastním sa na tom predstavení.

- To nie je možné! - zvolala slečna Marysia. - Seansa sa nevydarí. Musia sa na nej zúčastniť aspoň štyri osoby.

- Veru tak, kolegyňa, - prísne som zahriakol slečnu Wierzchońovú. - Musíte sa zúčastniť na seanse.

- Z divadelného predstavenia ste ma vytiahli v polovičke, pán kustód. A povedali ste, že je to príkaz nadriadeného. Azda teraz dostávam od vás príkaz, aby som sa zúčastnila na špiritistickej seanse?

- Áno.

- A nemyslíte si, že to môžem použiť proti vám? Som zvedavá, čo by povedal riaditeľ Marczak, keby sa dozvedel, že nás nútite vyvolávať duchov?

- Chcete poznať moje stanovisko? - spýtal som sa. - Dovoľujem si vám oznámiť, že sťažnosti prijímam vždy v pondelok od jedenástej do trinástej hodiny.

Zrazu Marysi vypadol tanier z rúk a rozletel sa po dlážke. Súčasne aj slečna Wierzchońová pustila z rúk sviečku.

- Preboha, pomoc! - vykrikla prestrašene a vyskočila na kuchynský stôl medzi poháre a tanieri.

Slečna Marysia zapišťala a urobila to isté.

Stôl sa zachvel, ony sa na ňom zatackali a začali ešte silnejšie vrieskať.

Bigos mi ukázal prstom na medzeru medzi kredencom a sporákom: sedela tam malá sivá myška a bez ohľadu na krik dievčat obhrýzala chlebovú kôrku.

- Myš, myš... myš! - pišťala slečna Marysia.

- Preboha, vyžeňte to zviera! - kričala slečna Wierzchoňová.

Mrkol som na Bigosa a s predstieraným údivom som povedal:

- Nevidím nijakú myš. Kde je?

- Tam... tam... tam...

- Tam sedí ten netvor...

Zatvárali sme sa s Bigosom veľmi prekvapene.

- Myš? - pokrútil hlavou Bigos. - To nie je možné. Pán kustód tak šetrí, že všetky myši ušli z kaštieľa v obave, že zomrú od hladu.

- Nepretvarujte sa! Vyžeňte to zviera! - zakričala slečna Wierzchoňová z výšky stola a prstom ukázala na myšku, ktorá si pokojne štipkala z chleba.

Ale my sme sa stále tvárili, že myš nevidíme.

- Kolega Bigos, - povedal som, - beriem vás za svedka, že slečna Wierzchoňová vo večerných hodinách urážala našu morálku tancom na kuchynskom stole.

Bigos sa poškrabal po hlave.

- Neviem, pán kustód, či sa to dá nazvať tancom. Ale je isté, že vyšla na stôl a predvádzala tam čudné pózy.

- Takýto čin, - dodal som, - je veľmi zarážajúci, ak vezmeme do úvahy, že kolegyňa Wierzchoňová je mladým vedeckým pracovníkom.

Zrazu sa stôl nachýlil. Slečna Marysia pristála v náručí

kolegu Bigosa a ja som v letku zachytil slečnu Wierzchoňovú a zachránil som ju pred pádom na dlážku. Rámusom vyplašená myš šibla do akejsi diery a zmizla bez stopy.

- Ste hnusní, - vyhlásila slečna Wierzchoňová, keď sa uvoľnila z môjho objatia. - Keby som bola vedela, že v tomto kaštieli sú myši, nikdy by som nebola prijala toto miesto. Myslím, že do vašich povinností, pán kustód, patrí aj trávenie týchto netvorov.

- Vraceli ste o jedinej myške...

- Ale iste je ich tu na tisíce. A ste povinný urobiť tu deratifikáciu.

- Deratizáciu, - opravil som ju. A potom som bezradne rozťahal ruky:

- Nemôžem bojovať so všetkým. Najprv zdoláme duchov, potom sa pustíme do myší. Boju s myšami musí predchádzať zvláštna porada.

- Načo?

- Neviem načo. Ale z praxe každodenného života vyplýva, že pred každou akciou treba zvolať poradu aktívu. A mojím aktívom ste vy.

Na tvári slečny Wierzchoňovej sa zrkadlil neklamný strach.

- Keď ja... pán kustód... sa naozaj bojím myší. Vzbudzujú vo mne strašný odpor.

Slečna Marysia preukázala väčšiu statočnosť. Lenže bola aj v oveľa lepšej situácii.

- Pokiaľ viem, - povedala, - v našom rekreačnom stredku myší niet.

Plesol som rukami.

- Len pokoj, slečinky! Duchovia sú strašnejší. Navrhujem krátku poradu na tému: akého ducha si vyvoláme. Aby potom nedošlo k nedorozumeniu. Pokiaľ sa vo veci vyznám, duchovia sa neradi hádajú.

Slečna Marysia pozrela na hodinky.

- Seansu hádam nezačneme pred desiatou večer. Teda máme ešte trochu času. Čím je noc hlbšia, tým skôr sa duchovia zjavujú.

Znova som zavelil:

- Prosím, sadnite si. Začíname poradú aktívu pre boj s duchmi.

Slečna Wierzchoňová sa s obavami rozhliadla po kuchyni, či neuvidí myši. S ťažkým vzdychnutím si čupla na stoličku, pre každý prípad si sadla tak, že nohy mala zložené pod sebou.

- Prosím ticho, - ozval som sa hlasno. - Slečna Marysia ako hosť má slovo prvá. Akého ducha navrhujete vyvolať a akú tému na rozhovor mu navrhnuť?

Uvažovala dlhšiu chvíľu.

- Zdá sa mi, že najlepšie urobíme, ak vyvoláme tunajšieho ducha. Jednoducho sa ho opýtame, prečo si obľúbil tento kaštieľ a prečo straší.

Bigos bol inej mienky:

- Myslím, že treba využiť príležitosť a vyvolať Mozartovho ducha. Nech sa autoritatívne vysloví k bigbítu. Po svete koluje toľko zlých mienok o bigbíte, že jeho hlas by mohol rozsúdiť tento problém. Som si istý, že Mozart presvedčí pána kustóda, aby zaujal vládnejší postoj k mojej gitare.

Slečna Wierzchoňová nemala v tejto veci nijakú mienku. A ja som sa priklonil ku koncepcii slečny Marysie a bol som rozhodnutý zoznámiť sa s tunajším duchom a porozprávať sa s ním o jeho návštevách v kaštieli.

A tak sme o desiatej večer ukončili poradú. Vzali sme z kuchyne kartón s nakreslenými písmenami, tanierik aj sviecu a šli sme do mojej kancelárie, ktorú slečna Marysia vybrala ako najlepšie miesto na uskutočnenie špiritistickej seansy.

Špiritistická seansa • Je duch Grék? • Rozhovor s pykajúcim duchom • Duch dáva znamenie • Sme v pasci • Nočné príhody • Čo robia zločinci? • Bigosov vynikajúci úskok • Kam zmizol Annopulos • Vyslobodenie • A čo ďalej?

Sadli sme si na stoličky okolo okrúhleho stolíka, na ktorý slečna Marysia položila kartón s abecedou a znakmi zverokruhu, ako aj tanierik s bodkou. Bigos doniesol svietnik a postavil naň sviecu. Zapálil sme ju a zhasli elektrické svetlo.

Svieca slabo blikala, moju izbu naplnili pohyblivé tieň. Naše siluety skákali po stenách a rozkladali sa na dlážke. V kaštieli bolo ticho, ako zvykne byť v starých budovách; to značí, že z času na čas praskali dosky v dlážke, čosi šelestilo v nábytku a v drevenom obložení. Za čiernym oknom potichu padal sneh. Nevedomky sme sa dostali do akejsi čudnej nálady, ktorú ťažko pomenovať. Nemali sme chuť ani na najmenší žart alebo iróniu, ktorá doteraz vždy sprevádzala každý náš čin. Dokonca aj slečne Wierzchońovej zmizol z tváre ironický úsmev, s akým pristupovala k duchárskym záležitostiam. Pokiaľ ide o mňa, usiloval som sa zachovať čo najväčšiu vážnosť. Nie preto, že by som veril v duchov alebo si myslel, že niekto z nás v nich verí: prosto sa domnievam, že zábava sa vydarí len vtedy, keď sa do nej vkladá celé srdce. A špiritistická seansa predsa mala byť iba zábavou.

Najprv nás slečna Marysia poprosila, aby sme sa končekmi prstov jemne dotkli tanierika. Potom zavolala do polotmavej izby:

- Duchu pykajúci... voláme ťa! Duchu pykajúci, voláme ťa...

Odpovedalo jej ticho. Počuli sme vlastný dych.

- Duchu pykajúci, - zopakovala zvolanie Marysia. - Odpovedz nám, či si sa zjavil na našu žiadosť...

S napätím sme čakali na znamenie od ducha, hlasnejšie prasknutie dlážky alebo nábytku.

- Duchu pykajúci, si s nami?

Náhle sa tanierik pod našimi prstami zachvel. Najprv sa nesmelo presunul doľava, potom doprava. Po chvíli sa už rýchlo pohyboval po kartóne. Čierna bodka na jeho okraji sa dotkla písmena „a“ a na chvíľu tam zastala. Tanierik sa potom znova pohol k písmenu „n“ a prešiel až k „o“.

„Á-n-o," odpovedal duch.

Bigos zašepkal:

- Kýďas! Nieкто z nás postrkuje tanierik...

Marysia ho šeptom zahriakla:

- Nebuďte hlúpy! Tanierik sa pohybuje pod vplyvom fluida, ktoré sála z našich prstov. Duch je už s nami v miestnosti. - A znova zvolala strašným hlasom: - Ako sa voláš, duchu pykajúci?

Tanierik sa začal pohybovať po kartóne.

„A-n-n-o-p-u-l-o-s," odvetil duch.

- Kto si, duchu pykajúci?

„G-r-é-k."

Bigos uznanlivo pokýval hlavou.

- Na Gréka vie dobre po poľsky a vyzná sa aj v pravopise.

- Ticho! - napomenula ho slečna Marysia. Potom sa opýtala ducha: - Čo robíš v našom kaštieli?

Duch odpovedal:

„T-r-á-p-i-m s-a."

Slečna Wierzchoňová šepa:

- Všetci sa trápime. - A nepustiac k slovu Marysiu, zakričala do polotmavej izby: - Trápiš sa pre pána kustóda?

Tanierik sa rýchlo obrátil k písmenu „a“, potom k „n“ a „o“.

„A-n-o,“ odpovedal duch.

- Tak teda aj on sa trápi pre pána kustóda, - víťazoslávne zopakovala slečna Wierzchońová. - Napokon, to sa dalo predvídať. Ani duchom nedá žiť. Straší ich po nociach, podozrieva ich z najhorších prečinov, jeť im nedá, ale prikazuje pracovať...

Pobúrilo ma to.

- Dovoľte, aby som sa teraz ja ducha na niečo opýtal. Som presvedčený, že dostanete od neho odpoveď, ktorú si nestrčíte za klobúk.

- Nie, nedovoľíme, aby ste sa ho na niečo pýtali, - namietal Bigos. - Nesúhlasíme, aby ste využívali ducha na svoje ciele. Je pravda, že duchovia nejedia. Ale my musíme jeť. A čo jeme? Jednostaj praženicu s klobásou a praženicu s klobásou. Ako v tej pesničke: „Demikát, demikát, stále demikát...”

- Postrkujete tanierik, - bránil som sa.

- Tanierikom nik nehýbe. To fluidum, - povedala slečna Wierzchońová a Bigos jej prikývol.

- Fluidum, čiže nadzmyslové prúdy. Ale pánu kustódovi nijakí duchovia neprehovoria do duše. Niečo iné by bolo, keby prehovoril riaditeľ Marczak. Vtedy by sa pán kustód zaujímal o náš osud.

- Veru, lebo na duchovi nie som administratívne závislý, iba na riaditeľovi Marczakovi. Okrem toho akým právom ten Annopulos tu býva? Nemáme systemizované miesto pre ducha.

- Naozaj, - ironicky poznamenala slečna Wierzchońová. - Ste schopný Annopulosa za tmavej noci deložovať z kaštieľa do snehovej fujavice. Lebo nemá systemizované miesto.

Marysia zareagovala dosť ostro:

- Prosím vás, alebo sa rozprávame s duchom, alebo medzi sebou! Na hádky máte dosť času celý deň. Využime príležitosť a porozprávajme sa s Annopulosom. Hádám stojí za to dozvedieť sa, prečo ten Grék pyká tu, v našom kaštieli?

- Spýtajte sa, - vzdychol som.

Zaškvŕčala sviečka, zatrepotali sa tiene na stenách. Slečna Marysia zakričala do polotmy:

- Duchu pykajúci, nočný prízrak, prečo sa trápiš?

Tanierik chvíľu s tichým šelestom krúžil po kartóne. Akoby bol nerozhodný, alebo bojovali v ňom akési kontrastné prúdy. Napokon duch odvetil:

„Z-r-a-d-i-l s-o-m.“

- Koho si zradil?

„S-v-o-j-h-o p-á-n-a,“ odpovedal duch.

Bigos nahlas zazíval.

- Tak sa mi vidí, že teraz sa dozvieme nejakú dlhú a zamotanú históriu. Ale mne sa už chce spať a každú chvíľu upadnem do letargie. Navrhujem, aby duch oznámil len krátky obsah.

Vtedy som ja dal duchovi otázku. Zdvorilo som sa obrátil do tmy:

- Duchu pykajúci, má tento kaštieľ nejaké tajomstvá?

Tanierik sa rýchlo pohyboval od písмена k písmenu. Annopulos oznámil:

„V-e-l-a.“

- Pánabeka! - zjajkol Bigos. - Ďalší s refrénom o tajomstvách. Keby to bol duch pána kustóda, nečudoval by som sa.

- Duchu, prezraď nám, - spytoval som sa ďalej, - kde sa ukrývajú tie tajomstvá? V ktorej miestnosti?

Tanierik čoraz rýchlejšie krúžil po kartóne. Ale nezastavil sa pri nijakom písмене. Potom spomalil pohyb, až napokon celkom znehybnel.

- Vtipkár, - pobúrene šepa slečna Wierzchońová. - Pozná tajomstvá nášho kaštieľa, ale nechce ich vyzradiť.

- Darebák, - ohodnotil som Annopulosa.

Na moje prekvapenie slečna Marysia zareagovala na tieto slová veľmi pobúrene:

- Tak sa vyjadrujete o duchovi? „Darebák“? Chcete, aby vás potrestal za toto rúhanie?

- Neverím v duchov, - zívola som, lebo tiež sa mi už chcelo spať.

- Ach tak? Neveríte? V takom prípade urobíme ešte jeden pokus. Zhasneme sviecu a vyzveme ducha, aby nám dal nejaké znamenie.

- No dobre, - povedal som uštipačne. - Zhasnete sviečku, využijete tmu a štuchnete ma lakťom do boka. A potom mi poviete, že je to trest od ducha za moje rúhavé reči.

- Požiadame ho o nejaké iné znamenie, - povedala slečna Marysia.

Do reči nám skočil Bigos:

- Ja navrhujem, aby duch využil tmu a postavil nám na stôl misu s obloženými chlebičkami. Môžu byť so šunkou, uhorkou a kúskom sleďa. Keď sa takáto misa na stole zjaví, prisahám, že uverím v duchov.

Slečna Wierzchońová navrhla:

- Nech duch využije tmu a premení pána kustóda v pekného mládenca.

- Prosím bez osobných výpadov, - namietol som. - Nedovolím, aby ste využívali ducha na vlastné nekalé záujmy.

- Veru tak, - prišla mi na pomoc slečna Marysia. - Bez akéhokoľvek osobného záujmu. Požiadame ducha... - na chvíľu sa odmlčala. - Ale napokon, nech sa duch sám rozhodne, aké znamenie nám dá. Súhlasíte?

- Súhlasím, - prikývol som. - Iba opakujem, že si neželám dostať potme štuchanec do boku alebo mať tvár čiernu od sadzí... Aj duch si musí uvedomiť, že ja som tu kustódom.

Marysia sfúkla sviecu. Nastala tma. Nevideli sme si tváre ani ruky, nevideli sme nábytok. Iba okno v miestnosti tvorilo svetlejšiu škvrnu, lebo vonku snežilo.

- Duchu pykajúci... trikrát ťa zaklínam. Daj nám nejaké znamenie, že jestvuješ... Daj nám znamenie, že jestvuješ... Daj nám znamenie...

Mimovoľne sme všetci hľadeli na jasnú škvrnu okna. Dookola bolo mŕtve ticho. Uplynula minúta, dve... Naťahovali sme uši.

Zrazu sme takmer zmeraveli. Za oknom sme začuli tichý zvuk. A potom sa zatvorili okenice.

Nik z nás to nemohol urobiť, pretože okenice boli vonku, za oknom. Zatvárali sa zvonka.

Zrazu sme sa ocitli v úplnej tme.

- No ale toto! Také čosi som ešte nezažil, - začul som Bigosov šepot.

Vyskočil som zo stoličky a zažal som svetlo. Potom som sa vrhol k dverám, lebo som chcel vybehnúť von na dvor, aby som sa presvedčil, kto zatvoril okenice. Stlačil som kľučku, ale dvere neustúpili. Kľúč, ktorý som nechal zvonku, zamkol dvere.

Mykol som kľučkou raz aj druhý raz. Buchol som plecom do dverí. Ale boli to solídne dubové dvere starého kaštieľa, hádam iba baranom by sa dali vysadiť z pántov.

- Sme zatvorení. A uväznení, - potvrdil som.

Marysia, slečna Wierzchoňová aj Bigos sedeli ako prikutína svojich stoličkách. Nepokojne a potom so vzrastajúcim údivom pozorovali, čo robím.

- Pre... pre... prečo? - konečne vyjachtal Bigos.

- Čo prečo? - mykol som plecami.

- Prečo sme zamknutí?

- Neviem, pán kolega.

Skočil som k oknu. Otvoril som ho, ale narazil som na zatvorené okenice. Boli zatvorené zvonka na železnú haspuru. A vtedy som pochopil, že sme ako myš v pasci.

Slečna Marysia a kolegyňa Wierzchoňová akoby si až teraz uvedomili situáciu. Slečna Wierzchoňová päťami tĺkla do zamknutých dverí, búchala do okeníc, až ju rozboleli ruky. Vtedy si sadla na stoličku a bezradne na mňa pozrela.

- Ktosi nás zamkol...

- Veru, - súhlasil som milo. - A vy ste neverili v duchov.

Na Bigosovej tvári bolo vidieť, že je veľmi ustarostený. Dlhو sa škrabal po neučesanej hlave.

- Zahynieme tu od hladu, - vyriekol po dlhšom uvažovaní. Ale hneď sa potešil: - Našťastie pán kustód má dobrú pohovku. Prinajhoršom na nej môžeme spať na zmeny.

Slečna Marysia nahnevane vykrikla:

- Nieкто si z nás hlúpo vystrelil. A ja sa predsa musím na noc vrátiť do rekreačného strediska! Čo si o mne pomyslia spolubývajúce?

- Duch vám zrejme chce pokaziť povesť, - povedal som.

- Veď vy ste ho vyzvali, aby nám dal nejaké znamenie. A to nám dal, škoda reči.

- Neverím v duchov, - priznala sa Marysia.

- Ale čo? - nazlostene jej skočila do reči slečna Wierzchoňová: - Kto navrhol, aby nám duch dal nejaké znamenie?

- Pán kustód sa začal rúhať, - bránila sa Marysia.

- No jasné, vždy som ja všetkému na vine.

Slečna Wierzchoňová znova vyskočila zo stoličky. Priblížila sa tvárou k zamknutým dverám a začal cez ne prosebne volať:

- Prosím vás, pane! Pusťte nás... Otvorte tie dvere...

- A čo ak to nie je pán, ale pani? - namietol som.

- Odkiaľ to viete?

- Nevieam, - mykol som plecami. - Ale všetko je možné.

Slečna Wierzchoňová prestala prosebne jačať. Zmocnil sa jej strašný hnev.

- Akým právom nás tu zamkli? Treba zavolať políciu! Toho vtipkára musí stihnúť trest! Je to škandál, pán kustód. Nikoho neslobodno bezprávne väzniť. Žiadam, aby páchatel'ov tohto hlúpeho vtipu potrestali!

- Začnite s tým, že to nie je vtip.

- Súhlasím. To už nie je vtip, ale chuligánstvo! - zakričala smerom k dverám slečna Wierzchoňová.

Sadol som si na stoličku a napchal som si tabak do fajky. S najväčším pokojom som si ju zapálil, čo slečnu Wierzchoňovú veľmi znervóznilo.

- Treba konať. Treba čosi urobiť, pán kustód! Nemožno sedieť so založenými rukami, - poučala ma prísne.

- Veď nemám založené ruky, napchávam si fajku, - povedal som. - A napokon, nech sa páči. Máte voľné pole pôsobnosti. Tým skôr, že vy ste všetkému na vine.

- Ja? - zapišťala pobúrene. - Ja som zamkla dvere a okenice?

- To netvrdím. Ale predsa vy ste mi stále nahovárali, že trpím stihomamom. Obviňovali ste ma, že som priveľmi podozrievavý, vysmievali ste sa zo mňa, keď som postrehol v kaštieli akési čudné, strašidelné veci. Či ešte stále nechápate, čo sa tu stalo?

- Sme zamknutí.

- To áno, ale akým spôsobom?

- Ktosi zatvoril okenice a otočil kľúč v zámke.

- Duch?

- Nie.

- Teda kto? A prečo?

- Ako to mám vedieť, pán kustód!

- Poviem vám: nebolo by k tomu došlo, keby ste neboli oslabili moju ostražitosť tým, že ste sa zo mňa jednostaj vysmievali. Vysvetľoval som vám, že sa ktosi beztrestne moce po našom kaštieli napriek zamknutým dverám a oknám. Nevedel som vysvetliť, prečo to robí, ale na kaž-

dom kroku som pociťoval prítomnosť toho dotieravca. Myslím si, že do kaštieľa sa možno dostať tajným vchodom z parku. Alebo možno azda ináč vysvetliť skutočnosť, že hoci sú dvere zamknuté, ktosi sa teraz dostal dnu, a keď sme boli zaujatí seansou, potichu otočil kľúčom v zámke a uväznil nás? Naozaj ešte stále nechápete, že niekto tu čosi hľadá? Čo teraz robí v kaštieli? Prosím, aby ste dlhšiu chvíľu boli celkom ticho a dávali pozor.

Zadržali sme dych. Totiž iba my traja, lebo Bigos už na začiatku mojej hádky so slečnou Wierzchońovou sa zakradol k pohovke, hneď zaspal a teraz nahlas odfukoval.

Nad hlavou sme začuli hlasné kroky: ktosi chodil po knižnici. Potom sa ozvalo šúchanie presúvaných kusov nábytku, iste kresiel a stoličiek. Neskôr sa kroky ozývali na schodišti.

Nezvaní hostia boli najmenej dvaja, možno aj viacerí. Zdalo sa nám, že počujeme tlmený rozhovor v hale. Po dlhšej chvíli starý kaštieľ naplnilo klopanie, a to na dvoch miestach naraz.

- Čo tam robia? - znepokojila sa slečna Wierzchońová.

- Už som vám to povedal: niečo hľadajú. Preklopujú steny.

- A vy im to dovoľíte? - rozhorčila sa. - Dovoľíte im to „niečo“ nájsť a odniesť preč?

- Ďakujem vám za radu. Keby som mal sekeru, prerúbal by som dvere. Ale päšťou to urobiť nemôžem. Ani okenice sa nedajú vypáčiť, lebo sú zvonka zahasprované.

- Tak treba kričať o pomoc, - rozhodla slečna Wierzchońová. Polícia! Pomóóóc!...

Jej krik bol celkom zbytočný. Nebolo nijakej nádeje, že niekto tak neskoro večer pôjde cez park. Neveril som, že by ju začul Janiak vo svojej izbe. Nevylučoval som totiž, že v tejto chvíli je v kaštieli ako spoločník tajomných nezvaných hostí.

Výkriky slečny Wierzchońovej však predsa priniesli nejaký úžitok - zobudili Bigosa. Silne zívól a sadol si na pohovke.

- Pán kustód, - obrátil sa na mňa vyčítavo. - Prečo dovolíte, aby tak vrieskala? V pracovnej dohode máme zabezpečený nočný odpočinok.

- Okrádajú naše múzeum, - odvetil som. - Slečna Wierzchońová volá o pomoc. A vy spíte.

- Lebo to je najlepšie východisko z tejto situácie. Dvere aj okenice sú zamknuté. Tak načo si zbytočne ničiť nervy. Počkajme do rána, kým nás Annopulos pustí von.

Slečna Wierzchońová stále rozpačito kričala, až sa jej hlas začal podobať kohútiemu kikiríkaniu. Po chvíli niekto mohol mať dojem, že toho kohúta režu. A po ďalšej chvíli mohla rozprávať už iba šeptom, taká bola zachrípnutá.

- Nech ma Bigos vystrieda, - šepla.

- Nie, - zavrtil hlavou. - Nechcem prísť o hlas. Nemohol by som spievať za sprievodu gitary.

- A čo keby ste vy? - obrátil som sa s prosbou k Marysi.

Dievčina sedela s hlavou v dlaniach, smutná a nesvoja, a hádam aj driemala.

- Je mi zima, - pošťažovala sa. - Čo keby sme zatvorili okno?

Pri pokusoch volať o pomoc nám z izby uniklo teplo. Zatvoril som teda okno a sadol som si na pohovku.

- Nezostáva nám nič iné, len dať sa na milosť a nemilosť tajomných návštevníkov, - povedal som.

Marysia si prisadla ku mne. Na pohovke bolo dosť miesta aj pre slečnu Wierzchońovú. Bigos sa usadil v kresle a znova upadol do letargie.

A zhora i odkiaľsi z boku doliehalo k nám klopanie, ozývali sa kroky, počuli sme presúvať nábytok. Všetky tieto zvuky nás privádzali k ponurým úvahám.

Minula hodina, potom druhá. Klopanie a kroky neprestávali. V kaštieli sa dialo čosi tajomné.

„Čo len robia?" lámal som si hlavu, do ktorej ako úde-
ry kladiva doliehalo klopanie.

Prešla ďalšia hodina. Bigos sa na chvíľu zobudil a pre-
hodil:

- Ech, zišlo by sa niečo pod zub...

Potom sa znova pohrúžil do letargie.

Slečna Marysia sa schúlila na pohovke a tiež asi driema-
la, lebo som už nepočul vzdychanie o pokazenej seanse.

Kolegyňa Wierzchońová sa mi dotkla ruky a šepla za-
chrípnutým hlasom:

- Pán kustód... viac už nebudem. Verím vo vaše nočné
zjavenia. Je to naozaj strašidelný kaštieľ.

- Ďakujem vám, - stisol som jej ruku.

V tom okamihu sa Bigos prebral z letargie. Chvíľu roz-
mýšľal a potom chytil červenú gitaru opretú o stenu.

- Prisnil sa mi istý úskok... - povedal.

A prudko udrel na struny gitary. Tento zvuk prehlušil
klopanie a presúvanie nábytku.

Zázrak! Hudba vychádzajúca z našej miestnosti akoby
znepokojila zločincov. Klopanie na okamih stíchlo.

Medzitým Bigos silným hlasom začal spievať vlastnú
skladbu s vlastným textom. Nemala poetické rýmy ani
rytmus, ale mala inú hodnotu: bola veľmi hlasitá a zlo-
činci ju počuli.

Bigos prudko udieral do strún červenej gitary a spieval:

Zbytočne klopete...

zbytočne búchate...

zbytočne hl'adáte...

zhola nič nenájdete...

Lebo sme to už dávno našli...

a do Lodže odviezli,

tajomstvo kaštieľa vyňúrali sme

a teraz sa vám smežeme...

Rozľahol sa Bigosov smiech. Hrozný a ironický. Bol to smiech, ktorý musel zločincami otriasť.

Potom Bigos ešte raz zanôtil svoju pieseň a znova vybuchol strašným smiechom.

Na moje počudovanie bláznivý Bigosov nápad sa ukázal účinným. Medzi zločincami vyvolal nepríjemné prekvapenie. V starom kaštieli sa opäť rozhostilo ticho. Azda naozaj uverili, že hľadajú zbytočne? Alebo jednoducho Bigosova pieseň zaznela s údermi piatej hodiny rannej a zločinci si uvedomili, že ich čas minul?

Zrazu sme uvideli, že vietor otvoril jednu okenicu: boli sme voľní.

Otvoril som okno a vyskočil na dvor, na prachový sneh, ktorý napadal cez noc. Zastal som a začal som hľadať stopy, ktoré museli na snehu zostať.

Keď záhadný KTOSI zatváral okenice, práve začalo snežiť. Ale keď odsunul haspru, sneh už bol hlboký. Na bielom prachu bolo vidieť beztvaré stopy jeho topánok. Viedli od vchodu a vracali sa ku... vchodu.

Logika prikazovala myslieť si, že zločinec je ešte v kaštieli. A predsa som si bol istý, že keby som prehľadal všetky izby, nenašiel by som ho. Iste vyšiel, aby odhasproval okenice, potom sa vrátil a pravdepodobne tajným vchodom opustil kaštieľ.

„Teraz ho nájdem, sneh mi pomôže," pomyslel som si. A hľadajúc stopy, obchádzal som celý kaštieľ. Domnieval som sa, že stopy topánok zločincov objavím v nejakom výklenku múra alebo pred kuchynskými dverami. Ale nie. Všade dookola sa rozprestieral hladký povrch bieleho snehu. Nijaká živá bytosť neopustila kaštieľ cez niektoré okno, cez kuchynské dvere, ani nevyšla cez hladkú stenu.

„Teda sa predsa ukrýva vnútri!" uvažoval som. A vrátil som sa pod okno svojej izby.

Slečnu Wierzchońovú, Bigosa aj slečnu Marysiu veľmi

znepokojila moja neprítomnosť a práve vyliezali cez otvorené okno.

- Už idem domov, - plačlivo vyhlásila Marysia.

A bez toho, aby sa s nami rozlúčila, rozbehla sa cez park smerom k ceste. Na snehu zostali stopy po jej topánkach, jediné, ktoré sa vzdŕaľovali od kaštieľa.

Začínalo svitať. Bolo dosť teplo. Živý plot a krovie v parku mali na sebe hrubý kožuch čerstvého snehu. Vedel som, že kým nadíde poludnie, sneh sa začne roztápať, stromy a krovie stratia svoj pekný šat.

- Čo urobíme teraz? - vydral sa tichučký šepot z rozbo-leného hrdla slečny Wierzchońovej.

- Vrátime sa do kaštieľa.

- Kade?

- Vchodom. Myslím, že je otvorený, - povedal som.

Tak aj bolo. Zločinec neráčil zamknúť dvere kľúčom, ktorý trčal v zámke z vnútornej strany.

Vošli sme do haly. V dverách mojej izby takisto trčal kľúč. Otočil som ním a otvoril dvere. Potom som začal prehľadávať všetky miestnosti hore i dolu. Záhadní zločinci celú noc bašovali v kaštieli. Počuli sme, ako preklopávajú steny, presúvajú zariadenie, doľahol k nám aj nejaký rozhovor. A predsa nikde, v nijakej miestnosti sme nenašli ani stopu po ich prítomnosti. Zariadenie stálo na svojom mieste, nič nechýbalo. Akoby to preklopávanie a všetky zvuky boli iba snom.

- Je to naozaj s t r a š i d e l n ý k a š t i e ľ, - vyhlásil Bigos.

- To viem, - prikývol som bezstarostne a nôtiac si starú pesničku „Blankytné oči uriekli ma“, pobral som sa do svojej izby, aby som si odpočinul po bezsennej noci.

Slečna Wierzchońová aj Bigos mi zahatali cestu.

- Pán kustód, - hrozne zašepkala slečna Wierzchońová.

- Hádam to nepodceňujete? Pospevujete si romancu, a v noci tu vystrájali zločinci! Bigos, zabehni na políciu do Janowa a všetko oznám!

- Blankytné oči uriekli nás, - spieval som si.

Bigos sa chytil za hlavu.

- Preboha, čo to máme za kustóda! Tak ja letím na políciu.

- A ja? - uvažovala slečna Wierzchońová. - Čo mám urobiť ja? Dnes som chcela cestovať do Lodže. Ale keď pán kustód je v takom stave...

- Prepáčte, - nazlostil som sa. - O čo vám ide? Že si pospevujem namiesto toho, aby som zalamoval rukami? Vždy si spievam, keď mám problémy.

- Ale hádam nie takú nezmyselnú pesničku?

- Pesnička vôbec nie je nezmyselná. V jej strašidelnej histórii hlavnú úlohu zohrali isté blankytné oči.

- Nič z toho nechápem. Pre každý prípad však predsa zabehnem na políciu, - vyhlásil Bigos a vybehol z kaštieľa.

- A čo vy? - opýtal som sa slečny Wierzchońovej. - Ak sa necítite priveľmi unavená nočnými udalosťami, cestujte do Lodže. Ešte chytíte autobus, ktorý odchádza z Janowa.

O chvíľu som v starom kaštieli zostal sám. Starostlivo som zatvoril dvere a ešte raz som začal prehľadávať všetky miestnosti. Teraz sa mi predsa podarilo postrehnúť zaujímavú vec.

V knižnici, hneď vedľa hodín s prasknutým sklom, som našiel na dlážke trocha špinavej vody. Vyzeralo to, že kto-si tam stúpol zasneženou topánkou, kúsok snehu odpadol a roztopil sa.

„Teda asi tu, v knižnici, je tajný východ z kaštieľa?“ uvažoval som.

Ale znova ma pochytili pochybnosti. Ten kúsok snehu som na topánkach mohol priniesť aj ja sám, slečna Wierzchoń miestnosť. Veď sme došli priamo zo zasneženého parku.

„Nič neviem, nič nechápem...“ Poškrabal som sa po hlave a šiel som do kuchyne, aby som nachystal raňajky sebe aj Bigosovi. Prirodzene, neodmysliteľnú praženicu s klobásou.

Nové podozrenia • Čo sa prihodilo Bigosovi • Rozhovor s Fúzikom • Robím si posmech z polície? • Kde si treba dohovárať rande? • Stretnutie „pod hodinami” • Ako dlho sa ide cez park? • Zmiznutie slečny Marysie • V tajomnom podzemí • Tajný východ • Na stope strašidlu

Naraňajkoval som sa sám, lebo Bigos sa dlho nevracal z polície. Nechal som mu na panvici vychladnutú praženicu, hodil som na seba plášť a pobral som sa za Janiakom. Pochytila ma zlosť, že som ho včera povýšil na domovníka, a hneď v noci nás ktosi zamkol v miestnosti a v kaštieli nerušene šafáril zločinci.

Sneh sa topil, ale na trávniku i na chodníkoch ležala ešte dosť hrubá snehová vrstva. Pred vchodom do hospodárskych miestností som si všimol výrazné stopy topánok. Boli jediné a viedli od cesty k dverám budovy. Vyzeralo to, akoby sa Janiak nadržanom bol odkiaľsi vrátil domov, alebo akoby k nemu niekto zavčas rána prišiel a bol uňho doteraz.

Dlho a silne som búchal na dvere. Napokon mi otvoril - rozospatý, v bielej košeli dlhej až po členky. Bol oblečený ako anjel na svätom obraze, chýbali mu len krídla, lenže jeho tvár, neoholená, s rozstrapatenou bradou a zakrvavenými očami, nehodila sa do tejto nebeskej parády.

- Znova som zaspal? - zrozpačitel.

- V noci sa do kaštieľa dostali akísi ľudia, zamkli nás v jednej miestnosti a drzo vystrájali po celom kaštieli, - povedal som mu.

- Čo to hovoríte! A ja som spal a nič som nepočul. Celú noc som spal ako zabitý. Nevieť, čo sa to so mnou robí, že ma v poslednom čase chytila taká ospalosť.

Mykol som plecami.

- Prečo klamete, pán Janiak? V noci snežilo a na snehu vidieť stopy. Domov ste sa vrátili iba ráno. No nič, je mi ľúto, že som k vám znova stratil dôveru.

Obrátil som sa a nechajúc ho v otvorených dverách, pobral som sa svojou cestou. Ešte som cez plece prehodil:

- Kúriť už nemusíte, poradíme si sami.

Ľahko to bolo povedať, ale ťažšie vykonať. Bigos sa ešte stále nevrátil, a tak chtiac-nechtiac pustil som sa do rozkladania ohňa v knižnici. Už som zatváral dvierka na kachliach, keď sa ozvalo hlasité klopanie na vchodové dvere. Pri vchode do kaštieľa stál seržant polície. Mal dlhé splývajúce vlasy ako starí vojaci na dávnych rytinách.

- Vy ste tu vedúci? - spýtal sa prísne. A hneď vybral služobný zápisník. - Pracuje u vás nejaký pán Bigos, syn Antona Bigosa?

- Áno. Mám takého spolupracovníka.

Seržant „Fúzik“ - tak som ho v duchu nazval - pozrel na mňa trochu podozrievavo.

- Tak teda priznávate, že nejaký Bigos, syn Antona Bigosa, je vašim spolupracovníkom? On je totiž zadržaný. Do vyjasnenia prípadu.

- Bi... Bigos? - až som zajachtal od prekvapenia. - Zadržaný? Čo to značí, prosím vás, milý pane?

- Nie som pre vás nijaký „milý pane“, ale pán seržant, - prísne ma zahriakol Fúzik.

- Za čo ste ho, zadržali, pán seržant? Čo urobil? - Ruky mi bezradne ovisli.

- To si vlastne chceme vyjasniť. Čo urobil?

- Nič nerobí. Veď práve to, že nič nerobí. Nemám z neho nijaký úžitok, - posťažoval som sa Fúzikovi. - Keď ste si

ho už zadržali, tak ho držte ďalej, - rezignovane som mávol rukou.

- No prepáčte, - nahneval sa Fúzik. - Ak je nevinný, nemôžeme ho u nás držať. Vy si robíte posmech z polície? Jan Bigos, syn Antona Bigosa, - Fúzik pozrel do svojho zápisníka, - vletel ako bomba na naše oddelenie o sedem nula nula. Potom pobúreným hlasom podal správu, že v noci sa u vás zjavil akýsi Annopulos, pôvodom Grék, ktorý u nás nie je prihlásený. Ten Grék vás vraj zamkol v izbe a potom klopal a búchal vo všetkých miestnostiach. Nadránom zmizol bez stopy. Súhlasí to?

- Nie celkom, - zahundral som.

- Teda Jan Bigos klamal?

- Neklamal, - začal som sa zamotávať. - Ten Annopulos bol duch a...

- Čože? - Fúzik pozrel na mňa ako na blázna.

Pochopil som, že je to človek, ktorý všetko berie veľmi vážne. Pozval som ho do knižnice a sadli sme si do kresiel. Rozpovedal som mu deň za dňom o svojom pobyte a pocitoch v starom kaštieli. Vypočul ma veľmi vážne, urobil si veľa poznámok.

- A nič sa nestratilo? - spýtal sa stručne. Lebo, ako sa ukázalo, bol to veľmi vecný človek. Chýbal mu iba zmysel pre humor.

- Mám podozrenie, že tajomní zločinci tu čosi hľadajú, - vykladal som mu. - Czerski urobil nejaký objav, ale tajomstvo si zobral so sebou do hrobu. Oni o tom vedia viac než ja a usilujú sa to tajomstvo vypátrať. Dokonca sa aj domýšľam, kto patrí k zločineckej bande.

- Kto?

Vymenoval som podozrivých. Nesúhlasne vrtel hlavou.

- Hneď na začiatku vravím, že zatknutie nepomôže. Jednoducho sa k ničomu nepriznajú a nevyzradia, čo vedia o tajomstve. Na tých vtáčikov bude treba vymyslieť ne-

jaký iný spôsob. Zatiaľ, - na chvíľu sa zamyslel, - nechajme všetko tak, ako je. Netreba ich vyplašiť. Možno pozorujú kaštieľ a videli, že som prišiel sem. Tak aby som ich upokojil, že podceňujeme vaše hlásenie, vyjdem odtiaľto a budem sa nahlas smiať. Vojdem v dedine do obchodu a medzi rečou prehodím, že správca kaštieľa je trocha ťuknutý, lebo verí na duchov. Iste sa o tom dozvedia, rozoženie to ich obavy a pustia sa naplno do akcie. A my si premyslíme, ako si s nimi poradiť.

Vstal z kresla, pritiahol si opasok. Zápisník schoval do tašky. Vyprevadil som ho až k dverám.

- A toho Bigosa hneď budete mať naspäť v kaštieli, - povedal na rozlúčku a stisol mi ruku. - A poučte ho, že políciu treba informovať krátko a stručne.

- Veru tak. Krátko a stručne, - horlivo som prisvedčil.

Odišiel. Pozoroval som ho cez okno. Šiel po chodníku cez park. Zrazu zastal. Do cesty sa mu postavil Janiak, už oblečený v kožuchu a s baranicou na hlave.

Janiak sa seržanta na niečo spytoval. Videl som, že Fúzik sa rozosmial a prstom ukazoval na kaštieľ. Iste starému povedal, že správca je blázon, vyvoláva duchov a zhovára sa so strašidlami.

Uspokojene som si počúchal ruky. A hoci naše stretnutie sa začalo tak neslávne, predsa som teraz veril, že za pomoci Fúzika oklameme záhadných zločincov.

O polhodinu neskôr sa v kaštieli zjavil kolega Bigos. Prišiel, akoby sa mu nič nebolo prihodilo. Bol iba trochu namrzený. Mlčky si prihrial praženicu s klobásou.

- Kde ste boli tak dlho? - spýtal som sa nevinne.

- Na polícii. Zahlásiť, čo sa včera stalo. A oni si písali a písali a písali. Preto to trvalo tak dlho.

- A čo? Budú to vyšetrovať?

- Či ja viem? Vysmiali sa mi, - zahundral Bigos. - Povedali, že takým, čo vyvolávajú duchov, môžu sa prihodiť

všelijaké veci. To nie sú ľudia na vysokej intelektuálnej úrovni, pán kustód. Nerátajte veľmi s ich pomocou.

- Už som si myslel, že vás zavreli.

- Mňa? A prečo? - rozhorčil sa Bigos.

- Lebo vyzeráte veľmi podozrivo. Tie dlhé vlasy, neoholená brada, divý pohľad, špinavý oblek...

- Ech, pán kustód, vy vždy len svoje, - s nechutťou sa bránil Bigos. A pustil sa do raňajok. Zjavne chcel uniknúť ďalšiemu rozhovoru o svojom pobyte na policajnej stanici v Janowe.

Potom sme sa pustili do opisu a inventarizácie obrazov rozvešaných po hale kaštieľa a na schodišti. Tak sa priblížil čas podávania obedov v rekreačnom stredisku.

Rozhodol som sa, že na obed pôjdem sám, lebo kaštieľ nemôže zostať bez dozoru ani na krátky čas. Bigos neskoro raňajkoval, tak sa nič nestane, ak pôjde na obed, až keď sa vrátim.

- Ale vrátite sa rýchlo? Určite? - znepokojoval sa Bigos. Myšlienka, že by mohol prísť neskoro a nestihnúť obed, videla sa mu hrozná.

Vybral som sa teda do Janówky sám a brodil som sa po snehu, ktorý sa už roztápal.

Jedáleň bola plná rekreantov, ktorých som dnes videl po prvý raz. Iste prišiel nový turnus. „A slečna Marysia zostala," pomyslel som si. „Veď nespomínala nič o odchode."

Ale Marysie v jedálni nebolo. Stôl pri okne, ktorý nám určil pán Wasiak, nebol obsadený, a tak som si sadol a čakal, kým mi donesú polievku. Po chvíli do jedálne nazrela Zoška a po nej Antek. Prisadli si k môjmu stolu. Cítil som, že Zoška mi chce povedať čosi dôležité.

- Slečna Marysia sa vrátila len ráno, - oznámila mi šepotom. - Je to veľmi podozrivé.

Mávol som rukou.

- Viem. Sedela spolu s nami zamknutá v mojej kancelárii.

A vyrozprával som deťom udalosť minulej noci.

- Ale to je strašné! - zalomila rukami Zoška.

- Strašné? Veď sa nestalo nič zlé, - rozvážne jej odporoval Antek.

- Ako vieš? Možno záhadný Annopulos predsa len dosiahol, čo chcel. Máte na niekoho podozrenie, pán kus-tód? - obrátila sa ku mne.

Mal som veľa podozrení, napokon, zdôveril som sa s nimi Fúzikovi. Ale nechcel som tým zaťažovať myseľ dvoch milých detí.

- Budúcnosť zakrátko vyjaví pravdu, - vyhlásil som záhadne.

Zoška si pohodlne sadla na stoličku, nachýlila sa ku mne a začala šepkať:

- Včera som vám napísala lístok, že ten pán s valconom sa celkom odsťahoval z nášho strediska. A je to pravda. Ale ubytoval sa asi niekde celkom blízko. Azda v hoteli v Piotrkowe. Včera večer, keď sme sa vracali z generálnej skúšky Balladyny, po ceste v Janowe prefrčal okolo nás jeho valcone. Šli sme ďalej a všimli sme si, že auto stojí na ceste pri vjazde na most. Malo zhasnuté svetlá.

Bolo nám to podozrivé, tak sme šli okľukou, aby nás z auta nik nezbadal. Zaliezli sme s Antkom pod most a čakali, čo bude ďalej. A valcone len stál a stál. Poriadne sme premrzli a už sme chceli ísť domov, keď sa na ceste ktosi zjavil a blížil sa k autu. Uhádnite, kto to bol?

- Janiak.

- Nie, - zachichotala sa Zoška. - Bola to slečna Marysia.

- Hm, - zahmkal som.

- A uhádnite, čo sa stalo potom?

- Slečna Marysia si sadla do auta a šla do Piotrkowa na čiernu kávu do kaviarne „U Arména“.

- Ste nanič detektív. Nikam nešla. Ten pán vyšiel z auta a chvíľu sa s ňou veľmi potichu rozprával. Potom sa rozlúčil

a ona mu povedala: „No dobre. Budem čakať pod hodi-
nami.“ Auto odišlo a ona sa pohla smerom ku kaštieľu. Pod
pazuchou niesla nejaký zvitok zabalený v novinách. Podozri-
vé, však?

Poškrabal som sa na hlave. Toto stretnutie vôbec nevy-
zeralo podozrivo. Zvitok tiež neskrýval nijaké tajomstvo.
Slečna Marysia niesla zrolovaný kartón s abecedou
a znakmi zvieratníka. Šla na špiritistickú seansu, na kto-
rej sme sa dohovorili.

Teraz spustil Antek. Ako vždy veľmi rozvážne.

- Nedajte si od Zošky vnútiť nijaké sugescie.

- Sugescie? - čudovala sa. - Veď pánu kustódovi nič
nevnucujem.

- Sugescia je odborný termín, - vysvetlil jej. - Je to vnu-
covanie myšlienok osobe, ktorá je v hypnóze. Ty sa pokú-
šaj nám nahovoriť, že slečna Marysia je podozrivá. Rov-
nako aj ten pán s valconom. Ja si nedám nič vsugerovať.
Lekár musí byť rozvážny človek. Vyhlasujem, že v správaní
slečny Marysie nebolo nič podozrivé. Pán s valconom bý-
val v našom rekreačnom stredisku, poznal slečnu Mary-
siu, potom musel odísť a iba on vie prečo. Pred odchodom
sa dohovorili na stretnutí. Dospelí ľudia obľubujú takéto
stretnutia. Nazýva sa to rande, však?

- Áno.

- Rande si ľudia dohováraajú v kaviarni, a nie pri vjazde
na most, keď sneží, - prerušila ho Zoška.

Teraz som sa zamiešal:

- Prepáčte, ale výber miesta na rande je veľmi individu-
álna záležitosť. Za študentských čias som si dohováral
stretnutia v parku, pred kinom... Nezáležalo mi na tom, či
pršalo, snežilo alebo fúkal vietor. Ani búrka s hromobitím
ma neodstrašila od dohovoreného stretnutia.

- A dievčatá vždy prišli? - zaujímala sa Zoška.

- Ako kedy...

- Ale nestretávali ste sa pri vjazde na most. Ani pod hodinami, - víťazoslávne vyhlásila Zoška.

- Žiaľ, v mojom rodnom meste, teda v Lodži, niet nijakého mosta, - povedal som. Ale pod hodinami som sa stretával. Na Námestí slobody v Lodži je radnica a na nej hodiny. A pod tými hodinami sme si veru dávali rande.

- Teda tí dvaja sa stretnú v Lodži pod radničnými hodinami? - pochybovala Zoška.

- Nie je to vylúčené. A nebolo by na tom nič zlé, - rozsmial som sa. - Možno sa dohovorili na inom mieste, pod inými hodinami?

- Ale zajtra večer prídete na predstavenie Balladyny? Prinesiem do kaštieľa zvláštnu pozvánku. Predstavenie bude v našej školskej telocvični. Včera sme mali generálku a hrala som výborne.

- Hrdopýška! - zahundral Antek.

- To je dobré, že konečne už bude to vaše predstavenie. Prestanete sa tmoliť po nociach.

- Po nociach? - začudoval sa Antek. - Včera sme sa vracali o šiestej večer.

Teraz som ja zdúpnel:

- O šiestej večer ste stretli valcona a slečnu Marysiu?

- Áno. Čo je na tom podozrivé? - vyzvedala Zoška.

- A slečna Marysia sa vtedy vybrala do kaštieľa so zvitkom pod pazuchou?

- Áno.

- V takom prípade šla veľmi dlho. Lebo na naše dvere zaklopala až o deviatej. Pod pazuchou mala zvitok s abecedou na dorozumievanie s duchmi.

- Cez park šla tri hodiny, - uvažoval Antek. Ale hneď tú záhadu vysvetlil s jemu vlastnou rozvahou:

- Azda pred dverami kaštieľa zistila, že niečo zabudla, a vrátila sa do Janówky? My sme to nemuseli spozorovať, lebo už sme boli doma.

- Azda, - prikývol som.

Dojedol som hlavné jedlo a práve som dopíjal vodový kompót, keď Zoška prstom ukázala na okno:

- Ľaľa, slečna Marysia. Iste znova ide na rande.

Dopil som kompót.

- Spýtam sa jej, ako sa cíti po prebdenej noci, - povedal som.

Rozlúčil som sa so svojimi mladými priateľmi a vyšiel som z jedálne.

Mal som pre slečnu Marysiu veľa otázok, ktoré si žiadali odpoveď. Ale ona kráčala po ceste veľmi rýchlo. Kým som vyšiel z jedálne, už bola pri moste. A ako v rozprávaní Zošky a Antka, v tej chvíli sa zjavil pekný valcone. Zastavil vedľa slečny Marysie. Vodič nevystúpil z auta, iba sa s ňou rozprával cez otvorené okno. Vyzeralo to tak, akoby sa obaja - vodič aj ona - veľmi ponáhľali alebo sa obávali, že niekto spozoruje ich stretnutie. Správanie slečny Marysie to dokazovalo: počas rozhovoru sa jednostaj pozorne obzerala na všetky strany. Prirodzene, predvídavo som sa ukryl za kmeň stromu, ktorý rástol pri ceste.

Valcone hneď odišiel, prešiel cez most a zmizol v lese na druhom brehu rieky. A Marysia náhlivým krokom prešla z cesty na chodník, ktorý viedol cez park kaštieľa. Ten chodník, ako vieme, vinul sa pomedzi stromy, a tak mi dievčina po chvíli zmizla z očí.

Vtedy, ako sa vraví, som vzal nohy na plecia. Takmer behom som vnikol do nášho parku. Vyrátal som si, že Marysiu by som mal dobehnúť v blízkosti kaštieľa. Ale hoci som bežal, dievčinu som už neuvidel. „Kam sa podela?“ uvažoval som. Pomyslel som si, že moje výpočty zlyhali: iste už stihla zaklopať na dvere a Bigos ju pustil do kaštieľa. Veď keby šla ďalej po chodníku, musel by som ju teraz znova vidieť medzi stromami.

Otvoril som vchodové dvere a vošiel som do haly. Bigo-

sa som našiel v knižnici, ohrieval sa pri kachliach, v ktorých som zakúril.

- Ach, taký som hladný! - Chytil sa za brucho. - Už som si myslel, že sa nevrátite a ja zomriem od hladu.

Rozhliadol som sa po knižnici.

- A kde je slečna Marysia?

- Nevie, - čudoval sa Bigos.

Nechcel som, aby mu víťalo v hlave jej záhadné zmiznutie.

- Berte sa na obed, - zavelil som. - Už je neskoro, hneď skončia podávanie jedla.

Do Bigosa akoby vstúpil nový duch. Nie: akoby ho ktosi bičom švihol. Náhlivo vyskočil od kachieľ a začul som iba dupot jeho topánok po schodoch. Hneď nato buchli vchodové dvere, Bigos fujazdil do jedálne.

„Kde je slečna Marysia?“ meditoval som, stojac v plášti uprostred knižnice.

Zišiel som dolu, zamkol som za sebou dvere (Bigos tiež mal kľúče od kaštieľa) a rozhodol som sa prekutať aleje. Nebolo vylúčené, že dievčina sa prechádza po parku, a to by vysvetlilo záhadu jej zmiznutia.

V alejach parku sa sneh už celkom roztopil. Jeho zvyšky pokrývali ešte trávnik ako zašpinené biele plachty, ktoré ktosi rozhodil bez ladu a skladu. Čľapkajúc po mokrej brečke, zatáral som sa k ošarpanej „svätyni premýšľania“ a zastal som pred dubovými dverami. Nazrel som cez okno dovnútra, akoby som očakával, že slečnu Marysiu uvidím medzi čudnými figúrami v dôvernom objatí s nešťastným Cupidom.

Cez zamrežované okno vnikal dnu pruh svetla. Videl som Cupida, sadrové figúrky s obtlčenými nosmi, záhradné lavičky nahádzané na hromadu.

A zrazu - div mi oči nevypadli z jamôk: na špinavej drevenej dlážke bola mokrá stopa. Teda pred chvíľou vo

„svätyni rozmýšľania" ktosi bol. Vošiel tam v topánkach oblepených roztápajúcim sa snehom. Vošiel, hoci - ako tvrdil Janiak - dvere boli oddávna zamknuté a kľúč sa kde-si prepadol.

Stlačil som kľučku na dubových dverách. Otvorili sa bez akýchkoľvek ťažkostí. Odchýlil som ich viac a prešmykol som sa dnu.

Zo všetkých strán na mňa hľadeli akési skaličené postavy, žalostné grify bez hláv a láb. Na moje srdce mieril lukom Cupido, ale našťastie nemal šípy.

Zaujímal ma iba mokrá stopa na dlážke. Bola jediná. Ktosi vošiel do svätyne, ale ešte z nej nevyšiel, iba že by mu boli topánky obschli. Myšlienka, že v tejto nevelkej, haraburdami zapratanej miestnosti ktosi ešte je, nevidela sa mi veľmi pravdepodobná. „Azda sa ukrýva za hromadou lavičiek?" pomyslel som si. Urobil som pár krokov a opatrne som nazrel za lavičky, ale nikoho som tam nevidel. Stopa sa skončila v kúte miestnosti. „Veď predsa ten ktosi sa nerozplynul, ani nevsiakol do steny," horúčkovo som uvažoval.

Na mieste, kde sa končila stopa, všimol som si na dlážke akýsi obdĺžnik, čosi ako otvor do pivnice, s akým sa často stretávame v dedinských chalupách. Vôbec som nepochyboval, že ten „ktosi" otvoril poklop a teraz sedí v pivnici pod svätyňou.

Horel som nielen zvedavosťou, ale aj zlosťou. Veď predsa kaštieľ aj s príslušnými budovami sa stal majetkom štátu, patril k vznikajúcemu múzeu. A ja som tu bol vedúcim a kustódom. Bez môjho súhlasu, ba bez môjho vedomia tu ktosi núral po mojom „majetku". Zatúžil som stretnúť sa s ním tvárou v tvár a spýtať sa ho, akým právom tu šafári.

„A čo ak je to tajný vchod?" náhle ma zelektrizovala domnienka. V takom prípade sa pod poklopom ukrýval do teraz nepolapiteľný duch, páchatel' strašidelných udalostí v kaštieli.

„Opatrne, Tomasz. Nedaj sa uniešť," napomínal som sa. „Duch" mohol byť ozbrojený. A v podzemných chodbách sa asi dobre vyznal. Pritom ja som nemal pri sebe nič, čo by sa mi mohlo zísť na obranu. Dokonca som nemal ani baterku, iba škatuľku zápaliiek a fajku. Kedysi som čítal o detektívovi, ktorý zneškodnil zločinca pomocou fajky. Ale možno tento nepolapiteľný „duch" tiež o tom čítal a nedá sa nachytať na moju fajku.

„Treba sa vrátiť do kaštieľa po nejakú železnú tyč, alebo počkať, kým sa vráti Bigos," vystríhala ma rozvážnosť. Ale zvedavosť bola silnejšia. Čupol som si na špinavej dlážke a strčil som prsty do škáry. Bez väčšej námahy som poklop nadvihol a odsunul ho nabok. Uvidel som schody, ktoré sa krútili pod dlážkou a zanikali v tme. Boli z tehly a na nich sa leskli mokré stopy topánok.

Zažal som zápalku a opatrne ju držiak v dvoch prstoch, zišiel som po tehlových schodoch. Poklop som za sebou nezatvoril, aby som si zaistil ľahký a rýchly návrat hore.

Krok za krokom som pomaly schádzal do tmy. Narátal som sedemnásť schodov, keď mi zhasla zápalka. V poslednom záblesku zhasínajúceho plameňa som pred sebou uvidel černejúci sa otvor dosť nízkej podzemnej chodby, vybudovanej z tehly.

Škrtol som novú zápalku a začal som postupovať chodbou, ktorá viedla, ako som predpokladal, priamo smerom ku kaštieľu. Kým som došiel po koniec, dvakrát som musel zapáľovať novú zápalku. Potom sa zrazu chodba zúžila. Bola taká tesná, že som sa plecami opieral o steny. A znova sa začínali schody dohora, dosť strmé.

„Už viem," pomyslel som si. „Som v kaštieli. Úzka chodba a schody vedú vo veľmi hrubej, takzvanej komínovej stene."

Zhorela ďalšia zápalka. V tme, ktorá ma obklopila, som z ľavej strany spozoroval slabé svetlo. Prenikalo z maličkého

ho okrúhleho otvoru v stene. Priložil som k nemu oko a uvidel som... schodište nášho kaštieľa. Otvor bol pod stropom, v drevenom obložení. Bolo to vynikajúce miesto na pozorovanie a hádam aj preto bolo práve tu. Cez otvor bolo vidieť nielen schodište, ale aj celú halu, ba i vchodové dvere. Človek ukrytý v chodbe mohol spozorovať každého, kto prišiel do kaštieľa, kto šiel zdola nahor. „Tak z toho miesta nás pozoroval nepolapiteľný „duch“, pomyslel som si. „Videl nás a smial sa do hrsti, keď sme ho hľadali, motali sa po hale a vybiehali hore schodmi. Videl aj to, ako som niesol do knižnice koberček, aby som naňho nastražil pascu.“

Domyslel som si aj to, kam vedú schody z chodbičky, v ktorej som sa práve nachádzal. Nepolapiteľný „duch“ nimi vchádzal do knižnice. „Ale kade? Kade?“ spytoval som sa sám seba. Hnaný ohromnou zvedavosťou som celkom zabudol na nebezpečenstvo, ktoré mi mohlo hroziť. Zabudol som, že spolu so mnou je tu aj ten „duch“: svedčila o tom mokrá stopa vo „svätyni premýšľania“.

Už som nezapaľoval zápalku, aby mojej pozornosti neušli ďalšie pozorovacie otvory, ktoré som očakával. Len po hmate som v úplnej tme urobil niekoľko krokov po schodoch.

Zrazu som zacítil bolestivý úder do hlavy. Bol taký silný, že som stratil vládu nad sebou a kolená sa mi podlomili. Zdalo sa mi, že strácam dych. A potom som upadol do bezvedomia.

D E V I A T A   K A P I T O L A

Úvahy väzňa • Čo urobí „duch“? • Na scéne sa zjavuje vrah •
 Kde je schránka? • Pozvanie na Balladynu • Pero odhaľuje
 inžiniera • Čo súdim o Bigosovi • Znova o slobodomurároch
 • Príhody v podzemnej chodbe • Už rozumieme
 tajomným znakom

Keď som sa prebral, cítil som, že mi chlad preniká celým telom. Veľmi ma bolela zadná časť hlavy a bolesť mi vystreľovala až do čela. Keď som si ho chcel chytiť, zistil som, že mám ruky zviazané za chrbtom. Rovnako - hrubým povrazom - som mal spútané aj nohy. V ústach som mal akúsi strašnú handru a márne som sa usiloval ju vyplúť alebo vystrčiť jazykom. Pridržiaval ju šál omotaný okolo brady. Dokola bola nepreniknuteľná tma, ale pochopil som, že ešte stále som v podzemnej chodbe. Bol som zviazaný posediačky a chrbtom som sa opieral o stenu. Nevedel som odhadnúť, ako dlho som tam. Neuhádol by som ani, či vonku je ešte deň, alebo už nastala noc. Ale zdalo sa mi, že som tam už dávno, lebo som sa triasol od zimy, chlad múrov mi prenikal až do kostí.

V chodbe bolo veľmi ticho. Ale z času na čas som mal dojem, že cez múry alebo pozorovacie otvory v stenách dolieha ku mne slabý zvuk akéhosi rozhovoru a ozvena krokov.

Nohy a ruky mi zdreveneli. Preto som nimi začal hýbať, pokiaľ mi to putá dovoľovali. Robil som to tak dlho, kým pocit stuhnutia neustúpil. Pohyb ma trocha zohrial, ale námaha vyvolala v hlave tupú bolesť, že som takmer znova zamdlel.

„Duch“ sa ku mne zachoval dosť brutálne. Spútal ma veľmi silno. Nemohol som ani snívať, že sa z pút uvoľním vlastnými silami. Zostalo mi len jediné - trpezlivo čakať.

„Čakať? Na čo?“ preblesklo mi hlavou. „Hádam tajomný, duch' strašidelného kaštieľa,“ uvažoval som, „nemá v úmysle nechať ma v chodbe zmrznúť alebo umrieť hladom?“

A hneď sa vynorila ďalšia neveselá myšlienka:

„Kto mu zabráni, aby to urobil?“

Ťažko si bolo predstaviť, že „duch“, ktorý sa usiloval, aby sme ho nikdy neprichytili, a preto nám nikdy neukázal tvár, ma zviazal v tajnej chodbe ako barana len preto, aby potom prišiel ku mne, zložil klobúk a povedal: „Teraz vás uvoľním z pút a s radosťou vám dovoľím opustiť tajnú chodbu.“

Prirodzene, keby ma pustil, nastali by mu ťažké chvíle.

„Ale hádam si nezoberie na svedomie moju smrť?“ utešoval som sa.

Keďže som netušil, kto je ten „duch“, nemohol som ani vedieť, či nemá svedomie černejšie než noc v podzemí. Zostávala mi len nádej, že ma tu bude väzniť iba dovtedy, kým neobjaví to „čosi“, čo v starom kaštieli hľadá. Veď šlo o niečo, čo sa bezpochyby nachádza v Janówke.

„Azda ma zachráni niekto iný?“ uvažoval som. Ale hneď som zavrhol túto myšlienku. Nik ma predsa nevidel, keď som vchádzal do „svätyne premýšľania“. Nik si nemohol ani len domyslieť, že som zmizol v podzemí.

„Môžem rátať iba s jedným: po mojej smrti Bigos zloží baladu o stratenom kustódovi a odspieva ju za sprievodu červenej gitary,“ uvažoval som. A tešil som sa, že napriek ťažkej situácii ma neopúšťa dobrá nálada.

Čas stále plynul a na mojom postavení sa nič nemenilo. Pomaly ma opúšťala nádej, že onedlho budem slobodný. Dobrá nálada ustupovala pred čoraz ponurejšími myšlienkami.

Na akú pomoc som sa mohol spoľahnúť? Na Bigosa? Na slečnu Wierzchońovú?

O Bigosovi som už mal svoju mienku. Veď nevedel podať polícii ani obyčajné hlásenie. Tak všetko domotal, až sa sám stal podozrivým. A slečna Wierzchońová? Povie Bigosovi: „Kustód kamsi zmizol, konečne budeme mať chvíľu pokoj. Ja ho budem zastupovať.“

Seržant Fúzik?

Áno, to bol človek, ktorého bolo treba vážne brať do úvahy. Keď sa dozvie, že som sa stratil, nepochybne sa hneď pustí do hľadania. Ale kedy sa o mojom zmiznutí dozvie? A či nájde podzemnú chodbu? Veď dokonca ani ja, kustód a vedúci múzea, som neprišiel na myšlienku, že vchod do tajnej chodby sa ukrýva vo „svätyni premýšľania“.

Tak som mohol iba čakať, že nepolapiteľný duch sa nado mnou zľutuje, a keď konečne nájde to, čo v kaštieli hľadá, uvoľní ma z pút.

„Počítaš s dobrým srdcom zločinca?“ vysmieval som sa sám sebe. „Aby si sa neprerátal, priateľko...“

A zrazu som rovno pred svojím nosom uvidel svetielko.

Priamo pred mojimi očami bol pozorovací otvor do akejsi miestnosti, v ktorej sa zažalo svetlo. Spoznal som knižnicu kaštieľa. Chcel som vykriknúť. Namáhal som si hlasivky, ale handra v ústach tlmila moje jačanie. Takmer som sa udusil, keď som sa pokúšal kričať.

Do knižnice spolu s Bigosom vošiel môj nepriateľ a hádam aj hlavný páchatel' záhadných udalostí v kaštieli. Uvidel som... Waldemara Baturu. Človeka, ktorý sa zaoberal nečistými machináciami, obchodoval s umeleckými predmetmi.

Tak sa potvrdilo moje podozrenie: Batura sa zaujímal o náš kaštieľ.

„Je to on, ten nepolapiteľný ‚duch‘,“ pomyslel som si. „Keby vedel, že som v kaštieli, za nič na svete by sa neod-

vážil sem prísť. Ak však prišiel, to značí, že vie o mojom uväznení v tajnej chodbe. Teda on ma tu uväznil!"

Cez pozorovací otvor som nazlostene pozoroval každý jeho pohyb. Počul som každé slovo.

Batura mal pod pazuchou hrubý zápisník a v rukách držal meračské pásmo, ktoré pomaly navíjal.

- Škoda, že som tu nezastihol kustóda, - povedal Bigosovi. - Počul som, že je to nezvyčajne sympatický človek.

- Veru áno, - nepresvedčivo súhlasil Bigos. - Sympatický, hoci trocha čudný. Myslím, že každú chvíľu sa zjaví. Bol tu, keď som odchádzal na obed. Ale po návrate som ho nenašiel. Jeho auto stojí vo vozovni, to značí, že nikam neodišiel. Možno sa šiel iba poprechádzať. Nech sa páči, sadnite si, pán inžinier. Počkáme naňho.

Batura si sadol do kresla pri kozube a zapálil si cigaretu. A ja som si pomyslel: „Batura a inžinier? Odkedy?"

- Zajtra ráno, - pokračoval Batura, - sem pošleme stavebnú skupinu. Z prehliadky, ktorú som urobil, vyplýva, že v plesovej sieni sú prasknuté základy. Je to na opravu neveľká práca, ale žiaľ, nevyhnutná. Ak ju neurobíme hneď, celý kaštieľ sa môže zvaliť.

- Naozaj? - čudoval sa Bigos. - Vôbec sa v tom nevyznám. Ale keď vy, odborník v tejto oblasti, považujete okamžitú opravu za nevyhnutnú...

- Veru. Považujem ju za nevyhnutnú, - kývol hlavou Batura. - Napokon, tá práca nepotrvá dlho. Plesová sieň bude mimo prevádzky najviac jeden deň. Ale teraz ju beztak nepotrebuje.

- Ach, o tom musí rozhodnúť pán kustód, - povedal Bigos. - Musím vám povedať, pán inžinier, že náš kustód je veľmi nedotklivý. Strašne by sa nazlostil, keby sa dozvedel, že sme rozhodli bez neho. Je to človek, ktorému záleží na administratívnej kariére.

- A čo ak sa pán kustód vôbec neukáže?

- Prečo by nemal prísť? Veď sa vybral iba na prechádzku...

Do knižnice vošla slečna Wierzchońová. Mala na sebe plášť a v ruke cestovnú tašku. Teda asi len pred chvíľou sa vrátila z Lodže.

- No čo? Dozvedela si sa niečo? Kto nám objednal izby?

- Bigos ju zasypal otázkami.

Rukou mu naznačila, aby mlčal. A významne ukázala očami na Baturu.

Bigos jej ho predstavil:

- To je pán inžinier Jan Pakula, architekt z okresu. Pred dvoma mesiacmi sa nebohy Čzerski obrátil na odbor architektúry so žiadosťou, aby mu opravili základy v plesovej sieni. Pán inžinier prišiel tie základy pozrieť. Zistil, že je nevyhnutná okamžitá oprava, lebo ináč sa celá budova zrúti.

- Nedá sa povedať, že by ste boli nejakí pohotoví, - poznamenala slečna Wierzchońová. - Prešli dva mesiace, pán inžinier, kým ste došli.

Batura vyskočil z kresla a s hlasitým cmuknutím jej pobozkal ruku.

- Dovoľte, slečna, aby som vám pomohol vyzliecť plášť? Tu v knižnici je veľmi teplo. A pokiaľ ide o tie dva mesiace, rád by som vám vysvetlil, že vtedy bol kaštieľ súkromným majetkom. Bolo povinnosťou Čzerského postarať sa o opravu vlastného pamiatkového objektu. Teraz sa situácia zmenila. Kaštieľ sa stal majetkom štátu, má tu byť múzeum, teda prirodzene som prišiel, aby som si záležitosť preveril na mieste.

Pomohol jej vyzliecť plášť a ona sa mu poďakovala milým úsmevom.

- Kde je kustód? - spýtala sa Bigosa.

- Neviem, - mykol plecami. - Po obede sa vybral na prechádzku a doteraz sa nevrátil.

- Po obede? Však už je šesť, - pozrela na hodinky. - A nepovedal, kam ide?

- Vôbec som ho nevidel. Poslal ma na obed, a keď som sa vrátil, už tu nebol.

- Tak ako vieš, že šiel na prechádzku?

- Iba si myslím...

- Čudné, - zahundrala slečna Wierzchońová. - Veľmi čudné.

Hodila očkom na Baturu a azda v jeho pohľade spozorovala tiež čosi čudné, lebo sa spýtala:

- Čo na mňa tak pozeráte?

- Lebo... lebo ste... - zajachtal Batura, - lebo ste veľmi pekná. Vaša krása ma omámila. Nerátal som s tým, že v tomto starom kaštieli sa stretnem s takou očarujúcou...

- Nezveličujete? - zapochybovala. Ale nebola by ženou, keby jej takéto slová nerobili dobre.

- Prisahám, že nezveličujem. Urobili ste na mňa obrovský dojem, - nadšene vavel Batura. - Teším sa už pri myšlienke, že zajtra spolu so skupinou znova prídem do Janówky.

- S akou skupinou? Načo?

- Veď musíme opraviť základy v plesovej sieni. Už som povedal, že táto vec nestrpí odklad. Celá strecha sa môže zrútiť.

- Ale pán kustód... - začala slečna Wierzchońová.

- Pán kustód je vynikajúci odborník na dejiny umenia, - povedal Batura, - ale na staré múry som odborník ja. Zistil som, že kaštieľ sa môže zrútiť. Považujem za nevyhnutné urobiť okamžitú opravu. V opačnom prípade vy budete zodpovedať za to, čo sa stane.

Slečna Wierzchońová sa trocha naľakala.

- Ale, pán inžinier, my nemáme nijaké pokyny, týkajúce sa opravy základov. O tom môže rozhodnúť iba pán kustód.

- Dobre. Počkáme na kustóda, - vzdychol Batura, - Ale ako dlho to bude trvať?

Pomyslel som si: „Lotor Batura, dobre vie, že kustód nepríde, lebo sedí zviazaný za stenou knižnice. Ešte chvíľu po-

čká a potom pod hrozbou, že sa zrúti strecha, prinúti Wierzchońovú a Bigosa, aby pustili do kaštieľa stavebnú skupinu. A tú si iste vyberie on sám. Namiesto opravy základov vyburajú otvor do schránky, kde je ukryté to „čosi“, čo tu hľadá. Asi našiel schránku v plesovej sieni, lebo práve tam sa chce dostať. A zajtra ráno, keď ja ešte stále budem trčať v chodbe, Batura dosiahne svoj cieľ. Potom mi rozviaže putá...”

Batura nestrácal čas a za každú cenu sa usiloval votrieť do priazne slečny Wierzchońovej.

- Nenudíte sa v tomto starom kaštieli? - spýtal sa s úprimnou tvárou. - Necnie sa vám za kinom, divadlom, tancom? Taká pekná žena sa nesmie ukrývať v starom kaštieli. Medzi starožitnosťami. Ako by vám to svedčalo v mojom belasom wartburgu! Neurazíte sa, ak vás zajtra pozvem na tanečný večierok do „Európy“ v Piotrkowe? Som presvedčený, že budete kráľovnou večera...

Slečna Wierzchońová vyzerala očarená tou lavínou obdivu a návrhov. Ale smutne povedala:

- Neviem, či mi pán kustód dovolí. Je veľmi prísny.
- Veru, je to tyran, - dodal Bigos.
- Naozaj? A vy znášate tyranstvo? Mali by ste sa vzbúriť.
- Skúšali sme, - vzdychla slečna Wierzchońová, - ale bezvýsledne. Napokon, pán inžinier, situácia je veľmi zvláštna. Nemám právo vás zasväcovať do našich záležitostí, ale v tomto kaštieli sa dejú čudné veci. Keď ich vysvetlíme, všetko bude vyzeráť ináč. Hádám aj pán kustód nás prestane týrať.
- Čudné veci? - Batura sa zatváril veľmi prekvapene.
- No, napríklad zmiznutie pána kustóda, - vysvetľovala slečna Wierzchońová. - Bol, a už ho niet.
- Veru, - poslušne prisviedčal Bigos. - Mali sme kustóda, a už je fuč.
- Začínam sa znepokojsť, - vyhlásila slečna Wierzchońová.

Batura sa strojene rozosmial:

- Ak krátku neprítomnosť kustóda nazývate čudnou vecou, potom také „čudá“ možno stretnúť všade, na každom kroku. Kustód iste išiel na rande.

- Jasné, - prisvedčil Bigos. - Šiel na rande so slečnou Marysiou. Celkom sa do nej zahľadel. Posledné slová, ktoré som od neho počul, bola pieseň: „Blankytné oči uriekli ma.“ Slečna Marysia má belasé oči.

Slečna Wierzchońová dupla nohou.

- Žarty nabok. Kde je kustód?

Práve vtedy sa asi ozvalo klopanie na vchodové dvere. Píšem „asi“, lebo ja som ho nepočul. Iba som spozoroval, že Bigos vyskočil z kresla a vybehol z knižnice. Po chvíli sa vrátil so Zoškou a Antkom.

Ako sa patrilo na dobré vychované dievča, Zoška sa pri pozdrave uklonila a položila na stôl tri kartónové pozvánky s vysvetlením:

- Priniesli sme vám pozvanie na predstavenie Ballady-ny. Budem hrať hlavnú úlohu, - dodala pyšne.

Bigos urobil pohŕdavu grimasu.

- Balladyna? Myslím, že sa bez toho zaobídeme...

Slečna Wierzchońová mykla plecami:

- Nemám rada školské predstavenia. Je to ochotníctvo najhrubšieho zrna. Kedysi som tiež hrávala v školských predstaveniach a viem, že jediné vzrušenie z toho majú tí, čo hrajú, ale obecenstvo zíva.

Zoška s Antkom sa cítili dotknutí.

- Pán kustód sľúbil, že príde, - povedal Antek.

- Počula som v jedálni, ako ste si ťažkali na nedostatok kultúry... - pripomenula Zoška.

Bigos pohŕdavo mávol rukou.

- Nám nešlo o takéto podujatie, deti moje. Ja uznávam iba bigbít.

- Ja mám zasa veľmi rada divadlo, ale naozajstné, - poznamenala slečna Wierzchońová.

- Ale pán kustód príde na predstavenie, však? - vyzvedala Zoška.

Bigos zavrtel hlavou.

- Práve tu nie je. Zdá sa, že šiel na rande.

- Dohovoril sa „pod hodinami“? - naivne sa spýtala Zoška. A pozrela na veľké hodiny, ktoré stáli v knižnici.

Spozoroval som, že v tom okamihu Batura celkom zmenil výraz tváre. Zmizol mu z nej úsmev a objavilo sa napätie.

- Pod akými hodinami? - začudoval sa Bigos. - Iste je niekde so slečnou Marysiou.

Zoška vysvetlila:

- Slečna Marysia si vždy dohovára stretnutia „pod hodinami“. Teda ak sa mal stretnúť s ňou...

Slečna Wierzchoňová zopla ruky a dvihla oči k stropu:

- Bože, Bože, čo to tie decká tárajú?

A ja, chvejúc sa od zimy v tesnej chodbičke za stenou, som si pomyslel: „Zoška je geniálna. Veru, slečna Marysia sa dohovára pod hodinami.“ V tej chvíli jedna zo záhad strašidelného kaštieľa vďaka Zoške bola vysvetlená.

- Nie sme decká, - nahneval sa Antek, ktorému poznamka slečny Wierzchoňovej zaľala do živého.

- Ale áno, áno, vieme, - chlácholil ho Bigos. - Len sa neurážaj. Napokon, každý človek, aj dospelý, je v niečom deckom. Nebojte sa, len čo sa pán kustód vráti do kaštieľa, hneď mu doručíme pozvánku. Myslím si, že na predstavenie pôjde. Pokiaľ ide oňho, už ma nič neprekvapí. Možno má rád školské predstavenia a nadovšetko ho nadchýna Balladyna v podaní mládeže z Janowa. A teraz choďte domov! Ďakujeme vám za pozvanie, ktoré, žiaľ, nemôžeme prijať, lebo, - zamyslel sa, - nemáme čas.

Zoška pobúrene utrúsila:

- Nemáte zmysel pre naozajstné umenie.

Antek zašúchal nohami na rozlúčku. Ale Zoška ešte ne-

mala v úmysle odísť. Strčila ruku do vrečka a vybrala niekoľkofarebné pero značky "Walker". Položila ho na pracovný stôl a posunula smerom k Baturovi.

- Vraciam vám pero. Našla som ho v parku v húštine. Stratili ste ho predvčerom v noci.

Batura náhlym pohybom odsunul pero od seba.

- Mýliš sa. To nie je moje pero. Napokon, nebol som v noci v parku...

Zoška pozrela na Antka a on na Zošku. Dievča rozhodne tvrdilo:

- Predsa je to vaše pero. Videla som ho, keď ste prišli za tým pánom s valcom, čo býval v našom rekreačnom stredisku. Týmto zvláštnym perom ste čosi kreslili na servítku. Všimla som si to, lebo je to dosť nezvyčajné pero.

A Batura - ten ostrieľaný a bystrý človek - bol vo veľkých rozpakoch. Chcel čosi povedať, hádam odporovať Zoške, ale zdalo sa mu to márne. Zamával rukami, čosi zahundral popod fúzy a potom, celkom bez seba, vyskočil zo stoličky.

- Áno, áno, - zašomral, - je to asi moje pero. Neviem, ako sa mohlo dostať do húštiny v parku. Ďakujem vám, deti moje.

Rýchlo sa ovládol. Schoval si pero do vrečka. Poklonil sa slečne Wierzchoňovej aj Bigosovi.

- Tak ja už pôjdem. Do videnia! A vo veci tej opravy sa dohodnem s kustódom, keď sa vráti. Azda zajtra sem zaskočím.

Ešte raz sa uklonil a rýchlym krokom vyšiel z knižnice. Zoška sa uklonila a Antek znova zašúchal nohami.

- Aj my už pôjdeme. Do videnia! - rozlúčili sa.

Bigos ich šiel vyprevadiť k hlavným dverám, slečna Wierzchoňová zostala v knižnici sama. Videl som, ako si chytila hlavu do dlaní, dlhšiu chvíľu tak zostala a tuho premýšľala.

A ja, rozzúrený svojou situáciou, začal som sa bezradne mykať v putách. V tesnej chodbičke som sa hádzal ako ryba v sieti. Ale podarilo sa mi iba bolestne udrieť hlavou o múr.

Keď slečna Wierzchoňová začula za stenou šramot, vyskočila z kresla a zarazene sa obzerala po knižnici.

- Preboha, - zašepkala. - Tu zasa straší...

Prestal som sa hádzať v obave, aby som ju nevyplašil. Keby odišla do kuchyne, stratil by som možnosť pozorovať svojich spolupracovníkov. Znova som teda znehybnel a čakal som, kým sa Bigos vráti.

Slečna Wierzchoňová sa ustráchanie obzerala na všetky strany, ale potom si predsa znova sadla do kresla. Po krátkej chvíli sa ukázal Bigos.

- Tak hovor! Čo si sa dozvedela v Lodži? - spýtal sa zvedavo.

- Počkaj chvíľočku, potom ti to rozpoviem, - dotkla sa rukou čela. - Nemyslíš si, že to všetko je veľmi čudné?

- A čo? - zrozpáčiteľ Bigos.

- No, ten inžinier. Nezdá sa ti, že sa čudne správal? Najprv tvrdil, že to nie je jeho pero, potom sa k nemu priznal a zobral si ho. Stretol sa s tým podozrivým chlapom, ktorý bol v divadle súčasne s nami a potom sa s nami pretekal na ceste. Pamätáš sa, čo o ňom vravel kustód a aké podozrenie v súvislosti s ním vyslovil? Počuj, Bigos, a videl si preukaz toho inžiniera?

Bigos sa poškrabal na hlave, ktorá pripomínala veľké stračie hniezdo alebo imelo na strome.

- Nevidel, - priznal sa. - Akosi mi to pripadalo nezdvorilé pýtať od neho preukaz. Predstavil sa ako inžinier z odboru architektúry a urbanistiky, spustil, v akej veci prišiel. Veď vieš, ako je to: hosť do domu, Boh do domu. Usiloval som sa byť zdvorilý. Povedal, že chce vymerať steny v kaštieli. Dokonca som mu aj pomáhal. Myslím, že nič zlého sa nestalo.

- To sa nevie. Čo ak to vôbec nebol inžinier architekt, ale ktosi z Annopulosovho okruhu?

- Hádam len nie...

- Práve že mám strašné podozrenie. Predsa už vieme, že ktosi tu niečo hľadá, nejakú schránku. A ty si dovolil cudziemu človeku, aby odmeral steny v kaštieli.

- Myslíš, že ten inžinier hľadal schránku? - spýtal sa zúfalý Bigos.

- Veru tak. Hoci nie som si istá. Bol predsa taký sympatický... - Zrejme si spomenula na lichôtky, ktorými ju zasypal.

Bigos si oboma rukami chytil strapatú hlavu.

- Už si viem predstaviť, čo o mne povie kustód, keď sa dozvie o návšteve toho inžiniera.

Slečna Wierzchoňová ho potľapkala po ramene a povedala tónom, ktorý ho mal potešiť:

- Hore hlavu, Bigos. Kustód už aj tak má o tebe mienku, že nie si priveľmi bystrý, tak si ju nezmení.

Bigos sa znova poškrabal po hlave.

- Povedz mi, ale úprimne, - ozval sa, - čo si myslíš o tom všetkom? Čo tu hľadajú tie podivné indivíduá? A čo si sa dozvedela v Lodži?

Slečna Wierzchoňová vybrala z tašky neveľký zápisník.

- Záležitosť s objednaním hotela a kúpou lístkov do divadla sa mi nepodarilo vysvetliť. V Grand hoteli mi povedali, že ktosi objednal izby na naše mená, zaplatil ich a nechal pre nás aj lístky do divadla. Žiaľ, nik v recepcii nevedel opísať, ako ten človek vyzeral. Pravdepodobne to bol muž a ešte dosť mladý.

- Neukázal občiansky preukaz?

- Pri objednávaní hotela a pri platení sa nevyžaduje. Treba ho, len keď sa v hoteli prihlasuješ. A tak tá osoba ne nechala nijakú stopu, ktorá by ju pomohla identifikovať. V takej situácii mi nezostávalo nič iné, len sa vrátiť do Ja-

nówki. Ale do odchodu spiatocného autobusu som mala dosť času, a tak som zašla do univerzitnej knižnice. Požiadala som o tie dve knižky, ktoré, pamätáš, chýbajú v Czerského knižnici.

- Dostala si ich?

- Áno. Sú to brožúrky. Za dve hodiny som ich dôkladne preštudovala, ba urobila som si aj dosť poznámok. Tak teda, milý môj Bigos, tento náš starý kaštieľ bol... no, uhádni!

- Nebudem hádať. Vrav, lebo zomieram od zvedavosti,
- zvolal Bigos.

Ja tiež, trasúc sa od zimy za stenou knižnice, s handrou v ústach a so spútanými rukami a nohami, som chcel vykriknúť to isté. Ale hlas mi uviazol v hrdle. Trhol som sa a podpätkom som buchol o stenu.

- Počuješ? Čosi tu búcha. Znova... - šepla slečna Wierzchońová.

Bigos podceňujúco mávol rukou.

- Nechaj, nech si búcha. Hovor, ak nechceš, aby som zomrel! Čím bol náš starý kaštieľ?

- Bol... slobodomurárskou lóžou.

Odpoveď slečny Wierzchońovej viditeľne Bigosa rozčarovala.

- No a čo? Myslíš si, že to má nejakú súvislosť so strašidelnosťami, ktoré sa dejú teraz? Pokiaľ viem, činnosť slobodomurárov je už dávno za nami, tak sto, ba aj sto päťdesiat rokov. A čo to má spoločné so strašidlami?

- Náš kustód má predsa pravdu, - pokývala hlavou slečna Wierzchońová. - Ty sa musíš naučiť rozmýšľať, milý Bigos. Kustód vravel, že historické záhady sa nedajú rozlúštiť bez poriadnych zásob vedomostí.

- To povedal na tvoju adresu, nie na moju.

- Áno, ale ja som si už z toho vzala ponaučenie, a ty nie.

- Dobré, dobré, tak povedz o tom svojom ponaučení! Náš kaštieľ bol slobodomurárskou lóžou. A čo z toho vyplýva?

- Slobodomurári mali záľubu v tajomnosti. Svoje nezvyčajné obrady ukrývali pred svetom, nosili zvláštne odevy, používali tajomný rituál plný symbolov. A keďže mali tajomnosť v takej obľube, nemyslíš, že miesta ich stretnutí, čiže ich lóže, boli taktiež tajomné?

- Tajomstvo a tajomnosť, tajomnosť a tajomstvo. Záhada na záhadu, - zlostil sa Bigos.

- Veru tak! Ak tento kaštieľ bol ich tajnou lóžou, som presvedčená, že ukrýva mnoho záhad, tajných vchodov a úkrytov. A čo obsahujú tie úkryty? Trochu popusti uzdu svojej fantázii, drahý kolega. Jasne si predstavujem tých tajomných ľudí, čo prichádzali sem, aby sa stretli v najväčšej tajnosti pred svetom a vykonávali tu podivné obrady. Dozaista vchádzali do kaštieľa tajným vchodom a zhromažďovali sa v tajných komnatách. Kdesi tu, v tomto kaštieli, boli úkryty plné ich odevov, kultových a rituálnych predmetov. V tých dvoch knižočkách, ktoré som dnes prečítala, stojí, že slobodomurári v Poľsku prežívali rôzne obdobia. Napríklad v osemnástom storočí, v časoch, keď Poľsko bolo ešte slobodné, ich organizácia sa mohla pokojne rozvíjať, dokonca aj kráľ Stanislaw August bol slobodomurárom a podporoval rozvoj lóží, ktoré sa zaoberali dobročinnosťou, budovali nemocnice a starobince. Ale potom nastalo prvé a druhé delenie Poľska. Vtedy jedným z cieľov tajného zväzku poľských slobodomurárov bolo znovuzískanie slobody pre krajinu. Poľskí slobodomurári bojovali s Napoleonom proti Alexandrovi I. a dúfali, že s víťazstvom Francúzska sa podarí vzkriesiť vlasť. Ale ani po porážke Napoleona pri Moskve v roku 1812 nezomrela nádej poľských slobodomurárov. Víťaz Alexander I. chcel upevniť svoju moc v Poľsku a začal sa tváriť ako „priateľ Poliakov“, chcel byť považovaný za múdreho vládcu, hlásateľa demokratických slobôd. V roku 1815 znova nastal rozvoj slobodomurárskych lóží. Cár Alexan-

der, sám slobodomurár, veľmi podporoval poľské lóže a na dobročinné ciele vyplácal veľké sumy peňazí. Ale iba do-
vtedy, kým nezistil, že poľskí slobodomurári sa nevenujú
iba tajomným obradom, ale túžia získať pre Poľsko slobodu.
V roku 1821 cár vydal dekrét o zrušení slobodomurár-
stva s odôvodnením, že namiesto dobročinnosti sa členo-
via lóží zaoberali politickou činnosťou. Dal rozpustiť
všetky lóže v Poľsku i v Rusku a príslušnosť k slobodomu-
rárom bola policajne stíhaná.

Bigos zopäl ruky a otrčil ich k slečne Wierzchońovej.

- Prosím ťa, skonči ten výklad! Veď to nemá nič spo-
ločné so strašidelnými udalosťami v našom kaštieli.

- Zasa si vedľa, - oborila sa naňho slečna Wierzchońo-
vá. - Počúvaj ma a uvažuj! Rok 1821 - nevraví ti to nič?

- Nie, - Bigos zívola.

- A aký dátum je nad hlavným vchodom do nášho kaš-
tieľa?

- Tisíc osemtodvadsaťjeden, - odvetil prekvapený kole-
ga Bigos. - Ale hádam si nemyslíš...

- Práve že si myslím. Zhoda týchto dátumov nie je ná-
hodná. Kaštieľ začali stavať v tom istom roku, keď cár pri-
kázal rozpustiť všetky slobodomurárske lóže v Poľsku
a v Rusku. Dokumenty vravia, že poľskí slobodomurári sa
nepodriadili cárovej vôli a ich činnosť nadobudla ešte
konšpiratívnejší charakter. Nezabúdaj, že slobodomurári
v Poľsku boli neobyčajne bohatí a vplyvní ľudia. Keď im
rozpustili lóže, mali dosť prostriedkov, aby si vytvorili no-
vé, prispôbené podmienkam úplnej ilegality. Tento kaš-
tieľ budovali na to, aby sa stal miestom ich konšpiratív-
nych stretnutí. A preto som si istá, že sa tu ukrýva veľa
záhad. Možno práve v Janówke vymysleli plán novembro-
vého povstania. Nezabúdaj, že veľký podiel na príprave
povstania mali slobodomurári. Bolo ich veľmi veľa a for-
my ich činnosti veľmi rôzne. Poľskí slobodomurári boli

horlivými vlastencami a cársky dekrét vôbec nezabrzdil ich činnosť v boji za nezávislosť. Náš kaštieľ sa stal ich novou lóžou, v ktorej sa aj za nových podmienok mohli schádzať na porady. Preto tvrdím, že tu možno urobiť ne-jeden zaujímavý objav.

- Isté aj Czerski niečo objavil, - poznamenal Bigos. - Teraz už chápem, čo znamenali tie znaky, ktoré vo chvíli, keď Czerski zomieral, nakreslil na lístok pán s valconom. Išlo o vysvetlenie Czerského objavu, týkajúce sa slobodomu-rárskej minulosti tohto kaštieľa.

- Veru tak. Ibaže Czerski zobral to tajomstvo so sebou do hrobu. A my ho musíme odhaliť.

- Pokiaľ nás nepredbehne záhadný Annopulos. Lebo nie je ťažké si domyslieť, že sa usiluje o to isté.

Chcel som vykriknúť zo svojho väzenia za stenou: „Czerski nám nechal návod: ‚V spletených hadoch, v obrátenej korune.‘ To je cesta k novému objavu!"

Ale handra v ústach mi nedovolila kričať. Keď som si vysilil hrdlo, zrazu som nemal vzduch, cítil som, že sa dusím. A stratil som vedomie.

DESIATA KAPITOLA

Prízrak, či skutočnosť? • Rozhovor o kustódovi • Zmija •
 Riaditeľ Marczak chce urobiť rozhodnutie • Kam zmizol
 pomätený kustód • Dráma po mnohých rokoch • Uvoľní sa
 z pút? • Návšteva zločincov • Dve vrecia s pokladmi •
 Zachránený • Nový plán • Prekvapený riaditeľ •
 Viem čítať myšlienky?

Mal som dojem, že snívam alebo v horúčke vidím čudné príznaky. Chcel som si pretrieť oči, ale ruky som mal zviazané vzadu a vôbec som si ich necítil, tak mi stŕpli. Napriek handre v ústach som dýchal pravidelne a normálne. Teda to, čo som videl cez otvor v stene, bolo treba považovať za skutočnosť. Hoci, čestné slovo, ťažko sa s tým bolo zmieriť.

V knižnici kaštieľa, na kreslách pritiahnutých k hrejúcim kachliam, sedeli: riaditeľ Marczak a pekná slečna Marysia, obidvaja pohrúžení v milom, priateľskom rozhovore. Bigos ani slečna Wierzchońová tam neboli. Riaditeľ Marczak fajčil a občas si rukou prihládzal šedivé vlasy. A Marysia sa veľmi usilovala získať si sympatie staršieho pána.

- Keď som prechádzala cez park, uvidela som auto s varšavským číslom, - štebotala. - Vošla som sem, aby som zistila, akých hostí má kustód. Som tu na rekreácii a spriatelila som sa s kustódom aj s ostatnými pracovníkmi múzea. Sú to veľmi milí ľudia. Obdivujem ich, s akým hrdinstvom znášajú opustenosť, samotu, nedostatok kultúry a dosť primitívne životné podmienky. Obdivujem ich, a preto sem tak rada chodím. Napríklad včera sme vyvoľávali duchov...

- Naozaj? - zdvorilo sa rozosmial riaditeľ Marczak. A chcel ešte niečo povedať, ale slečna Marysia ho nepustila k slovu:

- Došli ste sem na dlhšie?

- Ľutujem, ale už zajtra ráno musím odísť do Varšavy. Bol som na kontrole múzeí v zelenohorskom kraji a na spiatočnej ceste do Varšavy som sa rozhodol zastaviť sa v Janówke, aby som zistil, ako sa darí nášmu kustódovi a jeho skupine. Pretože je už dosť neskoro, rozhodol som sa prenocovať v kaštieli a šoféra s autom poslať do Piotrkowa, lebo tam je slušný hotel. Nechcel som kustódovi narobiť priveľa starostí.

- Je to veľká škoda, že zajtra odchádzate, - povedala slečna Marysia. Ale v jej hlase som necítil ľútosť, skôr úľavu, dokonca radosť. - Keby ste tu zostali dlhšie, možno by sme zasa usporiadali špiritistickú seansu. Pán kustód duchov zbožňuje...

- Naozaj? - začudoval sa riaditeľ Marczak. - Po tejto stránke som ho nepoznal...

- Veru, - prikývla. A veľmi presvedčivo dodala: - Pán kustód verí, že každý starý dom je plný duchov a prízrakov. Usiluje sa s nimi spojiť pomocou špiritistických seansí. Spočiatku slečna Wierzchońová a pán Bigos boli proti tomu, tvrdili, že duchov niet. Ale veď viete: nadriadeného treba poslúchať. Tak teraz už tiež veria v duchov a zúčastňujú sa na seansách.

- Hm... - zašomral riaditeľ Marczak. - Nezdá sa mi dobré mútiť hlavy mladým ľuďom. Nepoznal som pána Tomasza po tejto stránke.

- Ach! - zvolala s predstieraným nadšením. - Pán Tomasz je veľmi čudný a záhadný človek.

- Záhadný? - znepokojil sa riaditeľ.

- Veru tak. Z ničoho nič sa kdesi stratí a potom sa nečakane znova objaví.

- Teraz tiež kamsi zmizol, - potvrdil riaditeľ. - Ale myslím si, že slečna Wierzchońová a pán Bigos ho nájdu. Pobrali sa hľadať ho do dediny.

- Nenájdu ho, - zavrtila hlavou. - Už sa to viackrát opakovalo. Prepadol sa ako kameň vo vode a potom sa sám zjavil. A nikdy nepovie, kam mizne. Preto ho považujem za veľmi záhadného človeka.

Riaditeľ Marczak sa zamyslel a potom sa opatrne opýtal:

- Povedali ste, že kustód je nielen záhadný, ale aj čudný. Čo ste tým chceli povedať?

- Povedala som, že je čudný? Ach, nie, nič zlého som nemala na mysli. Je naozaj trochu prísny a k svojim spolupracovníkom sa správa ostro, ale na tom predsa nie je nič zlé.

Riaditeľ Marczak znova zahmkal.

- Občas má také čudné prejavy. Ale zdá sa mi, že to zvyšňuje jeho osobné čaro, nie? - pokračovala slečna Marysia.

Riaditeľ váhavo odvetil:

- To závisí od toho, akého druhu sú tie prejavy. Mohli by ste uviesť nejaký príklad?

- Och, veľmi veľa. Ale poviem iba jeden. V ktorýsi deň sa pán kustód rozhodol vziať svojich spolupracovníkov na divadelné predstavenie do Lodže. Lebo iste neviete, že tí mladí ľudia veľmi ťažko znášajú nedostatok kultúry. Tak ich teda vzal do divadla, ale v polovici hry, v najzaujímavejšom okamihu, im prikázal vrátiť sa do Janówki.

- A poslúchli ho?

- Prirodzene. Veľmi sa ho boja. Preto sa od nich nič ne dozviete, zamlčia svoje ťažkosti a žiale. A ja ich ľutujem. Prišli sem z veľkomesta, kde mohli chodiť do kina, do divadla, doma mali rádio aj televíziu. A tu nič. Ani kino, ani televízia, ba ani rádio. A keď si pán Bigos chce zahrať na gitare, pán kustód sa mračí. Ale nesťažujú sa nikomu, zisťovala som to vlastnou skúsenosťou. A najzábavnejšie na

tom je, že pán kustód sa usiluje naplniť tieto mladé srdcia hrôzou a strachom. Nahovára im, že v kaštieli sú upíri. Dokonca nastražil aj pasce na upírov, a potom... - zachichotala sa, - potom sa ukázalo, že upírom bol vlastne pán kustód. Je to zábavné, pravda?

Riaditeľ Marczak ešte raz zahmkal a dodal:

- Nezdá sa mi, že by to bolo zábavné.

Slečna Marysia sa zatváрила znepokojene:

- Ale chráňbože, aby ste si o pánu kustódovi mysleli niečo zlé! Ja tu len táram, vykladám všelijaké pletky, ale nechcela by som, aby ste si urobili o ňom zlú predstavu. Veď je celkom milý a všetci ho máme radi napriek jeho čudáctvam. Sú predsa také nevinné! Napríklad má rád praženicu s klobásou a núti svojich spolupracovníkov, aby jedli iba praženicu s klobásou.

- Vy to nazývate nevinným čudáctvom? - pobúril sa riaditeľ Marczak. - Veď je to strašné! Niet odpornejšieho jedla ako praženica s klobásou! Za nič na svete by som ju nevzal do úst!

„Zmija! Zmija!“ opakoval som si v mysli a od zlosti som hrýzol handru v ústach.

Po chvíli do knižnice vošli slečna Wierzchońová a Bigos.

- Kustóda nik nevidel ani v dedine, ani v rekreačnom stredisku, - oznámil Bigos.

Slečna Wierzchońová hodila na Marysiu nevraživý pohľad, ktorý akoby vravel: „A vy čo tu ešte hľadáte?“

Marysia, zdá sa, ten pohľad pochopila. Pozrela na hodinky a zdvihla sa z kresla.

- Ach, už je neskoro. Tak dobre sa mi s vami rozprávalo, že som celkom zabudla, ako čas letí. Žiaľ, už musím bežať.

Riaditeľ Marczak sa roztržito rozlúčil s Marysiou. Bol veľmi zamyslený.

Bigos vyprevadil dievčinu k hlavnému vchodu a vrátil sa do knižnice.

- Je to všetko čudné... veľmi čudné, - hundral riaditeľ Marczak.

- Veru, pán riaditeľ, - prisvedčila slečna Wierzchońová.
- Tento kaštieľ je plný čudných zjavov.

- Duchovia? Upíri? Prízraky? - ironicky sa spýtal riaditeľ Marczak. - A čo na to kustód?

- Čo môže robiť v takej situácii? - odvetil Bigos. - Vyhlásil im vojnu a my mu pomáhame.

- Áno, - prikývla slečna Wierzchońová, - ale to celú vec iba zhoršilo.

Riaditeľ Marczak sa rozhodol overiť si klebety až do konca.

- Veľmi pociťujete nedostatok kultúrnej zábavy, však? - obrátil sa na Bigosa. - Pán kustód asi veľmi nemá rád vašu gitaru?

- Je odporcom bigbítu.

- Boli ste v divadle, všakže?

- Áno, - odpovedala slečna Wierzchońová, - ale dopadlo to dosť čudne...

- Viem, viem, - láskavo povedal Marczak. - My riaditeľia vieme o všetkom, čo sa deje aj na odľahlých nám podriadených pracoviskách. Vraj ste odišli z divadla v polovicike predstavenia.

- Áno, veľmi som to ľutovala, - vzdychla slečna Wierzchońová.

- Viem, že kustóda poslúchate. Ale chcel by som vedieť, tak súkromne, ako sa vám s ním spolupracuje?

Slečna Wierzchońová bez akéhokoľvek rozmýšľania odpovedala:

- Spočiatku sme sa s ním iba ťažko dohovorili. Ale časom sa naše vzťahy veľmi upravili. Však, Bigos?

- Áno, pán riaditeľ. Pán kustód je v podstate veľmi fajn chlap. Má svoje drobné muchy, ale dá sa to vydržať.

- Chápem, - pochybovačne prisvedčil riaditeľ.

- Veľmi sa tešíme, že ste prišli, pán riaditeľ, - dodala slečna Wierzchoňová. - Je tu veľa záhad, ktoré nám azda pomôžete vysvetliť. Zavítali ste k nám v najvhodnejšej chvíli.

- Aj ja mám taký dojem. Bude treba prijať nejaké radikálne rozhodnutie. Pousilujem sa vám pomôcť, moji milí. Mám na mysli, že ste ešte mladí, neskúsení pracovníci múzejníctva.

- To je výborné, - potešil sa Bigos. - Lebo už mám po krk tajomnosti, duchov a záhad. Konečne to treba rozseknúť.

- A ja to urobím, lebo už viem všetko, - vyhlásil riaditeľ Marczak. - Ale teraz poďme spať, je neskoro. Ráno urobím rozhodnutie. Premyslím si niektoré detaily a požiadam kustóda, aby mi vysvetlil isté veci.

- Donesiem pohovku do kancelárie a dáme vám tri deky, - pohotovo vyhlásil kolega Bigos. - Mohli by ste spať na kustódovom lôžku, ale on sa hádam čoskoro vráti.

- Veľmi ma znepokojuje to jeho zmiznutie. Asi nebudem môcť spať, - poznamenala slečna Wierzchoňová.

Riaditeľ Marczak sa ironicky usmial.

- Nelámte si tým hlavu, moji milí. Viem, že pán kustód sa objaví. Príde tak záhadne, ako záhadne zmizol.

A po tých slovách riaditeľ Marczak opustil knižnicu. Za ním vyšla slečna Wierzchoňová a na konci Bigos, ktorý zhasol svetlo. V knižnici nastala tma.

V tesnej chodbičke som sa chvel od zimy aj od zlosti. Mal som chuť búchať hlavou o stenu, taký som bol zúfalý. Nebolo pochyb, že riaditeľ Marczak po sugestívnom rozprávaní slečny Marysie bol presvedčený, že v mojej psychike nastali akési znepokojujúce zmeny. A hoci svoje rozhodnutie chcel vyhlásiť len zajtra, urobil ho už dnes. Chystal sa odvolať ma z miesta kustóda a poslať sem niekoho iného. Bol som presvedčený, že riaditeľ Marczak zaspával v mojej kancelárii s myšlienkou: „Kustód sa zbláznil!"

„A čo bude ďalej?“ uvažoval som. „Ráno riaditeľ Marczak nebude mať komu oznámiť svoje rozhodnutie, lebo kustód tu nebude. Počká deň alebo dva na môj návrat, potom to oznámi polícii, a tá začne pátrať po celom okolí, ale nikomu nezíde na um, že kustód sedí za stenou knižnice. Prirodzene, že ma nenájdu a po nejakom čase vydajú vyhlásenie, že pomätený kustód zmizol za tajomných okolností. Prejdú mesiace a možno aj roky. V kaštieli sa bude tradovať legenda o pomätenom kustódovi, ktorý zápasil s upírmí a zmizol bez stopy. Až jedného dňa pri oprave „svätyne premýšľania“ objavia vchod do tajnej chodby a v nej nájdu kustódovu kostru...”

Oči mi zaslzili, keď som si predstavil tú otrasnú scénu. Nad bielou kostrou sa nakláňa už prešedivená pani Wierzchońová, matka niekoľkých detí. A s ňou bude pri kostre stáť kolega Bigos, celkom plešivý. Zvesť o otrasnom objave privedie do kaštieľa zhrbeného starca Marczaka, riaditeľa na dôchodku, ktorý sa bude opierať o paličku. „Och, náš kustód nebol pomätený. To ja som sa pomiatol,” povie riaditeľ trasľavým hlasom.

... Dost' dlho som bol pohrúžený do týchto ponurých myšlienok. Ale potom ich vystriedali veselšie úvahy. Došiel som k záveru, že vôbec nie je v záujme Baturu a jeho zločineckej bandy, aby som zmizol na dlhší čas, pretože by to vzbudilo podozrenie polície a upútalo jej pozornosť na kaštieľ. Batura a jeho kumpáni boli schopní bojovať so mnou a s mojimi spolupracovníkmi, ale neodvážia sa riskovať konflikt s políciou. Svedčilo o tom, že tak starostlivo zatierali všetky stopy svojej činnosti. Nechceli, aby sa do toho zamiešala polícia, lebo to by mohlo sťažiť ich prístup do kaštieľa.

Prestal som sa preto znepokojsovať o svoj osud. Ale súčasne ma zaujímalo, ako budú zločinci postupovať ďalej, inými slovami, akú taktiku vymyslia. Bolo im hádam jasné, že

keď sa dostanem z pút, zahájim protiútok. Predovšetkým zamknem tajný vchod, a tým im znemožním dostať sa do kaštieľa. Budem vystríhať svojich spolupracovníkov pred Baturou a jeho bandou, presvedčím riaditeľa Marczaka, že nie som až taký pomätený, a zostanem na mieste kustóda. Mohli tiež predpokladať, že udám Baturu a jeho spoločníkov za prepad a tajomné machinácie v kaštieli.

Uvedomoval som si, že moje obvinenia sa budú opierať o veľmi vratké podklady. Ako dokážem, že Batura a jeho spoločníci sa dostávali do kaštieľa v noci tajným vchodom? Akým spôsobom presvedčím políciu, že ma v chodbe napadli a spúťali práve oni? Mohol som dokázať jedine to, že Batura, historik umenia, vydával sa za inžiniera architekta. Očami fantázie som videl Baturu pred súdom, ako vyhlasuje: „Slávny súd, v starom kaštieli pracuje veľmi pekné dievča. Zaľúbil som sa doňho na prvý pohľad, a pretože som nemal inú možnosť, ako sa s ním zoznámiť, votrel som sa do kaštieľa ako inžinier architekt.“ A slávny súd oslobodí Baturu vzhľadom na nepatrnú škodlivosť priestupku.

Tak som uvažoval, keď som začul zvuky krokov na schodoch v tajnej chodbe. Ktosi prichádzal. Po chvíli som rozoznal, že sú to dve osoby. Na cestu si svietili baterkami. Na tvárach mali natiahnuté bavlnené pančuchy s vystrihnutými otvormi pre oči, nos a ústa.

- Pokojne ležte, - povedal zrazu jeden z nich. Zdalo sa mi, že spoznávam Baturu, hoci zjavne zmenil hlas. - Nič vám nehrozí. Ráno budete voľný.

Prekročili mi nohy a začul som šramot akéhosi mechanizmu. Otvorili sa dvierka v stene. Ako som predpokladal, odsunuli sa staré hodiny. Ovíal ma teplý vzduch z knižnice. Potom za sebou zatvorili tajný vchod a ešte chvíľu som cez pozorovací otvor videl sliepňať baterky v knižnici. Ale aj tie svetielka zakrátko zmizli, zločinci iste prešli do inej miestnosti v kaštieli.

„A riaditeľ Marczak, Wierzchońová aj Bigos spia spánkom spravodlivých," zlostil som sa. Ale mohol som iba počúvať ticho a hľadiť do tmy.

Ako dlho bašovali zločinci v kaštieli? Na hodinky som sa nemohol pozrieť, ale čas plynul strašne pomaly. Prešla hodina, azda dve alebo sotva polhodina.

Konečne som začul šramot mechanizmu a opäť zavalilo teplo z knižnice. Zločinci sa vracali do podzemia. Keď prekročili moje nohy, natiahnuté krížom cez úzku chodbičku, spozoroval som, že každý z nich sa prehýba pod ťarchou niečím naplneného vreca. Domysleli si, že som spozoroval ich náklad. Zastavili sa, položili vrecia na kamennú dlážku.

- Koniec zábavy. Prehrali ste, - povedal ten, ktorý sa mi prihovoril aj predtým, a teda asi Batura. - Vzali sme, čo sme tu hľadali, a lúčime sa s vami. Teraz vám uvoľním ústa, aby ste mohli volať o pomoc. Ale upozorňujem vás, že hneď volať nemá význam, pretože steny sú dosť hrubé. Tí, čo spia dolu, vás aj tak nezačujú. Musíte počkať do rána, až niekto vojde do knižnice. Keď už máme, čo sme hľadali, nemusíte tu trpieť.

Po tých slovách mi vybral z úst odpornú handru.

- Lotor! - uľavil som si nahnevane.

Prijali to ako dobrý vtíp. Zasmiali sa, zdvihli ťažké vrecia, vyhodili si ich na plecia a so smiechom zišli dolu schodmi.

Znova som zostal v tme chodby. Ibaže som nemal v ústach handru a mohol som voľne dýchať. Kričať o pomoc som sa ani nepokúsil, uvedomil som si, že vraveli pravdu: zdola ma nik nebude počuť, musím trpezlivo čakať až do rána.

Mal som dosť času na ponuré úvahy. Neschádzali mi z mysle dve ťažké vrecia, ktoré zločinci odniesli.

„Zvíťazili," opakoval som si. Včera večer Batura konečne našiel miesto, kde bola skrýša. Vtedy mal v pláne získať

poklad pomocou zločineckej opravárskej stavebnej bandy. Lenže Zoška s Antkom ho odhalili a vzbudili podozrenie slečny Wierzchońovej. V tej situácii sa musel vzdať pôvodného plánu a vymyslel iný: ešte v tú noc s rizikom, že zobudí Marczaka a mojich spolupracovníkov, rozhodol sa vojsť do kaštieľa a otvoriť skryšiu. Šťastie mu žičilo, nikoho nezobudil. V tejto chvíli dve vrecia v aute značky valcone sa vzdávajú od kaštieľa rýchlosťou sto kilometrov za hodinu. Ráno, keď ma vyslobodia z pút a začnem rýchlo konať, poklad už bude ďaleko a starostlivo ukrytý."

Ale kdesi v hĺbke mozgu mi klíčila iná myšlienka. Prenikala a ozývala sa najprv nespoko, potom čoraz silnejšie. Akoby mi ktosi pumpoval čerstvú krv do žíl. Cítil som, že mi pribúda síl, znova mi svitla nádej.

Nestihol som však premyslieť celú vec do konca. Začul som pomalé šúchanie nôh. Ktosi prichádzal tajnou chodbou zo „svätyne premýšľania". V ruke niesol zapálenú sviečku, ktorej svet sa mihal na stenách i na podlahe.

- Héééj! - zakričal som tým smerom.

Šuchtanie nôh stíchlo.

- Kto je tam? - začul som prekvapený hlas Janiaka.

- To som ja, kustód. Poďte bližšie a rozviažte mi putá!

Pridal do kroku a zakrátko už bol pri mne. Postavil sviečku na podlahu a hneď sa pustil do rozuzľovania šnúr. Po chvíli som bol voľný a zdvihol som sa, rozotierajúc si ruky aj nohy.

- Spozoroval som, že akísi darebáci sa vkradli do skladišťa haraburdia v parku, - vysvetľoval som mu, ako som sa dostal do väzenia. - Šiel som za nimi a objavil som vchod do chodby. Ale oni sa tu v tme zatajili, čímso ma tresli po hlave a potom ma zviazali.

- Aj ja som ich zbadal, - povedal Janiak. - Kázali ste mi v noci strážiť kaštieľ a dávať pozor na park, tak som to aj robil. Cez noc som sa dva razy prešiel po parku a uvidel som

akýchsi dvoch s vrecami na pleci vychádzať zo skladišťa. Keď ma uvideli, pustili sa do behu. Som už starý, a tak mi ušli. Ale hnal som sa za nimi až k ceste. Tam na nich čakalo auto. Nasadli doň a odišli. Tak som sa vrátil a našiel som vchod do pivnice. Kam vedie táto chodba? - zaujímal sa.

- Do knižnice. - Ukázal som mu mechanizmus v drevenej stene uzatvárajúcej chodbu. Za stenou stáli veľké hodiny. Keď sa odsunuli, otvoril sa vchod do knižnice.

- Iste v kaštieli čosi ukradli, lebo niesli plné vrecia, - usudzoval Janiak. - Oznámite to polícii, však?

- Pravdaže. Hoci si myslím, že sa nič nestratilo. Nič také, - opravil som sa, - čo je zapísané v inventári alebo v katalógu.

Úzkou chodbou a potom po schodoch sme vyšli s Janiakom do „svätyne premýšľania“. Park bol pohrúžený do nočnej tmy.

Fúkal silný vietor v poryvoch, ako zvyčajne pri zmene počasia. Stromy v parku temne hučali. V tme sa slabo beleli múry kaštieľa, ani v jednom okne nesvietilo svetlo. Všetci tvrdo spali.

- Vráťte sa domov a ľahnite si, - povedal som Janiakovi. - Ďakujem vám, že ste ma vyslobodili z pút.

Nenáhlil sa s odchodom. Vytiahol škatuľku cigariet a ponúkol ma. Keď sme si zapálili, nasadil si cigaretu do špičky, ktorú sám vyrezal..

- Prečo vyrezávate také čudné tvary na špičkách? - spýtal som sa.

Mykol plecami, akoby to ani sám nevedel vysvetliť.

- Pán Czerski vravel, že je to dobrý znak, - odvetil po úvahe. - Videl som čosi také na obraze v pracovni pána Czerského. Je to vyrezané aj na stĺpikoch v plesovej sieni. Pán Czerski tiež fajčil, a keď sa dozvedel, že viem robiť cigaretové špičky, kázal mi, aby som mu vyrezal takú, s takým znakom.

- Chápem, - prikývol som. Svitla mi akási čudná, šokujúca myšlienka. - A teraz už chodte spať. Ja zamknem toto skladište znútra a vrátim sa do kaštieľa tajným vchodom.

Kým odišiel, prestúpil z nohy na nohu a povedal:

- Ale nezabudnite, že dobre strážim kaštieľ. Ja som vás vyslobodil...

- Budem si to pamätať. Ešte raz vám veľmi pekne ďakujem.

Zatvoril som dvere a otočil kľúč v zámke. Vzal som sviečku, čo tam nechal Janiak, a rýchlo som sa vrátil chodbou k drevenej stene, za ktorou boli staré hodiny.

Pozrel som sa na hodinky: boli takmer tri po polnoci. O niekoľko hodín by ma bola vyslobodila slečna Wierchoňová alebo Bigos. Janiak to urobil skôr, ale priveľmi drzo vyžadoval za to vďačnosť. Akoby ma vyslobodil len preto, aby ma presvedčil, že je dobrým strážnikom a mimo podozrenia.

„Nech si myslí, že som mu naletel," pomyslel som si. „Ak naozaj vysvitne, že je v tej záležitosti nevinný, budem vedieť prejaviť mu vďačnosť. Ale o tom rozhodne budúcnosť."

Teraz som si začal obzerať tajný vchod do knižnice. Zistil som, že tam nebol nijaký mechanizmus. Jednoducho zadná stena veľkých hodín tvorila súčasne drevenú stenu, ktorá uzatvárala chodbu. V dubovom obložení ukryté závesy a zástrčka držali skriňové hodiny v stene. Stačilo odtriahnuť zástrčku a silne postrčiť stenu, a hodiny sa otvorili ako dvere.

Spomenul som si na noc krátko po našom príchode do starého kaštieľa, keď nás zobudili kroky na poschodí a vošli sme do knižnice. Vyplašení zločinci ušli z knižnice do tajnej chodby. Ale všetko sa zbehlo tak rýchlo, že nestihli za sebou poriadne zatvoriť stenu s hodinami. Zostala tam škára. Zľakli sa, že si ju všimnem, a ktorísi z nich sa rozhodol lepšie pritiahnuť skrinku. Potiahol ju však sil-

nejšie a vtedy v hodinách prasklo sklo. My sme mali dojem, že to zapríčinil „duch“.

„Zakrátko vysvetlím aj ďalšie strašidelné javy v našom kaštieli,“ pomyslel som si. „Dozviem sa aj to, čo tu hľadali Batura so svojimi spoločníkmi.“

Odtlačil som hodiny, vošiel som do knižnice a zažal som svetlo. Mimochodom som hodil očkom na pozvánky na školské predstavenie Balladyny v Janowe, ktoré ležali na stole. V hlave mi svitla myšlienka, ktorá mi dodala odvahy. Zhasol som svetlo a opatrne som schádzal po schodoch do haly.

Šiel som potichu, aby som nezobudil svojich spolupracovníkov, lebo som im na ráno chcel pripraviť prekvapenie. Ale v hale sa rozsvietilo svetlo a dolu pri schodišti som uvidel riaditeľa Marczaka v kvietkovanej pyžame.

- Víтам vás, pán kustód, - ozval sa ironicky. - Všetkých znepokojovala vaša neprítomnosť, ale ja som naisto vedel, že sa objavíte. A to znenazdajky. Vraciate sa z nočného stretnutia s duchmi?

- Bol som uväznený, - začal som vysvetľovať. Ale nedal mi dohovoriť.

- Viem, viem, pán kustód. Všetko viem, - chápavo pokrývoval hlavou. - Je to strašidelný kaštieľ, plný duchov, upírov a zjavení. A vy ste im vypovedali vojnu. Väznili vás nejaké strašidelné pekelné mocnosti. Tie vám prikazujú tajomne miznúť a záhadne sa vracieť. A nepovedali vám duchovia, prečo som sem prišiel?

- Boli ste na kontrole múzeí v zelenohorskom kraji a cestou do Varšavy ste nás navštívili, aby ste sa dozvedeli, ako si tu počíname.

- Áno! - zarazil sa riaditeľ Marczak. - Ako to viete? Veď ja som to nikomu nevravel...

- Zabudli ste na rozhovor s peknou rekreantkou?

- Veru, veru, - pritakával riaditeľ. - Ale ako to viete? Veď ste pri tom rozhovore neboli!

- Bol som, bol, pán riaditeľ. Telom síce nie, ale duchom áno.

Riaditeľ Marczak zamrkal od prekvapenia. A vtedy sa otvorili dvere Bigosovej izby aj izby slečny Wierzchońovej. Zobudil ich náš hlasitý rozhovor.

- Ach, pán kustód, tak som sa trápila, - povedala slečna Wierzchońová a nevedno prečo sa začervenala.

Bigos filozoficky pokýval hlavou.

- Pán kustód sa správa podľa podobenstva z evanjelia: „Ešte chvíľku a neuvidíte ma, a znova chvíľku a uvidíte ma."

Srdečne som stisol ruku slečne Wierzchońovej.

- Veľmi ma teší, že ste zašli do univerzitnej knižnice v Lodži. Vďaka vám vieme, že náš kaštieľ bol vybudovaný ako tajná slobodomurárska lóža. Keby sme to boli vedeli od začiatku, dozaista by sa niektoré veci boli odohrávali ináč.

- Preboha! - zjaskla slečna Wierzchońová. - Veď ja som. vám o tom nehovorila! Odkiaľ viete, že som bola v knižnici?

- Ja viem všetko, - vyhlásil som. - Dobrý kustód vie o každom kroku a o každej myšlienke spolupracovníkov.

Riaditeľ Marczak sa už stihol spamätať z prekvapenia. Sarkasticky sa zasmial:

- Hahaha! Pán kustód sa vie rozdvojiť. Jeho telo kamsi mizne, ale duch krúži medzi nami. Inými slovami: pán kustód trpí na rozdvojenie osobnosti.

- A vie čítať naše myšlienky, - dodala ešte stále zarazená slečna Wierzchońová.

- Fííí! - nahlas si zapískal kolega Bigos. - To je veľmi zle! Lebo ja si o ňom nemyslím vždy to najlepšie.

- Je to strašné! - zvolala slečna Wierzchońová. - Nesúhlasím s tým, aby pán kustód poznal moje myšlienky!

A znova ju obliat rumenec. Nato riaditeľ Marczak upokojujúco povedal:

- Nerobte si starosti, drahí priatelia. Už som sa rozhodol. Pán kustód sa bude čudovať, ak mu poviem...

- Nebudem sa čudovať, - skočil som mu do reči. - Ja predsa poznám vaše myšlienky, pán riaditeľ.

- Čo to počujem? Poznáte moje rozhodnutie? Ste obyčajný šarlatán, pán kustód. Nikomu som sa nezveril so svojím rozhodnutím. Je ukryté v hĺbke môjho mozgu. V najtajnejšom kútiku.

Bezradne som rozťahol ruky.

- A jednako poznám vaše myšlienky. Prepáčte mi, že som sa odvážil preniknúť do najtajnejšieho kútika mozgu svojho nadriadeného. Ale žiaľ, už sa tak stalo. Viem, že to vôbec nie je vítané, aby človek poznal myšlienky svojich spolupracovníkov, a čo je ešte horšie, aj svojich nadriadených. Prepáčte mi to, pán riaditeľ...

- Ohromujúce! Naozaj poznáte moje rozhodnutie? Prosím, povedzte ho. Žiadam to! Dokonca vám rozkážem, aby ste prezradili moje myšlienky.

Mykol som plecami.

- Keď mi to prikazujete, pán riaditeľ, musím poslúchnuť. Teda rozhodli ste sa takto: na svitaní mám s vami odísť do Varšavy a na moje miesto pošlete iného kustóda.

- Úžasné, - vykrikol riaditeľ. - Práve tak som sa rozhodol. Poznáte moje myšlienky.

- Chcete nám zobrať kustóda a dať sem niekoho iného? - začudovala sa slečna Wierzchoňová. - Ale prečo?

- Mňa to veľmi teší, - bezočivo vyhlásil Bigos. - Človek, ktorý pozná moje myšlienky, nesmie byť mojím nadriadeným. Aké príšerné by bolo ďalšie spolužitie s takým kustódom. Nedalo by sa vykrútiť z nijakej roboty.

- Ani myšlienky nadriadených neslobodno poznať, - súhlasil s ním riaditeľ Marczak. - Pán Tomasz je taký neobyčajný človek, že by ho bolo škoda vo funkcii kustóda vidieckeho múzea. Je stvorený na vyššie funkcie.

- Pán riaditeľ, - ozval som sa nesúhlasne, - veď už som

povedal, že poznám vaše myšlienky. Prečo vravíte niečo iné, než si myslíte?

Riaditeľ v rozpakoch zakašľal.

- Keď ste si líhali spať, - pokračoval som, - v myšlienkach ste si chystali celkom iné vysvetlenie. Chceli ste mi povedať viac-menej toto: „Milý pán Tomasz. Prišiel som sem, lebo ma hrýzlo svedomie, že som vás poslal na ťažké miesto, neberúc do úvahy, že už ste dávno nemali dovolenku. Nechceli ste toto miesto prijať, a napriek tomu som vás sem poslal a dal vám takúto prácu vyčerpávajúcu nervy. Po úvahe, prenasledovaný výčitkami svedomia, rozhodol som sa, že vás odtiaľto vezmem. Chcel by som vám dať mesiac dovolenky na oddych. Pôjdete do hôr alebo do dolín, záleží od toho, čo povedia lekári. A potom uvidíme.“

Riaditeľ sa cítil dorazený. Ťažko si sadol na schody.

- Áno, - povedal priduseným šeptom. - Poznáte moje najtajnejšie myšlienky. Ale to je strašné!

A Bigos s posmešnou grimasou povedal:

- V tejto situácii sa už radšej ani nespytujem na moje myšlienky...

Pozrel som na tváre svojich spolupracovníkov. Hodil som okom aj na spustenú hlavu riaditeľa Marczaka. Cítil som sa ako vojvodca, ktorý zvíťazil v bitke a teraz vidí okolo seba porazených protivníkov. Rozhodol som sa, že im vdýchnem nového ducha a prebudím ich k životu.

- Tešte sa, - uškrnul som sa, - že nemám v úmysle opustiť funkciu kustóda. Dosť už žartov! Pristúpme k vážnym veciam. Nech sa páči, poďme do knižnice, kde vám ukážem čosi veľmi zaujímavé a porozprávam vám o istých zaujímavých udalostiach.

Keď si prezreli tajnú chodbu ústiacu do knižnice a vy počuli si rozprávanie o mojej nepríjemnej príhode, riaditeľ Marczak povedal:

- Nemohol som zaspáť a začul som hore akési kroky a zvuky. Ale nechcelo sa mi vstať. Keď som konečne vstal, stretol som na schodoch vás.

- Ale keby ste predsa boli vstali trochu skôr, boli by ste chytili dvoch ľudí s vrecami, - utrúsil som.

- Lenže čo urobíme teraz? - znepokojil sa riaditeľ.

- Mám dosť krkolomný nápad. Ale najprv sa hádam naraňajkujeme? - navrhol som. - Poďme do kuchyne, kde nám slečna Wierzchońová pripraví tradičné jedlo: praženicu s klobásou.

- Výborne! - počúchal si ruky riaditeľ Marczak. - Je to vynikajúci a výživný pokrm. Zbožňujem praženicu s klobásou!

JEDENÁSTA KAPITOLA

Rozhodujúci zápas s duchmi • Kto je obdivovateľom „Balladyny”? • **Plány riaditeľa Marczaka • Kustódova intriga •**
Dobré rady jedného z „duchov” • Návrhy zločincov •
Čokoľvek robíš, čiň múdro a pamätaj na koniec

Ráno starý Janiak zakúril v niekoľkých kachliach a v kaštieli bolo príjemne. Riaditeľ Marczak poslal svoje auto aj so šoférom naspäť do Piotrkowa a rozhodol sa stráviť s nami ešte jeden deň, očakávajúc ďalší vývin udalostí. Predvídal som, že bude zaujímavý, ale nikoho som nezasvätil do svojich smelých plánov, aby sa nič nepokazilo. Iba som sľúbil, že večer a noc prinesú rozlúštenie záhad starého kaštieľa.

Keď došiel starý Janiak, aby zakúril, mal som s ním krátky rozhovor.

- Po tom, čo sa stalo dnešnej noci, - povedal som mu, - domnievam sa, že zločinci už viac neprídu, lebo si vzali, čo hľadali, a ušli so svojou korisťou. Hľadať ich bude polícia, ktorej to ihneď pôjdem zahlásiť. Viem, že odo dneška budeme mať v kaštieli úplný pokoj. Napriek tomu vám prikazujem, aby ste aj naďalej boli ostražitý. A mám k vám prosbu.

- Akú? - zaujímal sa Janiak.

- Moji mladí spolupracovníci sa sťažujú na nedostatok kultúry. Tak sa nám celkom hodí, že sme dostali pozvanie na školské predstavenie „Balladyny” v Janove. Začne sa o šiestej večer a predpokladám, že sa skončí okolo deviatej. Pôjdeme naň aj s riaditeľom Marczakom, ktorý prišiel na

kontrolu. Nechcel by som nechať kaštieľ celkom bez dozoru, a preto vás prosím, aby ste sa počas našej neprítomnosti zdržovali v kaštieli, v mojej kancelárii. Súhlasíte?

- Dobre, - prikývol. Videl som, že ho ten návrh zaskočil.

- Dôverujem vám, - vysvetlil som mu. Veď vy ste ma zbavili pút. Napokon, - dodal som, - dvere do izieb budú zamknuté a kľúče vezmem so sebou.

- Áno, dobre, len všetko zamknite, - radil mi. A ja som dobre vedel prečo.

Tým sme skončili rozhovor, ktorý, ako predpokladám, bude mať veľké dôsledky.

Potom som vzal kolegu Bigosa nabok a kázal som mu dôkladne poprehliadať park kaštieľa, predovšetkým húštiny a krovie. Pravdaže, vysvetlil som mu, čo má hľadať.

- Musí TO niekde tam ležať, - povedal som. - Boli by nerozumní, keby TO vzali so sebou do auta. A keď TO nájdete, nedotýkajte sa TOHO, iba mi to láskavo oznámte. Viem naisto, že TO tam niekde je, a chcem si len overiť svoj predpoklad.

Tak teda ráno po noci plnej udalostí starý Janiak kúril v kachliach, Bigos sa motal po parku, riaditeľ Marczak v spoločnosti slečny Wierzchońovej si prezeral zariadenie kaštieľa a ja som sa pobral do Janowa na policajnú stanicu.

So seržantom Fúzikom som sa dosť dlho rozprával medzi štyrmi očami. Bol to vážny rozhovor. Hneď nato sa seržant telefonicky spojil s okresnou policajnou stanicou v P. a za chvíľu autom došiel vyšetrovateľ. Až okolo poludnia sme sa rozlúčili.

Na spiatocnej ceste som stretol Zošku s Antkom, ktorí šli zo školy. Vracali sme sa teda spolu a veselo sa zabávali.

- Včera sme priniesli pozvánky na predstavenie, - vykladala Zoška, - ale nenašli sme vás. Azda aj vy si dohovárate po večeroch stretnutie pod hodinami?

- V Janowe niet takých hodín, - vecne poznamenal Antek.

- Ako to, že niet? - usmial som sa. - A veľké hodiny v knižnici kaštieľa?

- Ech, vtipkujete, - rozosmiala sa Zoška. - Tam ste sa nedohovorili. Včera sme boli v knižnici, ale vás sme pod hodinami nevideli.

- Lebo som sedel z druhej strany...

Obaja si mysleli, že žartujem, a preto tému ďalej nerozvíjali.

Antek rozhorčene poznamenal:

- Slečna Wierzchońová aj pán Bigos naše predstavenie vysmiali. Povedali, že neprídu. A čo vy, pán kustód?

- Nechápate žarty? Prídeme všetci. Navyše dovedieme so sebou aj riaditeľa Marczaka z Varšavy, veľmi sympatického pána, ktorý prišiel k nám na kontrolu.

- Ako tá kontrola dopadla? - vyzvedala Zoška.

- Riaditeľ Marczak bol taký nadšený postupom našich prác, a predovšetkým mojimi prednosťami, že spočiatku ma chcel vziať so sebou do Varšavy na vysokú funkciu. Ale predseda som ho presvedčil, že ma treba tu, v Janówke.

- A čo duchovia, pán kustód? Predseda dobre viete, akí sú pre nás dôležití. Naše rekreačné stredisko musí mať nejakú atrakciu.

- Na moju pomoc sa nespoliehaj, milá Zoška, - odvetil som. - Duchom som vypovedal ostrú a totálnu vojnu. Pri veľmi mi liezli na nervy. Múzeum bude dostatočná atrakcia pre rekreantov.

Zoška zosmutnela, ale, ako bolo u nej zvykom, iba na krátku chvíľu.

- Iste prídete na predstavenie? - spýtala sa.

- Prídeme všetci. Nemohol by som si to odpustiť, Zoška, byť v ruke. Antek iste bude vynikajúcim Kirkorom.

- Netrpím megalomániou. Nemám v úmysle stať sa hercom, chcem byť lekárom.

- Megalománia? Nikdy som o ničom takom nepočula,
- čudovala sa Zoška. - Je to azda choroba?
- Čosi ako choroba, - múdro sa zatváril chlapec.
- A ako sa prejavuje? Myslím, aké má príznaky?

Bez rozmýšľania odvetil:

- Ak sa nejakému dievčaťu v ôsmej triede zdá, že bude vynikajúcou herečkou, pretože hrá v školskom predstavení, to je vlastne megalománia.

- Si odporný! - nahnevala sa. - Ešte dobre, že ti zabijem tú tvoju milovanú Alinu.

- Nezáleží mi na nej, - mykol plecami.

- Musí ti záležať, - dobiedzala Zoška. - Ak chceš byť ozajstným Kirkorom, musíš si po jej smrti zúfať.

- Nechcem byť ozajstným Kirkorom. Nechcem a hoto-vo! - zaťal sa Antek.

Vyprskol som smiechom.

- Predstavenie sa vyvíja nezvyčajne zaujímavo. Kirkor si nič nerobí zo smrti Aliny. Ešte sa urazí a odíde zo scény.

Pred vchodom do kaštieľa som sa rozlúčil so sympatickými deťmi a ponáhľal som sa do svojej kancelárie. Úsmev mi zmizol z tváre, keď som si pomyslel, že ma dnes čakajú ťažké chvíle plné napätia. Predstavenie Balladyny malo v nich hrať vážnu rolu.

Ale neprerátam sa vo svojich výpočtoch?

V kancelárii, na mojom kresle pri písacom stole, som našiel kolegu Bigosa. Na kolenách držal gitaru a ľahko brnkajúc si nôtil:

*Úmorná práca je za nami zas,
Je obeáa čas, obeda je čá-as...*

- Našli ste? - spustil som naňho.

- Isteže, pán kustód. Leží TO v húštine orgovánu pri ceste. Ale nič nechápem...

Radostne som si počúchal ruky.

- Výborne. To je vynikajúce, pán Bigos! Dúfam, že vás tam nik nevidel a nik si nedomyslel, že ste TO našli? Nech len TO tam leží na pokoji...

Bigos si uľavene vydýchol.

- Už som sa bál, že mi prikážete, aby som všetko do-
vliekol sem. TO váži najmenej päťdesiat kíľ. Ešte v det-
stve ma vystríhali, aby som nedvíhal ťažké bremená.

- Urobíme to neskôr, pán kolega. Ale teraz o tom niko-
mu ani muk. Chápete? Ani slovíčko riaditeľovi alebo sleč-
ne Wierzchońovej. Pripravujem pre nich prekvapenie.

A s obavou som si pomyslel: „Len aby som sa nepre-
rátal...”

Do kancelárie vošiel riaditeľ Marczak so slečnou Wierz-
chońovou.

- Podrobne som si prezrel celý kaštieľ, - oznámil riaditeľ.
- Preštudoval som si aj zoznam inventára, ktorý ste urobili.
Považujem za potrebné, aby ste čo najrýchlejšie prepísali ce-
lú správu v niekoľkých exemplároch, lebo sa mi zdá, že po-
daktoré cenné kusy bude možno vziať do Varšavy a na vý-
menu dostanete iné. Také, ktoré sa sem väčšmi hodia.

- Veru áno, - pokýval som hlavou. - Varšava vezme naj-
lepšie veci a nám dáte falzifikáty alebo sem napcháte ne-
jaké rárohy z muzeálnych skladov.

Riaditeľ Marczak pobúrený zdvihol obidve ruky dohora,
akoby sa komusi vzdával alebo volal o pomoc.

- Čo to zasa vykladáte, pán Tomasz? Najväčšiu starost-
livosť venujeme vidieckym múzeám. Ale ešte ste neroz-
hodli, aký charakter bude mať vaše múzeum. Či ako mno-
hé iné bude obsahovať expozíciu zobrazujúcu minulosť
celého okolia, počínajúc archeologickými nálezmi a kon-
čiac súčasným ľudovým umením, alebo tu chcete mať ga-
lériu starých obrazov či výstavu starého nábytku? Alebo by
bolo hodno pokúsiť sa zachovať dávny charakter kaštieľa
práve vnútorným zariadením?

Moja odpoveď ho zaskočila:

- Dovolíte, pán riaditeľ, aby som vám až neskoro večer predložil projekt zamerania a vybavenia nášho múzea?

- Večer? - začudoval sa. - A čo sa dovtedy zmení? Nevidím nijaké prekážky, aby sme to nemohli prediskutovať teraz.

- Večer, pán riaditeľ, - odvetil som s tajomným výrazom na tvári. - Možno sa nám niektoré veci ukážu v inom svetle...

Slečna Wierzchońová i Bigos pozreli na mňa so záujmom. A ja som dodal:

- Chystám sa na rozhodujúci zápas s duchmi.

- Ach, tí duchovia, - mávol rukou riaditeľ. - Veď ste to ohlásili na políciu.

- Prirodzene. Len som nevedel vysvetliť, čo ukradli. Veď sa nič nestratilo, pán riaditeľ.

- Veru, - vzdychol si Marczak. - Naozaj sa nič nestratilo. Ale túto záhadu nechajme polícii. My si podiskutujeme o koncepcii múzea. Je to vážna vec, pán Tomasz, nemožno ju odkladať na večer.

Bigos, ako slušný žiak v škole, zdvihol dva prsty:

- Môžem aj ja so svojou troškou do mlyna?

- Prosím, nech sa páči. Očakávame hlas mladého pokolenia, - potešil sa Marczak.

- Obed, - krátko povedal Bigos.

- Čo „obed“? - nechápal riaditeľ Marczak.

- Prídeme neskoro na obed, - dodal Bigos.

- Vynikajúci nápad, - počúchal som si ruky a zdvihol som sa zo stoličky. - S prázdny m žalúdkom sa zle riešia vážne záležitosti. Zamkneme kaštieľ na štyri západy a poberieme sa do rekreačného strediska „Postup“. Dúfam, že sa nám podarí vyžobroniť obed aj pre vás, pán riaditeľ.

Riaditeľ Marczak nebol spokojný s takýmto zvratom udalostí. Cítil som, že pri prehliadke kaštieľa si premyslel

určenie budúceho múzea a teraz ma chcel presvedčiť o svojej koncepcii.

Obliekli sme si plášte, zatvoril som hlavný vchod a pošli sme sa cez park smerom k ceste. Slečna Wierzchoňová s Bigosom šli popredu a ja s riaditeľom kúsok vzadu. Chytil som Marczaka pod pazuchu a prinútil som ho, aby spomalil krok.

- Počul som, pán riaditeľ, - začal som rozhovor, - že ste obdivovateľom školských predstavení.

- Naozaj? - čudoval sa. - To ste počuli? A mne sa videlo, že ich neznášam...

- Mám k vám veľkú prosbu, - povedal som polohlasne, aby ma Bigos a slečna Wierzchoňová nepočuli. - Moji spolupracovníci tiež nemajú v láske školské divadlo. Na druhej strane však trpia nedostatkom kultúrnej zábavy. Tak máme šťastie, že v tunajšej škole dnes večer hrajú Balladynu.

- Balladynu, - vzdychol riaditeľ.

- Veru tak, pán riaditeľ. A keby ste vy mali chuť ísť so mnou na to predstavenie, iste by aj slečna Wierzchoňová s kolegom Bigosom šli. A takto možno proti ich vôli, ale pre dobro veci by sme im poskytli patričnú zábavu.

- Vaša myšlienka je šľachetná, - usúdil riaditeľ. - Treba dbať na kultúrne vyžitie našich mladých pracovníkov. Mal som dokonca isté výhrady voči vášmu postupu v divadle v Lodži, ale už ste mi vysvetlili, aké príčiny vás k tomu viedli. Teraz je príležitosť...

Zavolať som Bigosa a Wierzchoňovú.

- Pán riaditeľ, - tvrdil som drzo, - je obdivovateľom školských predstavení. V knižnici našiel pozvánku na dnešné predstavenie Balladyny a presviedča nás, aby sme naň večer šli.

- Nikdy! - zúfalo vykrikol Bigos.

- Kaštieľ nemožno nechať bez dozoru. Vy pôjdete a ja zostanem, - chytro sa vynašla slečna Wierzchoňová.

Riaditeľ Marczak prísne zmraštil obočie.

- Moji mladí kolegovia, - ozval sa rozvážne. - Ballady-na je krásnym literárnym útvarom, ktorý napísal náš geniálny básnik Juliusz Słowacki.

- V jednom ťahu nám to v škole vtíkali do hlavy, - bránil sa Bigos.

- To nič, pán kolega. Nie je to na škodu. Ozajstné literárne veľdiela majú tú vlastnosť, že ich možno neprestajne obdivovať. Akú budúcnosť môže mať múzejný pracovník, ak ho zaujíma iba bigbít, a nie subtilná hra rýmov v Balladyne?

- Tým skôr, - zamiešal som sa, - že počas našej neprítomnosti som zariadil v kaštieli dozor. Postará sa o to starý Janiak.

Bigos rezignovane spustil hlavu.

- No čo, tak pôjdem na predstavenie. Ale predsa mám podozrenie, že sa za tým skrýva nejaká pekelná intriga pána kustóda.

Slečna Wierzchoňová tiež na mňa vrhla jedovatý pohľad. Tváril som sa, že som si ho nevšimol. Prižmúril som oči a vyhlásil som pateticky:

- Pán riaditeľ má skvelý literárny vkus. Balladyna je vynikajúce dielo. Zo školských rokov som si zapamätal nádherné verše:

*Prečo mi svietiš, Titanova žena,
tvárou, čo z ružovej sa mení v bielu?
Čo svietiš, Foibos? Ty si do brieždenia
umieral láskou v Thetidinom lone;
a teraz púšť aš zbujdošené kone
a zo šiat trúsiš rosu trblietavú...*

V tom okamihu som sa potkol o nejaký koreň v parku a takmer som pristál nosom na zožltnutej tráve. Stihol som sa však zachytiť rukou o zem a nepadol som.

- Niet sa z čoho smiať, - ozval som sa ponuro k slečne Wierzchońovej, ktorá sa radostne, akoby pomstychtivo chichotala.

Až do rekreačného strediska som už nepreriekol ani slova. Ale zato sa rozrečnil riaditeľ Marczak. Nahlas snoval plány prepracovania Janówky na múzeum, ktoré by prezentovalo vnútro šľachtického kaštieľa. „Do tejto predstavy sa, prirodzene, nebude hodiť tých niekoľko vynikajúcich obrazov, ktoré mal vo svojej kolekcii Czerski," pomyslel som si. „Riaditeľ už pre ne našiel miesto buď v Národnom múzeu vo Varšave alebo v paláci v Nieborowe, ktorý je jeho srdcovou záležitosťou."

Počas obeda som utrúsil:

- Dobré, pán riaditeľ. Vezmite do Varšavy tých pár vynikajúcich obrazov. Ale na výmenu požiadame o slobodomurárske exponáty. V našom kaštieli bola slobodomurárska lóža a zdá sa mi, že je našou povinnosťou obnoviť dávny charakter kaštieľa. Teda zhromaždiť v ňom všetky najzaujímavejšie exponáty viažuce sa k poľskému slobodomurárstvu.

Marczak sa chytil za hlavu.

- Pán Tomasz, to je šialenstvo! Najviac takých predmetov je v Poznani. Myslíte si, že vám ich dajú? Ani Varšava vám neodstúpi svoje zbierky...

Cez okno som uvidel slečnu Marysiu. Svižne si vykračovala do klubu rekreantov. Keď som ju uvidel, pocítil som veľkú chuť vymeniť si s ňou niekoľko viet. Rýchlo som zhltnol obed a vstal som od stola.

- Prepáčte mi, ale musím zísť do klubu, - povedal som.

- Stretneme sa v kaštieli.

Bigos zahundral:

- Aj ja som zbadal slečnu Marysiu...

- Ale vy ste ešte nedojedli obed, - odvrkol som.

Opustil som jedáleň a zamieril do klubu. Potom som sa

na okamih zastavil. Cez sklenené dvere som si všimol, že slečna Marysia stojí pri telefóne, ktorý visel na stene. Rozprávala sa s niekým, kto asi nebol ďaleko, keď tak rýchlo dostala spojenie.

„Telefonuje do P., to je dobré znamenie,“ pomyslel som si. Pozorujúc ju cez okno, som počkal, kým skončí a zavesí slúchadlo. Netrvalo to dlho. Sadla si k stolíku a vtedy som otvoril dvere a prekročil prah. Stačil jeden pohľad, aby som zistil, že klub je celkom prázdny. Ani barmanka nebola za pultom, iste práve vzadu obedovala.

- Dobrý deň, slečna, - prišiel som k stolíku a podal som jej ruku.

Podala mi svoju, ale neusmiala sa. Iste si uvedomovala, že uväznený za stenou knižnice som si vypočul jej rozhovor s riaditeľom Marczakom.

- Môžem si prisadnúť? - spýtal som sa. A nečakajúc na dovoľenie, sadol som si na vedľajšiu stoličku.

Vybral som si z vrečka fajku a napchal som ju tabakom.

- Nečakal som, že sa ešte stretneme, - povedal som pri zapalovaní fajky.

- Prečo? Veď som nespomínala, že odchádzam...

- Domnieval som sa, že odídete spolu s tými, čo dnes v noci vykradli kaštieľ.

- Čo to hovoríte? Vy ma upodozrievate...? O nijakej krádeži v kaštieli nič neviem! - Jej predstierané pobúrenie bolo ohromujúce, ale na mňa neurobilo ani najmenší dojem.

- Načo sa ďalej pretvarovať? - spýtal som sa. - Nik nás tu nepočuje, hádam môžeme byť úprimní. Priznávam sa, že spočiatku som sa nevyznal v tom, akú úlohu ste mali zohrať. Ale keď som v kaviarni v Piotrkowe stretol Baturu, hneď mi zišlo na um, že taký fešný muž ako on má veľmi peknú snúbenicu. A nakoľko ho poznám, viem, že je schopný zatiahnuť aj dievčatá do svojich špinavých machinácií. Takisto som si pomyslel, že Batura sa nemôže za-

obísť bez pomocníkov, ktorí by pozorovali naše počínanie v kaštieli. Nevedel som, čo má za lubom a čo chce dosiahnuť, ale „duchovia“, ktorí hneď po našom príchode upútali moju pozornosť, ma presvedčili, že kolega Batura sa veľmi zaujíma o Czerského kaštieľ. A vy ste sa tak nadchýnali duchmi...

Už sa netvárila pobúrene. Výraz jej tváre svedčil o tom, že s pýchou myslí na svoju rolu.

- Keď ste boli hneď taký múdry, prečo ste sa nechali vo-diť za nos? - spýtala sa ironicky.

- Lebo som nevedel, aké tajomstvo ukrýva Czerského kaštieľ. Chcel som, aby ste ma naviedli na stopu.

- A teraz už viete, v čom je to tajomstvo?

- Isteže. Teraz už viem.

- Ale trochu neskoro, však? Ako ste mi sám pred chvíľou povedali, túto noc kaštieľ vyrabovali. A zmizlo niečo cenné? - V jej hlase znova zaznela irónia.

Mykol som plecami.

- Veď dobre viete, že sa nič nestratilo. Jednoducho ukradli tajomstvo.

- Oznámili ste to polícii?

- Áno.

- Tak musíte dúfať, že tajomstvo získate späť. Navrhli ste, aby aj mňa zavreli do väzenia? - zasmiala sa.

- Ach, až taký naivný nie som...

Natiahla ruku a jemne ma poklepala po ramene.

- Buďte rozumný, pán kustód, - povedala s úsmevom. - Treba sa naučiť prehrávať. Tentoraz ste natrafili na ľudí, ktorí sú bystrejší. Napokon, - potriasla svetlými lokňami, - nie som márnomyseľná, ani vás nepovažujem za hlupáka. Mali sme v ruke viac tromfov ako vy. Presnejšie: mali sme v ruke všetky tromfy a vy iba šepety. Predovšetkým sme vedeli, aké tajomstvo ukrýva Czerského kaštieľ, poznali sme tajný vchod do knižnice. Mimochodom, v istom

zmysle sme na tajomstvo starého kaštieľa mali právo. Batura ho chcel od Czerského kúpiť a iste by boli uzavreli obchod. Ale náhla smrť Czerského nám skrížila plány. Vec bola pre nás o to nepríjemnejšia, že Batura už dávno má kupca na veci, ktoré Czerski objavil. Ale od chvíle, keď ste došli do kaštieľa, vedeli sme, že všetky pokusy dohodnúť sa s vami budú márne. Museli sme siahnuť na krajné riešenie, to značí ukradnúť tajomstvo. A tak sa aj stalo. Urobili sme to tak šikovne, že niet nijakého dôkazu o našej činnosti. Nedokážete ani mne, ani Baturovi, ani nikomu inému, že sme vedeli o tajnom vchode a že sme ho používali. A najdôležitejšie je, že nám nedokážete krádež. Veď z vášho kaštieľa, pán kustód, nič nezmizlo.

- Ale poznám tajomstvo...

- Len vy a my vieme, čo sa v kaštieli naozaj stalo. My, z pochopiteľných dôvodov, o tom nikomu nepovieme. A vy? Tiež musíte mlčať vo vlastnom záujme. V očiach svojich nadriadených ste v najlepšom svetle. Z kaštieľa nič nezmizlo, nič nie je poškodené. Všetko zostáva presne podľa súpisu inventára. Tak o čo potom ide? Rozlúčme sa v zhode, ako priatelia. Tak sa nik nedozvie, že tentoraz ste prehrali. Vaša sláva detektíva-amatéra tým vôbec neutrpí...

Zozadu vyšla barmanka a podišla k nášmu stolíku.

- Dvojitú kávu, - objednala si Marysia.

- Ja... žiaľ, už budem musieť odísť, - povedal som barmanke.

Keď odišla k bufetu, Marysia ma chytila za ruku.

- Nesmúťte, pán kustód. Všetko bude dobré. Iba my a vy poznáme záhadu. Vráťte sa do kaštieľa a viac na to nemyslite.

Vstal som od stolíka.

- Viete po latinsky?

- Nie...

- Jestvuje jedno latinské príslovie, ktoré vám teraz poviem: „Quidquid agis, prudenter agas et respice finem.”

- Čo to značí? - znepokojila sa.

- Batura vie dobre po latinsky. Prosím, zopakujte mu moje slová.

Uklonil som sa jej a vyšiel som z klubu. Keď som sa vracal do kaštieľa, opakoval som si latinské príslovie, ktoré v preklade znie: „Čokoľvek robíš, čiň múdro a pamätaj na koniec.”

Lebo už som mal takmer istotu, že posledné slovo v tejto záležitosti bude patriť mne.

DVANÁSTA KAPITOLA

Na stope záhady • Riaditeľove protesty • Kirkor stráca krídla
 • Ako Balladyna zabila Alinu • Návrat do kaštieľa •
 Pochytanie zločincov • Baturove tri chyby • O hereckom
 umení • Vysvetľujem záhadu strašidelného kaštieľa

Popoludní sa strhol silný vietor. Prudko narážal na múry kaštieľa, hvízdal v komínoch, lomcoval okenicami. Stromy v parku šumeli ako ohromné jazero. A keď sa zotmelو, na okná začal klopať drobný jesenný dážď.

Sedel som v plesovej sieni oblečený v plášti. Zažal som luster, akoby som očakával hostí pozvaných na ples. Stoličku som si prisunul ku kozubu, v ktorom sa už dávno nekúrilo. Na kolenách som držal skicár a znova som si kreslil slobodomurársky motív: obrátenú korunu prebitú dýkou. Z času na čas som zdvihol zrak ponad papier, obzeral som sa po stenách, hľadel som do zaprášených zrkadiel, na vyrezávané ozdoby, ktoré rámovali kozub. Šepkal som si ako modlitbu: „V spletených hadoch, v obrátenej korune..." Až som sa chvel od netrzeplivosti, ale cítil som, že ešte chvíľa, ešte chvíľka namáhania mozgu, a odhalím Czerského objav. Hneď potom som si na niečo spomenul a už som vedel, že poznám tajomstvo strašidelného kaštieľa.

Nemal som potuchy, ako dlho sa zdržujem v plesovej sieni a čo zatiaľ robia moji spolupracovníci a riaditeľ Marczak. Zrazu sa otvorili dvere a vošla slečna Wierzchońová.

- Ach, tu sa schovávate? - povedala s troškou irónie. -

Práve prišiel Janiak. Podľa vášho príkazu má dávať pozor na kaštieľ. Ale hádam nebude potrebný, však?

- A to prečo? - vyskočil som z kresla a pozrel som na hodinky. Zistil som, že je načas, aby sme opustili kaštieľ a pobrali sa na predstavenie.

- Lebo v takom strašnom počasí nás hádam nechcete ťahať do Janowa. Naozaj by sme si mohli odpustiť to potešenie.

- Vylúčené, - zavrtnel som hlavou. A dodal som rozhodne: - Ideme na predstavenie.

Zhasol som svetlá v plesovej sieni, dvere som zamkol na kľúč. V hale som stretol Janiaka.

- Budete strážiť v mojej kancelárii. - Voviedol som ho do svojej miestnosti. Potom som šiel k Bigosovi, kde som musel zvýšiť hlas, aby mladý kolega ráčil opustiť svoje teplé lôžko.

Najmenej starostí som mal s riaditeľom Marczakom. Azda naozaj uveril, že obdivuje školské divadlo? Poslušne si obliekol plášť a klobúk si zatiahol do čela.

- Zdá sa mi, že máme hrozný nečas, - vzdychol si.

Hlasnými pokrikmi som zahnal svoje „stádo“ do haly. Ešte raz som Janiakovi pripomenul povinnosť strážiť kaštieľ. Napokon som zamkol hlavné dvere na kľúč a vykročili sme cez park smerom k ceste.

- Neznášam vás. Namojveru, neznášam vás, - uľavovala si slečna Wierzchońová, drobčiac po mojom boku. - Čosi kujete a ja neviem, o čo ide.

Poryv vetra udrel do nás ohromnou silou a chrstol nám do tváre dažďové kvapky.

Zastavil som sa. Zaťukal som si prstom na čelo.

- Veď sa môžeme zviezť autom...

Po chvíli sme už sedeli vo vehikli a viezli sme sa do Janowa. Moje auto aj teraz malo zohrať určitú rolu v udalostiach, ktoré som očakával. Chcel som mať možnosť rýchleho presunu z miesta na miesto.

- Umenie si vyžaduje obete, - povedal som svojim spoločníkom, keď som si všimol ich kyslé tváre.

- Áno, - súhlasila slečna Wierzchońová. - Počula som, že si vyžaduje obete, ale od tvorcov, nie od konzumentov.

Boli sme už blízko školy, keď sa vzbúril riaditeľ Marczak. Možno zima v parku a hrozný chlad v mojom aute spôsobili, že z ničoho nič prestal veriť, že obdivuje školské divadlo.

- Nie, - zaprotestoval. - Odvezte ma na poštu. Zatelefonujem do P, po svoje auto. Idem do Varšavy. Mám tam dôležité služobné povinnosti.

Neúprosne som zabočil k novej škole, ktorou sa pýšil celý Janów. Tam sa malo uskutočniť školské predstavenie Balladyny.

- Kocky sú hodené, - oznámil som zlovestne.

Riaditeľ Marczak ešte chvíľu prudko protestoval, ale keď vošiel na chodbu školy a neskôr do veľkej telocvične, naplnenej hromadou rodičov a žiakov, do tváre sa mu vrátil výraz autority, ktorú musí mať človek v takej vysokej funkcii.

V telocvični boli lavice, scéna bola zatiahnutá červenou plyšovou oponou.

- Sadnem si hneď k východu, - zahundral Bigos a hneď zaujal miesto na prázdnej lavici celkom pri dverách.

Posadali sme si vedľa neho a začali sme sa obzerať do kola. V prvých radoch sedeli rodičia. Pozdravil som pána Wasiaka, ktorý sa prišiel pozrieť na Antka v úlohe Kirkorra. Všimol som si aj pani, ktorá nás občas obsluhovala pri stole, a keďže sa trochu podobala na Zošku, domyslel som si, že je to matka sympatickej Balladyny. Hlavou som kývol aj vedúcemu pošty.

- Ako vidím, máte tu široký okruh známych, - povedal riaditeľ Marczak.

- To mám. Usilujem sa zúčastňovať na živote v Janowe.

Bigos mi šepol:

- Bude to dlho trvať? Lebo už sa začínam nudiť.
- Balladyna je tragédia v piatich dejstvách, mladý pán.
- A po celých päť dejstiev nás chcete držať na týchto tvrdých laviciach?

Pozrel som na hodinky: bolo už takmer šesť. Šepol som Bigosovi:

- Ako zvyčajne, pousilujem sa niečo pre vás urobiť...

Aj kolegyňa Wierzchońová sa nahnevane obrátila na mňa:

- Keď sme boli v Lodži na takej peknej hre o láske, vytiahli ste nás z divadla. A teraz...

- Aj toto je hra o láske, - odvetil som. - A o zločine.

- Mám chuť spáchať vraždu, - upozorňovala.

Decká v zadných radoch robili hurhaj, ale prišla učiteľka a hneď nastalo ticho. Zaznel školský zvonec, svetlá zhasli.

Potom vznikli ťažkosti s oponou, ktorá sa nechcela rozťahnuť. Ktosi vzadu mykal a poťahoval šnúru, ale červený plyš nám stále zakrýval scénu. Konečne sa prisilným myknutím šnúra odtrhla, v telocvični nastalo veľké oživenie - mysleli sme si, že predstavenie sa neuskutoční. Objavil sa však akýsi pán a jednoducho rukou odsunul plyšovou oponu. Videli sme vnútro vdovinho domu. Balladyna s Alinou vošli s kosákmi v rukách.

- A kde je Pustovník? - znepokojil sa riaditeľ Marczak.

- Len sa netrápte. Hádám sa ukáže o chvíľu, - utešoval som riaditeľa, ktorý, ako sa zdalo, si dobre pamätal text Balladyny. Lebo hra sa začína scénou v chatrči Pustovníka. Ale iste z inscenačných dôvodov, aby nebolo treba toľko ráz meniť kulisy, text hry trochu skrátili a prispôbobi ju možnostiam školského predstavenia.

Zoška výborne hrala rolu Balladyny. Jednostaj nenávisným okom zazerala na Alinu, a keď do domu vošiel Kirkor, hneď bolo jasné, že dôjde k vražde.

Kirkorov, čiže Antkov príchod na scénu bol dosť zábavný. Podľa zámeru autora hry Kirkor mal na sebe zbroj a orlie krídla. Ale nešťastné krídla sa zachytili o úzke dvere vdovinho domčeka a odtrhli sa, teda zostali za dverami. Diváci si mysleli, že vtedajší rytieri nechávali krídla pred dvermi ako moslimovia topánky pred vchodom do mešity. Ale zo scény sme začuli hrozný šepot Zošky:

- Hej, Antek, stratil si krídlo...

Decká a rodičia v hľadisku vybuchli smiechom. Kirkor tak zrozpačiteľ, že zabudol text a potom hodnú chvíľu jachtal, vysvetľujúc biednej vdove, že pod kolesami koča sa zlomil mostík, a preto sa rozhodol prenocovať v chalúpke.

Potom nastala krátka prestávka a oponu zatiahli. V nasledujúcom dejstve sme na scéne uvideli kulisy, na ktorých boli namaľované stromy, a vďaka tomu sme si domysleli, že sa nachádzame v lese.

Uvideli sme Hrabka, Chochlíka, Goplanu a Skierku. Potom zasa Balladyna a Alina zbierali maliny. Konečne sa priblížila strašná chvíľa, hľadisko zamrelo, Balladyna sa zahnila nožom a zabila nešťastnú Alinu. Vtedy som chytil ruku slečne Wierzchońovej a druhou rukou rameno riaditeľa Marczaka.

- Vraciame sa do kaštieľa, - šepol som.

- Zasa?! - riaditeľ sa mi vytrhol z ruky. - To máte taký zlozvyk?

- Áno, je to moja záľuba. - A znova som ho chytil za ruku a ťahal z lavice k východu.

Jednu osobu som nemusel prehovárať. Len čo Bigos začul moje slová Marczakovi, hneď bol za dverami telocvične.

Na chodbe som ich nepustil k slovu. Opakoval som:

- Rýchlejšie, rýchlejšie, rýchlejšie...

A strkal som ich k školskej bráne. Slečna Wierzchońová sa zmohla na slovo iba vo vehikli:

- Kustód je šialený, pán riaditeľ, - vyhlásila.

- Veru, - so žiaľom prikývol riaditeľ Marczak. A po chvíli zvreskol od strachu.

- Ovládajte sa, pán Tomasz, preboha, spamätajte sa...

Auto vo vysokých obrátkach vyskočilo zo školského dvora na cestu. Na poldruhakilometrovej vzdialenosti k parku som dosiahol takú rýchlosť ako pretekári formuly jedna. Až mi vyrážalo dych a riaditeľovi Marczakovi celkom zozelenela tvár. Pri parku som prudko zabrzdil a zišiel som na krajinu. Zastavil som a vyskočil z auta.

- Ďalej už pôjdeme peši. A ticho, prosím vás! Ani slovka! - zahučal som na riaditeľa a na svojich spolupracovníkov.

Už neprotestovali. Boli presvedčení, že sú v rukách šialenca a ich jedinou záchranou je zachovať pokoj.

Urobil som niekoľko krokov smerom k aleji a všetci šli poslušne za mnou.

Zrazu sa nám ktosi postavil do cesty. Spoznal som seržanta Fúzika.

Keď riaditeľ Marczak uvidel uniformu, dostal odvahy. Prosebné natiahol ruku k seržantovi:

- Pán seržant, tento kustód je...

- Ticho! - zahriakol ho Fúzik.

Seržant ma chytil za ruku a nachýlil sa mi k uchu:

- Všetko prebieha tak, ako sme predpokladali, pán kustód. Ale kaštieľ je obkľúčený. Ani myš nám neunikne.

- Obídeme kaštieľ cez park a dnu sa dostaneme tajným vchodom, - rozhodol som.

Obrátil som sa na svojich spolupracovníkov a šepťom som zavelil:

- Za mnou! Ale potichu, nijaké zvuky ani rozhovory...

Kráčal som vpredu a seržant za mnou. Riaditeľ Marczak s mojimi mladými podriadenými sa ani nepokúsili vzoprieť sa. Konečne hádam pochopili, že v kaštieli sa deje niečo nezvyčajné.

Zabočil som do vedľajšej aleje. Vietor sa nad nami prehánal a hučal. Viedol som ich po pamäti, lebo koldokola bola hustá, nepreniknuteľná tma. Nechal som sa viesť akýmsi inštinktom, ktorý mi prikazoval ísť po sotva viditeľnej vyvýšenine, oddeľujúcej aleju od trávnik. Po chvíli sme zazreli jasnejšiu škvrnu - bol to starý kaštieľ.

Obišli sme ho z ľavej strany, potom sme sa predierali cez húštinu. Dychčiac od námahy, dostali sme sa k „svätyni premýšľania“. Z vrečka som vybral kľúč a otvoril som dubové dvere.

Kým sme vošli dnu, ukázal som Fúzikovi okná plesovej siene. Jedno z nich bolo trocha odchylené, za oknami sliepňalo slabé svetielko.

- Vidíte, - drgol som lakťom Fúzika. - Tak som predvídaval, bašujú práve v tej miestnosti. A svietia si baterkou. Nechali odchylené okno pre prípad, že by museli náhle ujsť.

- Neujdú ďaleko, - zamrmal seržant. - Moji ľudia sú v húštine pri vyschnutom rybníku a pozorujú okná.

Riaditeľ Marczak, slečna Wierzchońová aj kolega Bigos ma obkľúčili a zasypali otázkami.

- Annopulos? Je tam Annopulos? - vypytoval sa Bigos.

- Nie, - odvetil som. - Slečna Marysia.

Onemel od prekvapenia.

Vošli sme do skladišťa harabúrd. Nadvihol som poklop v dlážke. Fúzik zažal baterku. Mlčky sme kráčali úzkou chodbičkou, potom po schodoch a znova pozdĺž steny knižnice. Potisol som staré hodiny a našli sme sa v knižnici.

- Teraz už zhasnite baterku, - šepol som Fúzikovi. - Poznám tu každý kút a každý schod. Nemôžeme dopustiť, aby nás zbadali. Veľmi by som chcel vidieť ich prekvapené tváre... - pri tých slovách som sa až zachechtal od radosti.

Pod našimi topánkami trocha praskali schody, ale nik zo zločincov si to nevšimol. Ešte na schodišti sme počuli, ako v plesovej sieni búchajú kladivom.

- Devastácia pamiatkovej stavby, - šepol som Fúzikovi.
- To musí byť hlavný bod žaloby. Som presvedčený, že z ostatných obvinení sa im podarí dostať. Batura je nezvyčajne bystrý.

Zakrádali sme sa k dverám plesovej siene. Chytil som kľučku a jediným prudkým myknutím som ich otvoril dokorán.

- Och, - začul som za sebou výkrik slečny Wierzchońovej.

- Prišerné! - zakričal riaditeľ Marczak.

- Nech nespím doma! - vyslovil svoju magickú kliatbu Bigos.

Plesová sieň bola pohrúžená do polotmy. Dve baterky osvetľovali len nevelký kus dlážky, priamo pred ozdobným kozubom. Na tom kuse Batura, slečna Marysia a ten muž s valconom vytrhávali dosky z dlážky.

Silný hlas seržanta Fúzika vyvolal vo veľkej sále ozvenu:

- Ste zatknutí... V mene zákona!

V tom okamihu som skrútil vypínač a veľký luster sa rozsvietil. Zreteľne sme uvideli tváre zločincov, v ktorých sa zračil strach a znepokojenie. Slečna Marysia hľadela na nás tak zdesene, akoby sa pred ňou bol zjavil duch Gréka Annopulosa. Batura skočil k oknu, ale zistil, že za oknom stoja traja policajti.

- Veď som vás vystríhal, - povedal som, približujúc sa k slečne Marysi.

Cúvla pár krokov, akoby som bol upír.

- Obviňujem vás z vlámania a pokusu o krádež, - hlasno oznámil seržant Fúzik.

Ale Batura aj druhý muž sa medzitým spamätali. Batura mykol plecami:

- To bude ťažko dokázať, pán seržant. Nenájdete stopy po vlámaní. Občan Janiak, ktorý je tu zamestnaný ako domovník, nám dovolil obzrieť si kaštieľ. Možno prekročil svoju kompetenciu, ale to je už iná vec. Treba ho potrestať za prekročenie kompetencie.

- Nemáte dôkazy, že sme si tento kaštieľ prezerali s úmyslom vykradnúť ho, - ozval sa druhý muž.

Seržant Fúzik očervenel v tvári.

- A tieto vytrhnuté dosky? - zvreskol.

Batura sa pozrel pod nohy.

- No áno, prirodzene, - bolestne kývol hlavou. - Azda sme urobili zle, keď sme vytrhli pár dosák. Ale to je výlučne moja vina, pán seržant. Keď sme si prezerali kaštieľ a došli sme do tejto siene, mal som pocit, že pod dlážkou je ukrytá tajná komnata. Azda bolo mojou povinnosťou informovať o mojom postrehu pána kustóda, ale zvedavosť ma tak trápila, že som nahovoril kolegu i snúbenicu, aby mi pomohli vytrhnúť dosky z dlážky. Teraz si uvedomujem, čo som urobil, a som pripravený uhradiť všetku škodu, ako aj pokutu za ničenie spoločného majetku.

Zrátal som si v myslí:

„Opätovné pribitie dosák bude stáť najviac päťsto zlotých. S prihliadnutím na nepatrnú škodu súd vyriekne veľmi mierny rozsudok. Batura sa z toho dostane lacno. Ale čo robiť, tu nič nepomôže.“

Nahlas som povedal:

- Pri našom stretnutí, Batura, som ťa vystríhal, aby si dal pokoj kaštieľu v Janówke. Viem, že sa z tejto záležitosti vykrútiš a nedostaneš taký trest, aký by si si v skutočnosti zaslúžil. Lenže ja chcem, aby si vedel, že práve vďaka nám máš možnosť uniknúť spravodlivému trestu. Bolo by stačilo, aby sme sem došli o niečo neskôr, až vtedy, keď by si sa bol vlámal do tajnej komnaty. Prichytili by sme ťa na mieste činu pri vynášaní ukradnutých vecí z kaštieľa. A vieš, prečo som to neurobil, prečo som prišiel včasnšie? Lebo som chcel zabrániť devastácii kaštieľa. Domyslel som si, že budeš násilne vytrhávať dosky z dlážky a vyrazíš dieru do komnaty, a pritom by si mohol zničiť nádherný, precízny mechanizmus. Lenže ja som ho chcel zachovať,

aby sme jeho činnosť mohli neskôr ukazovať návštevníkom múzea. A to ťa zachránilo pred ťažkým trestom, pred obvinením z veľkého zločinu.

- Ty azda vieš, kde je ten mechanizmus? - posmievačne sa spýtal Batura.

Prikývol som.

- Áno, dokonca vám ho aj predvediem. Ale to potrvá nejaký čas. Ťažko sa rozpráva postojacky. Pán seržant, - obrátil som sa na Fúzika. - Hádám už môžete uvoľniť svojich mužov, ktorí hliadkujú okolo kaštieľa. Podvodníci nám neujdú.

- Tak či tak strávia noc na našom oddelení, - uistil ma Fúzik. - Ale aj ja som zvedavý, ako ste objavili ten tajný mechanizmus. Svojich ľudí uvoľním a prikážem im, aby so sebou zobrali Janiaka. Vrátim sa o chvíľu.

Keď to povedal, vybehol zo siene a ja som všetkých požiadal, aby si pritiahli stoličky bližšie ku kozubu a pohodlne si na ne sadli.

- Zarážajúce. A čoraz zaujímavejšie, - poznamenal riaditeľ Marczak, sadajúc si na stoličku.

Slečna Wierzchońová vyčítala Baturovi:

- Ste klamár! Predstavili ste sa ako inžinier architekt...

Batura sa iba rozosmial:

- Áno, slečna. Som hnusný klamár. Ale hádam chápete, že v hre neboli nijaké obyčajné poklady...

Bigos sa pohodlne usádzal na stoličku, ale zrazu prudko vyskočil, akoby si bol sadol na pripínáčky.

- Už viem! - obviňujúco ukázal prstom na Marysiu. — Teraz som si uvedomil, že fľaša starého burgundského nestála na policike v pivnici. Keď sme prezerali pivnicu, asi ste ju vytiahli z tašky a povedali: „Našla som fľašu burgundského." A ja som vám naletel a víno s uspávacím práškom som doniesol do kuchyne!

- Aj ja som ho pila, - vykrúcala sa Marysia.

- To nič, - odvetil som. - Pili ste spolu s nami, aby ste v nás nevzbudili podozrenie. A potom ste šli spať do rekreačného strediska a nás premohol spánok. A v tom čase Batura s týmto pánom mohli beztriestne ňúrať v kaštieli.

Po chvíli som dodal:

- Iba jedno nemôžem pochopiť: pretatárili ste tu toľko nocí, mali ste dosť času, a predsa ste nevedeli nájsť tajnú komnatu. To nevydáva dobré svedectvo o tvojej inteligencii, Batura.

- Práve že viem, kde je tá komnata, - odvrkol urazený Batura.

- Vieš, kde je komnata, ale nenašiel si mechanizmus, ktorý otvára vchod do nej. Hľadal si ho pridlho, až napokon, keď si pochopil, že vám šliapem na päty, rozhodol si sa pre krajnosť: vytrhať dosky z dlážky a vybúrať v nej otvor.

- Czerski tu býval veľa rokov a iba pred rokom objavil tajnú komnatu a mechanizmus, - bránil sa Batura.

- A ja som ho našiel v priebehu niekoľkých hodín. Dnes popoludní, - oznámil som pyšne. Priznávam sa, že niekedy trpím na samochválu.

Všimol som si pohľad slečny Marysie, plný obdivu. Batura si ho tiež všimol, cítil sa dotknutý a pohrdavo povedal:

- Nevychvaľuj sa, Tomasz. Mohol si pokojne hľadať, lebo si tu kustódom. Nie je to nič mimoriadne, že si napokon došiel na mechanizmus.

- Nie, - nesúhlasne som zavrtel hlavou. - zabúdaš na to, že som nemal ani potuchy, v čom spočíva Czerského objav. Veď si sa postaral o to, aby z knižnice zmizli všetky knihy opisujúce dejiny kaštieľa. Iba včera kolegyňa Wierchoňová priniesla z Lodže informácie, že náš kaštieľ bol kedysi slobodomurárskou lóžou. Až vtedy som pochopil, v čom je Czerského objav, prečo si z katalógu vytrhol listy... Uväznený v tajnej chodbe som mal čas na rozmýšľanie o mechanizme, ktorý otvára tajnú komnatu.

Do siene sa vrátil seržant Fúzik. Batura mi hneď skočil do reči:

- Prepáč, Tomasz, ale to nám najprv musíš dokázať, že sme ťa uväznili v tajnej chodbe.

Pochopil som, že nechce, aby k obvineniu pribudol ešte jeden bod: moje uväznenie. Podceňujúco som mávol rukou a povedal:

- Urobil si tri vážne chyby. Prvá chyba bola v tom, že si precenil svoj dôvtip.

- No vidíš, - Marysia sa víťazoslávne obrátila k Baturovi. - Niekoľkokrát som ti tvrdila, že pán Tomasz vyzerá na veľmi prefíkaného človeka. A ty si tvrdil, že je to iba zábavný čudák.

Chytil som ruku slečny Marysie a pobožkal som ju.

- Je milé mať do činenia s takým čarovným porušovateľom zákona.

- Daj si pozor, Maryška! - Batura jej pohrozil prstom. Bezstarostne mykla plecami.

- Nemám rada hlupákov. Pán Tomasz sa ukázal stokrát múdrejší než ty.

Slečna Wierzchoňová nervózne zakašľala:

- Hádam nemáte v úmysle požiadať nášho kustóda o ruku?

Marysia zavrtel hlávkou:

- Nie, slečna. Ale myslím si, že pán Tomasz vezme do úvahy moju ľútosť a na súdnom procese ma nebude tak prísne obviňovať.

Seržant Fúzik ma nepustil k slovu:

- Od tejto chvíle je táto záležitosť v mojich rukách. A ja nebudem mať zľutovania.

Slečna Marysia sa zatvánila urazene:

- Ja som vinná iba za spoluúčasť pri ničení tejto dlážky.

Batura nahnevane zavrčal:

- K veci, páni, k veci. Azda mám právo vedieť, v čom

som urobil chybu? Ako sa vraví, človek sa učí na vlastných chybách.

- Ach tak? - skríkol seržant Fúzik. - Vy teda máte v úmysle pokračovať v takejto činnosti?

- Prepáčte, ale to som nepovedal, - rozhorčil sa Batura. Znova som sa ozval:

- Druhá Baturova chyba je v tom, že využil moje uväznenie, prišiel do kaštieľa, vydávajúc sa za inžiniera architekta, a oznámil, že sem pošle stavebnú skupinu, ktorá bude čosi opravovať v plesovej sieni. Vďaka tomu som pochopil, že po prvé: tajomstvo sa viaže na plesovú sieň, a po druhé: Batura nemá iné východisko, iba vybúrať stenu alebo dlážku. Potom, keď sa ukázalo, že slečna Wierzchoňová a kolega Bigos nedovolia, aby stavebná skupina začala pracovať, vykrádači prišli s inou myšlienkou. Rozhodli sa pustiť ma, ale predtým vo mne chceli vzbudiť dojem, že dosiahli svoj cieľ a získali to, čo v kaštieli hľadali. Tým si chceli zabezpečiť možnosť ďalšej činnosti a súčasne otupiť našu ostražitosť. Pred mojimi očami dvaja zamaskovaní muži vošli do kaštieľa s prázdnyimi vrecami a po dlhšej chvíli vyšli s vrecami naplnenými. Lenže ja som si pomyslel: najprv chceli čosi rozbúrať, a teraz bez akýchkoľvek ťažkostí pobrali poklad do vrec a vyniesli ho z kaštieľa? Domyslel som si, že to nainscenovali iba kvôli mne. Vo vreciach nevyniesli poklad, ale uhlie z našej pivnice.

- Lapaj! - utrúsil Bigos.

- Takisto som si domyslel, - pokračoval som, - že tie vrecia s uhlím sa im nebude chcieť ďaleko niesť a iste ich odhodia niekam do krovia. Preto som ráno prikázal kolegovi Bigosovi, aby dôkladne prehľadal park. Urobil to a vrecia s uhlím našiel. Vtedy som už celkom naisto vedel, že poklad z kaštieľa nezmizol a banda zopakuje pokus dostať sa k nemu. Rozhodol som sa, že jej to uľahčím. Zišlo mi to na um, keď som na stole v knižnici našiel pozván-

ku na školské predstavenie Balladyny. Využil som Janiaka, o ktorom som takmer od začiatku predpokladal, že je spolčený s duchmi, ktorí v kaštieli vystrájali. Keď mi v tajnej chodbe rozviazal putá, zišlo mi na um, že to urobil na rozkaz bandy. Jeho úlohou bolo získať si moju dôveru. Využil som to a požiadal som ho, aby strážil kaštieľ počas našej neprítomnosti. On odkázal slečne Marysi, že ideme do školy v Janowe, slečna Marysia zatelefonovala Baturovi do hotela v P. a všetci traja sa tu zišli, aby dosiahli svoj cieľ. Predpokladal som, že naša dlhšia neprítomnosť v kaštieli musí bandu nalákať, ibaže my so seržantom sme túto možnosť naplánovali. A v tom bola tvoja tretia chyba, Batura, - zakončil som svoj výklad.

Zdvihol som sa zo stoličky.

- A teraz sa pokúsím predviesť vám tajomstvo nášho kaštieľa.

Kým som sa k tomu dostal, vošiel do plesovej siene muž v uniforme a oznámil, že nejaké deti sa nasilu chcú dostať dnu k nám. Poprosil som Fúzika, aby vpustil Zošku a Antka, lebo som si domyslel, že nik iný to nemôže byť. Po chvíli sympatické decká už boli medzi nami. Prítomnosť Fúzika ani ďalších ľudí nemohla zabrániť výčitkám malej Zošky.

- No teda, pán kustód! - spustila. - Tak ste ocenili môj herecký talent, že ste ušli v polovici predstavenia? Azda máte o mne rovnakú mienku ako Antek, že nemôžem ani len snívať o hereckej kariére?

Výrečným gestom som ukázal na seržanta Fúzika.

- Hádam vidíš, Zoška, že vznikli mimoriadne okolnosti. Tie ma prinútili náhle odísť. Pokiaľ ide o herecké umenie, ako ti zišlo na um, že ja som na to odborník? Pravdu povediac, tvoje herectvo považujem za výborné. Napodobňujúc Alinu z Balladyny, zbierala si maliny v našom parku a našla si pero značky „Walker“. Potom si tým perom od-

halila inžiniera Baturu a skrížila si mu plány. A tie vaše návraty z večerných skúšok Balladyny? Či nie vďaka nim som sa dozvedel, kde si slečna Marysia dohovára stretnutia? V tajnom vchode pod knižničnými hodinami. Myslím si, že v tejto záležitosti si vynikajúco zahrala svoju rolu.

- Vôbec tomu nerozumiem, - plačlivo povedala Zoška.

- Všetko ti vysvetlím, - uistil som ju. - Len mi daj na to čas.

Z Á V E R

Všetci přítomní v plesové sieni hledali na mňa s napätím. A ja ako kúzelník som šikovným pohybom vytiahol z vrečka veľký skrutkovač, ktorý som používal na rôzne opravy motora svojho vehikla.

- Prosím, - začal som, - predstavte si, že v ruke mám strašný nôž, dýku. Uvedomme si tiež, že sme sa zišli v kaštieli, ktorý kedysi bol lóžou slobodomurárov, čo s myšlienkou na slobodné Poľsko vypovedali vojnu cárskej tyranii. Symbolom pádu tyranie bola zvrhnutá, presnejšie prevrátená koruna prepichnutá dýkou. - V tom okamihu som zdvihol skrutkovač a uštedril som ním ranu neviditeľnému protivníkovi.

Zoška sa oduševnila:

- Robíte to presne tak ako ja, keď som v Balladyne zabila Alinu.

Milo som jej kývol hlavou.

- Práve na Balladyne, keď si zabíjala Alinu, som rozlúštil záhadu nášho kaštieľa. Napokon, už som ti povedal, Zoška, že si zohrala dôležitú úlohu v tejto záležitosti.

- Počuješ? - Zoška víťazoslávne štuchla lakťom Antka. Ako vieme, on nemal vysokú mienku o talente svojej spolužiačky.

Pokračoval som vo výklade:

- Vždy som tvrdil, že k rozlúšteniu historických záhad nestačí len poznať rozličné epochy, ale treba mať aj dobrú obrazotvornosť. Na rozlúštenie tajomstva nášho kaštieľa si treba predstaviť mentalitu slobodomurárov, ich zvyky, vkus a obrady, pochopiť ich veľkú náklonnosť k tajomstvám, mystike a symbolike. A predsa vieme, aký bol ich

oblúbený symbol: v spletených hadoch zvrhnutá koruna prepichnutá dýkou. Povedal to zomierajúci Czerski, však, kolega Batura?

- Áno. A čo z toho? - zahundral. - V tomto kaštieli je plno takých symbolov. Na obraze, v reliéfoch na drevenom obložení...

- Dokonca, - dodal som, - aj starý Janiak vyrezáva višňové cigaretové špičky so spletenými hadmi a obrátenou korunou. V tejto sieni takisto, ak sa dobre pozriete, nájdete dva také symboly. Upozornil ma na ne práve Janiak. Tuto, - ukázal som na stĺpiky neďaleko klasicistického kozuba.

- Prosím, poriadne sa pozrite, - pokračoval som. - Čierne drevené obloženie v plesovej sieni sa skladá ako-by z veľkého množstva veľkých polovic štvorca predeľných vypuklými stĺpikmi, na ktorých je vyrezávaný motív lístia. Ale v tomto mieste, - ukázal som rukou, - sú stĺpiky, na ktorých sa dohora vypína nie lístie, ale... hady. Áno, sú to spletené hady.

- No a čo? Myslíš, že som ich nevidel? - mykol plecami Batura.

- Si všímavý, - priznal som, - ale chýba ti obrazotvornosť. Dlhý čas som uvažoval, čo to bol za čudný nápad vyložiť plesovú sieň čiernym drevom. Až keď slečna Wierzchoňová doviezla z Lodže informácie, že v Janowe bola slobodomurárska lóža, pomyslel som si, že tá čerň mala vytvoriť zodpovedajúcu náladu slobodomurárskym obradom. Celkom tajne, iste zamaskovaní, prichádzali slobodomurári do kaštieľa tajným vchodom cez „svätyňu premýšľania“. Pravdepodobne sa v knižnici prezliekali do svojich slobodomurárskych odevov a tak sa zhromažďovali vo veľkej sieni. Potom sa medzi zamaskovanými bratmi objavil majster lóže a začali sa obrady. A keď sa hlavnou myšlienkou bratov stala vojna s tyraniou, muselo sa to odzrkadliť na obradoch. Predstavil som si takúto scénu:

v plesovej sieni sa už zišli bratia aj majster, zaznela slobodomurárska hymnická pieseň, v ktorej sa spievalo o slobode, rovnosti, bratstve. A vtedy majster vytiahol z plášt'a dýku a... zaľal ňou do koruny. To bol iste znak, že zhromaždenie bratov treba považovať za otvorené.

- Vynikajúci nápad, - priznal Batura. - Už si si to overil?

- Nemal som čas, - povedal som. - Chcem, aby sme si to overili spoločne. Dôkladne si premeral celý náš kaštieľ a sám si došiel na to, že pod plesovou sieňou je tajná komnata. Dokonca si v nej bol, sprevádzal ťa Czerski...

- Ako to vieš?

- Myslím si to. Predpokladám, že skôr ako ťa ta zaviedol, zaviazal ti oči, aby si nepoznal cestu a činnosť mechanizmu.

- Bolo to tak, - chmúrne potvrdil Batura. - Povedal, že to robí zo žartu. Akoby ma chcel dostať do patričnej nálady, do atmosféry plnej tajomnosti, v akej slobodomurári vykonávali obrady. Czerski bol na svoj objav veľmi žiarlivý. Ukázal mi poklad, ale neukázal mi cestu k nemu. Sľúbil, že mi všetko vysvetlí, keď sa dohodneme na obchode, to značí, keď nájdem kupca na jeho poklad. Bol už veľký čudák. Okrem mňa svoj objav nikomu ani len nespomenul.

- To nie je pravda, - prerušil ho riaditeľ Marczak. - Niekoľko dní pred smrťou mi napísal list s návrhom, aby Ministerstvo kultúry a umenia odkúpilo jeho zbierky. Iste chcel vysondovať, koľko môže dostať od štátu a koľko od súkromných priekupníkov so starožitnosťami. Ale kým som mu odpísal, prišla správa o jeho smrti. Ihneď som prišiel do Janówki, ale v kaštieli som nenašiel nič z vecí, o ktorých písal. Vtedy som prikázal kaštieľ zapečatiť. A do funkcie kustóda som vymenoval... detektíva-amatéra, - rozosmial sa, nadšený svojím nápadom.

- Teda tak to bolo? - začudoval som sa. - Vám vôbec nešlo o to, aby som tu vybudoval múzeum, ale aby som vyriešil tajomstvo kaštieľa?

Riaditeľ Marczak sa znova rozosmial:

- Azda si myslíte, že mám dobrú mienku o vašich administratívnych schopnostiach?

- Prečo ste mi nepovedali o Czerského liste? - nahneval som sa. - Bol by som oveľa ľahšie došiel na tajomstvo kaštieľa.

- Czerski mal povest' čudáka, - vysvetľoval Marczak. - Keď som sa tu osobne presvedčil, že v kaštieli nie je nič zo zbierok, o ktorých mi písal, pomyslel som si, že si azda urobil zo mňa dobrý deň, a nechcel som sa pred vami zosmiešniť. Po nejakom čase som došiel na to, že som urobil chybu. Preto som teraz prišiel, aby som vám ten list ukázal. Ako som mohol predpokladať, že budete mať konkurentov v týchto dvoch pánoch a peknej slečne?

V tom okamihu sme začuli hlasné zívnutie kolegu Bigosa.

- Nezdá sa vám, páni, - ozval sa môj mladý kolega, - že už je dosť tých prázdnych rečí? Ako teda vyzerá tajomstvo tohto kaštieľa? Hádám mám právo sa to dozvedieť, keď som tu prežil toľko strašidelných udalostí?

- Veru. K veci, - priznal som, že má pravdu. - Ale kde som to skončil?

- Pri obrade vrážania noža do prevrátenej koruny, - pripomenula mi slečna Wierzchoňová.

- Tak teda o čo ide? - zatváril som sa začudovane. - Veď som už všetko vysvetlil. Treba mať nôž a nájst' patričnú korunu. Vraziť do nej nôž, a lóža sa otvorí. Namiesto dýky radím použiť skrutkovač...

Batura sa vrhol k obdĺžniku medzi stĺpikmi so spletenými hadmi.

- Hneď... hneď... - horúčkovo mrmlal a pozorne si prezeral stĺpiky. - Každý z tých stĺpikov stojí na obrátenej korune a taká istá koruna ich venčí aj hore. Na horné koruny nemožno dočiahnuť bez rebríka... Teda do úvahy prichádzajú iba tie dve dolu...

Batura si kľakol na dlážku a dôkladne si prezeral vyrezávanie.

Pri pohľade na neho som si pomyslel, že rovnako ako ja má rád historické záhady. V tejto chvíli zabudol, že sa tu nachádza v úlohe previnilca. Akým výborným spoločníkom mi mohol byť, keby nie tá jeho náklonnosť ku zlu, priveľká túžba po peniazoch! Koľko neobyčajných záhad by sme mohli spolu rozlúštiť...

- V pravej korune dolu je štrbina vyložená kovom. Niečo ako pozdĺžna škára na kľúč. Tomasz, podaj skrutkovač!
- zvolal.

Vrazil ho do kovovej škáry. Potom skrutkovačom otočil doprava.

- A teraz, tuším, treba postrčiť túto časť obloženia, - zašepkal.

Oprel sa o ňu ramenom. Čierny obdĺžnik sa otvoril ako otáčacie dvere, ktoré majú uprostred kovovú os. Na oboch stranách odchýlenej steny bolo vidieť dva úzke priechody na plošinu s točitými schodmi, ktoré viedli dolu.

- Preklopával som toto miesto, - zlostne poznamenal Batura. - Počul som tupý zvuk, ale myslel som si, že tade-to vedie prívod do komína, lebo táto časť obloženia je najbližšie ku komínu.

Vzal som do ruky baterku a prvý som prekročil prah tajného vchodu. Za mnou šiel riaditeľ Marczak, potom Batura a ostatní. Sprievod uzatváral seržant Fúzik a dával pozor, aby ani jeden z previnilcov nevyužil situáciu a neubzikol.

Točité schody nás priviedli do veľkej miestnosti pod plesovou sieňou.

Áno, celkom iste to bola slobodomurárska lóža. Steny boli kedysi obtiahnuté čiernym súknom, teraz tu viseli už len zvyšky rozpadávajúcej sa látky, sem-tam sa lesknúce zlatými kresbami, znázorňujúcimi slobodomurárske insignie: murársku keľnu a kružidlo, znaky zvieratníka a iné

čudné symboly, zaváňajúce tajomstvom. Lóža pripomínala malú svätyňu: pri troch stenách stáli lavice pre bratov, pri štvrtej bol čierny dubový stôl a za ním päť stoličiek s vyrezávanými operadlami. Na stole sme uvideli niekoľko obrovských strieborných svietnikov. V kúte stál zasklený sekretár a v ňom plno drahocenností, ktoré by potešili oko každého múzejníka. Boli tam predovšetkým strieborné a zlaté rituálne predmety a náčinie: nádherná pozlátená váha, obrovské pozlátené kružidlo a strieborná murárska kelňa, poháre a mištičky, do ktorých padla kvapka krvi, keď do lóže prijímali nového brata, dýky vysádzané draho-kamami, ktoré slúžili pri obrade bratstva krvi. Na jednej stene visela nádherná zbierka šablí a kordov potrebných k obradom: prijímaný brat musel prejsť popod vytasené kordy. Obzreli sme si aj insígnie majstra, pečate lóže v Janówke, ktorá sa nazývala - súdiac podľa symbolov - Zor-nička východu.

V čiernej, striebrom inkrustovanej skrini sme našli v koži viazanú knihu príjmov a výdavkov lóže - nádherný materiál pre historikov. Ležalo tam aj niekoľko diplomov bratov, ktorí práve vstúpili do lóže.

Pri jednej stene stál organ, na ktorom niektorý z bratov sprevádzal rituálne piesne, spievané počas zhromaždení. Zariadenie tejto komnaty sa dalo nazvať obrovskou klenotnicou. Nielen vďaka pozlátenému náčiniu, klenotmi vysádzaným dýkam a rukovätiam šablí, ale aj vďaka skutočnosti, že toľko slobodomurárskych pamiatok pretrvalo do našich čias. Doteraz sa nikde nenašla tak kompletne zariadená slobodomurárska lóža.

Riaditeľ Marczak nahlas uvažoval:

- Ako sa to len stalo, že za toľké roky všetko pretrvalo v neporušenom stave?

Batura mu vysvetlil:

- Tú istú otázku som položil aj Czerskému. Ukázalo sa,

že túto záhadu možno vysvetliť dosť jednoducho. Prvým majiteľom kaštieľa v Janówke a súčasne aj majstrom lôže bol gróf Bruśnicki, ktorý tu nikdy nebyval, svoj palác mal sedemdesiat kilometrov odtiaľto. Do Janówky prichádzal iba na zhromaždenia lôže. Ako väčšina slobodomurárov aj on sa zúčastnil na sprisahaní, ktoré prerástlo do novembrového povstania. Zahynul v máji 1831 v známej bitke pri Ostrołęke. Smrť, vyhnanstvo, život tuláka - to bolo osudom väčšiny slobodomurárskych bratov. Iste ani grófk, ani grófov maloletý syn nemali potuchy, čím vlastne kaštieľ v janówke bol. Niekoľko desiatok rokov po smrti grófa kaštieľ spustol a stávala sa z neho ruina. Keď mladý gróf dorástol, dal kaštieľ vynoviť a začal v ňom bývať. Vtedy objavili tajný vchod do knižnice. Ale tajnú komnatu pod plešovou sieňou nenašiel nik, lebo dubové obloženie je veľmi trvanlivé a nevyžaduje opravy. Keď Czerski kupoval Janówku, dozvedel sa iba o tajnom vchode do knižnice. Ale keď sa oboznámil s minulosťou kaštieľa, prišiel k názoru, že v kaštieli sú aj iné záhady. Dlho hľadal, až napokon našiel vchod do lôže. Kto poznal Czerského, ten asi vie, ako veľmi túžil, aby ho považovali za vedca-historika. Trápilo ho, že učené historici sa k nemu správali pohrdavo. Keď objavil lôžu, zachoval to v najväčšej tajnosti a pustil sa do písania odbornej práce z dejín slobodomurárstva. Mám dokonca rukopis tejto jeho práce. Medzičasom však niekoľko ráz zmenil svoj zámer. Spočiatku chcel svojím objavom vzbudiť senzáciu vo vedeckom svete, potom sa zasa rozhodol predať nájdené cennosti. V tejto veci sa obrátil na mňa. Bol som hádam jediný, komu ukázal komnatu. A tuším by sme sa aj boli dohodli, keby nie jeho náhla smrť.

- Ale na smrteľnej posteli, - povedal som, - rozhodol sa venovať zbierky štátu. Hádam tak treba chápať jeho slová: „Urobte múzeum.“ Dokonca nechal aj odkaz, kde treba hľadať komnatu: „V spletených hadoch, v obrátenej korune...”

- A múzeum tu urobíme, - vyhlásil riaditeľ Marczak.

Skončili sme prehliadku podzemnej komnaty. A pretože už bolo dosť neskoro, vrátili sme sa do plesovej siene. Zoška s Antkom sa hneď s nami lúčili.

- Duchov už niet. Vyplašili sme ich, - povedal som Zoške a výrečne som sa pozrel na Baturu a Marysiu. - Ale hádam ťa to netrápi?

- Vôbec nie, - odvetila Zoška. - Ak tu bude múzeum s takými nezvyčajnými pamiatkami, potom hádam naše rekreačné stredisko pri rieke nezrušia.

Pri odchode mi šepala:

- Viete čo? Rozmyslela som si to. Nebudem herečkou, pôjdem študovať dejiny umenia.

- Ale čo? - začudovala sa slečna Wierzchońová. - Veď nie každý kaštieľ má podobnú záhadu.

- A nie všade je taký kustód, - hrdo som vypál hrud'

- Radšej len buď herečkou, - dodal Bigos. - Aspoň budeš mať každý deň večeru. Vieš si predstaviť, že od obeda som nemal nič v ústach?

Antek rozvážne povedal:

- Počul som, že ješť pred spánkom je veľmi nezdravé.

Bigos iba potichu vzdychol a smutne dodal:

- Pán kustód sa veľmi stará o moje zdravie...

Zoška s Antkom odišli. Seržant Fúzik zobral so sebou zločincov do Janowa, aby s nimi spísal zápisnicu o devastovaní historickej pamiatky. Batura a ten druhý muž, z ktorého sa vykľul známy priekupník starožitností, tvárili sa veľmi sebavedome. Ale slečna Marysia sa horko rozplakala.

- Ach, aká hanba! Aká hanba! - vzlykala.

Seržant Fúzik, hoci tvrdil, že srdce má z kameňa, pri pohľade na tie slzy zmäkol na vosk a začal dievčinu utešovať, že po spísaní zápisnice ju hneď pustí domov.

- Veru, veru, bola som iba slepým nástrojom, - horekovala Marysia. Batura sa iba pohľadavo uchechtol.

A taká plačúca zostala v mojej pamäti, lebo už nikdy potom som ju nestretol. Ani pána s valconom. Pokiaľ ide o Baturu, naše cesty sa ešte niekoľkokrát skrížili, a to za dosť dramatických okolností, ale o tom vám niekedy rozpoviem v iných knižkách. Pre informáciu uvádzam, že tak slečna Marysia, ako aj ten priekupník dostali po dva mesiace väzenia podmiennečne na dva roky. Baturovi súd vymeral tri mesiace tiež podmiennečne a náhradu škody za opravu dlážky v plesovej sieni. Rozsudky sa vám iste zdajú mierne, ale treba brať do úvahy, že sa do kaštieľa nevlámali, ale dnu ich vpustil Janiak.

Pokiaľ ide o Janiaka, požiadal som vyšetrovateľov, aby boli k nemu zhovievaví. Vzhľadom na jeho vysoký vek bolo vyšetrovanie zastavené. Vyšetrovatelia vzali do úvahy situáciu, v akej sa ocitol po Czerského smrti. Antikvár ho uisťoval, že v závete mu niečo odkáže, ale potom sa zistilo, že nijaký závet nenechal. Po toľkých rokoch práce pre Czerského sa Janiak ocitol vydaný na milosť a nemilosť kustódovi vznikajúceho múzea. Báł sa, že ho vyhodia z bytu. Batura mu za pomoc pri prehliadaní kaštieľa nasľuboval vysokú odmenu a byt v meste. Janiak si nebol istý svojím osudom a dal sa Baturovi nahovoriť.

Iste vás to udiví, ale Janiak predsa len zostal domovníkom kaštieľa v Janówke. Potom odišiel do dôchodku, ale naďalej býva v hospodárskych budovách kaštieľa.

A slečna Wierzchoňová s Bigosom?

Keď sme zostali sami v strašidelnom kaštieli, riaditeľ Marczak nesmelo navrhol:

- Čo keby sme si dali praženicu s klobásou?
- Nie! Nikdy! - zvraskol Bigos. - To radšej zomriem od hladu.

Ale predsa zhltol veľkú porciu, ktorú mu naložila slečna Wierzchoňová.

Bola už hlboká noc, a my sme ešte stále sedeli v kuchy-

ni kaštieľa a ešte raz sme v spomienkach prežívali minulé dni a hodiny.

Túto našu družnú debatu zrazu prerušil riaditeľ Marczak:

- Nechcem zakrývať fakt, že vás považujem za veľmi zlého kustóda, - povedal. - Ste tu tak dlho, a sotva ste skončili inventarizáciu, - povedal. - Nenavrhli ste nám nijakú konkrétnu koncepciu budúceho múzea. A okrem toho si neviete vytvoriť správny vzťah k mladým spolupracovníkom. Predsa nemôžu stále jesť iba praženicu s klobásou? Ani nesmú pociťovať nedostatok kultúry...

- Nie je to také zlé, pán riaditeľ, - zahundral Bigos na moju obranu.

- Nikdy som nemal pocit, že by ste sa hodili za kustóda, - nezvyčajne kruto pokračoval riaditeľ Marczak. - Menoval som vás iba preto, aby ste odhalili záhadu kaštieľa. Svoje ste urobili a môžete odísť. Mám pre vás inú robotu. V najbližšej budúcnosti pocestujete v našom zastúpení do Mníchova vo veľmi dôvernej záležitosti. Treba nájsť a získať späť zbierky jedného z našich múzeí, ktoré za vojny vyviezli hitlerovci. V Mníchove býva človek, ktorý vie, kde sa tie zbierky nachádzajú. Nadviažete s ním spojenie a pokúsite sa od neho vyzvedieť, kde sú zbierky dodnes ukryté. Upozorňujem, že to bude veľmi nebezpečná misia, vyžadujúca veľký dôvtip...

Pocítil som takú radosť, že som chcel pobožkať riaditeľovu statočnú tvár.

- A čo s Janówkou? - znepokojil som sa.

- Povinnosti kustóda bude zatiaľ vykonávať slečna Wierzchońová. Nech nikto nevraví, že neumožňujem mládeži dobrý štart.

Ale slečna Wierzchońová sa vôbec netešila. Na druhý deň ráno, keď som sa s ňou lúčil, lebo som s riaditeľom Marczakom odchádzal do Varšavy, smutne mi povedala:

- Po návrate z Mníchova sa prídete na nás pozrieť, však?

- Celkom iste, - sľúbil som.

Tuho som objal kolegu Bigosa, ktorý opatrne, obzerajúc sa na všetky strany, či nás nepočuje slečna Wierzchońová, zveril sa mi s najväčším tajomstvom:

- Boli ste zlý, ale ONA je ešte horšia. Dnes mi povedala: „Bigos, odlož na povalu svoju gitaru, lebo mi brnká na nervy! Musíme sa pustiť do roboty.“ Čo vy na to, pán Tomasz? Dostal som sa z dažďa pod odkvap.

VÝSLOVNOSTĚ CUDZÍCH MIEN A NÁZVOV

Bruśnicki, Józef	bruśnicki, juzef
Brzoza, Henryk	bżoza, henrik
Czerski, Joachim	čerski, joachim
Desaguliers	dzagülje
freemasonry	frímesonri
Gromiřło	gromiuo
Janiak	jaňak
Janów	januf
Janówka	janufka
Leszczyński, Stanisław	řeščiňski, stanisuaf
Łukaczyński	lukačiňski
maçonnerie	masonri
Marczak	marčak
Marysia	mariša
Modrzewski, Andrzej Frycz	modževski, andžej fryč
Ostrołęka	ostrouenka
Poniatowski	poňatovski
Shakespeare	šekspír
Slowacki, Juliusz	suovacki, julijuš
Tomasz	tomaš
valcone	valkon
Washington	oušington
Wasiak	vašak
Wierzchońová, Baska	viežchońová, baška
Zośka	zoška

Kým som po strýkovi nezdedil nezvyčajné auto, ktoré zapríčinilo, že ma začali volať pán Tragáčik, študoval som dejiny umenia. Už vtedy sa u mňa prejavili detektívne schopnosti. Po skončení štúdia ma zamestnali na Ministerstve kultúry a umenia ako špeciálneho detektíva. Mojou úlohou bolo predovšetkým vyhľadávanie cenných umeleckých diel a boj proti ich falšovateľom. Niektoré zaujímavejšie príbehy z tých čias som opísal v cykle poviedok o pánu Tragáčikovi.

Ďalšia kniha o pánu Tragáčikovi nás zavedie do dedinského kaštieľa, ktorý po smrti majiteľa prevzal štát a má sa z neho stať regionálne múzeum. Pána Tragáčika vymenujú za kustóda múzea a s dvoma mladými pracovníkmi - slečnou Wierzchońovou a pánom Bigosom - robia inventarizáciu kaštieľa. Zistia však, že v kaštieli „straší“: do budovy nejakým tajným vchodom vnikajú neznámi ľudia, ktorí čosi hľadajú. Marczak, nadriadený pána Tragáčika, odvoláva ho z funkcie kustóda múzea a posiela ho do Nemecka pátrať po vzácnom poklade, ktorý fašistickí vojaci ukradli počas vojny.

Pripravujeme:

PÁN TRAGÁČIK A KAPITÁN NEMO

PÁN TRAGÁČIK A FANTOMAS

PÁN TRAGÁČIK A ZÁHADY FROMBORKA